ఓమ్ పరబ్రహ్మణేనమః.

పూర్వమీమాంస, అపరకృష్ణీయ, నిర్ణయసింధు,
ప్రయోగ కమలాకర, జ్యోతిశాస్త్ర,
ధర్మశాస్త్ర పురాణాదులనుండి
సంగృహీతంబై లోకోపకారార్థముగా
పురాణోక్తాపరకర్మప్రకాశికయను

పురాణోక్తవైశ్యాపరచంద్రిక.

ఈగ్రంథము,
బందరుపట్టణ నివాసులగు,
దల్లా నాగలింగశాస్త్రులవారి పుత్రుఁడగు

దల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిచే

ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్య సహితముగా వ్రాయఁబడి,
స్వకీయ,

శ్రీఆర్యానందముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడి ప్రకటింపఁబడెను.

నాల్గవకూర్పు—500 కాపీలు.

దీనివెల రు 1—4—0.

1918 సం॥

ప్ర క ట న.

ఇది పురాణోక్తవిధిగా జరుపుకునే వైశ్యులకును, కొన్ని విషయములు బ్రాహ్మణులకును ప్రాముఖ్యంబైన సద్గ్రంథము.

పీఠిక.

సుజనవర్యులారా?

జననీ జనకులు మృతినొందిన సమయమునందు పుత్రులు ప్రేత కర్మములను జక్కఁగ నియమయుతముగ నెఱవేర్చి రేని వారు (ఆజననీ జనకులు) తమపుత్త్రాదు లొనరించిన దానాది కర్మములకు విధింపఁబడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. మఱియు వారు పితృ దేవత్వము గలవారగుదురు. వారట్లగుటచే వారానందనమునుబొంది తమపుత్త్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, తేజోవంతులును, ధనవంతులును, అగునటులాశీర్వచనమ్ములను జేయుదురు. ఆయాశీర్వచన సామర్థ్యంబున పుత్త్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తుర్వంశోభివర్ధతే।
శ్రేయసాం చాభివృద్ధిస్స్యాద్భూయసాముత్తరోత్తరమ్॥

పితృదేవతల యొక్క యనుగ్రహముచేతఁ బుత్త్రాదుల యొక్క వంశమభివృద్ధిని బొందుట యేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులుగూడ విశేషించి కలుగును.

ఔర్ధ్వదైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమని పేరు. పైతృమేధిక మనఁగా చనిపోయిన, మాతాపితృ మాతామహాది కారుణ్యవర్గములో నివారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని సపిండీకరణాంతమువఱకును జేయుకర్మమని యభిప్రాయము.

జ్ఞాత్వా కర్మాణి కుర్వీత ॥ అనియుండెను. కాలము తెలిసి పుత్త్రులు కర్మమాచరింపఁ దగును. యీకలికాలమహిమవలన గొందఱు పుత్త్రులు మాతాపితరలను సదా దూషింపుచు వారు మృతులైన వెనుక వారికి సకాలమందు శ్రాద్ధములఁ జేయక మాతల్లిదండ్రులు తినవచ్చినారా పురోహితుల కొఱకే శ్రాద్ధము లేర్పడినవనెడు ముఖ్యాభిప్రాయము గలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామ్నోనరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్త్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥ అనఁగా ఏకారణము వలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్త్రుఁడని స్వయముగా బ్రహ్మచేఁ జెప్పఁబడెను. శ్లో॥ జీవ

తోర్వాక్యకరణాత్పుత్రైర్భూరిభోజనాత్ । గయాయాం పిండదానాచ్చత్రిభిఃపుత్త్రస్యపుత్రితా॥

అనఁగా తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ ననుసరించుటయు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము అమశ్రాద్ధవిధిచే జరిపి పిమ్మట, తమ తమ బంధువుల కన్నదానము చేయుటయు గయ్యందు పిండప్రదాన మిచ్చుటయును ఈమూఁడు కార్యములాచరింపుటచే. పుత్త్రుఁడు పుత్త్రధర్మమును బొందిన వాఁడగును.

అయ్యా? ప్రాచీనగ్రంథములయందపరముపురాణోక్తవిధిగానొకచోట వ్రాయనందున ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బ్రవీణతగల యాజ్ఞికులకుఁ దప్పతక్కిన సామాన్యజనులకు దానింజూచి గ్రహించుటకుఁ గఠినముగా నుండెను. మఱియు సీమంత్రము జెప్పి యీక్రియఁ జేయవలయునని యెల్లరకుఁదెలియకయు, నడుమనడుమ ధర్మశాస్త్రముండుటచేఁ బ్రయోగమును వరుసగా గ్రహించుటకుఁ దెలియకయున్నది, పెక్కుదేశముల యందు ధర్మశాస్త్రరీతిగఁ జరుపు బ్రాహ్మణులు శ్రమబడుచుండిన కష్టము యింతయని చెప్ప నలవిగాదు. ఈపురాణోక్త ప్రయోగములలో కొందఱు కొంతకాలము వఱకుఁజదివియుకొన్ని బ్రయోగాదుల యందు సందేహముగలవారై యీవిద్య దురవగాహంబని ప్రారంభింపకయే యున్నారు. బుద్ధిమంతులు మఱికొందరు ధర్మశాస్త్రగ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అందు జ్ఞానము గలిగిన పిమ్మటఁబ్రయోగములను దెలిసికొనుచున్నారు. బహుజనులిట్లుశ్రమ పడుటనుజూచి ఈగ్రంథము వ్రాసి ముద్రింపించితిని. దీనిలో పురుష పరంగా జరుపు నప్పుడు పితుః...గోత్రస్య—గుప్తస్య ప్రేతస్య యని యును, స్త్రీవాచకమునందు మాతుర్గోత్రాయాః... గుప్తాయాః... ప్రేతాయాః యనియును, జదువఁదగును. ప్రయోగాదులలో...స్య అనుచోట గుప్తస్య యని గ్రహించదగును. అయ్యా! దీనియం దెచ్చటనైనను స్ఖాలిత్యములుండిన పక్షమందు వానిని వివరముగా వ్రాసి నాకు పంపించిన పక్షమందు ముందురాబోవు అయిదవ కూర్పులో సవరించెదను. కాఁబట్టిబుధోత్తములను బ్రార్థించెదను.

ఆర్యానంద ప్రెస్.
మచిలీపట్టణము.

ఇట్లు,
చల్లా- లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి.

విషయసూచిక.

గ్రంథస్థవిషయములు సమాప్తము. టి। ల।

శ్రీ ర స్తు.

మృతికి దోషనక్షత్రములు.

నిర్ణయామృతే॥ శ్లో॥ రోహిణ్యాం వసుపంచకేత్రిపదభే యుగ్మాంఘ్రిభేపైతృభే । నందాకామ చతుర్దశీ భృగుకుజార్కేష్వేషు భద్రే తిథౌ । ప్రేత శ్రాద్ధమృతీసపిండకరణత్రైపక్షికోనత్రయా । శ్చే ద్యాం శతశయ మాప్నువంతి కురుతే మాసద్విపక్షద్వయే॥

తా॥ రోహిణి- ధనిష్ఠ- శతభిషము- పూర్వాభాద్ర- ఉత్తరాభాద్ర- రేవతి- కృత్తిక- మృగశీర్ష- పునర్వసు- ఉత్తర- చిత్ర- విశాఖ- ఉత్తరాషాఢ- మఖ- ఈనక్షత్రములయందు ప్రేతకర్మము- మరణము- సపిండీకరణము- త్రైపక్షికము- ఊనమాసికములు మొదలుగాగల ప్రేతకార్యములు చేయకూడదు అనగా దోషముగల నక్షత్రములనిభావము.

దోషయుక్తతిథులు.

పాడ్యమి- విదియ- షష్ఠి- సప్తమి- ఏకాదశి- ద్వాదశి- త్రయోదశి- చతుర్దశి- ఈతిథులు దోషముగలవి.

వారములు- శుక్ర, కుజ, భానువారములు దోషముగలవి. శనివారము మాత్రము మధ్యమ పక్షమని కొందఱుచెప్పిరి.

మంచినక్షత్రములు.

జ్యోతిస్సంగ్రహే॥ శ్లో॥ మృతతిథిషు యదాస్యా త్సోమసౌమ్యార్యవారా । స్త్యతిశుభ ఫలదాని ప్రోచ్యతే ధర్మవిద్భిః । తురగ భరణి పుష్య స్వాతిహస్తార్ద్రమిత్ర । శ్రవణజల సమేతాః జ్యేష్ఠమూలా స్తథైవ । భుజగమపిచపూర్వా ఫల్గునీ నామధేయమ్ । సకల ముదుగణానాం శస్యతే ప్రేతకార్యే॥

తా॥ అశ్విని- భరణి- ఆర్ద్ర- పుష్యమి- ఆశ్రేష- పుబ్బ- హస్త- స్వాతి- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- శ్రవణ- ఈనక్షత్రములు ప్రేతకార్యములకు మంచివి. వారములలో సోమ- బుధ- గురువారములు ప్రశస్తములు.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ మృతేతు దహనేచైవప్రేతధిష్ణ్య ప్రవేశనే । పుణ్యక్షేత్రేపుణ్యతిథౌ పుణ్యతీర్థేఽస్థినిక్షేపే । యుగ్మాంఘ్రిభేత్రిపదభే. రోహిణ్యాంపైతృభేతథా ॥ ధనిష్ఠాం పంచకేచాపి ప్రేతకార్యం నకారయేత్ ॥

తా॥ మృతతిథియందును, దహనమందును, ప్రేతయొక్క గృహమందు ప్రవేశించుటయందును, పుణ్యతీర్థములు సేవించుటయందును, అస్థినిక్షేపణమందును, ద్విపాది- త్రిపాది- రోహిణి- మఖానక్షత్రములయందును, ధనిష్ఠాపంచకమందును ప్రేతకర్మము చేయకూడదని భావము.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ నందాభద్రా కామభూత । భౌమశుక్రార్కవాసరాః । దహనే మరణేచైవ । తద్దోషం త్రిగుణంభవేత్ ॥

తా॥ ౧-౨-౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈతిథులయందును, రవి-శుక్ర- కుజవారములయందును దహన మరణములు జరిగెనేని ఆమరణమొందిన స్థలమందు మరణమును దహనమును జరిగిన స్థలమునందు దహనమును మూడుపర్యాయములు జరుగునని తాత్పర్యము

కించ ॥ శ్లో॥ తిథ్యుడుయోగే గ్రామే వారోడ్వోగే వాటికాయామ్ తిథివారోడ్వోగే గేహే మరణం పునర్భవతి॥

తా॥ పైనచెప్పిన దోషతిథులు నక్షత్రములు గూడగామరణము పొందెనేనియా గ్రామములో తిరిగి మరణము । జరుగుననియును, నక్షత్రవారములు గూడెనేని వాటికయందు తిరిగి దహనము జరుగుననియును, తిథివారనక్షత్రములు గూడియుండెనేని మరణమొందిన గృహమందు తిరిగిమరణము జరుగుననియును తాత్పర్యము.

మాసనిర్ణయము॥ శ్లో॥ ద్విపాదేత్రీణిమాసానిత్రిపాదేచ చతుష్టయమ్। తద్గృహం వర్జయేద్ధీమాన్ షణ్మాసం వసుపంచకే॥

టీక॥ ద్విపాదినక్షత్రములగు మృ- చి- ధ-ఈనక్షత్రములయందు మరణము నొందెనేని మూడుమాసములవఱకును- త్రిపాదినక్షత్రములగు- కృ- పున- ఉఫ- విశా- ఉత్తరాషాఢ ఈనక్షత్రములయందు నాలుగుమాసములవఱకును ధ- శత- పూభా- ఉభా- రే ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని ఆఱుమాసములవఱకును యేగృహమునందు మరణమొందెనో ఆగృహము విడువవలెనని తాత్పర్యము.

మృతిచక్రము.

కృ	ఆశ్లేష	మ
రో	పుష్య	పూఫ
మృ	పున	ఉఫ
	ఆర్ద్ర	
	శ్రవ	
	రేవతి	

శ్లో॥ సూర్యాధిష్ఠితతారకాదిగణయే చ్చత్వారి బాహ్యాంతరే।
బాహ్యాత్రీణి పునః పునశ్చగణయే దీశాన్య దిక్క్రమాత్॥

తా॥ మృతిదినమున సూర్యుడే నక్షత్రమునందుండునో అది మొదలు ఈశాన్యదిక్కునుంచి చక్రమధ్యమువఱకు ౮ నక్షత్రములను తదుపరి నక్షత్రమును మొదలుకొని క్రమముగా లిఖించవలెను. చక్రమధ్యస్థితనక్షత్రము మొదలు తూర్పువరకు ౮ నక్షత్రములును, క్రమముగా ఆగ్నేయము మొదలు చక్రమధ్యము వఱకు ౮ నక్షత్రములను ఈప్రకారమే ఈశాన్యదిక్కునుంచి ప్రాగాదిగా విదిక్కులయందు 3 ను దిక్కులయందు ౮ ను ఆరోహణావరోహణ క్రమముగా వ్రాసిచూడవలెను.

శ్లో॥ మృతికాలేందునక్షత్రం యత్రతిష్ఠతి తత్క్రమాత్।
అంతరంగే త్రిపక్షస్స్యా న్మధ్య కక్ష్యాద్విపక్షకమ్।
అంత్యేచ పక్షమేకం స్యా ద్బాహ్యా రేఖానదోషభాక్॥

తా. మృతికాలనక్షత్రము చక్రమధ్యమందుంటే ఆగృహము ౮౫ రోజులు విడువవలెను. దానికి చుట్టువున్న ౨ గదులలోవుంటే ౧ ఒకమాసము విడువవలెను, దానికి చుట్టువున్న పరివారిలోపలయుంటే ౧౫ రోజులు విడువవలెను, చక్రమునకు వెలుపటనుంటే ఆ యింటివారికి దోషములేదు గాని ఆయాదిక్కులయందున్న వారికి దోషము.

ఇతి మృతిచక్ర నక్షత్రవిచార స్సమాప్తః.

మాతాపితృభక్తి.

లోకమునందుండు జంతుజాలములో నంతయు మానవజన్మము త్తమము అది జన్మాంతర సుకృత పరిపాక విశేషముచేతఁ గలుఁగ వలసినదేకాని మఱియొక దానివలనఁ గలుగునదికాదు, అట్టి దుర్లభమైన జన్మములభించియు మాతాపితృభక్తిజ్ఞాన మనునవి పట్టుపడకపోయిన ఈజన్మమువ్యర్థమైపోవును, కాఁబట్టి నరులలోనెవ్వానికిగాని వానివానితల్లి దండ్రులు జగజ్జననీ జనకస్వరూపులై యుందురు. ఇట్టితల్లిదండ్రులయెడ భక్తిజేయుట ప్రథమ కర్తవ్యమని తద్విషయకమైన ప్రమాణము.

శ్లో॥ నాస్తి మాతృ సమందైవం నాస్తిపితా సమోగురుః।
తయోః ప్రత్యుపకారోపి న కథంచనవిద్యతే॥

తా. తల్లితోసమానమైనదైవములేదు- తండ్రితోసమానమైనగురుఁడులేడు. ఎందువలననఁగా ఆతల్లిదండ్రులకు (వారుకనిపెంచి కాపాడుచువచ్చిన ఉపకారమునకై) ప్రత్యుపకారమునుయోచించితే యెవ్విధమునను కానరాదు కావునకృతజ్ఞులమై యుండవలయును.

శ్లో॥ మాతాపితాచసుప్రీతౌ స్యాతాం పుత్రగుణైర్యది।
సపుత్రస్సకలం ధర్మం ప్రాప్నుయాత్తేనకర్మణా॥

తా. తల్లిదండ్రుల నానందపరచుటయే సర్వసుకృత మనఁబడును. అదిలేకయెన్ని పుణ్యములను జేసినను వ్యర్థమనిభావము.

ఇతి మాతాపితృభక్తి స్సమాప్తా.

పుత్రిస్వరూపము.

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మా త్పితరం త్రాయతేసుతః ।
తస్మాత్పుత్రి ఇతిప్రోక్త స్స్వయమేవ స్వయంభువా॥

టీక॥ యస్మాత్ - ఎందువలన, పున్నామ్నః- పుత్తుఅను పేరుగల, నరకాత్=దుఃఖానుభవముసుండి, పితరం=తండ్రిని, సుతః= కొడుకు, త్రాయతే= కాపాడుచున్నాడో, తస్మాత్ = అందువలన, స్వయంభువా= స్వయముగా పుట్టిన బ్రహ్మచేత, స్వయమేవ=తానుగానే, పుత్రః + ఇతి=పుత్త్రుడని ప్రోక్తః= ఆకొడుకు చెప్పఁబడుచున్నాడు అనఁగా పుత్త్రిుడుపుట్టుటచేతండ్రికి సద్గతినిచ్చుచున్నాడు. వీఁడుపుట్టుటచేత తండ్రియొక్క నరకదుఃఖము నివర్తించును - ధర్మమును ప్రజాసంతతి పరంపరను తనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటయే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ అజాతమృతమూర్ఖాణాం మృతాజాతౌ వరౌసుతౌ।
తౌకించిచ్ఛోకదాపిత్రో ర్మూర్ఖస్త్వత్యంతశోకదః॥

టీక. (మూడువిధములు సంతానములు - పుట్టనివి - పుట్టిచచ్చినవి. పుట్టిమూర్ఖంబులయినవి.) అట్టి. అజాత = పుట్టనివాఁడు. మృత = చచ్చినవాఁడు. మూర్ఖాణాం = మూఢుఁడనెడు ముగ్గురిలో. మృత + అజాతౌ = చచ్చినవాఁడు పుట్టనివాఁడనెడు ఇద్దఱును - వరౌసుతౌ = శ్రేష్ఠులైనకొడుకులు, (ఎందువల్లననిన) తౌ= వారలు, పిత్రోః తల్లిదండ్రులకు, కించత్ + శోకదౌ = కొంచమనఁగా తలచినప్పు డొకప్పుడుమాత్రమే వ్యసనమునిచ్చువారలు - మూర్ఖః + తు=మూఢుఁడైన కొడుకైతే - అత్యంతశోకదః = మిక్కిలిదుఃఖకరుఁడుగానుండును అనఁగా కొడుకుమూర్ఖుడయ్యేనేని తల్లిదండ్రులు ఎప్పుడును దుఃఖపడుదురనుట.

శ్లో॥ జీవతోర్వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్।
గయాయాం పిండదానాచ్చ త్రిభిఃపుత్రస్యపుత్రతా॥

టీ. జీవతోః = బ్రతికియున్న తల్లిదండ్రులయొక్క - వాక్యకరణాత్ = మాటనెరవేర్చుటచేతను-ప్రత్యబ్దం=తల్లిదండ్రులు చనిపోయినవెనుక ప్రతిసంవత్సరమునందును-భూరిభోజనాత్ = విస్తారముగా శ్రాద్ధభోజనంబులనిడుటచేతను - గయాయాం = గయాక్షేత్రమునందు - పిండదానాత్ చ = విష్ణుపదీశ్రాద్ధము చేయుటచేతను - త్రిభిః = ఈ మూడింటిచేతనే - పుత్రస్య = కొడుకునకు - పుత్రతా = పుత్రత్వము అనఁగా తండ్రిచెప్పినట్లువినుచుండి పిదపకృతజ్ఞతతో పితృధర్మమునుపాలించువాఁడు గనుక పుత్రుఁడనంబడును.

శ్లో॥ ప్రజయా చపితౄన్ పూర్వానన్రుణో దివిమోదతే।
పుత్రేణ లోకాన్ జయతిపౌత్రేణానంద మశ్నుతే।
అథపుత్రస్య పౌత్రేణనాకమేవాధి రోహతి।
అతోగృహీయోభవతి పుత్రస్తస్యహిపుత్రతా॥

టీ. అనృణః=గృహస్థుడై పితృఋణ విముక్తినందినవాఁడు - ప్రజయా=సంతానముచేత - పూర్వాన్ పితౄన్ = పితృపితామహ ప్రపితామహాదులగు తన వెనుకటివారలగు పితృలనందరిని- (పుత్రోత్పాదన రూపధర్మాచరణచే సంతృప్తులంజేసి) దివి = తేజోలోకమునందు - మోదతే = సంతసించును. (మఱియు) పుత్రేణ = ధర్మముగాఁగలిగినకొడుకుచే- లోకాన్ = ఐహికజనులను - జయతి = జయించుచున్నాఁడనఁగా వీనిచే నారంభింపఁబడిన కార్యములను కొనసాగించువాఁడుగను, తనవిధ మర్ణోత్తమర్ణాదులను నిర్వహించుకొనువాఁడుగను, ఉండునట్టివాఁడుకొడుకు గనుక లోకులతోందఱు తనకు లేకపోవుటయే జయమనవచ్చును. అటుగాకపోయిన- లోకాన్ = పారలౌకికలోకంబులను - జయించుననఁగా నాపుత్రునిచేనియ్యఁబడు తిలోదకాదులచే పుణ్యలోకంబులనొందునని భావము, పౌత్రేణ = మనుమునిచే - ఆనందమశ్నుతే = సుఖమునను భవించుననఁగా నావంశమిట్లే యభివృద్ధినొందెగదా నేను పితృఋణవిముక్తికొఱకు పుత్రునింబడసినట్లు పుత్రుఁడును పుత్రునిఁ బడసెనని యానందించును - అథ = అటుపిమ్మట, పుత్రస్య పౌత్రేణ = కొడుకుయొక్క మనుమునిచే - నాకం + ఏవ = బ్రహ్మలోకమునే - అధిరోహతి = ఎక్కుననఁగా పతనిపుణ్యాంబపారంబని భావము - అతః = అందుఁగలన - యః పుత్రః = ఏపుత్రుడు- గృహీభవతి = సంసారిగా నేర్పడునో - తస్య = అట్టివానికే - పుత్రతాహి = పుత్రత్వముగలదుగదా - ఎవ్వడుకాని ఇట్టివానికొడుకని పేరుపొంది ధర్మమునవలంబించి సంసారియనంబడి పరోపకారనిరతుండైయుండునో వాడు కొడుకుగాని ఎవండో పిండోకయనామధేయుడు అబ్బపేరు జెరుచువాడనిపించు మూఢుడు కొడుకు కాడని తాత్పర్యము.

ఇతి పుత్రస్వరూపమ్

సమాప్తమ్.

దానస్వరూపము.

దానము. సాత్త్వికమని- రాజసమని- తామసమనియు మూడువిధములు.

శ్లో॥ దాతవ్య మితియద్దానం దీయతేఽనుపకారిణే।
దేశేకాలేచ పాత్రేచ తద్దానం సాత్త్వికంస్మృతమ్॥

అనఁగా దానము నియ్యఁదగిన దని తలఁచి తన కుపకారమును జేయనివానికే యుక్తదేశమందును యుక్తకాలమందును తగిన పాత్రమందునివ్వబడుచున్నదో ఆదానము సాత్త్వికదానమనియును.

శ్లో॥ యత్తుప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దిశ్యవాపునః।
దీయతేచ పరిక్లిష్టం తద్దానం రాజసంస్మృతమ్॥

ఏది ప్రత్యుపకారము కొఱకు గాని ప్రతిఫలముకొఱకుగాని వ్యసనములతో నియ్యఁబడుచున్నదో అది రాజసదానమనియును.

శ్లో॥ అదేశకాలే యద్దానం అపాత్రే భ్యశ్చదీయతే।
అసత్కృత మవజ్ఞాతం తత్తామస ముదాహృతమ్॥

యేదానము అదేశమందును అకాలమందును, అపాత్రములందును, అమర్యాదతో తెలియక యియ్యబడుచున్నదో ఆదానము తామసదానమని భగవద్గీతా ప్రమాణముకలదు. ఈమూఁడువిధములైన దానములలో మొదటిదైన సాత్త్వికదానము శ్రేష్ఠతమైనదియు, ఆవిధముగ జేయుటచే మిగుల పుణ్యములభించుననియును, రెండవదైనరాజసదానము సాధారణమైనదనియు, ఆరీతిని చేయుటచే పుణ్యములభించదనియు, మూఁడవదగుతామసదానమునిందింపఁదగినదనియు, ఆవిధముగదానము సేయుటచే పాపమే తప్పకలభించుననియు అనేక ప్రమాణములుగలవు.

శ్లో॥ కింతస్య దానైఃకింతీర్థైః కింతపోభిః కిమధ్వరైః।
హృదిస్థోయస్య భగవాన్ మంగళాయతనోహరిః॥

తా॥ మనమున నీశ్వరధ్యాననిష్టలేక బయట డాంబికుఁడై యెన్ని దానములు చేసినను వ్యర్థము. ఎన్ని తీర్థములను సేవించినను ఫలములేదు. ఎన్ని తపంబులు సలిపినను లాభములేదు. యెన్నియజ్ఞములనాచరించినను నిష్ఫలము. హృదయశుద్ధితో దైవమునుధ్యా

నించుచు జేసిన దానతీర్థతపో యజ్ఞంబులు సఫలంబులని భావము. కావున నెల్లప్పుడును దైవవ్యస్థధిరుండై కర్మాచరణముచేయుట మంచిదని ఫలితార్థము.

శ్లో॥ దేశేకాలేచపాత్రేచతద్దానం సాత్వికంస్మృతమ్॥

అన్నట్లు సమయమును కనిపెట్టిదానము చేయవలసినది.

శ్లో॥ కన్యాగతే భాస్కరేతు పితౄణాందత్తమక్షయమ్।
సూర్యేవృశ్చికసంక్రాంతే నిరాశాః పితరోగతాః॥

సూర్యుని కన్యాయనము మొదలు మహాలయకాలంబున పితృదేవతలకివ్వబడినకవ్యము అక్షయంబగును. వృశ్చికసంక్రమణము వెళ్లినపిమ్మటపితృదేవతలు భగ్నాశులై తమ వంశస్థులనుశపించిపోయెదరన్నట్లుకాలమునుదెలిసి కర్మమును చేయవలసినది.

శ్లో॥ దుర్భిక్షేచాన్న దాతారం సుభిక్షే ధనదాయినమ్।
హేమంతే వస్త్రదాతారం గ్రీష్మేంబువ్యజనప్రదమ్।
ఆతపే ఛత్రదాతారం పాదుకాప్రదమేవచ।
ఆర్తత్రాణ విధాతారం దానశౌండం ప్రచక్షతే।
తద్యోగకాలేయద్దత్తం కించిదప్యధికం భవేత్॥

తా॥ కరువులో అన్నమును సుభిక్షకాలంబునధనంబును చలికాలంబున వస్త్రమును గ్రీష్మకాలంబున నీరుగాని మొదలైనవాటిని ఎండకాలమున గొడుగును పాదరక్షలనుభయార్తిసమయంబున అభయరక్షణంబును కొంచెమయిన నుపయోగించునటుల చేసినవాడుగొప్పదాతయని పేరుచెందగలఁడు. అన్నట్లుయేద్రవ్యమేకాలంబున నెవ్వనికి ధర్మముగ నుపయోగార్హమగునో దానిని వానికప్పుడేయిచ్చుటమంచిది.

ఇతి దానస్వరూపము.

స మా ప్త ము.

ప్రాయశ్చిత్త ప్రకరణము.

యజమానుఁడుబుద్ధిపూర్వకముగనైనను, అజ్ఞానమువలననైనను ప్రమాదమువలననైనను, అనిచ్ఛవలననైనను, పరేచ్ఛవలననైననుచేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును జేసికొనవలనని ప్రాయశ్చిత్త కాండము చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తైరపైత్యేనః॥ అనియుండెను. ప్రాయశ్చిత్తమును నాస్తిక్యాదిభావముచేఁ జేసికొనక యున్నవారలకు,

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వాణాః పాపేషునిరతానరాః।
అపశ్చాత్తాపినఃకష్టా న్నరకాన్ యాంతిదారుణాన్॥

తా. ప్రాయశ్చిత్తాదులు జరిగించుకొనక పాపనిరతులై పశ్చాత్తాపరహితులైన మానవులు దారుణమైన నరకములనే బొందుదురని స్మృతులు ఘోషించుచున్నవి. ఆప్రాయశ్చిత్తములు అనేకవిధములుగానున్నవి. వానిభేదములు స్మృతులయందును మూలగ్రంథములయందును చూడఁదగును.

మనుః॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తం చికిత్సాంచ జ్యౌతిషం ధర్మనిర్ణయమ్।
వినాశాస్త్రేణయోబ్రూయా త్తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తమును, ఔషధమును, జ్యోతిషమును, ధర్మశాస్త్రంబును, శాస్త్రమెఱుఁగక చెప్పువాడు బ్రహ్మహత్యఁ జేసినవాడగును, కావున యజమానుఁడు చేసినపాపములు జక్కఁగవిచారించి తగు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశింపవలెను.

వృద్ధహారీత సంహిత- షష్ఠాధ్యాయమందు,

శ్లో॥ అగ్నివర్ణాంసురాంపీత్వా సురాపానద్విజాతయః।
మరణాచ్ఛుద్ధిమృచ్ఛంతి శూద్రస్తువ్రతమాచరేత్॥

తా॥ సురాపానముచేసిన శూద్రునకు ప్రాయశ్చిత్తముకలదుగాని, ద్విజునకు కళకళ కాగిన సురనుద్రాగి మృతినొందుటయే ప్రాయశ్చిత్తము. ఈప్రాయశ్చిత్తభేదములుగ్రంథవిస్తరభీతిచే నిచ్చటవ్రాయనైతిని.

ప్రాయశ్చిత్తప్రకరణము.
సమాప్తము.

జీవప్రాయశ్చిత్తప్రకరణము.

తాను జ్ఞానాజ్ఞానమువలనచేసినపాపములకు వెంటనేప్రాయశ్చిత్తము జేసికొనవలెను. ౬-౩-౧౪ సం॥కాలపరిమితి ౭-౫-౩-౧ ఏడుగురుగాని యైదుగురుగాని ముగ్గురుగాని యొకరుగాని బ్రాహ్మణ సభజేసి తడిబట్టల

తో సువర్ణముగాని వెండిగాని విశేషముగా పరిషత్తుసమర్పించి సాష్టాంగ ప్రణామములు జేసి పిమ్మట సభికులు ఏమి కార్యములని యడిగినపైని,

మమజన్మ ప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం సమనుష్ఠితానాం జ్ఞానాజ్ఞాన కామాకామసకృదసకృత్కాయిక వాచిక మానసిక సాంసర్గిక స్పృష్టాస్పృష్ట భుక్తాభుక్త పీతాపీత జ్ఞాతాజ్ఞాతసకలపాతకాఽతిపాతకోప పాతక సంకలీకరణాఽపాత్రీకరణజాతిభ్రంశకరణ ప్రకీర్ణ పాతకానాంనిరాసార్థ మనుగ్రహం కృత్వాప్రాయశ్చిత్త ముపదిశంతు భవంతః॥ అనిఫలికి॥

శ్లో॥ సర్వేధర్మ వివేక్తారో గోప్తారస్సకలాద్విజాః ।
మమదేహస్య సంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమాః ।
మయాకృతం మహాఘోరం జ్ఞాతమజ్ఞాత కిల్బిషమ్ ।
ప్రసాదః క్రియతాం మహ్యం శుభానుజ్ఞాం ప్రయచ్ఛత ।
పూజ్యైఃకృతః పవిత్రోహం భవేయం ద్విజసత్తమైః॥

తా॥ ధర్మవిచారణజేసి రక్షించునోద్విజులారా, నాయందనుగ్రహించిజన్మము మొదలుగ జ్ఞానజ్ఞానములచే నేజేసినపాపము నివర్తించునట్లు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశించి నన్ను పవిత్రునిజేయుండని ప్రార్థించవలెను. పుత్రాదులు చేయునపుడు॥ అస్యజన్మప్రభృతి యని యుచ్చరించునది అటుపైని సభ్యులువానిశక్తికను సారముగప్రాయశ్చిత్తము ననువాదకుఁడగువిప్రునిద్వారా తెలియజేయఁవలెను. ఆపైనిగంధాది పరిమళ ద్రవ్యములచే సభ్యుల ననువాదకుని పూజించి పాపానుసారముగ దక్షిణ సమర్పించవలెను. ఆపైని సభ్యులు అముక ప్రాయశ్చిత్తేన పూర్వోత్తరాంగయుతేనయథాశక్తిప్రత్యామ్నా యద్వారాచీర్ణేనత్వంశుద్ధోభవివ్యసి॥ యనియనువాదకునిచే తెలియఁజేసినపైని॥ అనుగ్రహీతోయం। అనిపలికిరిక్త తిథియందు నదిమొదలగు పుణ్యక్షేత్రములందు స్నానము ఆచమనముజేసి దేశకాలములగీర్తించి॥ మమజన్మప్రభృతియని మొదలుగమీద జెప్పినట్లుసంకల్పించి॥ సభ్యోపదిష్టమముక ప్రాయశ్చిత్తంపూర్వోత్తరాంగయుతమముక ప్రత్యామ్నాయద్వారాయథాకాలంకరిష్యే-నమః॥యనియుచ్చరించి శ్లో॥యానికానిచపాపాని బ్రహ్మహత్యాసమాని చ। కేశానాశ్రిత్యతిష్ఠంతితస్మాత్కేశాన్ వపామ్యహం॥ అనిపలికి॥కక్షోపస్థములు వర్జించిమీసము- గడ్డము- గోళ్లును దీయించుకొని ఆయుష్కాలమని దంతధావనమును చేసి నదియందు స్నానముజేసి రుద్రాయనమః- యనుచుభస్మముధరించి "సకు స్తపాపక్షయార్థం" అనిస్మరించి గో[illegible]

మృత్తికయు - గోమూత్రము - గోక్షీరము - పెరుగు - నేయి - కుశోదకము - వీట్లచే స్నానముచేసి - స్నానమహాసంకల్పమునువిని స్నానము జేసి సూర్యనారాయణమూర్తినిమనసాస్మరించి॥ 3 మాఱును అర్ఘ్యమిచ్చి ॥శుద్ధవస్త్రమునుధరించి బొట్టునుంచుకొనిపిమ్మటగోప్రదక్షిణ మాచరించవలెను.

శ్లో॥ నమస్తేకపిలేభద్రే నమస్తేలోకపావని।
సర్వదేవప్రియేనిత్యం జగత్పూజ్యేనమోనమః॥

యనుచు గోప్రదక్షిణముచేసి అనంతరమందు తన పాపనివృత్తికొఱకు గోదాన జేయవలెను. ముందుగా బ్రాహ్మణ పూజనొనర్చి యథావిధిగా గోదానము జేయవలెను. అప్పుడు మంత్రము.

శ్లో॥ యజ్ఞసాధనభూతాయా విశ్వస్యాఘప్రణాశనీ।
విశ్వరూపధరోదేవః ప్రీయతాంమేనయాగవా।
గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దిహలోకేపరత్రచ॥

తనశక్తికొలది దాన దక్షిణలిచ్చి పిమ్మట దశదానములు పాపహరుఁడగు విష్ణువునకు ప్రీతిగఁజేసి బ్రాహ్మణులను సంతోషపరచి తనశక్తికొలది బ్రాహ్మణ సమారాధనముచేయించి లేదా బియ్యము మొదలగు పదార్థములనిచ్చి పంచగవ్యమునకు పూజజేసి పిమ్మట భక్షించిగాని, లేక యాదిన ముపవాసము జరిపి మఱుదినమునందు పంచగవ్యము భక్షింపవలయును.

హోమప్రకరణము.

పరాశరస్మృతియందు. శ్లో॥ తస్మాచ్ఛూద్రం సమాసాద్య సదాధర్మపథిస్థితమ్। ప్రాయశ్చిత్తంప్రదాతవ్యం జపహోమవివర్జితమ్॥

అనిహోమము నిషేధింపఁబడి యున్నది కనుక విప్రద్వారము గహోమమనుట చింత్యము-పిమ్మట బంధుభోజనము- దేవతాదర్శనము జేయవలెను. తానుచేసిన పాపములకు ప్రాయచిత్తము మరచిన యె

డలహీనజన్మప్రాప్తి - నరకప్రాప్తి - రోగప్రాప్తి - మూకత్వాంధత్వాది ప్రాప్తి - దారిద్ర్యప్రాప్తి - మొదలగునవి పాపభేదాను సారముగ తత్తత్తారతమ్యాను సారముగా గలుగునని శాస్త్రమువలన తెలియుచున్నందున తాను తెలివిగలవాడై పాపనిదానంబులయిన రాజసాది సకలవృత్తులవలన జనించెడి కామక్రోధాదులనువిడిచి ప్రవర్తించుట ముఖ్యకర్తవ్యము.

ఇతి జీవప్రాయశ్చిత్త విధిస్సమాప్తః.

కర్మాచరణఫలము.

శ్లో॥ సునిర్వృత్తాః క్రియాచేత్స్యాదాశౌచనియమైస్సహ।
ప్రాప్నువంతిపితృత్వం హి ప్రయతాః కర్తృబంధవః॥

తా॥ మాతాపితరులు మృతినొందిన సమయమునందు పుత్త్రులు ప్రేతకర్మములను శౌక్తగనియమయుతముగ నెరవేర్చిరేని యతని మాతాపితృవులు తత్కర్మానుకూలముగ విధింపబడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. యిద్దియునుగాక మాతాపితృవులుపితృదేవత్వముగలవారగుదురు. అట్లగుటచేత ఆనందమునుపొంది తమపుత్త్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును తేజోవంతులును ధనవంతులును అగునటులనాశీర్వచనములనుజేయుదురు. ఆయాశీర్వచన సామర్థ్యమున పుత్త్రులు సుఖవంతులైయుందురని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తుర్వంశోభివర్ధతే।
శ్రేయసాంచాభివృద్ధిస్స్యాద్భూయసాముత్తరోత్తరమ్॥

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేత పుత్త్రులయొక్క వంశము అభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులుగూడ విశేషించికలుగుననితా.

పురాణోక్తమున కెప్పుడును ఆమశ్రాద్ధమేను॥ సుమంతః॥ శ్లో॥ సదాచైవతు మంత్రాణా మామశ్రాద్ధం విధీయతే॥ పృథ్వీచంద్రోదయే॥

శ్లో॥ పురాణోక్తోపి సామాన్యం వృద్ధిశ్రాద్ధంచ సర్వదా।
నమస్కారేణ మంత్రేణ కుర్యాదామాన్నవత్సదా॥

తా. పురాణోక్తమగు క్రియలతోను సామాన్యశ్రాద్ధమును వృద్ధిశ్రాద్ధమునుగూడ నమస్కారమంత్రముతో ఆమద్రవ్యముచేతనే చేయవలెననుట.

కించ॥ వేదవ్యాసీయే ధర్మశాస్త్రే. ప్రథమోఽధ్యాయః,

శ్లో॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశస్త్రయో వర్ణాద్విజాతయః ।
శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్త ధర్మయోగ్యాస్తునేతరే ।
శూద్రోవర్ణశ్చతుర్థోఽపి వర్ణత్వాద్ధర్మమర్హతి ।
వేదమంత్ర స్వధాస్వాహా వషట్కారాదిభిర్వినా॥

తా. బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు మువ్వురు ద్విజాతులు. వీరలు శ్రుతిస్మృతిపురాణ ధర్మయోగ్యులు ఇతరులుకారు. శూద్రులు నాలవవర్ణము వారయినప్పటికిని వర్ణములలో చేరుటవల్ల ధర్మమునకు దగినవారుగాని వేదమంత్రస్వధాస్వాహావషట్కారాదుల కర్హులుగారు. తక్కిన విషయములు నిర్ణయసింధువునందు చూడవలయును,

ఇతికర్మాచరణఫలం సమాప్తమ్.

ఉత్క్రాంతి విషయము.

ఛందోగపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ దుర్బలంస్నాపయిత్వాతు శుద్ధచేలాభిసంభృతే।
దక్షిణాశిర స్థంభూమౌ బర్హిష్మత్యాం నిధాపయేత్ ।
ఘృతేనాభ్యక్తమాప్లావ్య శుద్ధవస్త్రోపవీతినా।
చందనోక్షిత సర్వాంగే సుమనోభిర్విభూషయేత్ ।
హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్త్వాఛిద్రేషు సప్తసు ।
ముఖేష్వథాపిధాయైనం నిర్హరేయుస్సుతాదయః।
కర్ణనేత్రేముఖేఘ్రాణే హిరణ్యశకలం న్యసేత్ ॥

తా. ప్రాణములు క్షీణించగానే స్నానము జేయించి శుద్ధమైన బట్టబరచి దర్భలతోగూడిన భూమియందు దక్షిణశిరస్సుగా బండుకొనబెట్టి శుద్ధవస్త్రయుపవీతముగ ఘృతముచేబూసి - చెవులు - నేత్రములు - ముఖము - ఘ్రాణరంధ్రములునను నేడింటియందు సువర్ణశకములనుంచి ముఖముగప్పి కుమారుడు మొదలగువారు గొనిపోవలెననుట.

దివోదాసీయమందు—ఋణదేనుదానము.

శ్లో॥ ఆజన్మోపార్జితం పాపం మనోవాక్కాయకర్మభిః।
తత్సర్వం నాశమాయాతు గోప్రదానేన కేశవ॥
యను మంత్రముతో ధేనుదానము చేయవలెను.

వ్యాసవచనము॥ శ్లో॥ ఆసన్న మృత్యునాదేయా గౌస్సవత్సాతు పూర్వ
వత్ । తదభావేతు గౌరేవ నరకోత్తారణాయవై॥

తా. మరణకాలమందు వత్సతోగూడిన గోవునుగాని లేదా గోవునైనను నరక
ముద్ధరించుటకు దానము చేయవలెననుట.

మదనరత్నమందు జాతుకర్ణ్య వచనము,

శ్లో॥ ఉత్క్రాంత్యాదీనిదానాని దద్యాన్మృతస్యతు ।
గోభూతిల హిరణ్యాజ్య వాసోధాన్య గుడానిచ ।
రౌప్యం లవణమిత్యాహు ర్దశదానాన్యనుక్రమాత్॥
ఏతాని దశదానాని నరాణాం మృత్యుజన్మనోః ।
కుర్యాదభ్యుదయార్థంతు ప్రేతత్వేపి పరత్రవై॥

తా. గోభూతిల హిరణ్యాది దానములు పదియు జన్మకాలమం దభ్యుదయముకొ
అకును మరణకాలమందు సుగతికొఅకును జేయవలెను. "మరణాంతర మపి ఏతన్నియ
మేవ కర్తవ్యం॥ ప్రాణముపోయిన పిమ్మటగూడఁ బైనజెప్పిన విధిప్రకారము" కర్మము
లఁ జేయవలయును.

ఇతి ఉత్క్రాంతివిధిః

అథ తిలపాత్రదానము.

బ్రాహ్మ్యే శ్లో॥ తామ్రపాత్రంతిలైః పూర్ణం ప్రస్థమాత్రం ద్విజా
యతు । సహిరణ్యంచయోదద్యా చ్ఛ్రద్ధావిత్తానుసారతః । సర్వ
పాప విశుద్ధాత్మా లభేత గతిముత్తమామ్॥

తా. రాగిపాత్రలో నొకసేరు నువ్వులుపోసి యథాశక్తి హిరణ్యముతో బ్రాహ్మ
ణునికి దానముజేసిన సర్వపాపములుపోయి యుత్తమగతిని బొందుదురనుట.

ఇతి తిలపాత్రదానవిధిః సమాప్తః.

కర్ణమంత్రపఠనము,

పరిశిష్టే.—మ్రియమాణస్యకర్ణేతు పుణ్యామంత్రాజపేత్తతః॥

తా. మరణకాలమందు పుణ్యమంత్రముల పఠనికర్ణమందు జపించవలెననిట.

పద్మపురాణే॥ శ్లో॥ కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయే పరమాత్మనే।
ప్రణత క్లేశనాశాయ గోవిందాయ నమో నమః॥ ఇమం మన్త్రం
జపం కుర్యాత్సకృద్వా ప్రత్యహం నరః। సర్వపాప వినిర్ముక్తో విష్ణు
లోక మవాప్నుయాత్॥

తా. కృష్ణాయనమః - వాసుదేవాయనమః - విష్ణవేనమః - గోవిందాయనమః అను నీమంత్రంబును ప్రతిదినంబు నొక్కమాఱు జపించిన నరుండు సర్వపాపముల నుండి తొలగి విష్ణులోకంబును పొందుదురనుట.

ఇతి కర్ణమంత్రవిధి స్సమాప్తః.

షణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తవిధి.

స్మృతులయందు చెప్పఁబడిన ప్రకారము - ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టము - అధోచ్ఛిష్టము - అంతరిక్షమరణము - ఆశౌచమరణము - ఖట్వాదిమరణము - అను నాఱువిధంబులగు మరణములయందును - చండాలశ్వపచాదులవలనఁగలిగిన మరణంబునందును విప్రవాక్యానుసారంబుగా కృచ్ఛత్రయంబులను ప్రాయశ్చిత్తార్థంబుగ నాచరింపవలయును.

ఇందుకు ప్రమాణము.—స్మృతితత్త్వనిర్ణయే,

శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేప్యధోచ్ఛిష్టే అంతరిక్షమృతౌ తథా।
ఆశౌచమరణే చైవ కృచ్ఛత్రయ ముదాహృతమ్॥

తథాచ॥ శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేత్వధోచ్ఛిష్టే ఖట్వాయాం మరణే తథా।
అంతరామరణే చైవ ఆశౌచ మరణే తథా।
అగ్నితోయమరణే చైవ త్రిభిఃకృచ్ఛై ర్విశోధనమ్॥

స్మృతి సంగ్రహే॥ శ్లో॥ అస్నాత్వా మరణే ఘోరే ఆశౌచమరణేసతి।
ఉచ్ఛిష్టమరణే చైవ ఖట్వాయాం మరణే తథా॥
చండాలశ్వానసంస్పృష్టే వ్యాకాశమరణేసతి।
చండాలాన్మరణే వాపి త్రిభిఃకృచ్ఛైః పృథక్పృథక్॥

శ్లో॥ విప్రవాక్యానుసారేణ ప్రత్యాఖ్యాయ విధిర్యథా ।
కృత్వాతుదహనం కార్య మన్యథాకిల్బిషీభవేత్॥
శుధ్యతీతివిశేషః॥ ఇతి షణ్నిమిత్తప్రాయశ్చిత్తవిధి స్సమాప్తః

మధుపర్కదానము.

వారాహే॥ శ్లో॥ దృష్ట్వాసు విహ్వాలం హ్యేనం యమమార్గానుసారిణమ్ ప్రియాణాకాలేతునరో మంత్రేణవిధిపూర్వకమ్॥ మధుపర్కంత్వరః గృహ్యా ఇమం మంత్ర ముదీరయేత్॥ గృహాణచేమం మధుపర్కమాద్యం । సంసారనాశనకరం త్వమృతేనతుల్యం । నారాయణేనరచితంభగవత్ప్రియాణామ్ । దాహేనశాంతికరణంసురలోకపూజ్యమ్॥

అనేనైవతుమంత్రేణ దద్యాచ్చ మధుపర్కకమ్ ।
నరస్యమృత్యుకాలేతు పరలోక సుఖావహామ్॥

తా॥ మరణకాలమందు పుత్త్రిలు మొదలైనవారుమధుపర్కముదెచ్చి "గృహాణచేమం" అనుశ్లోకమంత్రమునుచ్చరించుచుపరలోకసుఖమునిచ్చు మధుపర్కముదినిపించునది.

ఇతి మధుపర్కదానము సమాప్తము.

మరణకాల దోషశాంతి విధానము.

యమః,-శ్లో॥ నందాయాఃగాః ప్రదాతవ్యా । భద్రేభూమిరనంతరమ్ ।
విప్రేభ్యోదీయతేయేన । నదోషస్తత్రవిద్యతే॥
దుష్టవారేషుమృతప్రాయశ్చిత్తమాహ॥ మార్కండేయః॥

శ్లో॥ భానౌకుజేశనౌవస్త్రం తత్తద్వర్ణం ప్రదాపయేత్ ।
భృగాహిరణ్యసహితం వస్త్రదానం విశోధనమ్॥

దదాహమరీచిః॥ శ్లో॥ భద్రేభూమి ప్రదానం స్యాత్త్రిపాదర్క్షేహిరణ్యదః । వారేవారాధిదైవత్యం వాసోదానం విధీయతే॥ రక్తవస్త్రంకుజే భానౌశ్వేతంశుక్రేప్రకల్పితమ్।శనైశ్చరేతునీలంస్యాదేతద్దోషోపశాంతయే॥ దద్యాచ్ఛుద్ధి మవాప్నోతి హ్యదత్వా దోషమాప్నుయాత్॥ ద్విత్రిపాదినక్షత్ర మరణే వస్త్ర సహిత హిరణ్యదానం కుర్యాత్॥

ధనిష్ఠాపంచకమరణేప్రాయశ్చిత్తమాహ.—మదనరత్నే॥
శ్లో॥ ఏకాశీతిపలంకాంస్యం। తదర్ధంవా తదర్ధకమ్।
నవషట్త్రిపలంవాపి దద్యాద్విప్రాయశక్తితః॥
పక్షాంతరమాహ॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయకాలాయ। సర్వభూతక్షయాయచ। ఔదుంబరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే। వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయవైక్రమాత్॥

ఇతి ఆహుతిత్రయం హోమంకుర్యాత్ - ప్రేతముఖే హిరణ్యం వా - పంచరత్నానివానిక్షిపేత్॥ అథ త్రిపుష్కర ద్విపుష్కరాదిమరణే గోభూతిలాదీ బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ విశేషోనిర్ణయసింధౌజ్ఞేయః॥

త్రిపుష్కర మరణము.

వారములు.	తిథులు.	నక్షత్రములు.
ఆది	ద్వాదశి	మఖ
సోమ	ఏకాదశి	విశాఖ
మంగళ	దశమి	ఆర్ద్రా
బుధ	తృతీయ	మూల
గురు	షష్ఠి	శతభిషక్
శుక్ర	ద్వితీయా	రేవతి
శని	సప్తమి	ఉ-షా

నిర్ణయామృతే॥ శ్లో॥ ద్వాదశ్యర్కమఖాయుక్తా।విశాఖైకాదశీందునా। కుజార్ద్రాదశమీచైవ। ద్వితీయాభృగురేవతీ। తృతీయాబుధమూలేన। గురుషష్ఠిశతోడునా। సప్తమ్యాషాఢమందాభ్యాం సప్తయోగాస్త్రిపుష్కరాః॥

అథద్విపుష్కరయోగః॥ మదనరత్నే గార్గ్యః॥
శ్లో॥ యదిభద్రాతిథీనాంస్యా ద్భానుభౌమశనైశ్చరైః॥
త్రిపాదృక్షైశ్చసంయోగో ద్వయోర్యోగో ద్విపుష్కరః॥

ఇతి మరణకాల దోషశాంతి విధానము.

దహన నియమము సమాప్తము.

ప్రత్యక్ష శవము దహనము చేయునపుడు పంచాంగము విచారించ నవసరము లేదు.

గాలవః॥—శ్లో॥ ప్రథమేహ్నికర్తవ్యం వపనంచానుభావినామ్।
ప్రేతస్య కేశశ్మశ్ర్వాదివాప యిత్వాథదాహయేత్॥

తా॥ ప్రథమదినమందు కర్తక్షౌరము జేసుకొని ప్రేతకు కేశములు మీసము గడ్డము మొదలుగ క్షౌరము జేయించి యటుపైదహించవలెనని గాలవవచనము.

మనుః—శ్లో॥ దక్షిణేన మృతం శూద్రం పురద్వారేణనిర్హరేత్॥

తా॥ శూద్రశవము దక్షిణముగదీసుకొనిపోవలెను. అని ప్రమాణముగలదు. లోకమందు సర్వజనులు వారివారి వీలుప్రకారము పోవుచున్నారు.

కమలాకరస్మృతౌ॥ మనుః—శ్లో॥ ఆమపాత్రేన్నమాదాయ ప్రేతమ
గ్నిపురస్సరమ్।ఏకోనుగచ్ఛేత్తస్యార్థ మర్థపథ్యుత్సృజేద్భువి। ఊర్ధ్వ
మాదహనం కార్యమాసీనో దక్షిణాముఖః। సవ్యంజాన్వాచ్యశనకై
స్సతిలం పిండదానవత్। అథపుత్రాదిరాప్లుత్యకుర్యాద్దారూచ్చయం
మహత్। తత్రోత్తానం నిపాత్యైనం దక్షిణా శిరసంముఖే॥

తా॥ క్రొత్తకుండలో అన్నము - అగ్నిహోత్రము దీసికొని ముందుగా కర్తనడువవలెను. నతని వెనుక అందరునడచుచు అర్ధమార్గమందు శవము నుంచి దక్షిణముఖముగా నెడమకాలుమణిచి తిలలతో పిండదానవిధిగా అన్నము భూమిపైనుంచి యిట్లు మూడుదింపులు జరిపి పుత్రులు మొదలయినవారు స్మశానమందు కర్రలుచాలా చితిగాచేర్చి దానిపైదక్షిణశిరస్సుగా శవమును వెలికిల బరుండకొనబెట్టి ముఖమందగ్నినిచ్చునది. కొందఱు అన్నమునకు బదులు బియ్యమునుపయోగించుచున్నారు.

శుద్ధితత్త్వే - హారలతాయామ్॥

శ్లో॥ స్వగోత్రైర్గృహీత్వాతు చితామారోప్య తేశవః॥
అధోముఖో దక్షిణాదిక్చరణస్తు పుమానపి।
ఉత్తాన దేహానారీతు సపిండైరపిబంధుభిః॥

తా॥ తనగోత్రీయులవారు శవమును చితిపైబెట్టునప్పుడు పురుషుడైనచో నధోముఖముగ నుత్తర శిరముగను స్త్రీయైనచో వెలికిలగా నుంచవలెను.

ప్రచేతః,—శ్లో॥ నగ్నదేహం దహేన్నైవ కించిద్దేయం పరిత్యజేత్॥

తా॥ ప్రేతను దిగంబరునిగా దహింపఁగూడదు. తీసివేయవలసినది. మఱియేదైన ను పరిత్యజింపవచ్చును.

క్రియానిబంధేగరుడః॥ శ్లో॥ ఉదధారామవిచ్ఛిన్నాం సించేత్కర్తా ప్రదక్షిణమ్ । స్కంధావసక్తకుంభేన పాదతః పరితశ్చితేః॥

తా॥ నీళ్ళతోనిండిన కుండను కర్త భుజముపైనుంచుకొని పాదములవైపు మొదలుకొని యనఁగా దక్షిణము మొదలుగ చితిచుట్టును నీళ్ళ ధారపడునట్లు ప్రదక్షిణము సేయవలెను

ఏకాలములలో మాతాపితృమరణమందు బోధాయనస్మృతిలో దాహాంత మొక్కతంత్రము సంచయనము నొకతంత్రము ఉదకపిండదానాదికము వేర్వేరుగ జేయునది- అనుగమనమందు నిటుల సేయున్నది

ఇతి దహననియమము సమాప్తము.

తిలోదక వాసోదక నిర్ణయము.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ కర్తారోప్యుదకాంజలీన్ తిలయుతాన్ త్రీన్ దద్యురాద్యేదినే । చైకైకోత్తరవృద్ధిరాదశదినాత్ప్రైశిలాయాం పితుః । మృత్స్నానత్రితయంభవేత్ప్రతిదినం వస్త్రాదికానాంత్రయం । పిండస్త్వేక ఇహాకృతంయదిపితుర్దద్యాద్దశాహే ఖిలమ్॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు పుత్రులందరును పితృప్రీతికొఱకు శిలయందు తిలోదకమును ప్రథమదినంబున 3 ను అదిమొదలొక్కొక్క దినంబున నొక్కమాఱధికముగ విడువగ ౧౦ దినములవఱకు నవియన్నియు ౭౫ అగుననియు, క్షత్రియులకు మరణదినము-మొదలు ప్రతిదినంబును ౫ మార్లును. ౧౨ వ దినంబున ౯ మార్లును విడువగ నవియన్నియు ౬౩ అగుననియు, వైశ్యులకు ప్రతిదినంబును ౪ మాఱుచొప్పున ౧౫ దినములకు ౬౦ అగుననియు, శూద్రులకు ప్రతిదినము 3 చొప్పున 30 దినములకు ౯౦ అగుననియు, ౧౫ దినములైతే ప్రతిదినము ౬ చొప్పున అవి అన్నియు ౯౦ యగుననియు, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు, ఆశౌచనివృత్తివఱకు ప్రతిదినము 3 మృత్తికాస్నానములు, 3 వాసోదకములు. ౧ పిండప్రదానము జేయవలెను. నిత్యమును కర్మ జేయువున్న ఆశౌచాంత్య దినంబునందైనా ఆచరించవలెనుగాని మానగూడదని తాత్పర్యము.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ ఏకమాతృప్రసూతానాం జ్యేష్ఠోదద్యాచ్చవాససా। వినాపితృభ్యామన్యేషాం జ్ఞాతినాంసస్వవాససా॥

తా॥ అయ్యా! ఒకతల్లికి బహుమంది పుత్త్రులుందురు. అప్పుడు జ్యేష్ఠపుత్త్రునికే వాసస్సుయందధికారముగలదు. తక్కిన పుత్త్రులందఱును వారివారిపై వస్త్రములతోనే జరుపవలెను. పితృవినా=తండ్రివినాగా- జ్ఞాతులందఱును స్వస్వవాసస్సులచేతనే వాసోదకములు విడువలెను. అయితే లోకమందు కొందఱు జ్ఞాతులుమాత్రము విడుచుటలేదు. తిలోదకములుమాత్ర మిచ్చుచున్నారు.

ఇతి తిలోదక వాసోదక నిర్ణయము సమాప్తము.

తిలోదకాది నిషేధము.

మాధవీయే- ఋష్యశృంగః ॥ శ్లో॥ ఆశౌచమంతరాదర్శో యదిస్యాత్సర్వవర్ణినామ్ । సమాప్తిం ప్రేతతంత్రస్య కుర్యాదిత్యాహ గౌతమః॥

తా॥ ఆశౌచమధ్యమందు దర్శసంభవించితే మిగిలిన ప్రేతకర్మతంత్రమును యావత్తును సమాప్తిచేయునది.

విశేషః - శ్లో॥ అంతర్దశాహేదర్శశ్చేత్తత్రసర్వం సమాపయేత్ ।
పిత్రోస్తుయావదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్ జలాంజలీన్॥

తా॥ దశాహమధ్యమందుదర్శవచ్చినపుడుతల్లిదండ్రులకైనచో వాశౌచాంతముగాఁ గనుపిండములుజలాంజలులుయివ్వవలెను. ఇతరులకైనయెడదర్శలోపునసమాప్తిజేయవలెను.

గాలవః॥ శ్లో॥ పిత్రోరాశౌచమధ్యేతు యదిదర్శస్సమాపయేత్ ।
తావదేవోత్తరంతంత్రం పర్యవస్యేత్త్రిహాత్పరమ్॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల యాశౌచమధ్యమందు మూఁడుదినములపైని దర్శవచ్చినచో నుత్తరతంత్రము యావత్తును సమాప్తిజేయవలెను ఇతరులకైనచో మూఁడుదినములలోగా దర్శవచ్చినను నపకర్షణము చేయవలెను. కాలామృతమందును నిర్ణయామృతమందునిట్లనేయున్నది- మదనరత్నపారిజాతములందుమాత్రము గాలవవచనమాపత్కాలమందు నౌరసపుత్రుడు కర్తయగునపుడు వనిచెప్పఁబడినది. కనుక తలిదండ్రులకు మూఁడుదినములపైనిదర్శవచ్చినను నపకర్షముతేదని యున్నదిగానియందుమూలము చింత్యము.

ఇతి తిలోదకాది నిషేధము సమాప్తము.

శ్రాద్ధస్థల నిరూపణము.

ఔశనసస్మృతౌ పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ శుచిదేశంవివిక్తంచ గోమయేనోపలేపయేత్ । నదీతీరేషుతీర్థేషు స్వభూమౌగిరిసానుషు॥

శ్లో॥ వివిక్తేషుచతుష్యంతి దత్తేనపితరస్తథా।
పరస్యభూమిభాగేతు పిత్ర్యాణాంవై ననిర్వపేత్॥
స్వామినాతద్విహన్యేత మోహాద్యత్క్రియతేనరైః।
శ్లో॥ అటవ్యఃపర్వతాఃపుణ్యా స్తీర్థాన్యాయతనానిచ।
సర్వాణ్యస్వామికాన్యాహు ర్నహితేషుపరిగ్రహః।
తిలాంశ్చావకిరేత్తత్ర సర్వతోబంధయేద్విజాన్॥
అసురోపహతంసర్వం తిలైశ్శుద్ధ్యత్యజేనహి॥

తా॥ పరిశుద్ధమగు ప్రదేశమును గోమయముచే నలుకవలయును. ఇంకనిట్లు నదీతీరములందు- పుణ్యక్షేత్రములందు- స్వగృహమందు- పర్వతచరియలందు రహస్యప్రదేశములందు శ్రాద్ధమును చేసినయెడల పితృదేవతలు తృప్తిని బొందుచున్నారు. ఎప్పటికిని పరగృహమునందు పితృలకు శ్రాద్ధమును చేయఁగూడదు. ఎవఁడుగాని మోహముచే పరగృహంబున శ్రాద్ధమునుజేయునో అది యాగృహపితృలవలనహరింపఁబడుచున్నది అడవులుపర్వతములు పుణ్యతీర్థములు దేవాలయము లాదిగాఁగల సర్వము అస్వామికములుఁ గావున వానియందు చేయంబడిన శ్రాద్ధము లితరులచేగ్రహింపబడవు. అంతటను నువ్వులుజల్లి అజములను బంధింపవలయును. నువ్వులులేనిచో సర్వము రాక్షసులచే హరింపఁబడినదగును.

ఇతి శ్రాద్ధస్థలనిరూపణము సమాప్తము.

ఔశనసస్మృతౌ పంచమాఽధ్యాయే॥

శ్లో॥ దత్వాశ్రాద్ధం తతోభుక్త్వా సేవతేయస్తుమైథునమ్।
మహారౌరవమాసాద్య కీటయోనింవ్రజేత్పునః॥
శుచిరక్రోధనశ్శాంత స్సత్యవాదీసమాహితః।
స్వాధ్యాయంచ తథాధ్యానం కర్తాభోక్తావిసర్జయేత్॥
శ్రాద్ధందత్వాఽ పరంశ్రాద్ధం భుంజతేయేద్విజాతయః।
మహాపాతకినస్తుల్యా యాంతి తేనరకాన్బహూన్॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తయు- భోక్తయు- మైథునమునుజేసినయెడల మహారౌరవనరకమును బొంది మలిల పురుగులరాశియందు బుట్టుచున్నారు. శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తయు పరిశుద్ధులై క్రోధరహితులై శాన్తులయి సత్యవాదులయి స్వస్థచిత్తులయియుండి వేదమునుధ్యానమును విడువవలయును. ఏద్విజులు శ్రాద్ధమును బెట్టి యితరశ్రాద్ధమందు భుజింపుదురో అట్టివారుమహాపాతకిసములయి నరకములనుబొందుచున్నారు.

కించ॥—శ్లో॥ ఆమంత్రితోబ్రాహ్మణోవై యోన్యస్మైకురుతేక్షణమ్ ।
ఆమంత్రయిత్వాయోమోహాదన్యంవాఽమంత్రయేద్ద్విజః॥
సతస్మాదధికఃపాపీ విష్ఠాకోటొహిజాయతే ।
శ్రాద్ధేనిమంత్రితోవిప్రో మైథునం యోధిగచ్ఛతి॥
బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి తిర్యగ్యోనిషుజాయతే ।
నిమంత్రితశ్చయోవిప్రో హ్యధ్వానం యాతిదుర్మతిః॥
భవంతిపితరస్తస్య తన్మాసం పాంసుభోజనాః ।
నిమంత్రితశ్చయశ్శ్రాద్ధే ప్రకుర్యాత్కలహం ద్విజః।
భవంతితస్య తన్మాంసం పితరో మలభోజనాః॥
తస్మాన్నిమంత్రితశ్శ్రాద్ధే నియతాత్మా భవేద్ద్విజః॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మఱియొక శ్రాద్ధమందు క్షణమును గ్రహించువాడును, ఒకరినిబిలచి మోహమువలన మఱియొకరిని బిలుచువాడును వీరిద్దరధికపాపులై పురుగుల రాశియందు బుట్టెదరు. ఎవడు శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మైథునమునుచేయుచున్నవాడు బ్రహ్మహత్యనుబొందిపశుపక్షీ మృగాదులయందు జనించును. ఏదుష్టబ్రాహ్మణుడు నిమంత్రితుడై భోజనముచేసి ప్రయాణముచేయునో అతనిపితృదేవలు మాంసముమార్గధూళిని భుజించు వారలగుచున్నారు. ఏద్విజుడుశ్రాద్ధమందు నిమంత్రితుడై కలహమునుచేయునో వానిపితరులు ఆమాంసము మలమును భుజింపువారగుచున్నారు. అందువలన శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితులగు ద్విజులు నియతచిత్తులయి యుండవలయును.

యల్లాజీయ్యే॥ శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశ నికృంతనమ్ । కర్తాచైవతుపూర్వేద్యు ర్భోక్తాచైవపరేహని । దంతధావనతాంబూలం క్షౌరాభ్యంగమభోజనమ్ । రత్యౌషధపరాన్నంచ శ్రాద్ధకర్తా వివర్జయేత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తపూర్వదినమునందు శ్రాద్ధభోక్తపరదినమునందు దంతధావనమునుఅభ్యంగనమును నఖకేశనికృంతనమును తాంబూలమునుక్షౌరమునుఅభోజనమును సురతమును పరాన్నమును విడువవలయును.

ఇతి శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృ నియమములు సమాప్తము.

కర్తానచేలంస్నాత్వా ఆచమ్య॥ఏవం + ప్రీత్యర్థం + గోత్రస్యనామ ధేయస్యఇహ, జన్మనిజన్మాంతరేషు సమస్త పాపక్షయార్థంసర్వప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ అస్తుపరిషద్దక్షిణాంగ్రహీత్వా॥ శ్లో ॥ సమస్త + స్వీకృత్య...జన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృతే తత్క్షణపర్యంతం మధ్యేవర్తినికాలే బాల్యయౌవన కౌమార వార్ధకేషుజాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేంద్రియ వ్యాపారైః రహసిప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చ త్వయాకృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాఽతిదేశిక రూపాతిపాతకానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతకానాం ఉపపాతకానాం శంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం - అవకీర్ణకానాం- ప్రకీర్ణకానాం- రహస్యకృతానాం- మహాపాతకానాం- రహస్యకృతమహా పాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతి దేశికరూపాతి పాతకానాం- రహస్యకృత మహా పాతక సమ రూపాతి పాతకానాం ఉపపాతకానాం- సంకలీ కరణానాం- మలినీకరణానాం- అపాత్రీకరణానాం- జాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాం - ప్రకీర్ణకానాం - ఏవంబహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానాం అజ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం - అజ్ఞానతోఽభ్యస్తానాం - జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం - జ్ఞానతోఽభ్యస్తానాం - అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తానాం - అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చచిరకాలాభ్యస్తానాం - బహూనాం- బహువిధానాం - సర్వేషాం పాపానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం ఉపదిశేతి విజ్ఞాప్య- పునఃప్రణమ్యతిష్ఠేత్ ॥ హేయజమాన- తవజన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతంమధ్యేవర్తినికాలే బాల్యయౌవనకౌమారవార్ధకేషుజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసుమనోవాక్కాయకర్మేంద్రియవ్యాపారైః రహసిప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వయా కృతేభ్యః- ప్రకాశకృత మహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః । ప్రకాశకృత మహాపాతకాఽతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతకేభ్యః

ఉపపాతకేభ్యః - సంకలీకరణేభ్యః - మలినీకరణేభ్యః - అపాత్రీకరణేభ్యః జాతిభ్రంశకరేభ్యః - ప్రకీర్ణకేభ్యః - రహస్యకృతేభ్యోమమహాపాతకేభ్యః రహస్యకృతమహాపాతకాఽతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకేభ్యః -రహస్యకృతమహాపాతక సమరూపాను పాతకేభ్యః ఉపపాతకేభ్యః - సంకలీకరణేభ్యః - మలినీకరణేభ్యః - అపాత్రీకరణేభ్యః - జాతిభ్రంశకరేభ్యః - అవకీర్ణకేభ్యః - ప్రకీర్ణకేభ్యః - అజ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యః - అజ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః - జ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యః - జ్ఞానతోఽభ్యస్తేభ్యః - అజ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చనిరంతరాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చచిరకాలాభ్యస్తేభ్యః - బహుభ్యః - బహువిధేభ్యస్సర్వేభ్యః పాపేభ్యః త్వంముక్తోభూయాః ముక్తోభూయాః ఇత్యనుగృహ్ణంతు భవంతః- ఇత్యుచ్చైర్వదేత్॥ ఏవం + ర్థం॥ మమజన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణ పర్యంతం - సమస్తదోషనిర్వారణార్థం స్వర్ణధాన్య ఆజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥

శ్లో॥ స్వర్ణం పవిత్రమమలం స్వర్ణం పాపప్రణాశనమ్।
స్వర్ణంహిశంకరోయస్మా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥
బ్రాహ్మణాయ సువర్ణదానం దద్యాత్॥

శ్లో॥ ధన్యం కరోషి దాతార మిహలోకే పరత్రచ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥(ధాన్యం)

శ్లో॥ కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషు సంస్థితమ్।
దేవానామాజ్యమాహార మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ (ఆజ్యం)

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః।
అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ (హిరణ్యం)

ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యంశ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ శ్రీగోవింద గోవింద॥ఏవం+ర్థం॥సర్వప్రాయశ్చిత్త గోదానమాచరిష్యే॥నమః॥తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాంకరిష్యే॥నమః॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి॥ ఉభాభ్యామిదంపాద్యం దదామి॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరో రుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణే నమః॥ అయంవోగంధః + సకలరాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ గవామంగేషు తిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

అస్మైబ్రాహ్మణాయ + ప్రతిగ్రహీత్రేశ్రీమూర్తశ్రీమతః + హంశ్రీమహా విష్ణుప్రీతయే సర్వప్రాయశ్చిత్త గోదానంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥

శ్లో॥ దేవస్య ప్రీతయేదానం గృహ్ణామ్యర్యమతుష్టయే ।
బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యాకర్మప్రసూతయే॥

ప్రతిగృహ్ణాతు॥ గోదానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాంతు + నమమ॥ విధిప్రకారేణ దశదానానికుర్యాత్॥

ఇతి సర్వప్రాయశ్చిత్తము సమాప్తము.

ఉత్క్రాంతిప్రయోగము.

యస్య పురుషస్యమరణేసంప్రాప్తేసతి- పుత్రాదిః కర్తాశుచిర్భూత్వా- శుచౌదేశే గోమయేనానులిప్య । తత్రశుద్ధోదకం సంప్రోక్ష్య । కుశాన్ పరిస్తీర్య । తిలానవకీర్య । పితరం దక్షిణశిరసం నిధాయ॥ స్నాత్వా ఆ చమ్య శ్రీగోవిందగోవింద- కేశవాయనమః + + + పుణ్యతిథౌ + గో త్రస్య + స్వజన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృతి మరణకాల పర్యంతం సంభావి త సమస్తపాపక్షయార్థంసుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతి సం జ్ఞక గోదానమాచరిష్యే॥నమః॥తదంగ బ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యే॥ శ్రీమ హావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి॥ఉభాభ్యామిదం పాద్యం దదామి॥ నమః॥ అస్తు॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షిశిరో రుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః॥

శ్రీమహా + అయంవోగంధః అలంకారార్థా ఇమే అక్షతా స్సంత్వక్ష తా స్సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ అత్యుత్క్రాంతౌ పరివృత్తస్య సుఖోత్క్రమణసిద్ధయే।
తుభ్యంసంప్రదదే ధేను మిమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికామ్॥

గవామంగేషు + పరియచ్ఛమే। అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ + గోత్రాయ + బ్రాహ్మణాయ ప్రతిగ్రహీత్రే॥ శ్రీమాన్ గోత్రః + దాతా ధర్మపత్నీ సమేతో౽హం యజమానస్యపితుః + గోత్ర స్య...స్య సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతి సంజ్ఞికగోదానం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥

శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్ణామ్యర్యమతుష్టయే।
బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం।పుణ్యాకర్మప్రసూతయే॥

ఇతిగృహ్ణీయాత్ ॥ గోదానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతి దక్షిణాం దద్యాత్॥ అనేనమయా కృతేనోత్క్రాంతిసంజ్ఞిక గోదానేన దక్షిణా దానేనచపితుః + గోత్రస్య + సుఖేనప్రాణోత్క్రమణ సిద్ధిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ సుఖేన + రస్తు॥ (స్త్రీణాంతు॥ మాతుర్గోత్రాయాః + దాయ్యాఃజన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృతి + గోదానమాచరిష్యేనమః॥ ఇతిస్త్రియః॥)

ఇతి ఉత్క్రాంతి ప్రయోగ స్సమాప్తః.

తిల పాత్రదాన ప్రయోగము.

శ్రీగోవిందగోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్ఞయా ప్రవర్తమానస్య + పుణ్యతిథౌ × పితుః + గోత్రస్య + + + స్య సమస్తపాపక్షయార్థంసుఖేన ప్రాణోత్క్రమణ సిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రదానమాచరిష్యే॥ నమః॥ అస్తు॥

శ్లో॥తిలాఃపాపహరానిత్యం విష్ణోర్దేహ సముద్భవాః।
పాపంహరతుమేక్షిప్రమతశ్శాంతిం పరియచ్ఛమే॥

అస్మైబ్రాహ్మణాయ + శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం తిలపాత్రదానం సదక్షిణాకం సతాంబూలం - పితుః + గోత్రస్య + + + స్యసుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రదానం తుభ్యమహం సంప్రదదే (నమమ) పాత్రాభావే హిరణ్యసహిత తిలదానంకుర్యాత్॥

ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం స్వర్ణ ధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణం పాపప్రణాశనమ్।
స్వర్ణం హితంకరం యస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥
ధన్యం కరోషిదాతార మిహలోకేపరత్రచ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యా దతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥
కామధేనో సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితమ్।
దేవానామాజ్యమాహార మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥
హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః।
అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానః తుభ్యమహంసంప్రదదే (నమమ) ఏవంగుణ + థలం చశదానాని కరిష్యే॥ నమః॥

శ్లో॥ గోభూతిలంహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ।
రౌప్యం లవణమిత్యాహు ర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥
గోభూతిల + నమమ (అభావేహిరణ్యదానంకుర్యాత్)
ఇతి తిలపాత్రదానప్రయోగస్సమాప్తః.

ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌపితుః + సమస్తపాపనివృత్తిద్వారాపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నారాయణాదిదివ్యనామస్మరణమాచరిష్యే॥ నమః॥

శ్లో॥ నారాయణోనామనరోనరాణాం ప్రసిద్ధచోరః కథితఃపృథివ్యాం
అనేకజన్మార్జిత పాపసంచయం హరత్యశేషంస్తుతమాత్ర ఏవ॥

శ్లో॥ గోవిందేతి పరబ్రహ్మ గోవిందేతి త్రివర్ణకమ్।
సకృదుచ్చారితం యేన విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్॥
ప్రణతఃక్లేశనాశాయ గోవిందాయ నమోనమః॥

నారాయణ - గోవింద। కృష్ణ - వాసుదేవ - ఇత్యాదిదివ్యనామానిసంశ్రావయంతఃరక్షేరన్॥ మరణాంతరమపి ఏతన్నియమేన కర్తవ్యం మృతశ్చేత్తతః॥ పుత్రాదిః కర్తాస్నాత్వా॥ఆచమ్య॥

ఇతి నారాయణాది నామోచ్చారణం సమాప్తమ్.

షణ్ణిమిత్తప్రాయశ్చిత్తప్రయోగము.

ఆచమ్య + పవిత్రం ధృత్వా + పూర్వోక్తఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్యసకల పాపక్షయద్వారాసంభావితానాం పాపానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టా ఽధోచ్ఛిష్టా ఽస్నానమరణ నారాయణాది పుణ్యస్తోత్రాకర్ణనరాహిత్య పర్యుషితశవఖట్వాది మరణ ఉత్క్రాంతిధేను దానరాహిత్య తత్కాల దహనరాహిత్యరూపాణాంషణ్ణిమిత్తానాంపాపానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే ॥ శ్లో ॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తి + యథోక్త దక్షిణామివస్వీకృత్య॥ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితేభ్యః పాపేభ్యఃఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టా ఽధోచ్ఛిష్టా ఽస్నానమరణనారాయణస్తోత్రరాహిత్యపర్యుషితశవఖట్వాది మరణోత్క్రాంతిధేనుదానరాహిత్య తత్కాలదహనరాహిత్య రూపేభ్యస్సర్వేభ్యః షణ్ణిమిత్తేభ్యః పాపేభ్యోముక్తోభూయాదితిభవంతోబ్రువంతు॥ పితుః + + + ప్రేతస్య దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥ ఇతిపరిషద్బ్రూయాత్॥ అథకృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥

ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాది షణ్ణిమిత్తానాం పాపానామపనోదకంప్రాయశ్చిత్తం పరిషదుపదిష్టం యథాశక్తి ప్రత్యామ్నాయ రూపేణకృచ్ఛ్రత్రయాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర + ప్రయచ్ఛమే॥ శ్లో॥ ధన్వంతరోపి + ప్రయచ్ఛమే॥ శ్లో॥ కామధేనోస్సము + ప్రయచ్ఛమే ॥శ్లో॥హిరణ్యగర్భ + ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇదంస్వర్ణకృచ్ఛ్రధాన్యకృచ్ఛ్రాజ్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం పితుః షణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తసిద్ధిం కామయమానః తుభ్యమహంసంప్రదదే(ఉపవీతీ)నమమ। ఏవంమయాఽఽచరితేనతి(ప్రా...తీ) పితుఃదహనాధికారసిద్ధిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥

ఇతి షణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

శ్రీగోవిందగోవిందగోవింద పూర్వోక్తఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే దుష్టతిథివారనక్షత్ర ద్విపుష్కరత్రిపుష్కరాదిదోష పరిహారార్థంతదుక్తప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥నమః॥సమస్త + కర్తుంఅధికారసంపదస్తు॥ తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాంకరిష్యే॥సమః ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య॥ శ్రీమహావిష్ణు + ఇదమాసనం॥ ఉభాభ్యామిదం పాద్యం॥ నమోస్త్వనంతాయ × యుగధారిణేనమః॥ గంధాగ్రాఇమే ఆపఃపుష్పాణ్యాః ఇమేతిలాః॥

నందతిథిమరణే॥ గోదానం॥ గవామంగేషు × ప్రయచ్ఛమే॥దద్యాత్ రిక్తతిథిమరణే॥ ధాన్యదానందద్యాత్॥ ధన్యంకరోషిదా + చ్ఛమే॥శిష్టాచారః॥ భద్రతిథిమరణే॥ భూదానం దద్యాత్॥

శ్లో॥ సర్వసస్యాశ్రయాభూమి ర్వరాహేణ సముద్ధృతా।
అనంతసస్యఫలదా తతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥

ద్విపాదిత్రిపాదినక్షత్రమరణే॥ వస్త్రసహిత హిరణ్యందద్యాత్॥
శీతవాతోష్ణ + చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ + చ్ఛమే॥ దద్యాత్॥
ధనిష్ఠాపంచక నక్షత్రమరణే॥ కాంస్యదానం॥ కుర్యాత్॥

శ్లో॥ కాంస్యంబ్రహ్మమయంప్రోక్తం నక్షత్రో ద్భవదోషహృత్।
భోజనమర్త్యదేవానా మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛతు॥ దద్యాత్॥

ద్విపుష్కర త్రిపుష్కరమరణే గోభూతిలదానాని బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥ భృగువారమరణే॥ వస్త్రసహిత హిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ + చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ + మే॥

భానుభౌమశనివాసరేషు॥ వస్త్రదానం దద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ అథ విశేషో నిర్ణయసింధౌజ్ఞేయః॥

ఇతి తిథ్యాది శ్శాంతిప్రయోగ స్సమాప్తః.

హోమప్రయోగము.

శ్రీగోవింద × పూర్వోక్త × పుణ్యతిథౌ × గోత్రస్య × స్య ప్రేతస్య జన్మాభ్యాసాది పతత్పతన పర్యంతం జ్ఞానాజ్ఞాన కామాకామ భుక్తాభుక్త పీతాపీత జ్ఞాతాజ్ఞాతాది సకలదోషనిర్హరణార్థంఇంద్రాదిహోమాచరిష్యే॥నమః॥ఆచార్యనుజ్ఞయా లౌకికాగ్నిం సంస్థాప్య॥తద్ధ్యానం॥

శ్లో॥ సప్తజిహ్వాద్విశీర్షశ్చ మేషారూఢ స్త్వధైవచ । శక్తిద్వయసమేతశ్చ విశ్వమూర్తిస్తథా౽శనః॥ త్రయస్త్రింశత్కోటిదేవాస్త్వ న్మఖేత్వప్రతిమా గతాః । ప్రార్థనాంమనసావందే క్షిప్రంమేసంప్రసాదయ॥

అలంకృత్య ॥ ఇంద్రాయనమః - అగ్నయేనమః - యమాయనమః - నిర్ఋతయేనమః - వరుణాయనమః - వాయవేనమః - కుబేరాయనమః - ఈశానాయనమః - అథపరిసరణాది ఆచార్యఃకుర్యాత్ ॥ తతోతూష్ణీం ప్రాగాదిపరిషిచ్య॥ (అత్ర చతుష్పాత్రప్రయోగః)

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవాహ్యాదిత్యా విశ్వేదేవామరుద్గణాః।
తేసర్వేత్వప్రతిమాయాంతు జుహోమ్యద్యయథేప్సితమ్॥

ఇంద్రాదిదేవతాయనమః ॥ ఇతి జుహుయాత్ ॥ అగ్నయేనమః- ఇంద్రాయనమః- అగ్నయేనమః- యమాయనమః- నిర్ఋతయేనమః- వరుణాయనమః - వాయవేనమః - కుబేరాయనమః- ఈశానాయనమః- అథాచ్యుతాది హోమంకుర్యాత్ ॥ అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః - గోవిందాయనమః- ప్రాగాదితూష్ణీం పరిషిచ్య॥ అగ్నిప్రార్థనమ్

శ్లో॥ నమస్తేవీతిహోత్రాయ నమస్తేవిష్ణురూపిణె।
నమస్తేసర్వభోక్త్రేచ అగ్నిహోత్రాయ తేనమః॥

అనేన ఇంద్రాదిహోమేన భగవాన్ సర్వా × పరమేశ్వరార్పణమస్తు॥

తండులహోమము.

ఆచమ్య...ఏవంగుణ...ర్థం తండులహోమం కరిష్యామి॥ తతః ధ్యానం॥ సప్తజిహ్వః + సంప్రసాదయ॥ ప్రాఙ్ముఖాగ్నే మమాభిముఖోభవ - సుముఖోభవ - సుప్రసన్నోభవ - వరదోభవ- జలంసంప్రోక్ష్య ప్రాగాదిభూమాసంమృజ్య॥ అలంకృత్య॥ అగ్నయేనమః + + నమః॥ పూర్వపరిషేచనంనమః + ఉత్తరపరిషేచనంనమః॥ తండులంగృహీత్వా॥ ద్వాభాగాకృత్వా॥ వీతిహోత్రాయనమః॥ విధాత్రేనమః(ఇతిరాత్రౌ) మార్తాండరాయనమః - విధాత్రేనమః॥ ఇతిప్రాతఃకాలేహోమంకుర్యాత్ ॥ అనేనతండులహోమేనభగవా + + ఏతత్ఫలం శ్రీపరమేశ్వరార్పణమస్తు॥ ఇతితండులహోమ స్సమాప్తః॥

శ్రీగోవింద × × ఏవంగుణ × తిథౌ (అపసవ్యం) అస్మత్పితుః × గోత్రస్య × × × స్య ప్రేతస్య ఔర్ధ్వదైహిక కర్మకరిష్యే (నమః)

(ఇతిసంకల్ప్య) అస్మత్ మాతుః గోత్రాయాః దాయ్యాః ప్రేతాయా ఔర్ధ్వదైహిక కర్మకరిష్యేనమః॥ (ఇతిస్త్రియః)

అగ్నౌ ఓదనంపక్త్వా అభిఘార్య॥	క్రొత్తకుండతో నగ్నియందు బియ్యమువండి ఆయన్నమును నేతితో నభిఘరించి
తతో వాహకానాం వస్త్రాణి దద్యాత్	అటుతర్వాత మోసెడి వారలకు వస్త్రము నీయవలయును
ప్రేతస్యకేశశ్మశ్రులోమనఖానివాపయిత్వా॥ ఆచారోన విద్యతే॥	ప్రేతకుఁ దలవెండ్రుకలు గడ్డము మొదలగు వానిని వపనముఁ జేయింపవలయును ఈయాచారములేదు.
స్నాపయిత్వా గోపీచందనాదిభిరలంకృత్య॥	ప్రేతనుస్నానముఁ జేయించి గోపీచందనము మొదలగువానిచేత నలంకరించి.
ప్రేతశయనే ప్రేతంనిధాయ॥	ప్రేతను పాడెమీఁదనుంచి.
ప్రేతస్యశిరఃప్రభృతిపాదపర్యంతం శ్వేతవస్త్రం ప్రచ్ఛాద్య॥	ప్రేతయొక్క శిరస్సు మొదలు పాదముల పర్యంతం తెల్లని వస్త్రమును గప్పి,
కర్తాదీక్షా వస్త్రాణి ధారయేత్॥	కర్తదీక్షా వస్త్రములు గట్టుకొని.
వాసో ధారణం కృత్వా ఆచమ్య॥	వాసస్సును ధరించి యాచమనముఁ జేసి.
నారాయణాది స్మరణం కార్యం॥	నారాయణ-గోవింద వాసుదేవశ్రీకృష్ణ అనినామోచ్చారణముఁ జేయవలెను.
శ్మశాన మార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా॥	శ్మశానమార్గదూరముయొక్క నాలుగవ భాగము అనఁగా పాతిదగ్గఱకు వెళ్ళి.

త్రిః ప్రోక్ష్య॥	ప్రేతనుంచు స్థలమునందు మూఁడు మాఱు లుదకముఁజల్లి.
తత్రప్రేతం దక్షిణం శిరసం నిధాయ॥	ఉదకముఁజల్లిన స్థలముమీఁద ప్రేతనుదక్షిణపు శిరస్సుగానుంచి.
తత్రకాకపాద వల్లిఖ్య	(క_ర్త) అచ్చట కాకివలె మూఁడు గీతలుగీచి.
తత్రిదర్భానాస్తీర్య	అచ్చట దర్భలనుఁబఱచి.
తిలోదకందత్వా॥	తిలోదకమును విడిచి.
పథివాసిభ్యో భూతేభ్యః ఇమంబలిందదామి॥	ఆ పఱచిన దర్భలమీఁద కొంచెము న్నము నుంచవలయును.
పిండోపరి తిలోదకం దదామినమః॥	ఆపిండములమీఁదఁ దిలలునుదకము ను విడువవలయును.
యథాశక్తి దక్షిణాందత్వా॥	తనశక్తికొలది దక్షిణను సమర్పించి.
గోవింద నామోచ్చారణం కార్యం॥	గోవింద గోవింద అని స్మరించవలెను
త్రిఃప్రదక్షిణం కుర్యాత్॥	మూడుమాఱులు ప్రదక్షిణఁజేయవలెను.
దక్షిణకేశాన్విస్రస్యఇతి కేచిత్ నకుర్వంతి॥	(క_ర్త) కుడివైపు కేశములవిడదీసెడుయాచారము కొందఱు చేయుటలేదు.
అథపునఃప్రేతమావహేత్॥	అటుతర్వాత తిర్గీ వాహకులు ప్రేత నెత్తికొని.
ద్వితీయ మధ్వనోగత్వా॥	శ్మశాన దూరముయొక్క రెండవ భాగముదగ్గఱకువెళ్లి.
ప్రేతంనిధాయ॥పూర్వప్రకారేణత్రిః ప్రదక్షిణ పర్యంతం ప్రయోగం కుర్యాత్॥	ప్రేతనుంచి పూర్వమువలె నన్నిటిని జేసి మూఁడు మాఱులు ప్రదక్షిణము జేయవలయును.
తృతీయ మధ్వనోగత్వా॥	శ్మశాన దూరముయొక్క మూఁడవభాగము దగ్గఱకువెళ్లి.

తత్రకాక పాదవల్లిఖ్య॥ పూర్వప్రకారేణ పిండాన్ దద్యాత్॥	అచ్చట కాకిపలెమూఁడుగీతలనుగీచి పూర్వమువలె నన్నిటిని జేయవలయును.
అప్రదక్షిణం త్రివారం కుర్యాత్॥	పిమ్మట అప్రదక్షిణముగా మూఁడు మాఱులు ప్రేతచుట్టూ తిరుగవలయును.
ఓదనస్థాలీం భింద్యాత్॥	మూడవ భాగమునందు బలియివ్వడము కాగానే అన్నపు కుండను బద్దలుగా గొట్టవలయును.

దహనప్రయోగము.

దహనదేశం గత్వా సంప్రోక్ష్య॥	శ్మశానమునకువెళ్లి అచ్చట నుదకమునుజల్లి.
దహనదేశే ప్రేతంనిధాయ	దహనదేశమందు ప్రేతనుంచి.
కాష్ఠైఃచితింకృత్వా॥	కట్టెలచేతఁ చితిఁ బేర్చి.
తిలాన్వికీర్య॥	తిలలుజల్లి.
తత్రచితౌ ప్రేతం దక్షిణశిరసంనిధాయ॥	తిలలుజల్లిన ప్రదేశంబు కట్టెలమీఁద దక్షిణశిరస్సుగా బ్రేతనుబరుండఁబెట్టి.
ప్రేత శయనంవిస్రస్య	ప్రేతను బరుండపెట్టినపాడెనుపారవేసి
అగ్నిం ప్రజ్వాల్య॥	అగ్నిని చక్కగా జ్వాలచేసి
అహతంవాసః శ్మశానేపరిత్యజ్య॥	శవముమీఁదిఁ వస్త్రమునుదీసి శ్మశానములోఁబడవేసి
చితౌ సుగంధద్రవ్యాది నిక్షిప్య॥	చితియందు మంచివాసనగల వస్తువులు మొదలగునవి నుంచవలయును
అగ్నినిక్షేపణ మాచరిష్యే	అని మనసాస్మరించి
శ్లో॥ మృత్యుకాలవశంప్రాప్యనరంపంచత్వ మాగతంధర్మాధర్మ సమాయుక్తంలోభమోహ సమావృతం॥ దహేయంసర్వగాత్రాణిదివ్యాన్లోకాన్సగచ్ఛతు ॥ అగ్నింనిక్షిపేత్॥	ఈమంత్రముతో అగ్నిహోత్రమును ప్రేతయొక్క శిరస్సునందుంచవలయును.

గోవిందనారాయణేతి కేచిత్కుర్వంతి॥

కొందఱు- గోవింద- నారాయణఇత్యాది నామముల చేత అగ్ని ని ఉంచుదురు॥ దేశాచారముల ప్రకారము జర్పవలెను॥

శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ। మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయకాలాయ। సర్వభూతక్షయాయచ॥ ౧॥ శ్లో॥ ఔదుంబరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే। వృకోదరాయ చిత్రాయచిత్రగుప్తాయ వైశ్రమాత్॥ఇతి హోమం కేచిత్కుర్వంతి॥

యమాయ నమః- ధర్మరాజాయనమః॥ మృత్యవేనమః - అంతకాయనమః-వైవస్వతాయనమః - కాలాయనమః - సర్వభూతక్షయాయనమః॥ ౧॥ ఔదుంబరాయనమః దధ్నాయ. నీలాయ. పరమేష్టినే. వృకోదరాయ- చిత్రాయ- చిత్రాగుప్తాయ నమః॥ అని మరణదినమందు. తిథి వార నక్షత్రము మొదలగు దోషములు సంభవించినప్పుడు మాత్రం కొన్ని దేశముల యందుపురోహితులు ఈహోమము జర్పించుచున్నారు.

ప్రాచీనశిష్టాచారానుసారేణ తత్రతత్ర విశేషనిర్ణయాదికంజ్ఞేయమ్॥

ప్రాచీన శిష్టాచారముల ననుసరించి ప్రయోగములు జరుగ వలసి యుండును॥

యథాశక్తి సువర్ణంవా - తామ్రంవా తద భావేఆజ్యం వాప్రేత ముఖేనిక్షిపేత్॥

తనశక్తికొలది - సువర్ణముగాని - రాగిగాని - అభావమందు ఆజ్యముగానిప్రేతముఖమందు ఉంచనలయును॥

క్వచిద్దేశేషు అస్మిన్ సమయే మనోకాక్యాయని ర్హారణార్థ మితికించిద్ద్రవ్యం ప్రేతచితి సమీపేనిక్షిపంతి॥ ఈదృగ్విధానేన ప్రేతస్య సుగుణపుణ్య లోకావాప్తిర్భవిష్యతి

కొన్ని దేశములయందు ఈసమయంబునమనోవాక్కాయ ఋణదోషనిహారణార్థమని కొంతద్రవ్యమును ప్రేతయొక్కకాష్ఠమందుఉంచుదురు-అనగా-ప్రేతసంకల్పించిన ఋణవిముక్తికొఱకు కొందరుచేయుదురు. ఈపనిచేయడమువల్లప్రేతకుసుగుణము - పుణ్యలోకప్రాప్తియును సంభవించును.

తతో జలకుంభంసవ్యభుజేనిధాయ॥ శ్లో॥ జలధారామవిచ్ఛిన్నాం సించేత్కార్తా ప్రదక్షిణాం । స్కంధానస్తకుంభేన పాదతః పరితశ్చితేః॥

(ఛిద్రేణ) పృష్ఠతో జలంస్రావయన్ త్రిః అపసవ్యేనచితిం పరీత్యపరితో ఽపేక్ష్యప్రేతస్య శిరఃప్రదేశేకుంభంపృష్ఠతో విభజ్య॥

అటుపిమ్మటనీటితో నింపఁబడిన కుండను దనయెడమ భుజముమీఁద బెట్టుకొని ఆకుండకురంధ్రముఁజేసి దానిగుండకర్తవెనుకతట్టుధారగానీటినికార్చుచుచితికిజుట్టు అపసవ్యముచేత ప్రదక్షిణముగా మూఁడుపరాఊలు తిరిగితిరిగిజూడక ప్రేతయొక్క శిరస్సుదగ్గర నాకుండనువెనుకతట్టుగాబగులఁగొట్టవలయును.

చితిమపశ్యన్ వాసోపవీతినోభూత్వా॥ కర్త చితినిఁజూడకుండ వాసస్సును సవ్యముగ వేసికొని

సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ ॥సూర్యాయనమః ॥ సూర్యనారాయణమూర్తినిజూడవలయును. పిమ్మట నమస్కారముచేయవలెను.

దహనానంతరం సర్వేజ్ఞాతయస్స్నాత్వా దహనము జేసినపిమ్మట జ్ఞాతులందఱును స్నానముఁజేయవలయును.

కర్తృవపనము.

(శ్రీ)గోవింద + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్య ప్రథమేహని ఔర్ధ్వదైహిక కర్మాంగ మమసమస్త పాపక్షయార్థంవపనం (ఉపవీతి) కరిష్యే (నమః॥)

పుత్రులలోఁ గడపటివాఁడు ముందుగలుగునట్లువరుసక్రమముగ జ్యేష్ఠునివఱకు క్షౌరముఁజేయించుకొనవలెను. శిరస్సుమాత్రము.

వపనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రత్రయామ్నాయ చరిష్యే నమః॥ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం + నమమ॥ (దద్యాత్) మేరుమందరతుల్యాని। పాపానిసుబహూనిచ । కేశాన్నాశ్రిత్యతిష్ఠంతితస్మాత్కేశాన్వపామ్యహమ్॥ ఇతికనిష్ఠపూర్వాః-కంఠాదుపరివాపయేయుః॥

ఇతి కర్తృవపనము.

శిలాప్రతిష్ఠాపనము.

అత్రిశ్వేతశిలామాదాయ॥ శిలాంస్నాపయిత్వా॥ దర్భేణ సంవేష్ట్య॥ అపామం తేసుచౌదేశేఽవటం ఖాత్వా॥ తస్మిన్ దక్షిణాగ్రా దర్భాన్ స్తీర్య। తిలాన్వికీర్య॥ తస్మిన్నవటేశిలాం స్థాపయిత్వా ఆచమ్య॥ పవిత్రంధారయేత్ ॥శ్రీగోవిందగోవింద + పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ప్రథమేహని కర్తవ్య ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన - మృత్స్నాన - వాసోదక - తిలోదక-పిండప్రదానార్థం శిలాస్థాపనమాచరిష్యే॥నమః॥శిలాప్రతిష్ఠాపన కాలేఅనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః॥శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమవాప్తి + పదం (ప్రా...తీ) పితుః + కర్తవ్యే ప్రేతతృప్త్యర్థంశిలాస్నాన + అధికారసంపద స్త్వితిభవంతోభ్రువంతు ॥ అధికారసంపదస్తు॥పూర్వోక్తవేవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + + + శిలాప్రతిష్ఠాపన కాలే స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రాన్యాచరిష్యే॥శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర + మే॥ధన్యంకరోషి + మే॥ కామధేనో + మే॥ కృచ్ఛ్రత్రయంకృత్వా॥ అభావే యథాశక్తి హిరణ్యంవాదద్యాత్॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః । పూర్వైస్సౌమ్య పథోత్తమైః । ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ రయిం దీర్ఘాయురేవచ॥పితరం + గోత్రం + ... ప్రేతంఅస్యాం శిలాయామావాహనం నమః॥ (ఇత్యావాహ్య) అథాభ్యంజనందత్వా॥ తిలచూర్ణస్నానం కారయిత్వా॥

శుక్లపక్షే.	కృష్ణపక్షే.
కేశవ - నారాయణ - మాధవ-గోవింద -విష్ణో- మధుసూదన-త్రివిక్రమ- వామన- శ్రీధర- హృషీకేశ - పద్మనాభ- దామోదర.	సంకర్షణ- వాసుదేవ- ప్రద్యుమ్న. అనిరుద్ధ- పురుషోత్తమ- అధోక్షజ- నారసింహ - అచ్యుత-జనార్ధన- ఉపేంద్ర- హరే- శ్రీకృష్ణ.

త్రివారం శిలాం స్నాపయేత్॥ పితుః + గోత్రస్య........స్య ప్రేతస్యప్రేతతృప్త్యర్థంశిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే గోదానంకరిష్యే॥నమః॥ శ్లో॥ గవామంగేషు + ప్రయచ్ఛమే॥ ఇతి గోదానంకుర్యాత్ ॥ గోభూ

తిలహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశ దానాః ప్రకీర్తితాః॥ ఇతి దశదానానికృత్వా॥ ఇతి శిలాప్రతిష్ఠాపనంసమాప్తమ్॥

నిత్యకర్మ ప్రయోగము.

శ్రీగోవింద + పూర్వోక్తఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ-పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్య దహన జనితతాపతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతత్వ ప్రత్యర్థంశిలాస్నాన మృత్తికాస్నానవాసోదక తిలోదక పిండప్రదానానికరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ కాలేఅనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ + పదం॥(ఇతిప్రదక్షిణంకృత్వా)(ప్రా...తీ)పితుః + ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య + కర్తవ్యదహనజనితతాపతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతత్వప్రత్యర్థంశిలాస్నానమృత్తికాస్నానవాసోదకతిలోదక పిండప్రదానాని కర్తుం అధికార సంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథ శిలాం స్నాపయిత్వా ॥ కేశవ + దామోదర ॥ ఇతిశుక్లపక్షేత్రివారం శిలాంస్నాపయేత్॥

సంకర్షణ + శ్రీకృష్ణ॥ ఇతికృష్ణపక్షే శిలాంత్రివారం స్నాపయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ(ప్రా...తీ) పితుః + గోత్రస్య + + + స్యప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్యమృత్తికా స్నానానికరిష్యేనమః॥

(ప్రాచీనావీతీ) తద్వామేమృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యాయ మృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికేబ్రహ్మరూపేత్వం। మృత్తికేవిష్ణురూపిణి। సుకృతందుష్కృతంచైవ । మాంప్రాపయపరాంగతిమ్॥ ఇతి మస్తకాది పాదపర్యంతంమృల్లేపనంకృత్వా॥అథస్నాత్వా॥ జలంగృహీత్వా ఆగత్య అస్యాంశిలాయాం॥ పితే + గోత్రాయ + ...య ప్రేతాయమరణదినాదారభ్య + కర్తవ్యదహనజనిత తాపోపశమనార్థంప్రేతత్వప్రత్యర్థమేతన్మృత్తికాస్నానం దదామి॥ఏవంత్రిః ఇతిమృత్తికాస్నానానికుర్యాత్॥ ధారాదత్తం॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌపితరం + గోత్రం + ...

ప్రేతముద్దిశ్యమయాకృతైః మరణ దినాదారభ్య + కర్తవ్య మృత్తికాస్నానైః పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య దహనజనితతాపోప శమన మస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ తిలోదకంత్యజేత్ ॥ దహనజనితతాపోపశమనమస్తు॥

వాసోదక దానము.

దక్షిణాభిముఖః॥ శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ(ప్రా + తీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం మరణ దినాదారభ్య + కర్తవ్య దహనజనిత పిపాసా శమనార్థం వాసోదకదానం(సవ్యం) కరిష్యే నమః॥—మాతుః + గోత్రాయాః + దాయాయాః ప్రేతాయాఃఇతిస్త్రియః॥

(ప్రా...తీ) పిత్రే + గోత్రాయ + ...ప్రేతాయ మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్య దహనజనిత పిపాసా శమనార్థమేతద్వాసోదకందదామి॥ ఏవంత్రిః॥ (ఇతిశిలాయాంవస్త్రంనిష్పీడయేయుః) ధారాదత్తం॥పితరం + గోత్రం + ...ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః మరణ దినాదారభ్య + కర్తవ్యదహన జనిత పిపాసా శమనార్థం వాసోదకప్రదానైఃపితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య దహనజనిత + బ్రువంతు॥(ఇతితిలోదకంత్యజేత్) దహనజనిత పిపాసాశమనమస్తు॥

తి లో ద క దా న ము.

పూర్వోక్తఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః + గోత్రస్య + ... స్యప్రేతస్య ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం మరణ దినాదారభ్య + కర్తవ్య దహనజనితతృష్ణోపశమనార్థం తిలోదక దానంకరిష్యే॥ నమః॥ప్రాచీనావీతితిలై స్సహోదకమంజలినాగృహీత్వాసవ్యంజాన్వాచ్య॥పిత్రే + గోత్రాయ + ...య ప్రేతాయ మరణ దినాదారభ్య + కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థ మేత త్తిలోదకందదామి॥ ఇతితిలోదకాంజలీన్ దద్యుః॥ తిలోదకనిర్ణయముల ప్రకారం పురోహితులు జర్పించతగినది ..ధారాదత్తం॥ పూర్వోక్త + పితరం + గోత్రం + ... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాకృతైః మరణది...హసిక ర్తవ్య దహనజనితతృష్ణోపశమనార్థం

తిలోదకప్రదానైః పితుః...గోత్రస్య ... ... స్య ప్రేతస్య దహన జనిత తృష్ణోపశమన...బ్రువంతు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) దహనజనిత తృష్ణోపశమనమస్తు॥

పిండప్రదానము.

ముద్గసహితతిలాన్ తండులాన్ నూతన భాండేపక్త్వాఽభిఘార్య॥ శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ(ప్రా...తీ)పితుః...గోత్రస్య ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్నప్రథమేహాని... హానికర్తవ్య దహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనార్థం పిండప్రదానాని (సవ్యం)కరిష్యేనమః॥ (ప్రా...తి) గోమయేనోదకేనోపలిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య-దర్భోపరిపిత్రే తిలోదకందదామి॥ ౧౩॥ యజమానస్యపిత్రే... గోత్రాయ ....ప్రేతాయ మరణదినా...హానికర్తవ్య దహనజనిత క్షుదుపశమనార్థమేతం పిండందదామి॥ (గతించినదినములకుకూడా పిండప్రదానము చేయించవలెను॥) పిండోపరిపిత్రే తిలోదకందదామి॥ ౧౩॥ ఇతితిలోదకాని దత్వా॥ అంజనాభ్యంజనందదామి॥ భోగనిష్పత్త్యర్థంతాంబూలందత్వా॥ యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా॥ అత్ర ఉదకపాత్రంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ...తిథౌ (ప్రా...తీ) పితరం...గోత్రం......ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాకృతైః మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్నప్రథమేహాని ... హానికర్తవ్య దహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ దహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమస్తు॥

శిలానైవేద్యము.

ప్రోక్ష్య-పరిషిచ్య-అమృతమస్తు॥ ప్రేతరూపశిలా దేవతాయైనమః నైవేద్యం సమర్పయామి॥ ప్రాణాయనమః ... సమానాయనమః॥ ప్రేత అత్రస్నాహి - అత్రపిబ - అత్రఉపభుంక్ష్వ॥

వాయస పిండము.

పితః ... గోత్ర ... ... ప్రేత - ఇమంపిండం వాయసగృధ్రజలచరముఖేన ప్రేతఉపభుంక్ష్వ॥ శ్లో॥ నారాయణనమస్తేస్తు। శంఖచక్రగదాధర। అక్షయ్యం పిండదానేన। ప్రేతతృప్తికరోభవ (ఇతిపిండంవాయు

సేభ్యోదద్యాత్) కాకాద్యభావేఉదకేక్షిపేత్ (కర్తా)స్నాత్వా॥గృహం ప్రవిశ్య॥ దీపదర్శనం కుర్యాత్ మృతస్థలే క్షీరాది పాత్రద్వయే-అత్ర స్నాహీత్యుదకం - అత్రపిబేతి క్షీరం నిక్షిపేత్॥

అత్రసంకల్పవిశేషః.

ప్రథమదినే మూర్ధాద్యక్షిదంతావయవ సంభూత్యైదేహక సిద్ధ్యర్థం॥

౨—ది॥ చక్షుశ్శ్రోత్ర నాసాముఖావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥

3—ది॥ కరాంసభుజవక్షో నిష్పత్త్యర్థం॥

౪—ది॥ నాభిలింగగుద నిష్పత్త్యర్థం॥

౫—ది॥ జానుజంఘపాదావయవ సిద్ధ్యర్థం॥

౬—ది॥ సర్వమర్మావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥

౭—ది॥ మజ్జామేదోమాంసస్నాయునాడీరూపావయవసిద్ధ్యర్థం॥

౮—ది॥ దంతలోమనఖావయవ సిద్ధ్యర్థం॥

౯—ది॥ వీర్యావయవ సిద్ధ్యర్థం॥

౧౦—ది॥ దేహపూర్ణతాతృప్తతాక్షుద్విపర్యయ సిద్ధ్యర్థం॥

తతిమ్మాదినములకు దేహపూర్ణత్వసిద్ధ్యర్థమనే పిండప్రదాన సంకల్పమునుజెప్పవలెను.కొందఱు 'ప్రేతక్షుదుపశమనార్థం అనిసంకల్పమునుచెప్పుచున్నారు. దేశాచారములననుసరించిఆచార్యుడు ప్రయోగము జర్పించవలెను. ఇతి నిత్యకర్మ ప్రయోగస్సమాప్తః॥

సంచయన ప్రయోగము.

దహనదినమునందుగాని లేక రెండవదినమునందుగాని అటుగాక పంచాంగశుద్ధిగల బేసిదినమునగాని సంచయనము చేయతగినది.

ఆజ్యము-క్షీరము-దధి-తిలలు మొదలగు కావలసిన పదార్థములన్నిటిని వెంటబెట్టుకొని శ్మశానమునకుఁజోయి పరిశుద్ధప్రదేశమునందుంచి (కర్త) కట్టుకొనియున్న వస్త్రములతో స్నానముఁజేసి సంచయనము ప్రారంభింపవలయును.

తత్ప్రయోగః.

బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతః॥ పవిత్రంవాసశ్చధృత్వా॥శ్రీగోవింద...పూర్వోక్త ఏవంగుణ ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హానికర్తవ్య అస్థిసంచయనకాలే శవాగ్నౌ నష్టేసతి తద్దోషపరిహారార్థం శ్వానకుక్కుటగార్దభ జంబూక చండాలస్పర్శదోషాదిపరిహారార్థం యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యేనమః॥(ఇతిసంకల్ప్య) పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసం...పదం॥ పితుః...గోత్రస్య...... ప్రేతస్యమరణ దినాదారభ్య... హానికర్తవ్య అస్థిసంచయనకాలేశవాగ్నౌ నష్టేసతి తద్దోషపరిహారార్థం యథోక్తప్రాయశ్చిత్తంకర్తుంఅధికారసంపద స్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥కర్తుంఅధికార...దస్తు॥

పూర్వోక్త ఏవంగుణ ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా...హానికర్తవ్య శ్వానకుక్కుటగార్దభ జంబూక చండాలస్పర్శదోషపరిహారార్థం స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర...ప్రయచ్ఛమే॥ ధన్యంకరోషి దాతార...చ్ఛమే॥ కామధేనోస్సము...చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ...చ్ఛమే॥ ఇదం కృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానః ...నమమ॥ ఇతిహిరణ్యం దద్యాత్॥

అద్భిః భస్మప్రోక్షణమ్.

అద్భ్యఃప్రోక్ష్యామిశుచయేదేవాశన్నఃప్రయచ్ఛత। పవిత్రంకురుతాత్పర్థం సర్వాణి ప్రీతచేతసః॥ అయోధ్యా మధురామాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవసప్తైతా మోక్షదాయకాః॥ అహంకాశీం గమిష్యామితత్రైవ నివసామ్యహం। ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాస ఫలం లభేత్॥ ఇతి భస్మాద్భిరప్రోక్ష్య॥

శవాగ్నినష్ట ప్రాయశ్చిత్తహోమము.

శ్రీగోవిందగోవింద పూర్వోక్త + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హానికర్తవ్యం శవాగ్ని నష్టప్రాయచ్ఛిత్తహోమంకరిష్యేనమః॥అథలౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ అథధాన్యం

శ్లో॥ ఏహ్యగ్నే ఇహలోకేచ । ఇంద్రదిక్పాలసంస్థితాః। జ్వలితం సప్తజిహ్వానాం । త్వచోవర్ణం హుతాశనం॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః - అగ్నయేనమః - యమాయనమః - నిర్ ఋతయేనమః-వరుణాయనమః - వాయవేనమః - కుబేరాయనమః - ఈశానాయనమః॥ అథ పరిస్తరణాది ఆచార్యః కుర్యాత్॥ ఏకదర్భేణకార్యం॥ కర్తాతూష్ణీం పరిషిచ్య॥ తదగ్నిం ప్రజ్వాల్య॥ దర్వ్యామాజ్యమాదాయ॥ఇంద్రాదిహోమంకుర్యాత్॥ ఇంద్రాయనమః + ఈశానాయనమః॥(ఇతిహుత్వా)అథ కేశవాదిహోమంకుర్యాత్॥ కేశవాయనమః + శ్రీకృష్ణాయనమః॥[ఇతి హుత్వా] శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయ కాలాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః॥ (ఇతిహుత్వా) అథ పరిషేచనం కుర్యాత్॥ఏతత్కర్మసాద్గుణ్యార్థం కృచ్ఛ్రత్రయాఽశిదద్యాత్॥ హిరణ్యగర్భ + చ్ఛమే॥...ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతిహిరణ్యం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥

కర్తాస్నాత్వా॥పవిత్రంధృత్వా॥శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హానిఅస్థిసంచయనంకరిష్యేనమః॥ అస్థిసంచయనయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థంస్వర్ణ ధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥శ్లో॥స్వర్ణంపవిత్రమమలం + చ్ఛమే॥శ్లో॥ ధన్యం కరోషిదాతార + చ్ఛమే॥శ్లో॥కామధేనోస్సముద్భూతం + చ్ఛమే॥శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం + చ్ఛమే॥ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం + నమమ॥అథకుంభోదకమాదాయ॥అత్ర క్షీరంనినీయ అస్థిప్రోక్షణం॥త్రిః॥అయోధ్యామధురామాయాకాశీ కాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవ సప్తైతామోక్షదాయకాః। అహంకాశీం గమిష్యామితత్రైవనివసామ్యహం। ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్॥ శ్లో॥ సర్వతీర్థసముద్భూతాః । పావనాఃపావహారిణః।అపశ్శరీరస్సంశుద్ధిం। కుర్వంతుద్విజసన్నిధౌ॥ ఇతి అస్థిప్రోక్షణంకృత్వా॥ సంకల్ప్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య + హానిఅస్థిసంచయన హోమంకరిష్యేనమః॥ దహనదేశేఅగ్నింప్రతిష్ఠా

ష్య॥అలంకృత్య॥ఇంద్రాయనమః + ఈశానాయనమః॥తూష్ణింపరిషిచ్య॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయ కాలాయ । సర్వభూతక్షయాయచ॥ అగ్నయేనమః॥(ఇతిహుత్వా) ఔదుంబరాయదధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే.। వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః। అగ్నయేనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ఇంద్రాయనమః... ఈశానాయనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ప్రాగాదితూష్ణింపరిషిచ్య॥

పంచభిఃకుంభైరపఆనీయస్వ. పోక్షితమస్థీన్యపోక్ష్య అగ్నింశమయేత్	గి కుండలచేత నుదకమును దీసికొని వచ్చి చక్కగా నస్థులఁ బ్రోక్షించి యగ్నిని జల్లార్చవలెను.

శ్రీగోవిందగోవిందపూర్వోక్త ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య ×...ప్రేతస్య మరణ దినా దారభ్య ... హానిక ర్తవ్య అస్థిసంచయన కాలేగోదానంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥ తదంగబ్రాహ్మణ పూజాంకరిష్యే నమః॥ప్రతిగృహీతారంబ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥శ్లో॥యదీచ్ఛసిమహారాజన్ సర్వతీర్థావగాహనం । విప్రపాద వినిర్ముక్తతోయం శిరసిధారయ॥ గంధార్థాఇమేఆపః పుష్పార్థాఇమేతిలాః॥ శ్లో॥గవామంగేషు...చ్ఛ మే॥గోదానంతతఃదక్షిణదానంబ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥గవాభావేయ థాశక్తిహిరణ్యంవాదద్యాత్॥అథ దశదానానికుర్యాత్॥

కుంభే అస్థినిధానమ్.

శ్లో॥ ప్రేతస్యాస్థీనిమృత్పాత్రే నిక్షిపామి సమాహితః । పితరశ్చాస్వతాఁలోకా। ననేనసుఖమాప్నుయుః॥

ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశేఽస్థీన్యాదాయనిశ్శబ్దంకుంభేనిధాయ	(కర్త) ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశ మందుండు అస్థిని చప్పుడు లేకుండఁ కుండలో నుంచవలయునుఁ
దంతాస్థీన్యాదాయనిశ్శబ్దంకుంభేనిధాయ॥	దంతయెముకలు చప్పుడులేకుండఁ గుండలోనుంచవలయును.
హస్తాభ్యాంబాహుభ్యాంవాఽస్థీన్యాదాయ నిశ్శబ్దం కుంభే నిధాయ॥	భుజములనుండియు చేతులనుండియు నెముకలనుసేరి చప్పుడులేకుండా కుండలో నుంచవలయును.

పార్శ్వాభ్యాం అస్థి...నిధాయ॥	ప్రక్కల నెముకలనుసేరి చప్పుడులేకుండఁ గుండలోనుంచి
పద్భ్యాం అస్థి న్యాసాయ...నిధాయ॥	పాదముల నెముకలనేరి చప్పుడు లేకుండఁ కుండలోనుంచి.

(కర్త) దహనదేశమందలి బూడిదెనుబోగుజేసి జలమందు కల్పవలయును. 3-౫-౭ మూఁటులని లోకాచారము.

శ్లో॥ యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతిష్ఠతి । తావద్వర్షసహస్రాణిస్వర్గలోకేమహీయతే॥

అథదహనదేశేజలంసంప్రోక్ష్య తత్రశరీరాకృతిం కృత్వా తత్రశిలాత్రయంనిధాయ	దహనదేశమందు నుదకముజల్లి నచ్చట శరీరాకారముగాఁ జేసి నచ్చట మూఁడురాళ్లుంచి

శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య . గతో పితరి మూర్గతిం । మనసా వాయురూపేణ శిలేత్వాహం నియోజయే॥ మధ్యే ప్రేతమావాహ్య॥ ఉత్తరతో రుద్రమావాహ్య॥ దక్షిణతో యమమావాహ్య॥ యథాశక్తిసంపూజ్య॥ దహనదేశేలంజ బలిందదామి॥

సర్వోపహారైః అన్నాపూపసూపాద్యైః పిండత్రయంకృత్వా శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య......ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థం శ్మశానభూతబలిప్రదానంకరిష్యే॥నమః॥పిండస్థానేషు పతత్సర్వాభ్యస్తరణం దదామి॥ పతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి తిలోదకం దత్వా) మధ్యే ప్రేతరాజాయ మహాశ్మశానవాసిస్థం ఏతంపిండందదామి॥ ఉత్తరతో రుద్రాయ ...స్థం ఏతంపిండం దదామి॥ ప్రేతస్యదక్షిణతో యమాయ మహాశ్మశానవాసిస్థం ఏతం పిండం దదామి॥ పిండత్రయందత్వాపిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥ ౩॥ అంజనాభ్యంజనతైలం బాలార్కం దదామి॥ ఏవం దత్వా॥ అథదహనదేశే ఉదకుంభంనిధాయ॥

అద్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థం శ్మశానభూతబలిప్రదానేషు పితరం + గోత్రం + ...ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతైః మరణదినాదారభ్య + మాసికస్థిసంచయనాంగ శిలాత్రయవేదికారాధన బలిపిండప్రదానైశ్చపితుః

+ + + ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్తిద్వారా ప్రేతత్వప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రు
వంతు॥ ప్రేతత్వప్తిరస్తు॥ (ఇతితిలోదకంత్యజేత్॥) శ్లో॥ నారాయణనమ
స్తేస్తు శంఖచక్రగదాధర। అక్షయ్యంపిండదానేన। ప్రేతత్వప్తికరోభవ॥
అథభూమ్యావస్థినిక్షేపణం కుర్యాత్॥

ఇత్యస్థిసంచయన ప్రయోగస్సమాప్తః.

గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణము.

(కర్తా) అస్థికుంభమాదాయ॥ గంగాతీరేస్థాప్య॥ స్నాత్వాఽఽచమ్య శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా + హాసికర్తవ్య గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణమారిప్స్యేనమః॥ అనుజ్ఞాం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ పరిషత్ప్రదక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసంప + పదం॥ (పా + తీ) పితుః + + + ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్త్యర్థం మరణదినా + హాసిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణాంకిష్టం అధికారసంప + బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ కాలచ్ఛిద్రముఖ్యకాలోస్తు॥ ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్యాస్థినిక్షేపణకాలేసర్వ ధాన్యాజ్యక్షీరప్రాప్త్యర్థ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ సర్వత్రానపవిత్ర + ప్రయచ్ఛమే॥ ధనంకరోమి + ప్రయచ్ఛమే॥ కామధేనో + ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ + మే॥ ఇదంకృచ్ఛ్రత్రియాప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్య + నమమ॥ అస్థికేశవనానాదిభిః స్నాపయిత్వా॥ తతఃపంచగవ్యేన శుద్ధోదకేనచసంప్రోక్ష్య॥ శుద్ధప్రదేశే మృదమాదాయ నరాకృతింకృత్వా తత్రదక్షిణాగ్రదర్భానాస్తీర్య॥ తిలానవకీర్య॥ తత్రాస్థినిధాయ॥ సువర్ణమధుదధిక్షీరాదినిక్షిపేత్॥ అస్థ్యభిషేకార్థం బ్రాహ్మణాన్వరయేత్॥ ఋత్విజంత్వాంమహావృణేమహే॥ శ్లో॥ సురాస్త్వామభిషించంతు + సిద్ధయే॥ శ్రీకాశ్యాంచగయాప్రయాగ + యోగ్యంఫలం॥ (ఇత్యేతైర్మంత్రైర్స్నాపయిత్వా) అథగో సం-పూర్వోక్త + పుణ్యతిథౌపితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినాదా + హానిగంగాంభస్యస్థితినిక్షేపణకాలే గోదానాదిదశదానాని కరిష్యే॥ నమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) శ్లో॥ గవామంగేషు + ప్రయచ్ఛమే॥ గోదానం దద్యాత్॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్య। వాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణము

త్వాహుర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥ దశనానికుర్యాత్॥ పునః మృత్తికయాశ రావాకృతిం కృత్వా తేనాస్థీన్యపిధాయ॥ హస్తాభ్యాంతత్సర్వంగృహీత్వా వామభుజేనిధాయ॥గంగాప్రార్థనం॥శ్లో॥ ప్రసీదపరమేదేవి। సర్వపాపప్ర ణాశిని। అముకస్య ప్రయచ్ఛత్వం।గతింపుణ్యాంచశాశ్వతీమ్॥ అథగంగాజ లం ప్రవిశ్య॥నమోస్తుధర్మరాజాయ + సమ్మేప్రీతః॥యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణిస్వర్గలోకేమహీయతే॥ఇతి మంత్రేణఅస్థినిక్షేపణంకుర్యాత్॥కర్తాస్నాత్వా ఆచమ్య॥శ్రీగోవింద + పూర్వోక్త + పుణ్యతిథౌపితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య అంధత్వమూ కత్వకాణత్వబధిరత్వ పైశాచికబాధాని వృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావా ప్త్యర్థం మృత్తికాస్నానాదా కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే॥నమః॥ అనుజ్ఞా ర్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥నమః॥ సమస్తసంప + పదం॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథకృష్ణతిలయాణిదద్యాత్॥శ్లో॥ఆయాహి ప్రేతగంభీ రైఃపూర్వైస్సౌమ్య పథోత్తమైః ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ। రయిం దీర్ఘాయు రేవచ॥ పితరం + గోత్రం + ...ప్రేతమావాహ్య॥అథగోదా నాదిదశదానానికుర్యాత్॥ అథ మృత్తికాస్నానార్థం బ్రాహ్మణాన్వర యేత్॥ మృత్తికాస్నానార్థం వృణీమహే॥ బ్రాహ్మణేభ్యోనూతనవస్త్రా ణిదద్యాత్॥ తతః గంగాప్రార్థనంకృత్వా॥ మృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యా యమృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం। మృత్తికే విష్ణురూపిణి। సుకృతందుష్కృతంచైవ।మాంపాపయపరాంగతిం।మృ ల్లేపనంకృత్వా॥ పూర్వోక్త + తిథౌ యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం అన్యోన్యసహాయేన అష్టోత్తర శతంవా- తదర్ధంవాయథాశక్తిమృత్తికా స్నానాన్యాచరిష్యే॥ విధిప్ర కారేణసమాపయేత్॥ పితరం + గోత్రం + ...ప్రేతంఅన్యోన్యసహాయే నమృత్తికాస్నానైః పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యా ఉత్తమలోక ప్రాప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ ప్రేతత్వవిముక్త్యా...ర స్తు॥ (ఇతితిలోదకంత్యజేత్)త్వన్నిమిత్తంమయాకృతేనఅనేనపుణ్యేనత్వం పుణ్యవాన్భవ॥అథహిరణ్యశ్రాద్ధంవా ఆమశ్రాద్ధంవాకుర్యాత్॥ అథ బ్రాహ్మణాన్ సంతోషయేత్॥ ఇతిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణంసమాప్తమ్॥

నగ్నప్రచ్ఛాదనము.

బ్రాహ్మణమాహూయ॥ కర్తాస్నాత్వాఽఽచమ్యపవిత్రం ధృత్వా శ్రీగోవిందగోవింద + అద్యపూర్వోక్త...పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః... గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హానిఅతిపన్నప్రథమేహాని కర్తవ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధమాచరిష్యే॥ కాలేఅనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ...పదం॥(ప్రా...తీ)పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్యమరణదినా...హాని అతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధంకర్తుంఅధికారసంప...బ్రువంతు॥కర్తుంఅధికారసంపదస్తు॥ఏవం గుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య అంధత్వమూకత్వబధిరత్వకాణత్వపంగుత్వ నగ్నత్వపిశాచత్వ నివారణార్థం నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం ఆమాద్రవ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన అద్య కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య)పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణం దదామి॥ అథపాద్యస్థానే గోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ తత్ర దర్భా నాస్తీర్య - దర్భోపరి - తిలాన్వికీర్య॥ పితః... గోత్ర.....ప్రేత నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తే పాద్యంనమః॥ శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ। గోబ్రాహ్మణహితాయచ జగద్ధితాయకృష్ణాయ। గోవిందాయనమోనమః॥ (ఇతిబ్రాహ్మణస్యపాదౌప్రక్షాళ్య) (ఉపవీతీ) కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥(ప్రా...తీ)ప్రేతవిష్టరార్థమయంకుశః॥(ఇత్యాసనందత్వా)ఉదఙ్ముఖముపవిశ్య॥ అద్యపూర్వోక్త...తిథౌ(ప్రా...తీ)పితుః...గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణదినా...హాని నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోదిష్టామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ తిలాహిరక్షంత్వసురాత్ దర్భారక్షంతురాక్షసాత్। పంక్తిర్వైశ్రోత్రియోరక్షేదతిథిస్సర్వరక్షకః॥ఇతితిలాన్వికిరేత్॥ శ్రాద్ధార్థంసంపాదితద్రవ్యాణిఉదకేనసంప్రోక్ష్య॥ పుండరీకాక్షపుండరీకాక్షాయనమః॥ పితుః... గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణదినా...హానిఅతిపన్న...కర్తవ్యనగ్న ప్రచ్ఛాదనై...ప్రేతార్థేఇదమాసనందదామి॥పితుఃగో... ప్రేతస్య మరణదినా ...హాని అతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్యనగ్న...ప్రేతార్థేక్షణం దదామి॥

అథ బ్రాహ్మణస్య పురతః అర్ఘ్యపాత్రం నిక్షిప్య॥ శ్లో॥ సర్వతీర్థసముద్భూతాః పావనాః పాపహారిణః । ఆపశ్శరీరసంశుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజసన్నిధౌ॥ ఇత్యర్ఘ్యపాత్రే ఉదకం నిసీయ॥ పితరం...గోత్రం......ప్రేతం ప్రేతపాత్రే తిలాన్నిక్షిప్య॥ ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే గంధార్థం పుష్పార్థం తిలసహిత కుశాన్ దదామి॥ ప్రేతాయ స్వర్చితమస్తు॥ ప్రేతపాత్రం సంపన్నం॥ సుసంపన్నం॥ పితః...గోత్ర... ... ప్రేత నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే । ఇదం తే అర్ఘ్యం దదామి॥ నమః॥ శ్లో॥ ఇమం లోకం పరిత్యజ్య గతోసి పరమాం గతిం । మనసా వాయురూపేణ వి ప్రేత్వాఽహం నియోజయే ॥ ఇత్యర్ఘ్యపాత్రం విసృజేత్) తతః మూర్ధానమారభ్య పాదపర్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య ॥ గంధార్థా ఇమే ఆపః పుష్పార్థా ఇమే తిలాః॥ శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే॥ వస్త్రద్వయం దత్వా॥ సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు॥ అథ యథాశక్తి ఆమాదిసమస్త పదార్థాన్నిధాయ॥ ఉదకం సంప్రోక్ష్య॥ శ్రీవిష్ణో ఆమం రక్షస్వ - పితః... గోత్ర... ... ప్రేత మరణదినాదారభ్య... హానిక ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఏతత్తే ఆమం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోద కుంభం - బ్రాహ్మణస్తు... పిత్రే ... గోత్రాయ...ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం - సతిలాపి ధానోదకుంభం నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతతృప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ॥ (ఆమాదిపదార్థాన్ దద్యాత్॥(అంగుళ్యాభరణ - కరణాభరణ - కట్యాభరణ - వ్యంజన పాదుకాదిఛత్రాది యథాసంభవం దేయం॥

అథ ధారాదత్తమ్.

(ప్రా...తీ) పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమే హానిక ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం ... గోత్రం + ... ప్రేతం ఉద్దిశ్య త్వయా క్రియమాణేన మరణదినాదారభ్య + హాని అతిపన్న ప్రథమే హానిక ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాఖ్యైకోద్దిష్ట ద్ధేన పితుః ... గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిసాధనమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృప్తి...మస్తు॥

పితుః...గోత్రస్య ......ప్రేతస్య మరణదినా ... హానిఅతిప న్నప్రథమేహాని నగ్నప్రచ్ఛా... తిలోదకపి డప్రదానంకరిష్యే ॥నమః॥ (ప్రా...తీ) గోమయేనానులిప్య॥ పిండస్యాధః దర్భాసనంనమః॥ దర్భో పరి ఏత త్తిలోదకం దదామి॥ పిత్రే ... గోత్రాయ ...... ప్రేతాయ మరణదినా...హానిఅతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనా...శ్రాద్ధేఏషఃపిండోనమః॥ పిండోపరిఏత త్తిలోదకందదామి॥ అంజనాభ్యంజ నంనమః॥ ధారాదత్తం॥ అద్యపూర్వోక్త... పితుః...గోత్రస్య .....ప్రే తస్య మరణదినా...హాని అతిపన్నప్రథమేహానినగ్నప్రచ్ఛా ... పిండప్ర దానే...పితరం...గోత్రం ... ...ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతేన అనేన నగ్నప్రచ్ఛా...పిండప్రదానేన-పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతతృప్తిద్వారాప్రే తతృప్తిర స్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృ...స్తు॥ దత్తంశ్రాద్ధం అ భిరమ్యంతామితి కర్తా॥ అభిరమతాస్మః ఇతివిప్రః॥ నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రా ద్ధప్రయోగిస్సమాప్తః॥

నవశ్రాద్ధప్రయోగము.

మృతదినము మొదలు బేసి దినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము జేయవలెను. కొందరు అశక్తతచే నన్నింటిని ఒక్కదినంబుననే నాచరిం పుచున్నారు. అప్పుడు అతిపన్న దినములు అనఁగా గతించినదినములను గలిపి సంకల్పము జేయునది.

శ్లో॥ నవశ్రాద్ధాని సర్వాణి । ప్రేతతృప్తికరాణితు ।
ఆద్యానిషోడశైతాని । ప్రేతత్వస్యనివృత్తయే॥

స్నాత్వాఽచమ్య॥ పవిత్రంధృత్వా॥ పితుః × గోత్రస్య × ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య × హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక × హ్ని కనవా మైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధమాచరిష్యే ॥ అన్నాఽర్థం పరిషత్ప్రాయశ్చి త్తంకరిష్యేనమః॥శ్లో॥సమస్తసంపత్సమ × పదం(ప్రా × తీ)పితుః × గో త్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణ దినాదారభ్య + హాని అతిపన్న ప్రథమా హ్నిక + హ్నిక నవా మైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పరిభత్ప్రాయశ్చిత్తం కర్తుం అధికారసంప + బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా + హాని అతిపన్నప్రథమా

హ్నిక + హ్నికనవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధమేకోద్దిష్టవిధానేన ఆమాదిద్ర వ్యేణప్రేతోద్దేశేనసద్యఃకరిష్యేనమః॥ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా + హని + దశాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేప్రేతార్థే క్షణఃకర్తవ్యః॥ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా + హని అతిపన్నప్రథమాహ్నికనవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణఃకర్తవ్యః॥ ఏవంక్షణానిదత్వా॥ పాద్యస్థానేగోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ ప్రేతపాద్యస్థానే దర్భాసనం దదామి ॥ దర్భోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామి ॥ (తిలోదకంత్యజేత్)కుశతిలోదకమంజలినా గృహీత్వా॥పితః + గోత్ర + ... ప్రేత... హ్నికనవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేప్రేతార్థే ఇదం తేపాద్యందదామి॥ పితః + గోత్ర + ...ప్రేత + హని అతిపన్నప్రథమాహ్నికనవామైకో + ర్థేఇదం తేపాద్యం దదామి ॥ ఏవం పాద్యాదద్యాత్ ॥ కర్తాపాదా ప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య॥ బ్రాహ్మణాన్ ఉదఙ్ముఖముపవేశ్య॥పితః + గోత్ర + ...ప్రేత విష్టరార్థమయంకుశః ॥ ఆసనందద్యాత్ ॥ పూర్వోక్తఏవం గుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య మరణదినా + హని + హ్నికఅతిపన్న ప్రథమాహ్నిక + హ్నికనవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థేదైవానుజ్ఞయాప్రాంతంఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక + ఆమశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే॥నమః॥ శ్లో॥ పితృస్థానే పిశాచత్వం। రాక్షసానాంవిముచ్యతే। తత్రస్థానాం నివృత్యర్థం। తిలోదకముపస్పృశేత్॥ ఇతితిలోదకంసంప్రోక్ష్య॥ మృదమాదాయతిల్లాన్ వికిరేత్ ॥ శ్లో॥ తిలాహిరక్షంత్వసురాత్ దర్భారక్షంతురాక్షసాత్।పంక్తింవై శ్రోత్రియోరక్షేదతిథి స్సర్వరక్షకః॥ఇతితిలదర్భాన్నిక్షిప్య॥శ్రాద్ధార్థసంపాదిత ఆమద్రవ్యాదిప్రోక్షణం॥ పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వాధ్యాత్వాదేవంగదాధరం। తాభ్యాం చైవ నమస్కృత్య తతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే॥ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా + హని + హ్నికనవామై + ర్థేఇదం తేఆసనం దదామి॥ పితుః + ప్రేతస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా + హని॥ అతిపన్నప్రథమా + ర్థేఇదం తేఆసనందదామి ॥ సర్వత్రాసనం దద్యాత్ పితుః + గో + ... + ప్రేతస్య + హని + హ్నికనవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేక్షణందదామి॥ పితుః + గో + + ప్రేతస్య + హనిఅతిపన్నప్ర

థమా + శ్రాద్ధేక్షణందదామి॥ ఏవంక్షణానిదద్యాత్॥ బ్రాహ్మణస్యపుర
తఃదర్భానాస్తీర్య॥ అర్ఘ్యపాత్రం నిధాయ॥ అర్ఘ్యపాత్రేశుద్ధోదకంతిల
నిక్షేపణం కృత్వా॥

శ్లో॥ ఆపోదేవి భవంతుష్టం। ప్రేతార్థేసర్వదేహినాం।
అభిస్రవంతు యేదేవి। సర్వతీర్థ నమోనమః॥

పితరం + గోత్రం + ... + ప్రేతం తిలాన్ దత్వా॥ అర్ఘ్యపా
త్రేగంధార్థంపుష్పార్థంతిలాన్దదామి॥ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు॥పితః + గో
త్ర + ప్రేత-మరణదినా × హాని × హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రే
తార్థేఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥ పితః × గోత్ర × ...ప్రేత మరణదినా +
హానిఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్ది + ర్థేఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥
[ఏవంసర్వత్ర అర్ఘ్యందత్వా]

శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసి పరమాంగతిం।
మనసా వాయురూపేణవిప్రేత్వాంయోజయామ్యహమ్॥

ఇతి మూర్ధాదిపాదపర్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య॥ పితః × ర్థే గంధం
దదామి॥ పుష్పార్థంతిలాన్దదామి॥శ్లో॥ శీతవాతో × ప్రయచ్ఛమే॥పితః
+ గోత్ర + ప్రేతమరణది + హాని × హ్నికనవామైకో + ర్థే వస్త్రం
తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ॥ ఇతివస్త్రం॥ సర్వత్రదద్యాత్॥ అథకర్ణా
భరణకట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణానిదద్యాత్॥ సకలారాధనైస్స్వర్చి
తమస్తు॥ భోజనపాత్రేతండులాదీన్ నిధాయ॥ ద్విగుణంవాచతుర్గుణంవా
దద్యాత్॥శ్రీవిష్ణోఆమంరక్ష॥పితః ÷ గోత్ర ÷ ... ప్రేత మరణదినా ×
హాని + హ్నికనవామై ÷ ప్రేతార్థేపతత్తేఆమంసపరికరంసదక్షిణాకంస
తాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం॥పితా × గోత్రః × ...ప్రేతఃఇద
మామం సోపస్కరం అక్షయనటచ్ఛాయేయం పిత్రే + గోత్రాయ...
ప్రేతాయ మరణది + హాని + హ్నికనవామై + ర్థే ఇదమామం
సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సలిలాపిధానోదకుంభంప్రేత
తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) ఏవం
సర్వత్ర ఆమందద్యాత్॥ ధారాదత్తం॥ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేత
స్యమరణదినా + హాని + హ్నికఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక + హ్నికనవా

నైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేపితరం + గోత్రం + ...ప్రేతముద్దిశ్యత్వయా కృతేన మరణాది × హాని + హ్నికఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక × ఆమశ్రాద్ధేనపితుః × గోత్రస్య × ... ప్రేతస్య మరణదినా × హాని × హ్నిక అతిపన్నప్రథమాహ్నిక × శ్రాద్ధేప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ (తిలోదకం త్యజేత్) ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ అథపిండప్రదానం- ఏవంగుణ × తిథౌ పితుః × త్రస్య × ... ప్రేతస్య మరణదినా × హాని × హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక × హ్నిక నవామై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానాని కరిష్యే॥నమః॥ కర్తాతిలమిశ్రితండులైఃపిండాన్ కృత్వాదక్షిణాభిముఖఃభూమింగోమయేనోపలిప్య॥ పిండస్యాథః దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య॥దర్భోపరిప్రేత త్తిలోదకందదామి॥పిత్రే × గోత్రాయ ప్రేతాయ మరణదినా + హాని + హ్నికనవామై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఏతంపిండందదామి॥ పిత్రే + గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణాది ...హాని అతిపన్న ప్రథమాహ్నికనవామై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఏతం పిండందదామి ॥ఏవంపిండాన్ దద్యాత్ ॥ పిండోపరి ప్రేత త్తిలోదకం దదామి॥ అంజనాభ్యంజనం దత్వా ॥ తాంబూల దక్షిణాదికం దత్వా॥ ధారాదత్తం॥ ఏవంగుణ × పుణ్యతిథౌ (ప్రా × తీ) పితుః × గోత్రస్య ...ప్రేతస్య మరణదినాదా × హాని × హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక × హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానే పితరం × గోత్రం...... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయా క్రియమాణేన మరణాది... హాని...హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక ...పిండప్రదానేన పితుః... గోత్రస్య ...... ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ తిలోదకంవిసృజేత్ ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు ॥ ... ... దత్తం శ్రాద్ధం-అభిరమ్యతామితికర్తా బ్రూయాత్ ॥ అభిరతాస్మః ॥ తతఃపిండమప్సు ప్రక్షిప్య ॥ స్నాత్వా॥ ఇతి నవశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

దశాహప్రయోగము.

కర్తాస్నాత్వా ॥ నిత్యకర్తవ్య శిలాస్నాన వాసోదక తిలోదక పిండప్రదానాంతంకృత్వా ॥ అథకర్తాసచేలంస్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥ఏవంగుణ ... తిథౌ (ప్రా ...తీ పితుః ... గోత్రస్య ...... ప్రేతస్య

మరణాదినాదా ...హాని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశవపనం కరిష్యేనమః ॥ అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిదక్షిణాంగృహీత్వా ॥ ॥ శ్లో॥ సమస్త సంపత్సము... పదం ॥ పితుః...గోత్రస్య ...... ప్రేతస్యమరణాది...హాని జ్ఞాతిభిస్సహ ఆశుచిపరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశవపనం కారయితుం అధికారసంప...బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ అశవపనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥పితుః... గోత్రస్య...... ప్రేతస్య మరణాది...హాని ఆశౌచ పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థంవపనంకారయిష్యే॥(ఇతిసంకల్ప్య) (నిషిత్తే)ఏకంకుశంశిరసిధృత్వా॥

శ్లో॥ మేరుమందరతుల్యాని । పాపానివివిధానిచ ! కేశాన్నాశ్రిత్య । తిష్ఠంతి। తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం।ఆత్మనశ్శుద్ధికామోవా । పితౄణాం ముక్తిహేతవే। వపనం కారయిష్యామి । తీర్థేబ్రాహ్మణసన్నిధౌ ॥ ఇతి కర్తాసర్వేజ్ఞాతయః క్షౌరంకారయిత్వా ॥స్నాత్వాఽచమ్య॥

{ జ్ఞాతులలో వయస్సుచేతమృతునికంటె చిన్నవాండ్రైనమృతపితృకులుకర్తతో గూడ క్షౌరము చేసుకొనవలెనుతక్కినవిషయములుధర్మశాస్త్రములయందు చూడతగినవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచేవ్రాయనైతి. }

జ్ఞాతయః ప్రేతతృప్త్యర్థం తిలోదకాంజలీన్దద్యుః ॥

హోమము.

ఏవంగుణ ...తిథౌ పితుః ...గో ...... ప్రేతస్య మరణాది ... హానిసర్వే...ర్థంఅఘాపనుత్తిహోమం కరిష్యేనమఃశుద్ధప్రదేశే అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వాద్విశీర్షశ్చ। మేషారూఢస్తథైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ। విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః ॥ అభిముఖోభవ వరదోభవ॥ ఆలంకృత్య ॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ ఆజ్యపాత్రాదినిక్షిప్య ॥ తూష్ణీంపరిషిచ్య ॥అగ్నేఃపశ్చిమభాగేదర్భాన్ పరిస్తీర్య

శ్లో॥ జ్ఞాతీనాం లోహితంతిష్ఠ । శరీరాయుష్యవర్ధనం
వర్ధతేసర్వజ్ఞాతీనాం । ఉపవేశ్యచచర్మణి॥
చర్మణ్యుపవిశ్య ॥ అథాజ్యహోమః॥

శ్లో॥ అగ్నే వహ్నేకృతేనేన జ్ఞాతిపాపాపనుత్తయే।
అఘాపనుత్తిహోమేన తృప్తోభవభవాంత్సదా॥

అథఇంద్రాదిహోమంకుర్యాత్ ॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥(ఇతిహుత్వా)ఆజ్యపాత్రాదిఅగ్నిప్రహృత్య॥తూష్ణీంపరిషిచ్య

శ్లో॥ స్పృష్ట్వాఽనడ్వాహమగ్నేః పార్శ్వేశిష్టాప్యతంతురం।
అనడ్వాహం నమస్కృత్య పుణ్యాలోకేమహీయతే॥

ఇతిఅనడ్వాహంస్పృష్ట్వా॥ అథపర్వతారోహణంకుర్యాత్ ॥అనేన అఘాపనుత్తిహోమేన-పితుః..పుణ్యాలోకావాప్తిరస్తు॥

అథశిలాత్రయవేదికారాధనం॥ వేదికాంకృత్వా॥ తస్యాంమధ్యే ప్రేతపాషాణం స్థాపయిత్వా॥ తస్యోత్తరోదక్షిణతశ్చ పాషాణద్వయం స్థాపయిత్వా ॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్యమరణది ... హాని వేదికాయాం ప్రేతశిలాపూజాం కరిష్యే॥ నమః॥ శిలార్చనం కుర్యాత్॥ తండులానివేద్య॥ ఓషధీస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య॥ శ్లో॥ శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాం స్థిరజీవినః। (ఇతిపఠిత్వా) అథప్రేతభార్యాకంఠసూత్రాదివిసర్జనంకుర్యాత్ ॥ సూత్రవిసర్జన గోదానంకృత్వా॥ అథబంధుభిః ఉదకదానం కేచిత్కుర్వంతి॥ తత్కరణే॥ యజమానస్య పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య ... మరణది ... హానిఉదకదానార్థం కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య॥ అథికారసంపదస్తు॥ పితరం ... గో... ... ప్రేతంఆవాహ్య॥ యజమానస్య పిత్రే గోత్రాయ ... ప్రేతాయ మరణదినా...హాని ఏతత్ధర్మోదకం దదామి॥ ఏవంత్రిః॥

శిలోద్వాసనము.

శ్రీగోవిందగోవింద ... ఏవంగుణవిశేషణ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య........ప్రేతస్య మరణది...హాని శిలభాండవాసోద్వాసనాని కరిష్యేనమః॥ అధికారసంపదస్తు। అథకృచ్ఛ్రత్రియాంశదద్యాత్ ॥ఏవంగుణ...తథౌపితుః... గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణది...హాని శిలభాండవాసోద్వాసనకాలే గోదానాని దశదానాని కరిష్యేనమః॥ గోదానాని దశదానాని కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ శరీరస్థాశ్చ యేదోషాః యేదోషా గర్భబీజయోః । తేసర్వే నాశమాయాంతు కర్మణానేనభో ద్విజాః॥ ఇతివాసస్త్రిధాభిత్వా॥ శిలా త్రయంసంవేష్ట్య॥ శ్లో॥ యదత్ర సంస్థితంభూతంస్థానమాశ్రిత్యసర్వదా। స్థానం త్యక్త్వాతుతత్సర్వం యత్రస్థం తత్రగచ్ఛతు॥ యావచ్ఛిలా మనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకేమహీయతే॥ (జలమధ్యేవిసృజేత్) శిలాదేవినమస్తుభ్యం ప్రేతరూపం విమోచయ। జలాంతేబ్రహ్మకల్పస్థాస్థాయినీదేవరూపిణీ॥ ఇతినమస్కుర్యాత్)అథ తిలామలకస్నానమహం కరిష్యేనమః॥ జ్ఞాతిభిస్సహతిలామలకస్నానం కుర్యాత్॥ శుభ్రవస్త్రాణిధృత్వా॥

శ్రీగోవింద ... ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్యమరణదినా...హాని ఆశౌచనివృత్త్యర్థం శేషాణామాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆనందావాప్త్యర్థం ఆనందహోమంకరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) శుద్ధప్రదేశే అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ ప్రజ్వాల్య॥ ఇంద్రాయనమః... ఈశానాయనమః॥ తూష్ణీం సమంతం పరిషిచ్య॥

శ్లో॥ ఆయుర్బలం యశఃపుష్టిం సర్వరక్షాంచవృద్ధిదః । ఆనందమితి పుష్టించఅగ్నేరేకాహుతిర్హువేత్ ॥ అగ్నయేశుచయఇదంనమమ॥స్రువమగ్నౌప్రహరతి॥తూష్ణీంసమంతంపరిషిచ్య॥సర్వేజ్ఞాతయః అశుచిపరిహారార్థం యవోదనంప్రాశ్నంతి॥ అనేన ఆనంద హోమేనభగవాన్...మస్తు॥

కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఆదౌ గణపతిప్రార్థనా॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామ... మహాజనేభ్యోనమః । శ్రీగోవింద...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య మరణది...హాని శరీరశుద్ధ్యర్థం కర్మాంతేకర్మణః పుణ్యాహవాచనం కరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) అథ గణాధిపతిపూజాం కృత్వా॥

అథ సోదకం కలశంతండుల తాంబూలయుక్తే పాత్రేనిధాయ॥ బ్రాహ్మణాన్ప్రార్థయేత్ ॥ కర్మణః పుణ్యాహంభవంతోబ్రువంతు॥పుణ్యాహంకర్మణోఽస్తు॥ఏవంత్రిః॥శ్లో॥స్వస్తిహాక్సౌపనాశాఖ్యా పుణ్యకల్యాణవృద్ధిదా।వినాయకప్రియానిత్యంతాంస్వస్తింభోబ్రువంతునః ॥ కర్మణేస్వస్తిభవంతో బ్రువంతు॥స్వస్తికర్మణోఽస్తు॥ఏవంత్రిః॥శ్లో॥సాగరస్యతుయా

శుద్ధిర్మహాలక్ష్మ్యాదిభిఃకృతా। సంపూర్ణాపూర్ణ చంద్రేయా తామృద్ధిం భోబ్రువంతునః॥ కర్మణఃఋద్ధిం భవంతోబ్రువంతు ॥ కర్మఋధ్యతాం॥ ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ పృథివ్యాముద్ధృతాయాంతుయత్కల్యాణంపురాకృతం । ఋషిభిస్సిద్ధగంధర్వైస్తత్కల్యాణ్యంఋవంతునః ॥ మమగృహేకల్యాణంభవంతోబ్రువంతు॥కల్యాణమస్తు॥ శ్లో॥ క్షీరోదధిసముద్భూతామథ్యమానే మహోదధౌ । విష్ణోశ్చైవప్రియానిత్యం తాంశ్రియంభో బ్రువంతునః॥ మమగృహే శ్రీరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు ॥ అస్తుశ్రీః ॥ ఏతత్కర్మ సిద్ధిరస్తు॥ కర్మణఃపుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు ॥ వర్షశత సంపూర్ణమస్తు ! గోత్రాభివృద్ధిరస్తు॥ శివమస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ ప్రజాపతిః ప్రియతాం॥ శ్లో॥ సురాస్త్వామభిషించంతు...కామార్థసిద్ధయే॥ అథమార్జనం ॥ శ్రీకాశ్యాంచ గయాప్రయాగ...స్వక్షేత్ర యోగ్యంఫలం॥ ఇమేశ్రియే పద్మహస్తే...దీర్ఘమాయుః॥ ప్రాచ్యాంమార్జనంనమః ...ఊర్ధ్వాయాంమార్జనంనమః॥ కర్మణఃపుణ్యాహవాచన మంత్రజప దక్షిణాం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥అగ్నిరివశుచిర్భవ...దీర్ఘమాయుః॥ఇతిఆశీర్వాదః॥జ్ఞాతిభిర్బంధుభిస్సహ గృహం గచ్ఛేత్॥ ఇతిదశాహ ప్రయోగసమాప్తః॥

{ దశాహ ప్రయోగము నందు - అఘాపనుత్తి హోమము ఆనంద హోమము వ్రాసితిని కొన్ని దేశములయందు చేయుటలేదు దేశాచారవ్యవస్థలనుముఖ్యముగ నాచరింపవలయును. }

అథగృహశుద్ధి విషయము.

శ్లో॥ ఆశౌచాంతేతుసంప్రాప్తే గోమయాదివిలేపనైః। గృహశుద్ధిర్విధాతవ్యా పుణ్యాహం చైవవాచయేత్ ॥ ఇతిగృహశుద్ధిసమాప్తా॥

{ తా. ఆశౌచ పరిసమాప్తిదినమునందు గోమయము మొదలగు పవిత్రకరములైన వస్తువులచేత గృహశుద్ధిచేయవలయును, మఱియును పుణ్యాహవాచనమునుగూడఁ జేయవలయునని తాత్పర్యము. }

పుణ్యాహవాచనము.

(కర్తా) సచేలం స్నాత్వా బ్రాహ్మణమాహూయ॥ పవిత్రం ధృత్వా॥ శ్లో॥ యస్మిన్ నామరూపాభ్యాం యాదేవి సర్వమంగళా॥ తయోస్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతోజయమంగళం॥ శుక్లాంబరధరంవిష్ణుం

శశివర్ణంచతుర్భుజం । ప్రసన్నవదనంధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే॥
తదేవలగ్నం సుదినంతదేవ...సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యోనమః॥

ఆచమ్య...శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (అపసవ్యం) పితుః ... గోత్రస్య ... .. ప్రేతస్య మరణ దినా...మాసిక నామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః అంధత్వమూకత్వ బధిరత్వకాణత్వ పంగుత్వపిశాచత్వనివారణార్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః- ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధకర్మకరిష్యమాణఃద్విరావృత్త్యాద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః - సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః గృహభూభాండ ఆత్మద్రవ్య దేహస్థలశరీర శుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం (సవ్యం) కరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యేనమః ॥

(ఇతిసంకల్ప్య) పిమ్మట కలశపూజ, విఘ్నేశ్వరపూజ, పుణ్యాహవాచనప్రయోగములు పురోహితకర్మప్రకాశికయందుపూర్వము వ్రాసియుంటిని. గనుక సుజనులు అచ్చట చూడవలయును. గ్రంథ విస్తర భీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతి.

వృషోత్సర్జన విషయము.

హేమాద్రౌ॥ శ్లో॥ నకరోతివృషోత్సర్గం సుతీర్థేనా జలాంజలిం। నదదాతిసుతోయస్తుపితురుచ్చారఏవసః । ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాయద్యేకోపిగయాంవ్రజేత్ । యజేతివాశ్వమేధేనసీలంవా వృషముత్సృజేత్॥

మత్స్యపురాణే ॥ శ్లో॥ పతిపుత్రవతీనారీ భర్తురగ్రే మృతాయది । వృషోత్సర్గంనకుర్వీతగాందద్యాత్పయస్వినీం । ఏకాదశేహ్ని ప్రేతస్య యస్యనోత్సృజ్యతేవృషః । ప్రేతత్వంసుస్థిరంతస్య దత్తైశ్శ్రాద్ధశతైరపి॥

తా. పుత్రులుగలస్త్రీభర్తకంటె ముందుమృతిబొందెనేని వృషోత్సర్జనముచేయగూడదు, మంచిపాలుగల గోవును- దానముచేయవలెను - [illegible] మృతి బొందినవానికి వృషోత్సర్జనము చేయనియెడనూరుశ్రాద్ధములుచేసినను వానికి ప్రేతత్వముపోనేరదు. ఇకననేక విషయములు ధర్మశాస్త్రమందుగూడగలవు.

ఇతివృషోత్సర్జన విషయము సమాప్తము.

వృషోత్సర్జన ప్రయోగము.

తతః ఏకహాయనం ద్విహాయనం వా నీలవర్ణం యథాసంభవవర్ణం వా వృషం సంపాద్య ఆనీయ స్నాపయిత్వా ॥ అలంకృత్య॥ తతోగోవత్సతరీశ్చ, చతస్రః ఏకాంతిస్రః ద్వేవా ఆనీయ స్నాపయిత్వా ॥ అలంకృత్య॥ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణ దినా + హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం అంధత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా శాశ్వతరుద్రలోకావా ప్త్యర్థంవృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యే నమః॥ అథనూతనవస్త్రేణమంటప ద్వయమాసాద్య ॥ తస్యోపరి తండులాన్నిక్షిప్య॥ మంటపద్వయే తామ్రనిర్మిత కలశద్వయంనిధాయ॥ తత్ర పంచపల్లవాని నారికేళంచనిక్షిప్య॥ నూతనవస్త్రమావేష్ట్య తదంగత్వేన గోమిథునాష్ట దిక్పాలకపూజాం కరిష్యేనమః॥

శ్లో॥ కపిలంచ సువర్ణంచ । రజితా దేహవాసుకః । అతిగోహితశ్యామంచ । రుద్రతేజస్వినేనమః॥ మంటపే వృషభమావాహయామి॥

శ్లో॥ నీలోత్పలదళశ్యామాం । దీర్ఘశృంగోపశోభితాం। యూధజంపాశదండంచ । తస్మైదేవ్యైనమోనమః॥ గామావాహయామి॥ గోవృషభ దేవతాభ్యోనమః॥ (ఇత్యావాహ్య)

{ కొందరు శక్తిలేనివారు వానికి బ్రత్యామ్నాయము దర్భలుంచి యావాహనముఁజేసి పూజజరిగించుదురు. }

తతః ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకానావాహ్య॥

శ్లో॥ ఇంద్రోమరావతీనాథః । శచీదేవ్యాస్తునాయకః। వజ్రాయుధశ్చప్రాచీశః । తస్యచైరావతోగజః ॥ ఇంద్రం లోకపాలక మావాహయామిస్థాపయామి పూజయామి॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసీ। స్వాహాదేవ్యాః ప్రియఃపతిః । మేషారూఢశ్శక్తిధరః । దిశ్యాగ్నేయాంప్రతిష్ఠితః॥అగ్నిం లోకపాలకమా + మి శ్లో॥ యమస్సం యమనీనాథః । శ్యామలాయామనఃప్రియః । దండభృన్మహిషారూఢో । దక్షిణస్యాం దిశిస్థితః ॥ యమంలోకపాలకమా + మి శ్లో॥ కృష్ణాంగనాపురం యస్య। దీర్ఘాభార్యాసరోహయః। శస్త్రకుంతోనిరృతిశ్చ । నైరృత్యాం దిశిసంస్థితః॥ నిరృతిం లోకపాలకమా + మి॥ శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీయస్య । ప్రియభార్యా

చకాళికా । నక్రవాహాఃపాశధరో। వరుణఃపశ్చిమేశ్వరః॥ వరుణంలోకపా + మి॥ శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః । కించతస్యాంజనాప్రియా। సారంగవాహో ధ్వజభృత్ । వాయవ్యాం దిశివర్తతే॥ వాయుంలోకపా + మి॥ శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు । చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా । హయోవాహఃఖడ్గధరః । ఉదీచ్యాందిశివర్తతే॥కుబేరంలోకపా + మి॥శ్లో॥యశోవతీశఈశానః । పార్వతీపరమేశ్వరః । ఈశాన్యాం దిశిసంభాతి । వృషారూఢస్త్రిశూలభృత్ ॥ ఈశానంలోకపా + మి॥ శ్లో॥ జ్వాలామాలాపరివృతం । వహ్నిమండలమధ్యగం ।. ధ్యాయేత్కాళాదశయుతం । శక్తిధారిణమీశ్వరం॥ రుద్రమా + మి॥ శ్లో॥ బ్రహ్మాణం రక్తగౌరాంగం। చతుర్వక్త్రం జగత్ప్రభుం । అక్షస్రుక్కుండికాభీతి । వరపాణిం విచింతయే ॥ బ్రహ్మాణంసాంగం + మి॥ శ్లో॥ మహావిష్ణుంశంఖపద్మం । సుదర్శనగదాధరం। ధ్యాయేహం నీలగౌరాంగం। పద్మస్రకమలాపతిం॥విష్ణుమా + మి॥ అచ్యుతమా + మి॥ అనంతమా + మి॥ గోవిందమా + మి॥ (ఇత్యావాహ్య) ఏవంగుణ + స్థం ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక సహితగోవృషభపూజాం కరిష్యే నమః॥అథషోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥

వృషోత్సర్జన హోమప్రయోగము.

{ ఇచ్చట కొందరు ప్రయోగముచేయించుటలో గోవృషభము లేనప్పుడు దర్భలచేజరుపుదురు - దేశాచారములను తెలిసికొని ప్రయోగము జరుపవలెను. }

శ్రీగోవింద గోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్యమరణాది + హాని అంశత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారాశాశ్వత రుద్రలోకావాప్త్యర్థం మోక్షవృషోత్సర్జన హోమం కరిష్యేనమః॥ అథ హోమార్థం ఏకాదశ ఋత్విగ్వరణం దద్యాత్॥ తదంగమగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః॥

శ్వేతతండులచూర్ణేన ప్రాదేశమాత్రంస్థండిలంచతురశ్రమండలం వాకల్పయిత్వా ॥దర్భాభ్యాందర్భాభ్యాముల్లిఖ్య॥ శ్లో ॥ప్రాచీః పూర్వాముదక్సం + లిఖేత్ ॥శ్లో॥మహాతేజంస్వర్ణవర్ణం। తేజోవంతంహుతాశనం।ద్విశక్తిమహితందేవం । మండలేశానసంస్థితం॥ ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ తద

గ్నింప్రజ్వాల్య॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వోద్విశీర్షశ్చ। మేషారూఢ స్సదైవ చ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ। విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః। త్రయస్త్రింశతి దేవాశ్చ। త్వన్ముఖేతృప్తిమానసాః। పార్థనాంమనసానాదే। రక్షహం మేసంప్రసాదయ॥ అభిముఖోభవ - సుముఖోభవ - సుప్రసన్నోభవ - వరదోభవ - అగ్నిం పరిసమూహ్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాగ్నియనమః + ఈశానాయనమః॥ పూర్వపరిస్తరణాయనమః దక్షిణాయ + నమః॥ పశ్చిమాయ + నమః॥ ఉత్తర + నమః॥ అగ్నిముత్తరదేశేపరిపరిస్తరణాయనమః ॥ తస్యాపరి షట్పాత్రాణినిక్షిప్య ద్వావదర్భౌ పవిత్రేకృత్వా ॥ సపవిత్రేప్రోక్షణపాత్రాణి షట్పాత్రాణి జలాన ప్రోక్ష్య। ప్రోక్షణ పాత్రమాదాయ జలేనా పూర్య॥ పూర్ణపాత్రమాదాయ॥ తత్పాత్రే అక్షతాన్నిక్షిప్య॥ జలేనాపూర్య॥ ముఖసమ్ముఖీకృత్య॥ ఉత్తరేణాగ్నిం తండుల ధాన్యస్యోపరిపూర్ణపాత్రంనిధాయ॥ గంధాక్షతైః స్వహాపుష్పైస్తాం సంపూజ్య॥ ఆజ్యపాత్రమాదాయ। ఆజ్యమాపూర్య॥ పర్యగ్నికరణంకృత్వా॥ పవిత్రగ్రంథింవిస్రస్య - ప్రక్షాళ్య - అగ్నౌప్రక్షిపేత్ స్రుక్స్రువావాదాయ। ప్రోక్ష్య - నిధాయ - ఇధ్మమాదాయ॥ శ్లో॥ భూతప్రేతపిశాచాద్యా। రాక్షసావిఘ్నకారిణః। రక్షణార్థం క్షిపామ్యత్ర। సమిధం నిక్షిపేత్ ॥ త్రీంపరిధీం ప్రత్యేకం పశ్చిమదక్షిణోత్తరేషు నిధాయ ॥ తతః ప్రాగ్దేశే ఆఘార సమిధౌ దధాతి॥ పూర్వ పరిధయే నమః - దక్షిణ + నమః॥ పశ్చిమ + నమః॥ ఉత్తర + నమః॥ తతఃఇధ్మపూజాం కరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ మత్కృతేస్మిన్స్థలే కుర్యాత్। పావకో దేవహవ్యరాట్। సర్వత్రా శుచిరవ్యగ్రా మహామంత్రస్తుపావకః॥ ఆజ్యం సమిద్భిస్సహ అగ్నౌనిధాయ - ఇధ్మప్రక్షేపణము + అస్తు। ప్రాయవ్యాది అగ్నేయపర్యంతం నైరృత్యాది ఈశానాంతం ఆజ్యధారాంహుత్వా ॥ ప్రథమముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ నమస్తేమహాజాత సర్వాభీష్టఫలప్రద। జుహోమ్యైక్యవతేప్రీత్యై ఆజ్యాదిభిరతంద్రితః॥ నమస్తేనమః॥ ద్వితీయముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ సర్వపాపహరతాకారం। నారాయణాంతదేవసహి। గృహాణాద్య మయాదత్తం। స్వాగ్రాహకర హుతాశన॥ అగ్నయేనమః॥

అథాజ్య సంమిశ్రితతండుల హోమంకుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ త్రిశూలధారిణాదేవం । వృషవాహనయోరపి। శరాంజన కృతేదైవ్యే రుద్రాయసహ తేనమః॥ (ఇతిహుత్వా)గురద్రమృడాయనమః॥ శ్లో॥ పర్జన్యశ్చరుద్రాభ్యాం గోమిథునాభ్యాంచ వృద్ధయే । రుద్రదైవత్యే తేప్రేతః । పైశాచత్వావిముచ్యతే॥ పర్జన్యాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిస్సోమశ్చ । అగ్నిరింద్రాగ్నిలేతథా । గవామిథునంచసుప్రీతి। సర్వదేవతతేజసే॥ ఇంద్రాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతించపితృభిః। విశ్వేదేవాశ్చాశ్వినః । వృషభోమహిరిత్యుక్తో। రుద్రలోకాయ తేనమః॥ ప్రజాపతయేనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ శ్రుత్యైనమః॥ విశ్వస్త్యైనమః॥ రంత్యాయనమః ॥ రమంతయేనమః॥ (ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ పశు పశుపతింజవం సర్వదేవస్వరూపిణే। వృషభాయచ దేవాయ ప్రేతత్వ విసర్జ్యతయే ॥ ఉగ్రాయనమః (ఇతి హుత్వా) ఆదిత్యాయనమః॥ అన స్విష్టకృతేనమః॥ శ్లో॥ మంత్రమధ్యే క్రియామధ్యేహీనం యత్కృతం నతేన । త్వయాస్వనవతో దేవ శేషం హుతం వహ॥ అగ్నయేనమః॥ శ్లో॥ సర్వకామ సమృద్ధ్యర్థం సర్వాభీష్ట ప్రదాయక । క్రియామంత్ర సమృద్ధ్యర్థం శేషం హుతం వహ॥ అగ్నయేస్విష్టకృతేషదానమనః॥ (ఇతిహుత్వా) సమిధమగ్నౌ హుతం అగ్నౌ ప్రహరేత్॥ శ్లో॥ పృథివ్యాదిభూతానాం తుష్ట్యర్థం పావకోనలః । వేద పూర్ణవసూర్యమేన నిత్యపూర్ణాంసమర్పయ ॥ మురార్యాయనమః ॥ (ఇతిహుత్వా) జలముపస్పృశ్య॥ కర్మసమృద్ధ్యర్థం కేశవాది హోమంకరిష్యే నమః ॥ కేశవాయనమః + శ్రీకృష్ణాయనమః ॥ అగ్నయే నమః - వాయవేనమః ॥ సూర్యాయనమః - అథూంసమిద్భా ప్రహరేత్॥ అస్మిన్ పురాణోక్త వృషోత్సర్జనకర్మణి మంత్రవిపర్యాస - తంత్రవిపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్త దోషనివారణార్థంవిశేషాజ్యాహుతిం కరిష్యేనమః ॥ అగ్నయేనమః - అగ్నివరుణాభ్యాం నమః॥ ఇంద్రాయనమః । శ్రీవిష్ణవేనమః । త్ర్యంబకాయనమః । ఇంద్రాదిదేవతాభ్యోనమః । వస్వగ్నిభ్యోనమః । ప్రజాపతయేనమః । ప్రాగాదిపరిషేచనంనమః । పూర్ణపాత్రోదకమార్జనం॥ శ్లో ॥సురాస్త్వామభిషించంతు + సర్వకామార్థసిద్ధయే॥ (ఇతిప్రోక్షణంకుర్యాత్)

అథరుద్రకలశపూజా.

రుద్రకలశంసంస్థాప్య ॥ అస్మిన్ కలశేరుద్రమావాహయామీతిషో డశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథవృషభంసమానీయ.

మూర్ధ్నినమః -శంఖాంకేనమః -చక్రాంకేనమః -లలాటేనమః-నేత్రయోఃనమః -నాసికాయాం-నమః ॥ముఖే-నమః ॥గ్రీవాయాం-నమః ॥ హృదయే- నాభ్యాం -కట్యాంఊరౌ- జంఘయోః- జాన్వోః- స్కంధే- పృష్ఠే- లింగే- ఉదరే-పుచ్ఛే- ఏవంస్పృష్ట్వా.

గోవృషభ వివాహ ప్రయోగము.

గృహస్య ప్రాగ్భాగే యూపస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య॥ అలంకృత్య॥ అథ గణాధిపతిపూజాం - పుణ్యాహవాచనంచ - కృత్వా॥ఏవంగుణ + తిథౌ లోకసంరక్షణ సిద్ధ్యర్థం రక్షాబంధనం కరిష్యేనమః- రక్షాబంధన పూజాంకృత్వా॥ బధ్నామిదక్షిణెపాదే । నవసూత్రంచకంకణం । లోక రక్షణసిద్ధ్యర్థం । వృషభస్యసుఖప్రదం॥ రక్షాబంధనముహూర్తః + అస్తు॥ బధ్నామివామపాదేతు । పంచసూత్రంచకంకణం। లోకరక్షణసిద్ధ్యర్థం। మమాభీష్టప్రదోభవ॥ ఇతిబధ్నీయాత్ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో-వృషభవివాహసమయే తాంబూల దక్షిణాదికందద్యాత్॥ అథ మధుపర్కద్రవ్యేణ పూజయిష్యే॥ లక్ష్మీనారాయణ స్వరూప వృషభస్య ఇదమాసనం ఇదం పాద్యం॥ శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ + నమః॥ గంధాది అలంకారార్థాఇమేఅక్షతాః + అస్తు॥

అథ వత్సతరీదానము.

ఏవంగుణ + ర్థం మమపితుః శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యర్థం లోకసంరక్షణార్థం వత్సతరీదానం కరిష్యేనమః॥ అత్రమహాసంకల్పం పఠిత్వా॥ అస్యశ్రీమదాదినారాయణస్య + + + సౌరభేయ గోత్రోద్భవస్య ప్రజాపతేః నప్త్రే-కాశ్యప పౌత్రాయ-ధర్మ పుత్రాయ - లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభాయవరాయ- చతుస్సాగరపరి + సౌరభేయ గోత్రోద్భవ గంగాయాః నప్త్రీం - యమునాయాః పౌత్రీం - సరస్వత్యాః పుత్రీం - ఇమాం వత్సతరీంధర్మప్రజాసంతానార్థం హేవృషభరాజ వత్సతరీదానం తుభ్యమహం సంప్రదదేన

మమ॥ అనేనవత్సతరీదానేన శ్రీపరమేశ్వరః ప్రీయతాం॥ తతోలగ్నాష్టక చూర్ణికాదిపఠేత్॥ స్వస్త్యష్టాశీతి సహస్రాణాం ద్విజగురుదైవత్యానాం + సుప్రీతాస్సుముహూర్తా + భవంతు॥

మాంగల్య ధారణము.

ఏవంగుణ + ప్రీత్యర్థం మాంగల్యపూజాం కరిష్యేనమః॥మాంగల్యసూత్రార్చనంకుర్యాత్॥ శ్లో॥ మాంగల్యతంతునానేన । లోకరక్షణహేతునా । కంఠేబధ్నామిసుభగే పూర్ణాష్టైశ్వర్యవర్ధని ॥ వత్సతరీగళేమంగళసూత్రంబధ్వా॥ మాంగల్యధా + అస్తు॥ తూష్ణీం అక్షతారోపణంకుర్యాత్॥ ప్రజామేకామ స్సమృధ్యతాం । భక్త ప్రజామేకా + తాం । యజ్ఞోమేకామ + తాం । జగత్ప్రియోమేకామ + తామ్॥

గోవృషభ మార్జనము.

ఏవంగుణ + ర్థం వృషభమార్జనార్థం ఏకాదశ బ్రాహ్మణాః పాద్రర్ధయేత్॥ శ్రీకృష్ణఃకమలా + శతం॥శివోమహేశ్వరశ్చం + శతం॥ శ్లో॥ సురాస్త్వా మభిషించంతు + సిద్ధయే॥ పూర్ణపాత్రోదకేనఅభిషించ్య॥

గోవృషభ పూజా.

ఏవం + ర్థం గోవృషభపూజాం కరిష్యేనమః - షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథాగ్నేః గోవృషభ ప్రదక్షిణం కారయిత్వా॥

అథ నమస్కారం.

శ్లో॥ గావోమమాగ్రతస్సంతు । గావోమేసంతుపృష్ఠతః । గావోమేహృదయేసంతు । గవాం మధ్యే వసామ్యహమ్॥

శంఖచక్ర పూజా.

అగ్నేఃపూర్వతఃవస్త్రతండులోపరి శంఖంచక్రంనిధాయ ॥ షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ సుదర్శన మహాజ్వాల। కోటిసూర్యసమప్రభ । అజ్ఞానాం ధస్యమేనిత్యం । విష్ణోర్మార్గంప్రదర్శయ॥ త్వంపురాసాగరోత్పన్నః। విష్ణునావిధృతఃకరే । సర్వదేవహితార్థాయ । పాంచజన్య నమోస్తుతే॥ ఇతి నమస్కుర్యాత్॥ ముద్రణము.

అగ్నౌ శంఖంచక్రంనిధాయ॥ అగ్నింప్రజ్వాల్య- చక్రముద్రేణపశ్చాద్వామే శంఖముద్రేణాంకయిత్వా॥ అథ ముద్రణమంత్రః॥ త్రిశూ

లాందక్షిణేపార్శ్వే వామేచక్రం ప్రదాపయేత్ । వృషస్య శివవిష్ణ్వోశ్చ చిహ్నానాం దర్శనాత్సదా। సర్వపాపవిముక్తిస్స్యాత్తస్మాత్తచ్చిహ్నధారణమ్ । వృషస్యావశ్యకం సర్వం దేవసంతుష్టి సాధకమ్॥ హేవృషభరాజప్రాగ్దేశం గత్వా ప్రాక్పర్వతేషు తృణాని జగ్ధ్వా ప్రాక్సముద్రోదకం పీత్వా - తత్రత్యగవాం పతిర్భూత్వా - దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రాణిపరిహృత్యయథేష్టంవిహర॥ హేవృషభరాజ దక్షిణదేశంగత్వా + విహర ॥ హే వృషభరాజ పశ్చిమదేశం గత్వా + విహర ॥ హే వృషభరాజ ఉత్తరదేశంగత్వా + విహర॥ ఇతిపఠిత్వా॥ (ప్రా + తీ) పితుః గోత్రస్య + + ప్రేతస్య ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం మారణదినా + హాని అంధత్వ + పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా శాశ్వతరుద్రలోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు - (ఏషవృషఃమయోత్సృష్టః) ఇతిపఠిత్వా॥ శ్లో॥ ప్రత్యక్ష యోగమారభ్య । ప్రాగ్దేశగో భవ। తస్మైవదక్షిణాంభోధింసామ్యాద్భేరన్ష సోభవ॥ హత్వాదేవ ద్విజక్షేత్రం యథేష్టంచరగోపప। గవామనపతిర్భూత్వా అభీష్టఫలదోభవ॥ ఇతివృషభం ప్రార్థయేత్॥

బలిప్రదానము.

పరిస్తరణావిసృజేత్ ॥ హోమశేషతండులానాదాయ ॥ అగ్నిం అష్టదిక్షునిదధాతి॥ ఇంద్రబలిందదామి॥ అగ్నింబలిం + మి॥ యమ...మి॥ నైరృతి...మి॥వరుణ...మి॥వాయవ్య...మి॥కుబేరబలిం...మి॥ ఈశాన...మి॥ తతః తిలోదకానిదద్యాత్ ॥౦॥ అథ బ్రాహ్మణేభ్యోయథాశక్తిదక్షిణ తాంబూలాదికం దద్యాత్ ॥ ఇతి వృషోత్సర్జన ప్రయోగస్సమాప్తః॥

ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిధి.

ఈశ్రాద్ధమందు ఎవ్వండు గుఱుతునుగాని యొకనినిగాని విప్రునివరించి వసుగణశ్రాద్ధము-రుద్రగణశ్రాద్ధమందుపడకొండుగురికిగాని-శక్తిలేనియెడ యొకనికిగాని- తనశక్తికొలది-బియ్యము మొదలగు భోజనపదార్థములును- వస్త్రములను- హిరణ్యములను- బ్రాహ్మణులను సమర్పించునది ఈశ్రాద్ధము ప్రేత ప్రీతికరమని కొందఱును - రుద్రప్రీతికరమని కొందఱును చెప్పెదరు. దేశాచారానుసారముగ జేయవలెను. రుద్రోద్దేశపక్షమునందు జిలువను గ్రహింపఁగూడదు, అక్షతాదులను గ్రహించి

ఏకాదశ రుద్రుల నుద్దేశించి ఆమశ్రాద్ధము చేయవలెను. అశక్తుఁడు శక్త్యనుసారముగఁ జేయవలయును. వసుగణమునుగూడ ప్రేతోద్దేశముచేతనైనను- అష్టవసూద్దేశ్యముచేతనైనను జేయవలయును. వసూద్దేశమునందు తిలలచే నేకోద్దిష్టవిధానము లేదు. ఉపవీతియై యక్షతాదులచేత అష్టవసువులనుద్దేశించి బ్రాహ్మణులకు భోజనద్రవ్యములను సమర్పించవలయును. తక్కినవిషయములునిర్ణయసింధువునందుఁజూడదగును.

ఇతిఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిధిస్సమాప్తః.

ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధప్రయోగము.

(కర్తాస్నాత్వా)పవిత్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవంగుణ తిథౌపితుః...గోత్రస్య... ... ప్రేతస్యమరణదినా...హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥సమస్తసంప...పదం॥ పితుః ...గోత్రస్య...... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కర్తుం అధికార సంపదస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ కర్తుం అధికారసిద్ధిరస్తు॥

శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్యమరణదినా + హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్థాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మామాదిద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన సద్యఃకరిష్యేనమః॥ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్యమరణదినా + హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థంఏకోద్దిష్టా మశ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥

యజమాని శక్తికొలది బ్రాహ్మణులకు క్షణములు నివ్వవలయును.

శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరై స్సతతం బ్రహ్మవాదిభిః।
భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి॥

తతః పాద్యస్థానే గోమయేనలిప్య॥ హస్తంప్రక్షాళ్య॥ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య పాద్యస్థానే - దర్భానాస్తీర్య - గంధాక్షతాన్నిక్షిప్య - సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ పితః + గోత్ర + ... ప్రేతమరణదినా + హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్థాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం

ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యం దదామి ॥ (సర్వత్రపా
ద్యందద్యాత్) శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య + నమః॥ అథకర్తాపాదాప్రక్షా
ళ్య॥ శ్రీకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ॥ బ్రాహ్మణాన్ ఉదఙ్ముఖముపవేశ్య॥ పితః +
గోత్ర + ... ప్రేత విష్టరార్ధ మయంకుశః ఆసనం దద్యాత్ ॥ ఏవం
గుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా +
హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టా మశ్రాద్ధ
కర్మకరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన ।
మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రంకురుసర్వదా॥ ఇతి ఆమద్రవ్యాదిసంప్రో
క్షణం కుర్యాత్॥ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా +
హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఇదమాసనందదామి ॥
పితః + క్షణందదామి॥పితః + గోత్ర + ప్రేతమరణదిన + హాని ప్రేతత్వ
నివృత్త్యావస్వాదిరూపప్రాప్త్యర్థంఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి।తిలైరభ్యర్చ్య॥
గంధార్థాయిమే ఆపః పుష్పార్థాయిమేతిలాః॥శీతవాతోష్ణ + మే॥వస్త్ర
ద్వయందత్వా॥ సకలారాధనై ప్రేతాయస్వర్చితంనమః॥ యథాశక్తిఆ
మద్రవ్యాణినిధాయ ॥ విష్ణోఆమంరక్షస్వపితః + గోత్ర + ... ప్రేతమ
రణదినా ... హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏతత్తేఆ
మంసపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపి ధానోద
కుంభం పిత్రే ... గోత్రాయ...... ప్రేతాయఇదమామం సపరికరంస
వ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం - సతిలాపి ధానోదకుంభం ఏకో
ద్దిష్టామశ్రాద్ధే వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం సంప్రద దేనమమ॥ ధారాద
త్తం॥ పితుః...శ్రాద్ధేపితరం...గోత్రం...... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాక్రియ
మాణేన మరణదినా...హాని ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః... గోత్రస్య...
... ప్రేతస్య...బ్రువంతు॥ ప్రేత...రస్తు ॥ అథపిండప్రదానం॥ పితః ...
హానిఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే... పిండప్రదానం కరిష్యేనమః॥ అథ గోమయే
నానులిప్య॥ పిండస్యాథః ఏతద్దర్భాసనం దదామి॥ దర్భోపరి...దదామి॥
పిత్రే...గోత్రాయ......ప్రేతాయ మరణదినా ...హాని ప్రేతత్వ నివృ
త్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఏతం పిండం
దదామి॥(ఇతిపిండం దత్వా) పిండోపరి...దదామి॥ అథయథాశక్తి దక్షి

నాందద్యాత్॥ ధారాదత్తం॥ ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య + ...
ప్రేతస్య మరణదినా...హని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపపాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ...పిండప్రదానే పితరం + గోత్రం + ...ప్రే
తముద్దిశ్య మయాకృతేనానేన పితుః + గో + గోప్రేతస్యమరణదినా...
హానిఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ...పిండప్రదానే ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితిభ
వంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతత్వముక్తిరస్తు॥ దత్తంశ్రాద్ధం అభిరమ్యతాం। (ఇతి
కర్తావదేత్) అభిరమతాస్మః॥ ఇతిబ్రాహ్మణోవదేత్॥ జలే పిండనిక్షేప
ణాంకుర్యాత్॥(కర్తస్నాత్వాచమ్య) కర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్॥
ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

షోడశ శ్రాద్ధవిధి.

శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాక్కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధానిషోడశ।
ఏకోద్దిష్టవిధానేన కుర్యాత్సర్వాణితానితు॥

తా. సపిండీకరణముకంటె ముందుగ బదునాఱగు శ్రాద్ధంబులను ఏకోద్దిష్టవిధానంబుచేతఁ జేయవలయునని పైశ్లోకము వచించె.

శ్లో॥ శ్రాద్ధానిషోడశాదత్వానైవకుర్యాత్సపిండనం॥ షోడశశ్రాద్ధములు చేయక సపిండీకరణము చేయఁగూడదని లౌగాక్షిస్మృతియందున్నది.

శ్లో॥ యస్యసంవత్సరాదర్వాక్సపిండీకరణం కృతమ్।
మాసికంచోదకుంభంచ దేయంతస్యాపివత్సరమ్॥

తా. సంవత్సరములోపల సపిండీకరణమైనచో - తిరుగమాసికము ఉదకుంభశ్రాద్ధమును వర్షపర్యంతము చేయునది.

గాలవః—శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాగపకృష్యకృతాన్యపి।
పునరప్యపకృష్యంతే వృద్ధ్యుత్తరనిషేధనాత్॥

తా. సపిండీకరణములోగా నపకర్షించి మాసికములుచేసినను వృద్ధిశ్రాద్ధముపైని నిషేధింపఁబడినందున తిరుగ మాసికములు చేయవలెను. విశేష మేమనిన- సపిండీకరణమునకుముందు ఏకోద్దిష్టవిధిచేతను - నటుపైని పార్వణవిధిచేతను చేయవలయును.తక్కిన విషయములు నిర్ణయసింధువునందు జూడవలెను.

కాత్యాయనః॥శ్లో॥ ద్వాదశప్రతిమాస్యాని ఆద్యషాణ్మాసికేతథా।
సపిండీకరణంచైవ ఇత్యేతచ్ఛ్రాద్ధషోడశం । త్రిపక్షికాబ్దికేచేతిశ్రాద్ధా

న్యేతాని షోడ శేతి॥జాతూకర్ణ్య పాఠః॥ ఇతి షోడశ శ్రాద్ధవిధి స్సమాప్తః॥

తా. పన్రెండు మాసికములు - ఆద్యషాణ్మాసికములును - సపిండీకరణమునివి పదియారు శ్రాద్ధములు, త్రైపక్షికాబ్దికము లవి జాతుకర్ణ్య పాఠము - ఆద్యమనఁగా ఊనమాసికము - షాణ్మాసికమనఁగా ఊనషణ్మము - ఆబ్దికమనఁగ ఊనాబ్దికము అని తాత్పర్యము.

షోడశ శ్రాద్ధ ప్రయోగము.

బ్రాహ్మణానాహూయకర్తాస్నాత్వా౽చమ్య॥ పవిత్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవింద + ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని ప్రేత తృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాదిషోడశైకో ద్దిష్టామశ్రాద్ధం కరిష్యేనమః॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమవాప్తి + పదం॥ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా + హాని ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం ఆద్యాదిషోడశై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసంపద స్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ అధికారసిద్ధిరస్తు ॥ శ్రీగోవింద గోవింద + పూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌ - (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని దేశకాల దేహధర్మనైపరీత్యశంక యాశ్వస్సపిండీకరణంకర్తు కామస్సన్ ఊనమాసిక, ద్వితీయమాసిక, త్రైపక్షికమాసిక, తృతీయమాసిక, తురీయమాసిక, పంచమాసిక, షాణ్మాసిక, ఊనషాణ్మాసిక, సప్తమమాసిక, అష్టమమాసిక, నవమ మాసిక, దశమమాసిక, ఏకాదశ మాసిక, ఆబ్దిక మాసిక, ఊనా బ్దిక మాసికాఖ్యాని పంచదశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధాని స్వేస్వేకాలే కర్త వ్యాని స్వకాల విహితేనాద్యమాసికేన సహోపకృష్య ప్రేతోద్దేశేన వసు గణాఖ్యశ్రాద్ధం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్గనాఖ్యశ్రాద్ధం అవశి ష్టబ్రాహ్మణంచ ఆమద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన షమాసతంత్రేణ ప్రే తోద్దేశేనఅద్య(ఉపవీతీ) కరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య)అథక్షణానిదద్యా త్॥ యథా(అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్యమరణదినా +

హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే క్షణం దదామి॥ ఏవమూనాదిమాసికేషు వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధేషు చ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్ర దద్యాత్॥

అథ మండలపూజా.

పాద్యస్థానే గోమయేన మండలము పలిప్య ॥ తత్ర దర్భానాస్తీర్య। గంధాన్నిక్షిప్య తిలాన్వికీర్య సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) కుశ తిలోదకమంజలినా గృహీత్వా॥ పితః + గోత్ర + ... ప్రేతమరణదినా + హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఇదం తే పాద్యం దదామి॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య + నమః॥ ఏవమూనాద్యవశిష్టాంత శ్రాద్ధేషు సర్వేషాం తత్ర బ్రాహ్మణానాం పృథక్పృథక్ పాద్యం దద్యాత్॥ కర్తా పాదౌ ప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య॥—* విష్టరః. *

(అపసవ్యం) పితః + గోత్ర + ... ప్రేతమరణదినా + హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తే విష్టరం దదామి (ఇతి విష్టరం దత్వా) ఏవం ప్రకారేణ సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం ఊనాద్యవశిష్టాం తేషు శ్రాద్ధేషు ప్రత్యేకం విష్టరం దత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య... ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ... హాని ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు రుద్రగణాఖ్య వసుగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాఖ్యాద్యవశిష్టైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ పితృస్థానే పిశాచత్వం। రాక్షసానాం విముక్తయే। తత్ర స్థానాం నివృత్యర్థం। తిలోదకముపస్పృశేత్॥ ఇతి తిలోదకం సంప్రోక్ష్య॥ మృదమాదాయ తిలాన్వికిరేత్॥ తిలాహిరక్షం త్వసురాత్ దర్భా రక్షంతు రాక్షసాత్। పంక్తిం వై శ్రోత్రియో రక్షేదతిథిస్సర్వ రక్షకః॥ ఇతి తిల దర్భాన్ నిక్షిప్య॥ శ్రాద్ధసంపాదన ద్రవ్యాది ప్రోక్షణం కుర్యాత్॥ పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధరం। తాభ్యాం చైవ నమస్కృత్య। తతశ్శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే॥ పితుః...గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హాని ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తే ఆసనం దదామి॥ (ఇతి వామభాగే ఆసనం దత్వా) పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హాని ఊనమాసిక ... ప్రేతార్థే ఇదం తే ఆసనం దదామి ॥ పృథక్పృథక్

సర్వేషామాసనానిదత్వా॥ పితుః........ ప్రేతార్థే ఇదం తే క్షణా దదామి॥ ఏవమూనాదిమాసికేషువసుగణాఖ్యాదిశ్రాద్ధేషుచ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్ర దద్యాత్॥

అర్ఘ్యపాత్రాసాదనమ్.

బ్రాహ్మణస్యపురతః దర్భానాస్తీర్య॥ తత్రఅర్ఘ్యపాత్రంనిధాయ॥ తిలాన్ వికీర్య॥ పాత్రేషూదకంనినీయ॥ శ్లో॥ ఆపోదేవిభవంతుష్టం । ప్రేతార్థే సర్వదేహినాం । అభిస్రవంతు యేదేవి ॰। సర్వతీర్థ నమోనమః॥ పితరం...గోత్రం ... ... ప్రేతాసర్ఘ్యపాత్రే తిలాన్ దత్వా ॥ అర్ఘ్యపాత్రే అయం గంధః॥ పుష్పార్థం తిలందదామి ॥ అయంకుశః ...ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు॥ పునః ఉదకంపూరయిత్వా - ప్రేతపాత్రం సంపన్నం॥ అస్తు॥ ఇతిబ్రాహ్మణోవదేత్॥

అర్ఘ్య దానమ్.

పితః ... గోత్ర ... ... ప్రేత మరణదినా ... హాని ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తే॰అర్ఘ్యం దదామి॥ (అర్ఘ్యం దత్వా) ఏవమూనమాసికాదిషు వసుగణాఖ్యాద్య వశిష్టాంతేషుచ తత్ న్మాసికముక్త్వా ఆపోదానపూర్వకం సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం హస్తే అర్ఘ్యందద్యాత్॥ శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య । గతోసి పరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణకుశే (విప్రే)త్వాం యోజయామ్యహం ॥ అర్ఘ్యపాత్రాణి విసృజేత్॥

అర్చనమ్.

అథతిలైరభ్యర్చ్య॥ గంధార్థంపుష్పార్థం అలంకరణార్థం తిలంన మః॥ శ్లో॥ శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే॥ పితః...గోత్ర ... ... ప్రేతమరణదినా...హాని ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేవస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతిసర్వత్రప్రత్యేకం వస్త్రద్వయందద్యాత్॥ అథకర్ణాభరణకట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణానిసర్వత్రదద్యాత్॥ సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ తతఃయథాసంభవభోజనపదార్థాన్ పాత్రేషునిధాయ॥ అన్నంద్విగుణంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్॥

బ్రాహ్మణులయొద్ద (విస్తళ్లు) వేసి - బియ్యము - పెసలు - మినుములు - నేయి మిర్చి - మొదలగు భోజనపదార్థములను - వడ్డించి - తిలలోఁగూడిన యుదకకుంభమును తాంబూలమును - దక్షిణను బ్రాహ్మణుల కందఱికి తనశక్తికొలది ద్విగుణముగాగాని, చతుర్గుణముగాగాని, సమర్పించవలయును.

శ్లో॥ పుండరీకాక్షగోవింద । వాసుదేవజనార్దన । మయార్పితమిదంద్రవ్యం । పవిత్రకురుసర్వదా॥ (ఇత్యామాదికంప్రోక్ష్య) (అపసవ్యం) బ్రాహ్మణహస్తం గృహీత్వా॥ విష్ణోఆమం రక్షస్వ (ఇత్యామద్రవ్యం ద్విజాంగుష్ఠేనస్పర్శయిత్వా) పితుః + గోత్ర......ప్రేతపత్తే ఆమం సపరికరం- పితా + గోత్రః + ... ప్రేతో దేవతేదమామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు- తత్సర్వం గయేయం భూర్గదాధరోవిప్రః రాజతం పాత్రి మక్షయ వటచ్ఛాయేయం- పిత్రే + గోత్రాయ + ... ప్రేతాయ ఇదమామం సోపస్కరంసదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం - పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా + హానిఆద్యమాసికైకోదిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే సంప్రదదేనమమ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్)

(కర్త) ఈలాగున నితరములయిన ఊనమాసికము మొదలగు శ్రాద్ధములయందు విష్ణో ఆమంరక్షస్వ- అనునది మొదలుకొని తృప్తిరస్తు॥ అనువఱకు ఆయాశ్రాద్ధముల యందుఁజెప్పి దత్తముఁ జేసి తిలోదకము విడువవలయును.

స్త్రీ్నకైతే॥ మాతః + గోత్రే + ప్రేతేపత్తే ఆమసంపరికరం- మాతా + గోత్రా ...ప్రేతా దేవతేదమామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు- తత్సర్వం గయేయం భూర్గదా ధరోభోక్తా రాజతం పాత్రమక్షయ వటచ్ఛాయేయం"మాత్రే...గోత్రాయై...ప్రేతాయైఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం...నమమ॥

ధారాదత్తమ్.

పితుః ... గోత్రస్య ...... ప్రేతస్య మరణదినా ... హానిద్వారా వృత్తాద్య మాసికాద్య షశిష్టాంతైకోద్దిష్టా మశ్రాద్ధేషుపితరం...గోత్రం ......ప్రేతముద్దిశ్యమయా క్రియమాణై రేభిః మరణదినా...హాని ఆద్య

మాసిక - ఊనమాసిక - ద్వితీయ ...... త్రైపక్షిక - తృతీయ మాసిక చతుర్థమాసిక - పంచమాసిక - షాణ్మాసిక - ఊనషాణ్మాసిక - సప్తమ మాసిక - అష్టమమాసిక - నవమమాసిక - దశమమాసిక- ఏకాద సమాసిక ఆబ్దికమాసిక - ఊనాబ్దిక మాసికాఖ్యైష్షోడశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధైః స్వేస్వేకాలేకర్తవ్యైఃదేశకాలవైపరీత్య శంకయాశ్వస్సపిండీక రణాంకర్తుం ఆమాద్రిద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వకాలవిహితే నాద్య మాసికేనసహాస మానతంత్రేణాఽపకృష్యకృతైః-వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధేన రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధేన వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధేనచ పితుః...గోత్రస్య ... ...ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రు వంతు ॥ (తిలోదకంత్యజేత్) ప్రేతత్వవిముక్తిరస్తు॥ ఇతిబ్రాహ్మణా వదేయుః॥

అథ పిండప్రదానమ్.

పూర్వోక్తఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గో...... ప్రేతస్య మరణ దినాదార...హాని ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధే రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధే వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధేచ పిండప్రదానం కరిష్యేనమః॥ఇతిసంకల్ప్యఆమేనఏకోనవింశపిండాన్ కృత్వా ॥ గోమయే నానులిప్య॥ తత్రదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ నిధాయ॥దర్భోపరిపత త్తిలోదకం దదామి॥౧౯॥ పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణదినాదారభ్య...హా నిఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఏతం పిండందదామి॥౧॥పిత్రే... గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణదినా...హానిఊనమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఏతంపిండందదామి॥౨॥పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయమరణ దినా...హాని ద్వితీయమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతంపిండంద దామి॥ 3॥పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా... హానిత్రైపక్షిక మాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతంపిండందదామి॥ ౪॥ పిత్రే ...గోత్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా...హాని తృతీయమాసికైకోద్ది ష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఏతంపిండందదామి॥౫॥పిత్రే...గో ...ప్రేతాయమర ణదినా...హాని చతుర్థమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే... ఏతం పిండం దదా

మి॥ ౬॥ పి|త్రే...గో... ప్రేతాయమరణదినా ... హని పంచమాసికై
కోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...థే॥ ఏతం పిండం దదామి॥ ౭॥ పి|త్రే........షాణ్మాసికై
కోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ... దదామి॥ ౮॥ పి|త్రే ... ఊనషాణ్మాసికైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే...దదామి॥ ౯॥ పి|త్రే .... సప్తమమాసికైకోద్దిష్టామశ్రా
ద్ధే...ఏతంపి డం...మి॥౧౦॥ పి|త్రే........ అష్టమమాసికైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే...ఏతం పిండం...మి॥౧౧॥ పి|త్రే.........నవమమాసికైకోద్దిష్టా
శ్రాద్ధే...ఏతం పిండం...మి॥౧౨॥పి|త్రే.. ...... దశమమాసికైకోద్దిష్టా
మశ్రాద్ధే...ఏతం పిండం...మి॥౧౩॥ పి|త్రే.........ఏకాదశమాసికైకోది
ష్టామశ్రాద్ధే...ఏతం పిండం...మి॥౧౪॥పి|త్రే...ఆబ్దికమాసికైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే ..ఏత పిండం...మి॥౧౫॥ పి|త్రే ... ఊనాబ్దికమాసికైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే + ఏతంపిండం + మి॥ ౧౬॥ పి|త్రే + వసుగణాఖ్య ఏకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే + ఏతంపి డం + మి॥ ౧౭॥ పి|త్రే + రుద్రగణాఖ్య + ప్రేతార్థే
ఏతంపిండం + మి॥ ౧౮॥ పి|త్రే + వృషోత్సర్జనాఖ్య ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే
ప్రేతార్థే ఏతంపిండందదామి॥ ౧౯॥ ఇతిఏకోనవింశపిండాన్ దత్వా॥ పిండ
స్యోపరిఏతత్తిలోదకందదామి॥ ౧౯॥(ఇతితిలోదకానిదత్వా)అంజనాభ్యం
జనందదామి (అంజనందత్వా) భోగనివృత్త్యర్థం తాంబూలం దక్షిణాంచ
దత్వా॥ అక్షయ్యధారాదత్తం॥ పూర్వోక్తతిథౌ పితుర్గోత్రస్య + ... ప్రేత
స్య ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం మరణదినా + హని ఆద్యమాసిక + ఊనాబ్ది
కపర్యంతేషు వసుగణాఖ్యరుద్రగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధేచ పిత
రం + గోత్రం + ... ప్రేత ముద్దిశ్యమయాదత్తైఃపిండైః పితుర్గో
త్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హని ఆద్యమాసిక + వృ
షోత్సర్జనాంగ ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదకపిండప్రదానైశ్చపితుః +
గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥
(ఇతితిలోదకంత్యజేత్) ప్రేతస్య ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు॥ ఇతిబ్రాహ్మణా
వదేయుః॥ దత్తానిశ్రాద్ధాని అభిరమతామితి కర్తావదేత్ ॥ అభిరమతా
స్మఃఇతిబ్రాహ్మణావదేయుః॥తతఃజలేపిండనిక్షేపణంకుర్యాత్॥తతస్స్నా
త్వాఽఽచమ్య ॥ (కర్తాగృహమాగత్యపుణ్యాహం వాచయేదితికేచిత్॥

ఇతి షోడశ శ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్తః.

సపిండీకరణ ప్రయోగము.

అథనిమంత్రణం- బ్రాహ్మణాన్ నిమంత్రయేత్ । విశ్వేదేవార్థం ద్వౌ । ప్రేతార్థమేకం । తత్పిత్రాదీనాంత్రీన్ । విష్ణ్వర్థమేకంచక్రమేణ నిమంత్రయేత్॥ కర్తా-స్నాత్వా । పవిత్రంధృత్వా॥ అపక్రామన్తు భూతాని పిశాచా సర్వతోదిశం । సర్వేషామవిరోధేన ప్రేతకర్మసమారభే॥ గృహేతిలాన్వికీర్య శ్రీగోవింద గోవిందపూర్వోక్త + తిథౌ (అపసవ్యం పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య + హానిస పిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధంకరిష్యేనమః (ఇతిసంకల్ప్య) కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాసంభవ ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ + పదం॥ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య + హాని ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తిద్వారావస్వాదిపితృలోకా వాప్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య + హాని దేశకాల దేహాధర్మవైపరీత్య శంకయా అద్య సపిండీకరణాఖ్యామ శ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసం పదస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥ కర్తుం అధికార సంపదస్తు॥ సర్వే ఆమద్రవ్య పదార్థా శ్శుచయోభవంతు ॥ పూర్వోక్త + తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య ... మరణదినాదారభ్య + హాని సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధే పితుః + గోత్రస్య ...... ప్రేతస్య తత్పితృపితామహప్రపితామహైః...గోత్రైః + + ప్రద్యుమ్న సంకర్షణవాసుదేవ రూపైః స్సహసమానోదక సాపిండ్యసిద్ధిద్వారావస్వాది పితృలోకావాప్త్యర్థంపితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్యఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన, తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం + గోత్రాణాం + ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపాణాం ఆమపార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం-ఉభయతో దైవికం కాలకామకసంజ్ఞిక విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధం ఆమాన్నేన హవిషా పార్వణవిధానేన ఆమాదిద్రవ్యేణ సమానతంత్రేణ సద్యఃకరిష్యేనమః॥

పితుః + + శ్రాద్ధేత్రుణచ్ఛేదనంకృత్వా॥

కాలసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే క్షణః కర్తవ్యః కామకసంజ్ఞకవిశ్వేషాందేవానాంస్థానేక్షణఃకర్తవ్యః॥ ద్వౌబ్రాహ్మణౌ దైవేనిమంత్ర్య॥ (అపసవ్యం) పితుః +. గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా + హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే క్షణః కర్తవ్యః॥ ఇతిప్రేతార్థమేకం నిమంత్ర్య॥ తత్పితుః. + గోత్రస్య + ... ప్రద్యుమ్నరూపస్యస్థానేక్షణఃకర్తవ్యః॥ (ఇతిపిత్రర్థమేకంనిమంత్ర్య) తత్పితామహస్య + గోత్రస్య + ...సంకర్షణ రూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః॥ (ఇతి పితామహార్థమేకం నిమంత్ర్య॥ తత్ప్రపితామహస్య + గోత్రస్య + ... వాసుదేవరూపస్య స్థానే క్షణః కర్తవ్యః (ఇతి ప్రపితామహార్థమేకం నిమంత్ర్య) (సవ్యం) శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్థానే క్షణః కర్తవ్యః (ఇతి విష్ణ్వర్థమేకం నిమంత్ర్య) కేచిత్- స్థానేక్షణా నమః ఇతిపాఠాంతరః॥ శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతం బ్రహ్మవాదిభిః। భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి॥ అథ గోమయేన మండలత్రయం కృత్వా॥ విశ్వేదేవార్థం విష్ణ్వర్థంచ ప్రథమ మండలం॥ ప్రేతార్థంమధ్యమ మండలం॥ తత్పితాద్యర్థంతృతీయం॥ (సవ్యం) కాలకామకసంజ్ఞకానాంవిశ్వేషాందేవానాంవిష్ణోశ్చపాద్యస్థానేసాక్షతాఇమేకుశాః- పుష్పసహితాఇమేఅక్షతాఃఅయంగంధః-ఇమేకుశాః- సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు। (అపసవ్యం) పితః + ప్రేత పాద్యస్థానే ఇమేకుశాఃఇమేతిలాః-అయంగంధః సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం పాద్యస్థానేసతిలాఇమేకుశాః- పుష్పసహితా ఇమేతిలాః- అయంగంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు॥ (సవ్యం) కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాఃస్వాగతంనమః॥ కాలకామకసం + పాద్యస్థానేఇదమాసనంనమః- కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః ఇదంవః పాద్యంనమః-సుపాద్యం॥ పవిత్రంత్యక్త్వా ॥పాదాగ్రేఆజ్యపూతంనమః॥ శ్లో॥యదీచ్ఛసి మహారాజ సర్వతీర్థావగాహనం। విప్రపాదవిసృష్టతోయం శిరసాధారయ॥ పవిత్రంధృత్వా॥ కాలకామక విశ్వేదేవబ్రాహ్మణయోః ద్వయోఃపాదప్రక్షాళనంకృత్వా॥(అపసవ్యం)పితుః +

గో + స్య ప్రేతస్య మరణదినా + హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఇదంతే పాద్యం దదామి॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ + నమో నమః॥ ఇతిపాదప్రక్షాళ్య॥ (సవ్యం) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః స్వాగతం నమః॥ అపసవ్యం॥ తత్పితృ + ఇదమాసనంనమః। సుఖాసనం॥ తత్పితృ + మహాః + గోత్రాః...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణవాసుదేవరూపాః ఇదంవఃపాద్యంనమః॥సుపాద్యం ॥ పవిత్రంత్యక్త్వా॥పాదాగ్రేఆజ్యపూతం నమః॥ (సవ్యం) శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజ + ధారయే॥పవిత్రంధృత్వా॥ విప్రపాదోదకం శిరసిధృత్వా॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వాగతం నమః॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమాసనం నమః॥ సుఖాసనం॥ శ్రాద్ధసం ... పాద్యం నమః॥ సుపాద్యం॥ పవిత్రంత్యక్త్వా పాదాగ్రేఆజ్యపూతంనమః- నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ...నమః॥ పవిత్రం ధృత్వా॥ విష్ణుపాదోదకంశిరసిధృత్వా॥ (కర్తా) ఈశాన్యభాగే పవిత్రం విసృజ్య ॥ పాదాప్రక్షాళ్యాచమ్య ॥ పునఃపవిత్రం ధృత్వా ॥ విశ్వేదేవాన్ ప్రాఙ్ముఖాన్ ఉపవేశయేత్ ॥ ప్రేతంప్రత్యఙ్ముఖముపవేశయేత్ ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్ ఉదఙ్ముఖాన్- విష్ణుంప్రాఙ్ముఖం ఉపవేశయేత్ ॥ (సవ్యం) కాలకామకవిశ్వేదేవాః విష్టరంనమః॥ (అపసవ్యం) పితుః...గోత్రస్య...స్యప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య...హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతేవిష్టరంనమః ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః...గోత్రాః + ...ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపాఃవిష్టరంనమః ॥ సవ్యం ॥ శ్రాద్ధసం + విష్టరం నమః ॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణాస్సంతుమేశాంతాః పాపాత్పాంతుసమాహితాః। దేవానాం చైవదాతార స్త్రాతారస్సర్వదేహినాం ॥ శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వా। ధ్యాత్వాదేవం జనార్దనం। ప్రద్యుమ్నాదీన్పితౄన్ ధ్యాత్వా। తతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే॥పూర్వోక్త + పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్యమరణదినా...హానిసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః ॥ (అపసవ్యం)శ్లో॥ అపక్రామంతుభూతానిపిశాచాస్సర్వతోదిశం। సర్వేషామవిరోధేనపితృకర్మసమారభే॥ ఇతితిలాన్వికీర్య॥ ప్రేతస్థానే తూష్ణీంవర్తులమండలంకృత్వా॥ తత్పిత్రాదిస్థానేషు భూమింసమ్మృజ్య॥ తూష్ణీంమండలత్ర

యాంకృత్వా॥ సవ్యం॥ విశ్వేదేవ విష్ణుస్థానేషు భూమింసమ్మృజ్య॥ తత్ర చతురశ్రమండలంకృత్వా॥ అథామాదిద్రవ్యేషు సూక్ష్మాసాపో, క్ష్య॥ కాలకామక + ఆవాహనంనమః॥ కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేషాం దేవానామిదమాసనం దదామి॥ అక్షతాన్ దదామి॥ విశ్వేదేవస్థానేభువిదర్భానాస్తీర్య॥ పాత్రద్వయంనిక్షిప్య॥ ఉదకంపూరయిత్వా॥ దర్భైఃప్రచ్ఛాద్య॥ యవాన్ వికీర్య॥ గంధార్థం పుష్పార్థం ఇమేకుశాః॥ స్వర్చితమస్తు॥ కాల సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవో అర్ఘ్యంనమః॥ కామసంజ్ఞక...ఇదంవో అర్ఘ్యంనమః॥ యస్మైరభ్యర్చ్య॥ కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః గంధంద దామి॥ అలంకరణార్థం అక్షతాన్ దదామి॥ శ్లో॥ శీతవాతో...చ్ఛ మే॥ విశ్వేదేవాః...వస్త్రద్వయం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమను॥ (వస్త్రద్వయందద్యాత్) అథకర్ణాభరణకట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణానిదద్యాత్॥ అభావే యథాశక్తి సువర్ణంవా హిరణ్యంవా దద్యాత్ ॥ సకలారాధ నైస్స్వర్చితమస్తు॥ అథప్రేతపితృర్చనంకరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః॥ పూర్వైస్సౌమ్యైఃపథోత్తమైః । ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ । రయిం దీర్ఘాయు శ్చేవచ ॥ పితరం ... గోత్రం ... ... ప్రేతమావాహనం నమః॥ (ఇతి ప్రేతమావాహ్య) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్...గోత్రాన్.....ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ ఆవాహనంనమః॥ అస్తు॥ పితుః...గోత్రస్య ... ప్రేతస్యమరణదినా... హానిస పిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే ఆసనందదామి॥ తత్పితుః...గోత్రస్య...స్య ప్రద్యుమ్నరూపస్యపితృర్థేఇదమాసనందదామి॥తత్పితామహస్య...గోత్రస్య ... సంకర్షణరూపస్య పితామహార్థేఇదమాసనందదామి॥తత్ప్రపితామహస్య...గోత్రస్య...స్యవాసుదేవరూపస్యప్రపితామహార్థే ఇదమాసనం దదామి॥ (ఇత్యాసనందద్యాత్ ॥)పితుః ...గోత్రస్య...ప్రేతార్థే ఇదం తే కుశాందదామి॥తత్పితః సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధేకుశాందదామి॥ తత్పితామహ సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధేకుశాం దదామి ॥ తత్ప్రపితామహసపిండీ...ర్థేకుశాం దదామి ॥ ఇతికుశాని దద్యాత్॥ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రేకుశాన్ పరిస్తీర్య ॥ తత్రపాత్రంసంపన్నంసుసంపన్నం॥తత్పిత్రాద్యర్థంబ్రాహ్మణాగ్రేదర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ తేషు

తత్పిత్రాద్యర్థం త్రీణిపాత్రాణినిధాయ ॥ తిలాన్వికీర్య ॥ త్రిషుపాత్రేషు ఉదకం నినీయ॥

శ్లో॥ పితృస్థానే వరేభాగే రాక్షసా విఘ్నకారిణః । తత్రస్థానే విశుద్ధ్యర్థం తిలోదకముపస్పృశేత్॥ తత్పితరం...గోత్రం... ప్రద్యుమ్న రూపం తిలాన్ క్షిప్త్వా॥తత్పితామహం + గోత్రం + ...సంకర్షణరూపం తిలాన్ క్షిప్త్వా ॥ తత్ప్రపితామహం ... గోత్రం ... ... వాసుదేవ రూపం తిలాన్ క్షిప్త్వా ॥ ప్రేతపాత్రేమధ్వంకించి న్నినీయ ॥ తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహ పాత్రేషు మధునిధాయ॥

శ్లో॥పితృలోకనివాసిభ్యఃపితృభ్యోస్తునమోనమః॥ప్రద్యుమ్నరూప పితరః ప్రసీదంతుసదామయి॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ పూర్వోక్తఏవం...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఉదకసంయోజనం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య॥ పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥సమస్తసంప...దః ॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణదినా...హానిసపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఉదకసంయోజనం కర్తుంఅధికార సంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ఉదకసంయో...సిద్ధిరస్తు॥అథకృచ్ఛ్ర త్రయాణి దద్యాత్ ॥ శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవం...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య ...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే తత్పితృపితామహప్రపితామహైః...గోత్రైః.....ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపైస్సహసమానోదకసపిండ్య సిద్ధిద్వారావస్వాదిపితృలోకావాప్త్యర్థంపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య పాత్రస్థోదకం ప్రథమద్వితీయతృతీయాంశం తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం...... ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే॥ సంయోజయ ॥ తతఃసంయోజనకాలేగోదానందద్యాత్ ॥ అథప్రేతపాత్రస్థోదకం కించిత్ ఏకాంశమాదాయ॥ తత్పితృపాత్రేనినీయ॥

శ్లో॥ అయోధ్యా మథురామాయా । కాశీకాంచీహ్యవంతికా । పురీద్వారావతీచైవ । సప్తైతా మోక్షదాయకాః ॥ అహంగాత్రీ గమిష్యామి । తత్రైవనివసామ్యహం॥ పితృలోకనివాసిభ్యః । పితృభ్యోస్తునమోనమః ॥ పితః...గోత్ర...... ప్రేత తత్పాత్రోదకం (ప్రథమాంశం) త

త్పితృభిః...గోత్రైః...... ప్రద్యుమ్నరూపై స్వహాసంయోజయేనమః ॥ కృష్ణస్మరణంకృత్వా ॥ పునరపిప్రేతపాత్రోదకంకించిత్ (ద్వితీయాంశం) ఆదాయ ॥ అయోధ్యా...పితృభ్యోస్తునమోనమః ॥ పితః...గోత్ర...... ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్పితామహైః ... గోత్రైః...... సంకర్షణ రూపై స్వహాసంయోజయేనమః॥ ఇతిపితామహపాత్రేసనీయ॥ కృష్ణకృష్ణ కృష్ణ॥ పునరపి ప్రేతపాత్రోదకంకించిత్ (తృతీయాంశం) ఆదాయ అయోధ్యా ... పితృభ్యోస్తునమోనమః ॥ పితః ... గోత్ర ...... ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్ప్రపితామహైః...గోత్రైః ...... వాసుదేవరూపై స్వహాసంయోజయేనమః॥ ప్రేతపాత్రోదకం ప్రపితామహపాత్రేసనీయ॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ —స్త్రీవిషయేసంకల్పవిశేషః.—

మాతుః...గోత్రాయాః ... దాయ్యాః ప్రేతాయాః పాత్రోదకంత్వన్మాతృపితామహీప్రపితామహీనాం...గోత్రాణాం...దాయీనాం ...రూపాణాంపాత్రోదకే స్వహాసంయోజనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య ॥ తత స్సర్వంసమానం॥ ప్రేతాన్వాదానం॥ పితః ... గోత్ర...... ప్రేతమరణ దినాదారభ్య...మాస సపిండీకరణాత్ప్రాక్ ప్రేతాహార్థే ప్రేతాత్తేఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ అర్ఘ్యం దత్వా॥ తత్పితః...గోత్ర......ప్రద్యుమ్న రూపఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి । తత్పితామహ...గోత్ర...... సంకర్షణ రూప ఇదం తే అర్ఘ్యందదామి ॥ తత్ప్రపితామహ...గోత్ర......ఆదిత్య రూపఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి ॥ ఇతిబ్రాహ్మణహస్తేఅర్ఘ్యందద్యాత్ ॥

శ్లో॥ ఇహలోకంపరిత్యజ్యగతోసిపరమాంగతిం । మనసావాయు రూపేణవిప్రేత్వాంయోజయామ్యహం॥ ఇతిఅర్ఘ్యపాత్రాణివిసృజేత్ ॥ అక్షతైరభ్యర్చ్య॥ పితః...ప్రేతార్థేగంధందదామి॥ అథాంగుళ్యాభరణ కర్ణాభరణకట్యాభరణానిదద్యాత్ ॥ తదభావేయథాశక్తిహిరణ్యంవాద ద్యాత్ ॥ అలంకరణార్థంతిలైరభ్యర్చ్య॥శీతవాతోష్ణ...ప్రియచ్ఛమే॥పితః ...గోత్ర......మరణదినా...ప్రేతార్థేవస్త్రద్వయందదామి॥ సకలారాధ నైస్స్వర్చితంసమః॥ అస్తు॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహార్చనం కరి ష్యేనమః ॥ తిలైరభ్యర్చ్య ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః గంధంద దామి॥అంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥ ఇమానిపుష్పాణి॥ శీతావాతోష్ణ...

మే॥ తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం... వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం...
నమమ॥ వస్త్రద్వయం ప్రత్యేక ప్రత్యేకం దద్యాత్ ॥ సకలారాధ... నమః॥ అ
స్తు॥ [సవ్యం] విష్ణోరారాధన కరిష్యే నమః॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః
ఇదమావాహనం నమః॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమాసనం దదా
మి॥ క్షణం దదామి॥ కుశాన్ పరిస్తీర్య॥ అర్ఘ్యపాత్రం నిధాయ॥ ఉదకం పూ
రయిత్వా॥ దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య॥ యవాన్ వికీర్య ॥ గంధార్థం పుష్పార్థం ఇమే
కుశాః॥ స్వర్చితమస్తు॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదం తే అర్ఘ్యం ద
దామి॥ యవైరభ్యర్చ్య॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీ.. గంధం దదామి ॥ అలంకర
ణార్థం అంగుళ్యాభరణాది దద్యాత్ ॥ ఇమాని పుష్పాణి ॥ శీతవాతోష్ణ...
మే॥ శ్రాద్ధసంరక్షక... వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ సక
లారాధనైస్స్వర్చితం నమః॥ అస్తు॥ అథ మండలోద్వర్తనం కరిష్యే నమః॥
అథ సర్వత్ర ఆమభోజన పాత్రేష్వభిఘార్య॥ కృష్ణకృష్ణ॥ సర్వత్ర సమస్త
భోజన పదార్థాని పాత్రేషు నిధాయ॥ [అనగా బియ్యం పప్పు మిర్చి
కూరలు మొదలగు సమస్తము సమర్పించవలయును॥ ద్విగుణం వా చతుర్గు
ణం వా దద్యాత్ ॥ కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదం వః ఆమం సపరికరం
సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం కాల
సంజ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః అక్షయ తృప్త్యర్థం ఇదమామం సోపస్కా
రమమృతరూపేణ సంపద్య తాంహవ్యం నమః గయాయాం దత్తమక్ష
య్యమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు॥ కామ
సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదం వః ఆమం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం
సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం కామసంజ్ఞిక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః
అక్షయతృప్త్యర్థం ఇదమామం సోపస్కార మమృతరూపేణ సంపద్యం
తాం హవ్యం నమః॥ గయాయాం దత్త ... బ్రువంతు ॥ గయాయాం
దత్తమస్తు॥

[అపసవ్యం] పితుః ...గోత్ర.....ప్రేత మరణదినాదారభ్య...
హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్ట మశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ప్రతతే ఇదమా
మం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానో
దకుంభం పిత్రే ...గోత్రాయ ... ... ప్రేతాయ ఇదమామం స

పరికరం సవ్యం జనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుం భం సంప్రదదేనమమ ॥ ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్త్వితిభవం తో బ్రువంతు ॥ఇతిసదర్భ తిలోదకం భూమావిసృజేత్ ॥ప్రేతతృప్తి... విముక్తిరస్తు॥ తత్పితః...గోత్ర......ప్రద్యుమ్న రూపపతత్తేఆమం సపరిక రంతత్పితా...గోత్రః......ప్రద్యుమ్న రూపో దేవతేయిదమామ తత్పితే గోత్రాయ......ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఇదమామం సపరికరంసవ్యంజనం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యంతాంకవ్యంనమః ॥ గయాందత్త... బ్రువంతు॥గయాయాం దత్తమస్తు॥ తత్పితామహ...గోత్ర... సంకర్షణ రూపపతత్తేఆమం సపరికరం తత్పితామహః ...గోత్రః......సంకర్షణ రూపోదేవతేయిదమామం తత్పితామహాయ ... గోత్రాయ...... సం కర్షణరూపాయ ఇదమామంసపరికరం ... అక్షయతృప్త్యర్థంసంప్రదేన మమ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యతాం కవ్యంనమః॥ గయాయాందత్త + బ్రువంతు॥ గయాయాం దత్తమస్తు॥

తత్ప్రపితామహ + గోత్ర + ... వాసుదేవరూప పతత్తే ఆ మంసపరికరం తత్ప్రపితామహః + గోత్రః + ... వాసుదేవరూపో దేవ తేయిదమామం తత్ప్రపితా మహాయ + గోత్రాయ + ... వాసుదేవ రూపాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలంసతిలాపిధా నోదకుంభం అక్షయ తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపే ణసంపద్యంతాంకవ్యంనమః గయాయాందత్త + బ్రువంతు గయాయాం దత్తమస్తు॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో పతత్తే ఆమం స పరికరం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్ర గదాధరాయ లక్ష్మీ సమేతాయ గరుడవాహనాయ ఇదమామంసపరికరంసవ్యంజనం సతాం బూలం సదక్షిణాకం సతిలా పిధానోదకుంభం అక్షయతృప్త్యర్థంసంప్రద దేనమమ॥ అమృతరూపేణసంపద్యంతాం హవ్యంనమః। గయాయాంశ్రీ విష్ణుపాదే దత్తమక్షయ్యమస్తు॥

ధా రా ద త్తమ్.

(అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని సపిండీ కరణార్థైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం + గోత్రం ...ప్రేతం తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్... గోత్రాన్ ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ కాలకామసంజ్ఞికాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్యమయాక్రియమాణేనానేన పితుస్సపిండీకరణార్థైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః... గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య తత్పితృపితామహప్రపితామహానాం...గోత్రాణాం ... ... నాం ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ పితుః...గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః...గోత్రైః.....ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైః స్సహసమానోదక సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా పితృలోకావాప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ఇతితిలోదకముత్సృజేత్ ॥ పితృలోకావాప్తిరస్తు। ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... స్య ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య...హాని సపిండీకరణార్థైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే తిలోదకపిండప్రదానం కరిష్యే నమః॥ అథ శాలిచూర్ణం తిలమధ్వాజ్యక్షీరేణ మిశ్రయిత్వా॥ ప్రేతస్య ఏకపిండం కృత్వా॥ తత్పిత్రాదేః పిండత్రయం కుర్యాత్ ॥అథగోమయేనోపలిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య॥దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి ॥ పిత్రే...గోత్రాయ ... ... ప్రేతాయ మరణదినా ... హాని సపిండీకరణార్థైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతంపిండందదామి॥ పిండం దత్వా॥పిండోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి ॥ ప్రేతపిండస్య పశ్చిమతః గోమయేనానులిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య॥ దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి తే॥తత్పితః...గోత్ర.....ప్రద్యుమ్నరూపతత్పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఏష తే పిండో నమను గయాయాం ద త్తమస్తు ॥ తత్పితామహ...గోత్ర... ... సంకర్షణరూప తత్పితామహాయ ... గోత్రాయ......సంకర్షణరూపాయ ఏష తే పిండో నమమ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రపితామహ ... గోత్ర ... ... వాసుదేవరూప తత్ప్రపితామహాయ ... గోత్రాయ ... ... వాసుదేవ రూపాయ ఏష

తే పిండో నమమ॥ గయాయాం దత్తమస్తు॥ పిత్రాది పిండే ప్రేతపిండేచ మధుంనిధాయ॥ శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ(అపసవ్యం) పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ... హాని సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధె తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః...గోత్రైః ...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైః సహసమానోదకసాంపిడ్యసిద్ధిద్వారాపితృలోకావాప్త్యర్థం పితుః... గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య పిండం (ప్రథమద్వితీయ తృతీయాంశం) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం ...గోత్రాణాం ... ... రూపాణాం పిండైస్సహ సంయోజయిష్యే॥ అథ కృచ్ఛ్రత్రయం దద్యాత్ ॥ అథ పిండ సంయోజనాంగ గోదానం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ అథ ప్రేతపిండం త్రేధా విభజ్య॥ ఏకభాగమాదాయ॥ పితః...గోత్ర ... ప్రేత ప్రేతపిండ (ప్రథమాంశం) త్వత్పితృభిః...గోత్రైః..... ప్రద్యుమ్నరూపై స్సహసంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ ప్రేతస్యద్వితీయ పిండభాగమాదాయ॥పితః...గోత్ర... ...ప్రేత ప్రేతపిండ ద్వితీయాంశం త్వత్పితామహైః ... గోత్రైః ... ...సంకర్షణరూపైః సహసంయోజయేనమః కృష్ణకృష్ణ॥ ప్రేతస్యతృతీయ పిండ భాగ మాదాయ ॥ పితః ... గోత్ర ... ప్రేత ప్రేత పిండ తృతీయాంశం త్వత్ప్రపితా మహైః ... గోత్రైః ... ... వాసుదేవ రూపై స్సహసంయోజయేనమః॥ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ ॥ ఏవం సంయోజయేత్॥ శ్లో॥ ఏషవోనుగతః ప్రేతః పితృసామన్యమాప్తవాన్ । శివం భవతు శేషాణాం జాయంతాం చిరంజీవినః॥

స్త్రీసపిండనే విశేషః॥ శ్లో॥ ఏషానోనుగతాప్రేతా పితృసామాన్యమాయుషీ । శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాంస్థిరజీవినః ॥ ఇతఃపరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి॥ చతుర్థ్యోపి నివర్తతే॥

అథవైతరణీ గోదానమ్.

పితుః...గోత్రస్య ... ... ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేనవైతరణీనద్యుత్తరణార్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థంమహావైతరణీసంజ్ఞకగోదానం కరిష్యేనమః॥తదంగబ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యేనమః॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్యబ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనంనమః ॥ ఉభాభ్యామిదంపాద్యం॥ శ్లో॥

నమోస్త్వనంతాయ... యుగధారిణేనమః॥ అయంవోగంధః॥ అలంకారార్థాఇమే అక్షతాః...మస్తు॥ అథగోపూజాంకృత్వా॥

శ్లో॥ యమద్వారే మహాఘోరే తప్తావైతరణీనదీ। తాంతర్తుంగాంప్రదాస్యామి ఉత్తరాయ సుఖేనతాం॥ గవామంగేషు...చ్ఛమే॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ.........పితుః...గోత్రస్య.....ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేనవైతరణీ నద్యుత్తరణార్థం వైతరణీసంజ్ఞికగోదానం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదధేనమమ॥ ఇతిధేనుపుచ్ఛం గృహీత్వా సకుశతిలోదకందద్యాత్॥ శ్లో॥ దేవస్యత్వేతిమంత్రేణ... దేవస్యప్రీతయేదానంగృహ్ణామ్యర్యమతుష్టయే।బాహుభ్యాంపుష్టహస్తాభ్యాంపుణ్యాకర్మప్రసూతయే॥ గోదానందద్యాత్॥గోదానసాద్గుణ్యార్థందక్షిణాంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఏవం + ప్రీత్యర్థం త్వయాకృతేనవైతరణీసంజ్ఞిక గోదానేన భగవాన్ + పితుః × గోత్రస్య +...ప్రద్యుమ్నరూపస్యసుఖేన వైతరణీనద్యుత్తరణంకరోత్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ సుఖేనవైతరణీనద్యుత్తరణంకరోతు॥ గోరభావే గోమూల్యంవాదద్యాత్॥అథదశ దానాని విశేషదానానిమహాదానానిచకుర్యాత్॥అతః పరంమనసోద్దిష్టదానానికుర్యాత్॥

స్వర్గపాథేయమ్.

ఏవంగుణ + తిథౌవృద్ధప్రపితామహస్య + గోత్రస్య + వాసుదేవరూపస్యస్వర్గలోక ప్రాప్త్యర్థం స్వర్గపాథేయ ఆమదానంకరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ అథబ్రాహ్మణ పూజాంకరిష్యేనమః॥ అస్మత్ వృద్ధప్రపితామహాయ + గోత్రాయ + వాసుదేవరూపాయ ఇదమామంసపరికరంసదక్షిణాకంసతాంబూలంఅక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతిస్వర్గపాథేయందద్యాత్॥ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్॥ తూష్ణీంపిండశేషం నిధాయ॥ పిండోపరితిలోదకం దదామి॥3॥ సవ్యేనపిండపార్వణపూజాంకరిష్యేనమః॥ పిండపితృ దేవతాభ్యోనమః॥ దర్భపత్రకుశతిలాక్షతాంత్సమర్పయామి॥నైవేద్యంకుర్యాత్॥ పిండదక్షిణాందద్యాత్॥ పితుః + గోత్రస్య + ప్రద్యుమ్నరూపస్యసపిండీకరణాఖ్యా మంత్రాద్ధేయజమానస్యపితృపితామహప్రపితామహాన్ + గోత్రాన్ + ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపాన్ ఉద్దిశ్యత్వయాకృతేనతిలోదకపిండదానేన పితృపితా...

నాం...గోత్రాణాం......ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాంఅక్షయ్యతృప్తిర్భూత్వా పితుః......పితృలోక ప్రాప్తిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) పితృలోకావాప్తిరస్తు॥ పిండానుద్వాసయిష్యే॥ ఉద్వాసయ॥ అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా పురీద్వారవతీచైవ సప్తైతామోక్షదాయకాః । అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవ నివసామ్యహమ్॥ ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాస ఫలంలభేత్॥ యావత్పిండాఃమనుష్యాణాంగంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్ష సహస్రాణి పుణ్యలోకే మహీయతే॥పిండస్థానేశాంతిరస్తు + గృహేధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు॥ అథబ్రాహ్మణాన్ సంతుష్టయేత్॥

అథకర్తాస్నాత్వా కర్మణః పుణ్యాహవాచనంకారయిత్వా॥ ఊనమాసికంకుర్యాత్॥అథకర్తా నూతనవస్త్ర ధారణం తతః బంధుభిస్సహభోజనంకుర్యాత్ ఇతిసపిండీకరణ ప్రయోగ స్సమాప్తః॥

ఈశ్రాద్ధ ప్రయోగ మందుఉదక సంయోజనము పిండసంయోజనము చేర్చితిని దేశాచార శిష్టాచారముల ప్రకారముజరిపించవలెను.

మాతుస్స పిండీకరణమ్.

ఏవం + మాతుః + గోత్రాయాః ప్రేతాయః మరణదినాదారభ్య + హని సపిండీకరణాఖ్యామశ్రాద్ధం కరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థంప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్॥ ఏవం + మాతుః + గోత్రాయాః + ప్రేతాయాః మరణాదినా + హనిసపిండీకర + శ్రాద్ధైతిద్భర్తృ మాతృపితామహీప్రపితామహీభిః + గోత్రాభిః + దాయీభిః ప్రద్యుమ్న సంకర్షణవాసుదేవరూపాభి స్సహసమానోదకత్వ సాపిండ్యసిద్ధిద్వారాపితృ లోకావాప్త్యర్థంమాతుః + గోత్రాయాః + ప్రేతాయాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృపితామహీప్రపితామహీనాం + గోత్రాణాం + నాంప్రద్యుమ్న + రూపాణాం పార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకంకాలకామకసంజ్ఞక విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం మాతుః + గోత్రాయాః + ప్రేతాయాః సపిండీకరణాఖ్య మశ్రాద్ధంకరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) బ్రాహ్మణ నిమంత్రణాది సర్వంపూర్వవత్॥

పితృసపిండీకరణమువలె మాతృ సపిండీకరణమును గూడఁజేయవలయును. అందుమాతృ సపిండీకరణమున పితామహి మొదలగువానితోఁగూడ స్త్రీలింగముగా నూహిం

జేసి యావత్ప్రయోగము జరుపవలెను. ప్రయోగము యావత్తును పూర్వమందు వ్రాయఁబడినందున గ్రంథవిస్తరభీతిచే నిచ్చట చేర్చనైతి.

ఇతిమాతు స్సపిండీకరణం సమాప్తమ్.

గర్భిణీ మరణ ప్రయోగము.

గర్భిణీ మృతా చేత్ శ్మశానం నీత్వా॥ గర్భిణీ స్త్రీ ప్రసవింపలేక బిడ్డను గడుపున నుంచుకొని చచ్చినట్టయిన నాప్రేతను శ్మశానమునకు దీసికొనిపోయి.

తత్ర దక్షిణశిరసం నిధాయ	పిమ్మట దక్షిణశిరస్సుగానుంచి
షాణ్మాసాదూర్ధ్వం చేత్తస్యానాభేర్వామభాగేచతురంగుళప్రమాణేనోదరం లాంఛయిత్వా	గర్భము ఆఱునెలలకుఁ పైఁబడెనేని యాప్రేతయొక్క నాభికిఁ గుడిప్రక్క కడుపున నాలుగంగుళముల ప్రమాణము గురుతుచేసి
నారాయణ మంత్రేణ గర్భాంఛిత్వా శిశుమాదాయ ప్రక్షాళ్య భూమౌనిక్షిపేత్॥	నారాయణనామోచ్చారణమును జెప్పుచు గర్భమును ఛేదించి శిశువును తీసికొని కడిగి భూమియందుంచవలెను.
శిశుర్జీవేద్యది- జీవంతం పుత్రమభిమంత్ర్య॥	శిశువు బ్రతికియుండినట్టయిన జీవించియున్న పుత్రుని యభిమంత్రించి
శ్లో॥ సర్వతీర్థ సముద్భూతాః పావనాః పాపహారిణః। ఆకుర్వంతీరసంశుద్ధిం కుర్వంతు మమధన్వదా॥ ఇతిస్నాపయిత్వా॥	ఈ మంత్రమును జెప్పుచు నాశిశువునకు స్నానముఁ జేయించి.
భూమౌసువర్ణంనిధాయ తత్రశిశుం నిక్షిప్య॥	భూమియందు బంగారమునుంచి ఆ బంగారముమీఁద నాశిశువునుంచి
పృథివ్యాపస్తేజో వాయ్వాకాశాద్యైః శిశుంపంచప్రాణమభిమంత్ర్య॥	పృథివ్యా + శిశువుకు పంచ ప్రాణముల నభిమంత్రించి॥

అన్యస్త్రియాః స్తనం ప్రతిధాప్య	ఇతర స్త్రీవలన చన్ను నిప్పించి
శిశుం గ్రామం ప్రాపయిత్వా	ఆశిశువును గ్రామమునకు బంపించి
తతః గర్భచ్ఛేద దేశే ఆజ్యం నిధాయ	గర్భమును ఛేదించినచోట నేతిని ఉంచవలెను.
అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః- గోవిందాయనమః- గ్రీష్మాయనమః + హేమంతాయనమః - వసంతాయనమః - పరమాత్మనేనమః	అచ్యుతాయనమః అనునది మొదలు పరమాత్మనేనమః అనువఱకు గర్భమందు హోమమును జేసి
అథ కేశవాది హోమం కేచిత్కుర్వంతి.	కొందరు కేశవాయనమః అనునది మొదలు కేశవనామముల చేతనే చేయుచున్నారు.
ఛేదప్రదేశం సూత్రేణ సంగ్రంథ్య	దర్భమును ఛేదించిన స్థలమును నూలితో కుట్టవలెను.
ఏవం + ధర్మం ఉదరచ్ఛేద ప్రాయశ్చిత్తార్థం గోదానం హిరణ్య దానం చ కుర్యాత్ ॥	గోదాన హిరణ్య దానమును జేయవలయును.
శిశుః మృతశ్చేత్ ఖననం కుర్యాత్ ॥	శిశువు మృతి పొందినట్లాయెనా భూమియందు పాతిపెట్టవలెను.

ఇతిగర్భిణీమృతిప్రయోగస్సమాప్తః

సూతికా [రజస్వలా] ప్రాయశ్చిత్తము.

ప్రథమం శుద్ధ జలేన స్నాపయిత్వా॥ కర్తా స్నాత్వా॥ పూర్వవస్త్రం పరిత్యజ్య॥ నూతనవస్త్రం ధృత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవింద ఏవంగుణ + తిథౌ మాతుః + గోత్రాయాః + దాయ్యాః ప్రేతాయాః జాత సూతక మధ్యే [రజోమధ్యే] మరణే సతి తద్దోష పరిహారార్థం సూతికామరణ [రజస్వలామరణ] ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే నమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ ప్రేతం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా॥ శుద్ధవస్త్రం ధృత్వా॥ ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా॥ కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయేన గోదానాని చ కుర్యాత్ ॥ తద్దోష పరిహారార్థం తిలపాత్ర దానం కుర్యాత్ ॥

అథప్రాగ్దేశేగోమయేనానువిప్య॥ నూతనవస్త్రేణమంటపంనిర్మాయ॥ తత్రతండులాన్నిక్షిప్య॥ చతుర్దిక్షుకలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య॥ తీర్థరాజాయనమః ఇతిఉదకంనిధాయ॥తత్కాలశేషః పంచపల్లవాన్ పంచామృతాన్ నిక్షిప్య॥ నూతనసూత్రమావేష్ట్య॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తికే విష్ణురూపిణీ । సుకృతంధుష్కృతంచైవ మాంప్రాపయపరాంగతిం॥ కలశేషుమృత్తికాంనిధాయ॥ ఋత్విగ్వరణం కృత్వా ॥ అథ వరుణపూజాం సమాచరేత్ ॥ శివో మహేశ్వరశ్శంభుః ... శతం॥ సురాస్త్వా మభిషిం ...సర్వకామార్థసిద్ధయే ॥ అయోధ్యా మథురా ... దాయకాః॥ ఇతికలశోదకైః సూతికాయాః [రజస్వలాయాః] శిరసి మార్జయిత్వా ॥ శ్వేతవస్త్ర మాచ్ఛాద్య॥ బ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాం దద్యాత్ ॥ రజస్వలామృతావప్యేవంకుర్యాత్ ॥శ్రీరామరామరామ॥

౧౦౮ పసుపుర్రుండలుచేసి౧౦౮ మాఱులు ఆ ప్రేతకుమృత్తికాస్నానములు చేయించవలెను. పిమ్మట మార్జనము చేయవలెను.

ఇతి సూతికా [రజస్వలా]మృతిప్రాయశ్చిత్తస్సమాప్తః॥

—విధవా ప్రాయశ్చిత్తము.—

స్నాత్వా॥ పూర్వోక్త ... తిథౌ అముకగోత్రాయాః అముకనామ్న్యాఃజన్మాభ్యాసాదిజన్మప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతం సంభావితానాం పాపానాం అస్నాన భోజన తాంబూల చర్వణ మలిన వస్త్రధారణ దేహారక్షణ పుణ్యతీర్థరాహిత్య-గంధపుష్పపరిమళాది ద్రవ్యధారణ- ఏకాదశ్యుపవాసరాహిత్య బృందావనతులసీ తీర్థరాహిత్య తిష్ఠన్మూత్రవిసర్జన- పాపకర్మనిరీక్షణ - రహసి పరపురుషభాషణ- నానావిధ దుష్కర్మయుక్త మాతాపిత్రాది దూషణశ్వశురాదీనాం శుశ్రూషరాహిత్యసదా పరదూషణ దేవబ్రాహ్మణ గురుతిరస్కార పరస్త్రీదోషనిరూపణ ఆత్మవిక్రయ శిశుహనన గోహనన పరద్రవ్యాపహరణ మిత్రద్రోహ భోజన సమయే పంక్తిభేదనఅజ్ఞానతో రజస్వలాన్యోన్య స్పర్శాది సంపాదితమహా పాపానాం కాయిక వాచిక మానసిక పాతివ్రత్య • ధర్మలోపానాం అజ్ఞానతస్స కృతదుష్కృతానాం అజ్ఞానతో భ్యస్తానాం ప్రకాశ కృతానాం మహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశ కృతానాం మహా

పాతకాఽతిదిష్టరూప మహాపాతక ప్రీతాఽతిదేశిక రూపాఽతిపాతకానాం ప్రకాశకృత మహాపాతకసమరూపాను పాతకానాంఉపపాతకానాం సంకిలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాంప్రకీర్ణకానాంరహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం ఉపపాతకానాంఏవంబహూనాం బహువిధానాంసర్వేషాంపాపానామపనోదకప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య॥ మామనుగృహ్ణంతుభవంతః॥ అథకృచ్ఛ్రత్రియాణిచగోదానఞ్చకుర్యాత్॥ శేషంసర్వప్రాయశ్చిత్తవత్॥

కొందఱుప్రయోగమునందు మఱియొకవాక్యములు చెప్పుచున్నారు. ఆవాక్యములు గ్రంథవిస్తరభీతిచే చేర్పనైతి.

ఇతి విధవాప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్॥

సువాసినీప్రాయశ్చిత్తము.

ఏవం + గుణాంజన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతం + నిహారణార్థంసర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥ దక్షిణాంగృహీత్వా అముకగోత్రాయాఃఅముకనామ్న్యాః జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం మధ్యవర్తినికాలేసంభావితానాం పాపానాంస్వార్థక్రియాపరత్వ - హీనజాతిపరపురుషసహవాస-దేవబ్రాహ్మణ దూషణ గురుతిరస్కార- ఆత్మవిక్రయ - రసద్రవ్యాదివిక్రియ,పతివంచననిరాకరణ - పరదూషణ - పరస్త్రీదోషనిరూపణ-అర్థవ్రతత్యాగ-సదాదుర్భాషణ-అన్యగృహవాస-సదాకోపస్వభావ-శిశుహనన-గోహనన- పరద్రవ్యాపహారణ -మిత్రద్రోహ-భర్తృశ్వశురశుశ్రూషరాహిత్య -భర్తరిదేశాంతరగతేదేహాలంకరణ, కన్యావిక్రయ-విశ్వాసఘాతుక-విషదాయకత్వ-పంక్తిభేదన-శిశువధ-గృహస్థద్రవ్యాదీనాంచౌర్యవిక్రియ-సదామలినత్వ-అజ్ఞానతఃరజస్వలాభాండస్పర్శనాదీనాంసర్వేషాంపాపానాం - మహాపాతకానాంఉపపాతకానాం సంకిలీకరణానాం మలినీకరణానాంఅపాత్రీకరణానాంజాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం రహస్యకృతమహాపాతక సమరూపాఽతిపాతకానాం ఉపపాతకానాం ఏవం బహూనాంబహువిధానం సర్వేషాంపాపానామపనోదకం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్యఉపదిశంతు మామనుగృహ్ణంతుభవంతః॥

అనుగృహాణ॥అథకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్॥ గోదానాదిచకుర్యాత్॥ శేషంపూర్వవత్॥

ఇతి సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

దుర్మరణ ప్రాయశ్చిత్తము.

ఏవంగుణ + తిథౌ యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య ప్రమాదాచ్చండాలాద్యైర్హతస్య దుర్మరణ... ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యేనమః॥ పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ సమస్తసంప...పదం॥ పితుః + దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తాధికారసిద్ధిరస్తు॥అథకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్॥ బ్రాహ్మణానుజ్ఞయా మహానదీస్నానధేనుదానాదియథాశక్త్యాచరిష్యే॥ తతఃసర్వప్రాయశ్చిత్తాదిసర్వంపూర్వవత్ గ్రంథవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతే॥

నారాయణ బలిప్రయోగము.

పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య పూర్వసంచితఇహజన్మని దుర్మరణజనితపైశాచికనివృత్తిద్వారా శాశ్వతపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం దుర్మరణనారాయణ బల్యాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేన తదాదౌ + పుణ్యాహవాచనంకరిష్యేనమః॥ ఆదౌగణపతిపూజాంకరిష్యే॥ గణపతిపూజాంపుణ్యాహంకృత్వా॥ పవిత్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవిందపూర్వోక్త + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + స్య పూర్వసంచితఇహజన్మని దుర్మరణజనిత పైశాచిక నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా సమస్తసంప + కృత్య॥ పితుః + గోత్రస్య + స్య దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నారాయణ బల్యధికార...సిద్ధిరస్తు॥అథ కృచ్ఛ్రత్రయందద్యాత్॥ అథ నదీతీరే గోమయేన చతురశ్రమండలం కృత్వా॥ తన్మధ్యే రంగవల్లీం కృత్వా॥ నూతన వస్త్రద్వయం పరిస్తీర్య॥ తత్రపంచప్రస్థపరిమిత తండులాన్నిక్షిప్య॥ పంచకలశాన్ నిధాయ॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సౌమ్యైః పథోత్తమైః। ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ రయిందీర్ఘాయురేవచ॥ ఇతిమంత్రేణ మధ్యకలశే ప్రేతమావాహ్య॥

శ్లో॥ వృషారూఢో మహాదేవో వృషా మే భూయాత్ సర్వపాపాపనుత్తయే! సహస్రకరసంవీత స్సమస్తాం శాంతరాంతరః॥ ఇతి పూర్వకలశే నారాయణమావాహ్య॥

శ్లో॥ వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైకకారకం। ధ్యాయేద్బ్రహ్మాదిభిస్తుత్యం మమ పాపం వ్యపోహతు॥ ఇత్యుత్తరకలశే రుద్రమావాహ్య॥

శ్లో॥ విరించిం వాక్పతిం శ్వేతపద్మస్థం పద్మసన్నిభం। అక్షస్రక్కుండికాభీతిదానహస్తం విభావయే॥ ఇతి పశ్చిమకలశే బ్రహ్మాణ మావాహ్య॥

శ్లో॥ రక్తదృష్టిం పాశహస్తం యమం మహిషవాహనం। కాలం కరాళవదనం నీలాంగం భీషణం భజే॥ ఇతి దక్షిణకలశే యమమావాహ్య॥

అథ ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకా నావాహ్య॥

శ్లో॥ ఇంద్రోమరావతీనాథః శచీదేవ్యాస్తు నాయకః। వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీశః తస్యచైరావతో గజః॥ ఇంద్రం సాంగం + స్థాపయామి పూజయామి॥

శ్లో॥ అగ్ని స్తేజోవతీవాసీ స్వాహాదేవ్యాః ప్రియః పతిః। మేషారూఢశ్శక్తిధరః దిశ్యాగ్నేయ్యాం ప్రతిష్ఠితః॥ అగ్నిం లోకపాలకమా + మి॥

శ్లో॥ యమస్సంయమనీనాథః శ్యామలాయామనః ప్రియః। దండభృన్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాం దిశిస్థితః॥ యమం లోకపాలకమా + మిః

శ్లో॥ కృష్ణాంగనాపురం యస్య దీర్ఘాభార్యా నరోహయః శస్త్రకుంతో నిరృతిశ్చ నైరృత్యాం దిశి సంస్థితః। నిరృతిం లోకపాలకమా + మి।

శ్లో॥ పురీ శ్రద్ధావతీయస్య ప్రియభార్యా చ కాళికా। నక్రవాహః పాశధరో వరుణః పశ్చిమేశ్వరః॥ వరుణం లోకపా + మి॥

శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః కించత స్యాం జనాప్రియా। సారంగవాహో ధ్వజభృత వాయవ్యాం దిశి వర్తతే॥ వాయుం లోకపా + మి॥

శ్లో॥ కుబేర శ్చాలకాయాంతు చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా। హయోవాహః ఖడ్గధరః ఉదీచ్యాం దిశి వర్తతే॥ కుబేరం లోకపా + మి॥

శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః పార్వతీపతిరీశ్వరః। ఈశాన్యాం దిశి సంభాతి వృషారూఢ స్త్రిశూలభృత్॥ ఈశానం లోకపాల + మి॥

శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటిక సంకాశం సహస్రాదిత్యవర్చసం । నీలజీమూతసంకాశం నీలాంజనసమప్రభం॥ క్షేత్రపాలకమావా + మి॥

శ్లో॥ మహావిష్ణుం శంఖపద్మసుదర్శనగదాధరం । ధ్యాయేహం నీలగౌరాంగం పద్మస్రకమలాపతిం॥ విష్ణుమా + మి॥ అచ్యుతమావాహయామి॥ అనంతమావాహయామి॥ గోవిందమావాహయామి॥ అథకలశేషు పంచామృతాని పంచరత్నాని పంచత్వక్పంచపల్లవానిచనిధాయ॥ అథకలశపూజాంకరిష్యేనమః శ్లో॥ కలశస్యముఖే + సమాశ్రితాః॥ గంగేచయమునేకృష్ణే × కురు॥ ఆయాంతు + సంప్రోక్ష్య॥ శ్లో॥ శిరశ్శ్రోత్రేత్రింతథా నాసామోష్ఠంజిహ్వాంతథైవచ । కంఠంకుక్షిం చహృదయం కటింబాహూ తథాంగుళీః । ఊరూజానూచపాదాంతంతత్తన్న్యాసంవినిర్దిశేత్॥ స్థిరోభవ...స్థిరాసనంకురు॥ అథషోడశోపచారపూజాంత్సమాపయేత్॥ అత్రకేశవాది చతుర్వింశతినామపూజాం కుర్యాత్॥ క్షీరాన్నంనివేద్య॥ పితుః దుర్మరణజనిత పైశాచిక విముక్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తింకరోతు॥ పుణ్యలోకావాప్తిరస్తు॥

అథహోమవిషయో నైకల్పికః॥ తత్కరణే బ్రాహ్మణైః కార్యం॥ హోమార్థంబుత్విగ్వరణం కుర్యాత్॥ ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః × గోత్రస్య + స్య శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం - అంధత్వమూకత్వకాణత్వ బధిరత్వ పైశాచికబాధానివృత్త్యర్థం తను హోమం కరిష్యేనమః॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది హోమప్రయోగాంతం బ్రాహ్మణైః కార్యం॥ అత్రతిలాజ్య తండులకుశ సహిత హోమంకుర్యాత్॥ యజమానస్యపిత్రే + గోత్రాయ + ఇదం నమమ । బ్రహ్మణేనమః॥ రుద్రాయనమః॥ యమాయ నమః॥ వైవస్వతాయనమః॥ శ్లో॥ పూషాత్పాయుమేభూయాత్సర్వపాపానుత్తయే । సహస్రకరసంవీత స్సమస్తాశాంతరాంతరః॥ శ్రీనారాయణాయ + ఇదంనమమ॥ శ్లో॥ శంఖచక్రగదాపద్మరాజమానకరాంబుజం। సువర్ణవర్ణ పురుషమూర్తింహృదివిభావయే॥ నారాయణాయ ఇదంనమమ॥ ఇతిఅష్టోత్తరశతహోమంకుర్యాత్॥ ౧౦౮॥ అథాష్టదిక్పాలక హోమం కరిష్యే॥ ఇంద్రాయనమః ===ఈశానాయనమః॥ ఊర్ధ్వపురుషాయనమః॥ పృథివ్యై నమః॥ అగ్నయే నమః॥ రుద్రాయన

మః ॥ మంత్రవిపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్త ప్రాయశ్చిత్తార్థం కేశవాది హోమం కరిష్యే॥ నమః ॥ కేశవాయనమః + శ్రీకృష్ణాయనమః ॥ అథశుద్ధోదకమార్జనం కుర్యాత్ ॥ ఆచార్యాయబ్రహ్మత్వ దక్షిణాం దద్యాత్ ॥ తతోబలిప్రదానార్థం దక్షిణాభిముఖోభూత్వా॥ గోమయేన అష్టదిక్షుమండలానికృత్వా ॥ తత్రదర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ దర్భోపరితిలోదకం దదామి॥ర॥ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + స్యదుర్మరణజనితపైశాచికబాధా నివృత్త్యర్థం నారాయణబలిప్రదానాని కరిష్యే॥ నమః ॥ నారాయణాయ ఇమంపిండందదామి॥ రుద్రాయఇమంపిండందదామి ॥ యమాయ ఇమంపిండందదామి ॥ వైవస్వతాయనమః ॥ ఇమంపిండందదామి ॥ తతః సంకర్షణాది కృష్ణాంతం పిండాన్ దద్యాత్ ॥ ఏతేషాం తిలోదకాని కుర్యాత్ ॥ అథగోదానాని దశదానానిచ కుర్యాత్ ॥ అనేకదుర్మరణ జనితపైశాచికబాధా నివృత్త్యర్థం దుర్మరణ బలిప్రదానైః...పితుః...గోత్రస్య...స్య శాశ్వతవిష్ణులోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ శాశ్వత ... రస్తు॥ నారాయణ - బ్రహ్మ-రుద్ర-యమకలశోదకానిమధ్యమకలశేకించిన్నిక్షిప్య॥ కర్తా శేషోదకేన ఆత్మానం మార్జయేత్ ॥ బలిపిండానుద్వాస్య ॥ మంటపదానం ఆచార్యాయదద్యాత్ ॥ మధ్యమ కలశోదకం దహనదేశే అథవా అన్యదేశేవా విసృజేత్ ॥ కర్తాస్నాత్వా ॥ శుద్ధవస్త్రాణి ధారయేత్ ॥ బ్రాహ్మణా నాహూయ ॥ పవిత్రంధృత్వా ॥ ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + స్య దుర్మరణ నారాయణ బలిశ్రాద్ధం కరిష్యే॥ నమః ॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా ॥ సమస్తసంప + కర్తుం అధికారసంపదస్తు॥ ఏవం + గుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + స్యదుర్మరణనారాయణబలిశ్రాద్ధం ఏకోద్దిష్టవిధానేన సదైవమద్యకరిష్యే॥ నమః॥ పితుః + స్యనారాయణ బలిశ్రాద్ధే కుశచ్ఛేదనం కుర్యాత్ ॥ విష్ణుసానుగ స్థానే క్షణఃకర్తవ్యః క్షణం దదామి॥ బ్రహ్మసానుగ స్థానేక్షణం దదామి॥ రుద్రసానుగస్థానేక్షణందదామి॥ యమసానుగస్థానేక్షణందదామి॥ వైవస్వతసానుగస్థానేక్షణందదామి॥ పితుః + గోత్రస్య + స్యస్థానేక్షణందదామి॥ అక్రోధనైశ్శౌ + శ్రాద్ధకర్మకరిష్యే॥ అథగోమయేన షణ్మండలానికృ

త్వా॥ పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమేకుశాః- పుష్పసహిత ఇమే అక్షతాః- అయంగంధః- ఇమేకుశాఃసకలాధారనై + మస్తు॥ ఏవం మన్మండలాస్య భ్యర్చ్య॥ పితృమండలే తిలేనకార్యం॥ విష్ణుసానుగస్వాగతం నమః స్వాగతమిదం తేపాద్యంనమః॥ నమో్బ్రహ్మణ్యా + నమోనమః॥ ఏవంక్రమేణ పాదాప్రక్షాళనం కుర్యాత్॥ కర్తాస్వయంచ పాదాప్రక్షాళ్య॥అథసర్వత్రవిష్టరం దద్యాత్॥ ఏవం + పితుః + గోత్రస్య + స్య నారాయణబలి శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యేనమః॥ తిలాన్ వికిరేత్॥ సర్వేఅమద్రవ్య పదార్థాశ్చ చయోభవంతు॥అథసర్వత్రా౽వాహనా౽సనక్షణానిదద్యాత్ ॥ అథార్ఘ్యం॥విష్ణుసానుగఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥బ్రహ్మసా + అర్ఘ్యందదామి॥ రుద్రసా + అర్ఘ్యందదామి॥ యమసానుగ ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥ వైవస్వత సానుగ ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ పితః + గోత్ర ... ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ ఇతిప్రత్యేకప్రత్యేకం బ్రాహ్మణహస్తే అర్ఘ్యందద్యాత్॥ సర్వత్ర గంధం దద్యాత్॥ అలంకారార్థం అక్షతాన్ దద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే॥ సర్వత్రవస్త్రదానం దద్యాత్॥ తదభావేఇమేకుశాః॥ ఇతిఅర్చనం సంపూర్ణమ్॥ ప్రేతాయస్వర్చిమస్తు॥

{ బ్రాహ్మణులవద్ద (విస్తళ్ళు) వేసి- బియ్యము- పెసలు- మినుములు-నేయి- మిర్చి మొదలగునవి తనశక్తికొలదిసమర్పింపవలయును. }

శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవజనార్దన ॥ మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రీంకురుసర్వదా॥ విష్ణుసానుగ ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం విష్ణుసానుగప్రీతియే సంప్రదదేనమమ॥బ్రహ్మసానుగఇదమామం...సంప్రదదేనమమ॥రుద్రసానుగఇదమామం... నమమ॥ వైవస్వతసానుగఇదమామం + నమమ॥పితృగోత్రాయ + య ఇదమామం + నమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + స్య నారాయణ బలిశ్రాద్ధేపితరం + గోత్రం + ఉద్దిశ్య త్వయాకృత నారాయణ బలిశ్రాద్ధేనపితుః + గోత్రస్య + స్యదుర్మరణ జనిత పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ దుర్మరణ + రస్తు॥(తిలోదకంత్యజేత్)ఆమపాత్రేఅమృతభోజనేతృప్తిరసీతికర్తాతృప్తోభవఇతిబ్రాహ్మణాః వదేయుః॥ఏవం + తిథౌపితుః

+ గోత్ర × స్యదుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్త్యర్థంతిలోదకపిండ ప్రదానానికరిష్యేనమః॥ పూర్వభాగేవిష్ణుపిండం- పశ్చిమభాగేబ్రహ్మాపిండం-ఉత్తరభాగేరుద్రపిండం-దక్షిణభాగేయమపిండం-పురోభాగేవైవస్వతపిండం- మధ్యేప్రేతపిండందద్యాత్॥ అథగోమయేనానులిప్య॥దర్భైః పరిస్తీర్య॥ దర్భోపరితిలోదకం దదామి॥ విష్ణుసానుగప్రీతయే ఏషతేపిండోనమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ బ్రహ్మసానుగప్రీతయే ఏషతేపిండోనమమ॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ రుద్రసా + మస్తు॥ యమసానుగ + మస్తు॥ వైవస్వతసా × మస్తు॥ పిత్రే × గోత్రాయ + యఏషతే పిండోనమమ॥గయాయాందత్తమస్తు॥ తూష్ణీంపిండశేషం నిధాయ॥ పిండోపరితిలోదకం దదామి॥ పిండపూజాంకృత్వా॥ గోదానంకృత్వా॥ పితుః + గోత్రస్య × స్యదుర్మరణజనిత నారాయణబలిశ్రాద్ధ పిండప్రదానేన పితుః + దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ యజమానస్యపితుః × దుర్మరణ × రస్తు॥ తిలోదకంత్యజేత్॥ అంధత్వ మూకత్వకాణత్వ బధిరత్వపైశాచిక బాధానివృత్తిరస్తు॥ గయాయాం పిండసదృశాభవంతు॥ పిండానుద్వాసయిష్యే॥ ఉద్వాసయ (సవ్యం) అయోధ్యా మథురా × శతం॥ పిండస్థానేశాంతిరస్తు- పుష్టిరస్తు- తుష్టిరస్తు-వృద్ధిరస్తు- గృహేధన ధాన్యసమృద్ధిరస్తు॥ తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాదః॥ గోత్రాభివృద్ధిరస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ అస్యగృహే శ్రీమహా × రస్తు॥ ఏనం నారాయణబలిశ్రాద్ధంపూర్వాహ్ణేకార్యం॥ దుర్మరణ బాధావిముక్తిం కరోతు॥ ఇతి అపరచంద్రికాయాం దుర్మరణ నారాయణ బలిప్రయోగ స్సమాప్తః॥

{ కొందరు కేశవాది పదిరెండు నామంబులచేత పన్నిద్దఱుబ్రాహ్మణులను ప్రేతోద్దేశంబుగా నొక్కపిత్రునిన్ని మొత్తము౧౩గురిని నియమించుదురు- ప్రేతశబ్దములు వసుశబ్దములు మొదలగునవి దేచారముల ననుసరింపవలయును. }

పునర్దహన క్రియ.

స్మృత్యంతరే॥శ్లో॥ దేశాంతరమృతానాంతు రాజభిర్వావిషాదిభిః।
తేషామంగంపలాశాద్యైః కృత్వాదేహంపునర్దహేత్॥

తా॥. దేశాంతరమందు మరణము నొందినవానియొక్కయు, రాజదండనచే మృతి నొందిన వానియొక్కయు, విషాదులచేమరణము నొందినవాని యొక్కయు, శరీరము నుపలాశాదులచే నిర్మించి పునర్దహన సంస్కారమును జేయవలెను.

అథ విషూచీ మహూచీ జాడ్యమృతిః

శ్రాద్ధమయూఖే మార్కండేయః ॥ శ్లో॥ మారీతుద్వివిధా ప్రోక్తాతంత్రేషువివిధేష్వపి। మహూచి రేకమగదం విషూచిరప రేవిదుః॥ ఏతద్వ్యాధిమృతా యేచహ్యసంస్కార్యాస్తదా। ఖననంకార్యమిత్యాహుర్మునయః కాలకోవిదాః॥ పంచమేచైవ పక్షేతుకార్యా చోత్తరక్రియా। నియమంచైత దుల్లంఘ్య కామాదజ్ఞానతోపివా। కుర్వంతి యే నరాస్తే తుహ్యశుభం ప్రాప్నువంతిహి॥ ప్రేతస్యచాంధ నరకప్రాప్తిరేవ నసంశయః। ప్రేతతంత్రం ప్రకుర్యుస్తేస్వస్వ వర్ణానుసారతః॥

తా॥ కలరావ్యాధులచేతగాని, మహూచిబాధలచేగాని ప్రబలుమృతిబొందినప్పుడు వెంటనేఖననముచేసి ౫ పక్షమందు ప్రేతకుజరుపవలసిన మంత్రసల్లాపము మొదలగుప్రేతశ్రాద్ధములన్నియు జరుపవలెను. కొందరుయీమార్గమును అవలంబింపక వెంటనేశ్రాద్ధములుచేయుదురు. అపక్షమందుప్రేతకు నరకప్రాప్తియు, కర్తలకశుభమును వాటిల్లుననిశ్రాద్ధమయూఖమందు చెప్పఁబడినది.

నారాయణబలి కాలపరిమితిః

దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్పూర్వం వత్సరాంతే షాణ్మాసే త్రిమాసే వాత్రిపక్షేవాసద్యో వాయథోక్త ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా నారాయణబలింకృత్వా మంత్రసంస్కారం కుర్యాత్॥

కేచిత్పక్షః॥ ప్రేతతంత్రం నిర్వర్త్యతతః ఏతన్నియమేననారాయణబలింకార్యమితి కేచిత్॥

పవిత్ర నిర్ణయము.

లిఖితధర్మశాస్త్రే ॥శ్లో॥ చతుర్భిర్దర్భపుంజైస్తు బ్రాహ్మణస్యపవిత్రకమ్। ఏకైకంన్యూనముత్సృజ్యవర్ణానాంతుపవిత్రకమ్॥

తా. బ్రాహ్మణునికి నాలుగుదర్భలచేతను, క్షత్రియునికి మూడుదర్భలచేతను, వైశ్యునికి రెండుదర్భల చేతను, శూద్రునికి నొకదర్భచేతను, పవిత్రమును జేయవలయును.

శ్లో॥ కుశమూలే స్థితోబ్రహ్మ కుశమధ్యే జనార్దనః।
కుశాగ్రేశంకరస్తిష్ఠే త్త్రయోదేవ వ్యవస్థితాః॥

తా. కుశమొదట బ్రహ్మ -కుశమధ్యమందు విష్ణువు-కుశాగ్రమందు శంకరుండునుం డురు. కాఁబట్టి ఈముగ్గురుదేవతలు దర్భయందు వ్యవస్థితులైరి.

శ్లో॥ జపేదానేచహోమేచ స్వాధ్యాయేజలతర్పణే।
యజ్ఞోపవీతే మౌంజ్యాంచ తథాకుశ పవిత్రకే॥
బ్రహ్మగ్రంథిం విజానీయా దన్యత్రతు యథారుచి॥

తా. జపకాలమందు, హోమకాలమందు, దానకాలమందు, అధ్యయనకాలమందు, జలతర్పణకాలమందు, యజ్ఞోపవీతమ్మందు, మౌంజియందు అటువలెనే కుశతోఁ చేయఁబడిన పవిత్రమందు బ్రహ్మముడి వేయవలయునని తెలిసికొనవలయును. ఇతరకర్మలయందు ఇష్ట మైనముడి వేయవచ్చును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలేచతథా ప్రాజాపత్యంవిచక్షణైః।
అంగుళ్యగ్రే స్మృతందైవం పిత్ర్యంతర్జని మూలకే॥

తా. బొట్టనవ్రేలకుగున బ్రహ్మతీర్థము. వ్రేళ్లకొనయందు దైవతీర్థము, తర్జనివ్రేల డుగునపితృతీర్థము, చెప్పఁబడినదని తాత్పర్యము.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం పవిత్ర నిర్ణయస్సమాప్తః.

మండల విధానము.

లిఖితస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయే ॥శ్లో॥చతురశ్రం బ్రాహ్మణస్య త్రికోణం క్షత్రియస్యచ। వర్తులం చైవవైశ్యస్య శూద్రస్యా భ్యుక్షణం స్మృతమ్॥

తా. బ్రాహ్మణునకు చౌకము - క్షత్రియునకు ముక్కోణము - వైశ్యునకుగుం డ్రము - శూద్రునికి నీరుచల్లుట చెప్పఁబడియున్నవి.

లఘు అత్రి సంహితాయాంపంచమోఽధ్యాయే ॥శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీహుతాశన ఏవచ। మండలాన్యుప భుంజంతేతస్మాత్కుర్వంతి మండలం। యాతుధానాః పిశాచాశ్చ క్రూరాశ్చైవతురాక్షసాః॥ హరంతి రసమన్నస్య మండలేన వివర్జితే। గోమయం మండలం కృత్వా భోక్తవ్యమితి నిశ్చితమ్॥

తా. బ్రాహ్మణుని మండలమునకు బ్రహ్మయు, క్షత్రియుని మండలమునకు విష్ణువు, వైశ్యుని మండలమునకు రుద్రుఁడు, శూద్రునిమండలమునకు శ్రీహుతాశనుఁడు,నధిదేవతలై యామండలము ననుభవింతురు గావునమండలములనెల్లప్పుడు చేయవలయును అట్లుచేయనియెడల రాక్షసులుపిశాచాదులు క్రూరులైన యసురులు యన్నరసమునపహరించెదరు

ఇతి అపరచంద్రికాయాంమండలవిధిస్సమాప్తః.

ఉదకుంభశ్రాద్ధము.

హేమాద్రౌ స్మృతిసముచ్చయే॥ శ్లో॥ ఏకాదశాహాత్ప్రభృతి ఘటస్తోయాన్న సంయుతః । దినేదినే ప్రదాతవ్యో యావత్సంవత్సరంసుతైః॥

తా. ౧౧ డో దినము మొదలు నుదకుంభముతో గూడిన అమదద్రవ్యములను ప్రతి నిత్యము సంవత్సరమువఱకు నొకవిప్రునికిదానము చేయవలయును.

మదనరత్నే గౌతమః ॥ శ్లో॥ అదైవం పార్వణశ్రాద్ధే సోదకుంభ మధర్మకం । కుర్యాత్ప్రత్యాబ్దికాచ్ఛ్రాద్ధాత్సంకల్పవిధిరన్వహమ్॥

తా. ప్రత్యాబ్దికపర్యంతము పార్వణశ్రాద్ధధర్మములన్నియు నక్కఱలేకుండగ దైవహీనముగ సంకల్పవిధిచేనుదకుంభ శ్రాద్ధముమాత్రము ప్రతిదినము జేయవలెనుట.

ఉదకుంభశ్రాద్ధమందు పిండము వైకల్పికము. "అహరహరన్నమస్మై బ్రాహ్మణా యోదకుంభంచ దద్యాత్పిండ మప్యేకేనిగృణ్ణంతి" యని హేమాద్రిలో పారస్కరవచనమున్నది. తక్కిన విశేషములు నిర్ణయ సింధువునఁ జూడఁదగును.

దేవజ్ఞానీయే - గరుడః॥ శ్లో॥ ప్రత్యహం దీపకో దేయో మార్గేతువిషమేనరైః । యావత్సంవత్సరంవాపి ప్రేతస్య సుఖలిప్సయా । కుర్యాద్యామ్యే సుఖం పిత్ర్య మచ్ఛిస్సంకల్ప్యసుస్థితమ్॥

తా. సంవత్సర పర్యంతము ప్రతిదినమును విషమమార్గమందు ప్రేతసుఖమునకుగాను సంకల్పించి దక్షిణాభిముఖముగ దీపదానముఁజేయవలయునని తాత్పర్యము.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం ఉదకుంభశ్రాద్ధం సమాప్తమ్.

—శ్రాద్ధభోక్తృ సంఖ్యావిషయము.—

బృహత్పారాశరీయే పంచమోఽధ్యాయే.

శ్లో॥ ప్రాఙ్ముఖౌ దైవికౌ విప్రౌ పిత్ర్యాస్త్రయ ఉదఙ్ముఖాః ।
ఏకైకశ్చో భయత్రస్యా దసంపత్తావితిక్రమః॥
పాత్రం వా దైవికం కృత్వా విప్రపకస్తుపైత్రకే॥

విశ్వేదేవస్థానమందు తూర్పుముఖముగ నిద్దరిని పితృస్థానమునం దుత్తరముఖముగ ముగ్గురిని - లేక ఉభయస్థానములయందు ఒకరొకరినైనను భుజింపజేయవలయును. లేదా పితృస్థానమందొక బ్రాహ్మణుని నియమించి విశ్వేదేవస్థానమందు పాత్రనుంచిపూజిం

కించ॥ యల్లాజియ్యే ॥శ్లో॥ శుచీన్నిమంత్ర్య ద్వౌదైవేత్రీన్విప్రాన్పి తృకర్మణి । దైవేపిత్ర్యేథవైకైకం సపిండీకరణంవినా॥

తా. సపిండీ కరణమునందు తప్ప ప్రతిసంవత్సరముచేయు శ్రాద్ధమునందు విశ్వే దేవస్థానమందు పరిశుద్ధులగు బ్రాహ్మణులనిద్దరిని-పితృస్థానమునందు ముగ్గురుని లేక ఒక రొకరినిగాని నియమింపవలయును.

కొందఱు విష్ణుస్థానమును గూడనుంచుదురు-దేశాచారముల ననుసరింపవలెను.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం శ్రాద్ధభోక్తృ సంఖ్యావిషయస్సమాప్తః.

—వైతరణీ గోదాన విషయము.—

శ్లో॥ పిండసంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వస్యనివృత్తయే।
మార్జనాదిషు సర్వేషు చతుర్థోఽపినివర్తతే॥

ఏతస్మిన్కాలేవా బ్రాహ్మణవిసర్జనాంతేవా వైతరణీగోదానంకార్యమ్। స్మృతిసారే॥ శ్లో॥ ప్రేతలోకా త్పితృలోక గమనార్థంచవై తతః।
నద్యావైతరణీనామ్న్యా గాందద్యాత్తరణాయవై॥

. ప్రేత తన్నివాసస్థానమునుంచి పితృలోకమునకుపోవునప్పుడు వైతరణీనదినిదా టుటకుగాను వైతరణీ గోదానం చేయవలెననుట.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం వైతరణీ గోదాన విషయస్సమాప్తః.

—పాలాశవిధి.—

యది పితుర్మరణకాలే దేశకాలాది భిన్నంస్కారకృత్యంనకుర్వీత చేత్ । తథాసంవత్సరమధ్యే గురుశుక్రమౌఢ్యమలమాసచాతుర్మాస్యాదిదోష రహితకాలే భద్రతిథిత్రిపదఋక్షభృగ్వంగారార్కివారధనిష్ఠాపంచకవ్యతిరిక్తశుద్ధదినే చంద్రతారాబలాన్వితేపునస్సంస్కారముపక్రమేత్ । యద్యస్థిచేత్తదాఅస్థిభిరేవపునర్దాహః అస్థ్యభావశ్చేత్తదాపలాశవృంతైః శరీరాకృతిం కృత్వాపునర్దాహయేత్॥

తా. తండ్రియొక్క మరణకాలమునందు దేశకాలాది వైపరీత్యములచేత సంస్కారకృత్యమును చేయనియెడల సంవత్సరకాల మతిక్రమించకమునుపే గురుశుక్రమౌఢ్య మల మాసాదిదోషరహితమైనదియును- త్రిపదఋక్షాదిదుష్టనక్షత్ర వ్యతిరిక్తదినము నందుతారాబలచంద్రబలములు గలిగియుండఁగా మఱలసంస్కారమును జేయునట్టివిధమును నుపక్రమింపవలయును, అప్పుడస్థులున్న యెడల ఆఅస్థులచేతపునర్దాహమును జేయవలయును-అస్థులు నష్టమైనయెడలపలాశవృంతములచేతశరీరాకృతిని జేసిదహనము జేయవలయునని తాత్పర్యము.

ఇతిఅపరచంద్రికాయాం పాలాశవిధిః.

— దేశాంతరగత మృతినిర్ణయము. —

దేశాంతరంబునకుం బోయిన వానియొక్క వృత్తాంతము ౧౫ సంవత్సరములలోపలఁ దెలియఁబడక పోయెనేని పుత్రుఁడు ౧౬ రోసం వత్సరమందు ఔర్ధ్వదైహిక క్రియలను జేయువలయునని జాతుకర్ణ్యుఁడు వచించెను, పితృవ్యతిరిక్తులకు ౧౨ సంవత్సరములుగడచిన పిమ్మట పైతృమేధికకర్మలను చేయవలయునని బృహస్పతివచించెను.

కర్మానంతరమందు తండ్రి జీవించియుండుట.

కర్మానంతరమందు తండ్రిజీవించియున్నాడని తెలిసినను లేక తామేస్వయముగ గృహమునకు వచ్చినను చేయఁదగినవిధిని జెప్పుచున్నాను. అప్పుడా వచ్చినవానిని ఘృతకుంభము నందుఁ బెట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రముచే నిర్దిష్టమైన లగ్నమునందు లేవఁదీసి జాతకర్మ మొదలు చూడా కర్మాది సంస్కారంబులను జేసి యేదైననొకపర్వతమునందు ౧౨ దినములు ఉపవాసములను జేయించి పూర్వము పరిణీతియైన భార్యనుగాని యట్టిభార్య లేనప్పుడు వేరొకభార్యనుగాని పాణిగ్రహణము వారివారి విధచే చేసి గ్రహించవలయునని వృద్ధమనువు వచించె. ఘృతకుంభాదున్మగ్నం పునర్జాతకర్మణాసద్యస్కాలం సంస్కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య ।— తక్కిన ప్రయోగము ఆచార్యునియొక్క అనుమతి ప్రకారముజరుపవలెను. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం కర్మానంతరే పితాద్యాగమన శ్రవణాదిః.

రజస్వలా కంఠసూత్రి విసర్జనము.

శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరేచైవా త్ప్రేతభార్యారజస్వలా ।
తదాశ్రాద్ధాదికం కార్యం స్నాత్వాసూత్రం విసర్జయేత్ ॥

తా. పదిదినములలోపల ప్రేతభార్య రజస్వల యయ్యెనేని అప్పుడు శ్రాద్ధమును మాత్రము నిలుపకచేసి స్నానానంతరమందు కంఠసూత్రాదికమును విసర్జించవలయును.

శ్లో॥ సపిండాన్ భోజయేత్సర్వాన్ సాదశాహం స్వశక్తితః ।
పిపమాహస్సువాన్యాంశ్చ పుణ్యాం ప్రేతస్యదుర్లభమ్ ॥

తా. మరణాది పదిదినములవఱకును కర్తయగువాఁడు జ్ఞాతులతోఁగూడ భోజనము జేయవలయును లేదా చేసిదినములయందైనను భోజనమును చేయించవలయును సపిండులుతృప్తినిబొందిన యెడల ప్రేతకుసద్గతియైనతృప్తిగలుగును.

ఇతి రజస్వలా కంఠసూత్ర విసర్జనం సమాప్తమ్.

సపిండీకరణ మునకుముఖ్యకర్తలు

శ్లో॥ పితుస్సపిండీకరణం బంధుభిస్సుకృతం యది।
పునః ప్రేతత్వముక్త్యర్థం సుతఃకుర్యాత్సపిండనమ్॥

తా. తండ్రికి సపిండీకరణము బంధువులచేఁ జేయఁబడెనేని ప్రేతత్వవిముక్తికొఱకు పుత్రుఁడు మఱలసపిండీకరణము జేయవలయునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్య సద్భావేకనిష్ఠః కురుతేక్రియామ్।
ప్రేతత్వాన్నవిముచ్యేత పితృత్వంనచగచ్ఛతి॥

తా. జ్యేష్ఠపుత్రుండుండఁగఁగనిష్ఠుఁడు పైతృకకృత్యంబులను జేసినయెడల తండ్రికి ప్రేతత్వంబుపోదుఁ పితృలోకంబును గలుగదు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాఽథకనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యాసుతోదహేత్।
అగ్నికార్యేప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యాసుతోగ్రజః॥
అనేకపత్నీపుత్రాణాం యస్తుజ్యేష్ఠస్సఏవహి।
పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదిత్యాహకాశ్యపః॥

తా. జ్యేష్ఠుడైనను-కనిష్ఠుడైనను-జ్యేష్ఠభార్యాసుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు-అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలోజ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికిసపిండీకరణమును జేయవలయునని తాత్పర్యము

తక్కిన విషయములు ధర్మసింధువు మొదలగు గ్రంథములయందు జూడఁదగును. ఇతిసపిండీకరణ కర్తృవిషయ స్సమాప్తః

కర్తృపత్నీ ప్రేతపత్నీ రజోదర్శన విషయము.

స్మృతిసంగ్రహే ॥శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరేచైవాప్యేత భార్యారజస్వలా।
తదాశ్రాద్ధాదికం కార్యంసప్తత్వాసూత్రం విసర్జయేత్॥

శ్లో॥ దశాహమధ్యేతురజస్వలాచేత్ప్రేతస్యభార్యాయది వాప్రసూతా తత్స్నాతకాంతే విధిరత్రసర్వం తదుక్తకాలేపి సపిండనంస్యాత్ ప్రేతస్య భార్యాయది వారజస్వలాకర్తుశ్చభార్యాత్వథవారజస్వలా

సపిండనం నైవవిధీయ. తేత్ర స్వాద్వా పరేషాం విధి శేష ఉక్తః॥
శ్లో॥ ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే కర్తృభార్యారజస్వలా।
ఆద్యశ్రాద్ధంప్రకుర్వీత దానాదీంశ్చ విసర్జయేత్॥
రజస్వలాపతిశ్చైవ సూతికాయాః పతిస్తథా।
భాండస్పర్శనపర్యంతం భర్తురేవనశుధ్యతా॥
ఉపరాగేపరదినేసూతా వేకాదకేస్మృతాః।
మృతాహేషుత్రియోదశ్యా మ్మార్తవేపంచమేహని॥

తా. ప్రేతకృత్యముమధ్యయందు కర్తృప్రేతలయొక్క భార్యలు రజస్వలలైనను - ప్రసవించినను అప్పుడుశ్రాద్ధాదికంబునువదలివేసి పిమ్మట భార్యస్నానముచేసిన వెనుక మిగిలిన కృత్యంబులనన్నింటినిచేయవలెను. శుద్ధిదినంబున కర్తయొక్కభార్యరజస్వలయైనను - ప్రసవించినను ఆద్యశ్రాద్ధంబును మాత్రముచేయవలెను. శుద్ధిదినంబునమిగిలినకృత్యంబులనుచేయవలయును. ఉపరాగమునందుపరదినంబునందును - ప్రసూతియందు శుద్ధిదినమునందును - రజస్వలయందైదవదినమునందును - మరణంబునందుపదమూడవదినమునందును - శుద్ధిదినంబులనితాత్పర్యము

ఇతి కర్తృప్రేతయోః భార్యాణాంరజోదర్శన విషయస్సమాప్తః.

సర్పహతశ్రాద్ధప్రయోగము.

ఈశ్రాద్ధమునేకొందఱు నాగబలియనిచెప్పుదురు. భార్యకుగర్భోత్పత్తికాకున్నను - మృతాపత్యముగలిగినను అట్లుప్రతిబంధకమైనప్రేతోపద్రవమునివర్తించుటకై నారాయణబలియునాగబలియుజేయవలయును. అందునారాయణబలిశుక్లైకాదశియందుగాని పూర్ణిమయందుగాని చేయవలెను.

ఇక నాగబలి దర్శయందుగానిపూర్ణిమయందుగాని, పంచమియందుగానియాశ్లేషతోగూడిననవమియందుగానిచేయవలెను. తత్రాయంప్రయోగః॥ ఏవం × ర్థం బ్రాహ్మణసభాయాంమమ యిహజన్మని జన్మాంతరేవా జాతసర్పవధదోషపరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్తముపదిశంతుభవంతః॥ బ్రాహ్మణులతోమనవిజేయవలెను. పిమ్మటసభయందు గోమూల్యమునుంచి ప్రార్థించునది. షర్వేధర్మవివక్తారః॥ అన్నిప్రార్థింవగానెభ్యులు। చతుర్దశకృ

చ్ఛప్రాయశ్చిత్తే నాముకప్రత్యామ్నాయద్వారా పూర్వోత్తరాంగ సహితేనాచరితేనతవశుద్ధిర్భవిష్యతి॥ అనియుపదేశించినపైనిర్దేశకాలములుచ్చరించి॥ పరిషదుపదిష్టచతుర్దశ కృచ్ఛప్రాయశ్చిత్తనుముక ప్రత్యామ్నాయేనాహమాచరిష్యే॥యనిసంకల్పించిక్షౌరము మొదలగునవి జేసికొనవలెను. అథసర్పవధదోషపరిహారార్థంలోహదండదానంకుర్యాత్॥ శాలిచూర్ణేనసర్పప్రతిమాంకృత్వా॥ తతఃప్రార్థనం॥ శ్లో॥ఏహిపూర్వమృతస్సర్పఅస్మిన్ పిష్టేసమావిశ॥సంస్కారార్థమహంభక్త్యా ప్రార్థయామిసమాహితః॥ ఇత్యావాహ్య॥ సంపూజ్య॥ అథబలిః॥ భోసర్పఇమంబలింగృహాణమమాభ్యుదయాకురు॥ ఇతిబలింకుర్యాత్॥ కర్తాపాదాప్రక్షాళ్య॥ ఏవం + ర్థం సభార్యస్యమమేహజన్మనిజన్మాంతరేవాజ్ఞానాదజ్ఞానా ద్వాజాతసర్పవధదోషపరిహారార్థంసర్పసంస్కారకర్మకరిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ అథాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ప్రజ్వాల్య॥ అస్మిన్ సర్పసంస్కారకర్మణి దేవతాపరిగ్రహార్థ మన్వాధానం కరిష్యే॥ అథసర్పముఖే ఆజ్యానిధాయ॥ శ్లో॥ త్రాహిత్రాహి మహాభోగిన్ సర్పోపద్రవదుఃఖితః । సంతతిం దేహిమేపుత్రాం నిర్దుష్టాం దీర్ఘజీవినీం॥ ప్రపన్నంపాహిమాంభక్త్యా కృపాళో దీనవత్సల । జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవాపికృతస్సర్పవధోమయా । జన్మాంతరేతథైతస్మిన్ మత్పూర్వైర్వథవావిభో । తత్పాపంనాశయక్షిప్రమపరాధంక్షమస్వమే । ఇతిసంప్రార్థ్య॥ నాగేంద్రంస్నాత్వాఽగత్యతతః పునః॥అగ్నయేసమః ఇతిసర్పదహనం కార్యం॥ (సర్పముహుతముకాగానే జలముచేజల్లార్పవలెను.) సవ్యముచేతనే సర్పసంస్కార కర్మయు జేయవలెను. అస్థిసంచయవ మక్కరలేదు. స్నానముజేసి గృహమునకు రావలెను. భార్యతోగూడ దనకుత్రిరాత్రమాశౌచము. రవ దినమందు సచేలస్నానముజేసి ఏవం + ర్థంసర్పస్వరూపిణేబ్రాహ్మణాయ యథాశక్తి ఆమదానం కరిష్యేనమః॥అథప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా॥ ఏవం + ర్థం సర్పశ్రాద్ధం సద్యఃకరిష్యేనమఃసర్ప-అనంత-శేషకపిల-నాగ-కాలిక-శంఖపాల-భూధర ఇత్యష్టబ్రాహ్మణాన్ నిమంత్ర్య॥ క్షణందద్యాత్॥మండలంకుర్యాత్॥సర్పస్వరూపిణేబ్రాహ్మణాయ ఇదంపాద్యందదామి॥ అనంతస్వరూపిణే + దదామి॥ శేషస్వరూపిణే + దదామి॥ కపిలస్వరూపిణే + మి॥ నాగ

స్వరూపిణే + మి ॥ కాలికస్వరూపిణే + దదామి ॥ శంఖపాలస్వ + మి॥ భూధరస్వరూపిణే + మి॥ సర్వత్రపాదౌప్రక్షాళ్య॥నమోబ్రహ్మణ్యా + నమః॥ యథేచ్ఛసిమహారాజ + నమోనమః॥ తోయంశిరసిధారయేత్॥ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ సర్పస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ ఇదమాసనం దదామి॥ సర్వత్రఆసనందద్యాత్॥ అథావాహనంకుర్యాత్ క్షణాని దద్యాత్॥ భోసర్పఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ అనంతాయ అర్ఘ్యందదామి॥ శేషాయ + మి ॥ కపిలస్వరూపాయ + మి ॥ నాగస్వ + మి॥ కాలికస్వ + మి॥ శంఖపాలస్వ + మి॥భూధరస్వ + మి॥ గంధాక్షతధూపదీపవస్త్రాదిదానంసర్వత్రకార్యం॥ (పిమ్మట బియ్యము మొదలగునవి బ్రాహ్మణులకుసమర్పింపవలెను,) సర్పాయఇదమామంసపరికరంసవ్యంజనంసతాంబూలం సదక్షిణాకం,సతిలాపిధానోదకుంభం బ్రాహ్మణాయ సంప్రదదేనమమ॥అనంతాయ + నమమ॥ శేషాయ + మ॥కపిలస్వ + మ॥ నాగస్వ × మ॥ కాలికస్వ + మ॥ శంఖపాలస్వ...మ॥భూధరస్వ...మ॥ బ్రాహ్మణాన్ సంతుష్టయేత్ ॥ ఏవం...స్థం సర్పబలిపిండ ప్రదానాని కరిష్యేనమః॥ గోమయేనానులిప్య॥ దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ యవోదకందదామి॥సర్పాయఇమంపిండందదామి॥అనంతాయ ఇమంపిండందదామి॥ శేషాయఇమంపిండందదామి॥ కపిలస్వరూపాయ ఇమంపిండందదామి॥ నాగస్వరూపాయఇమంపిండందదామి ॥ కాలికస్వరూపాయ ఇమంపిండందదామి॥ శంఖపాలస్వ...మి॥ భూధరస్వ...మి ॥ తూష్ణీం పిండ శేషం నిధాయ॥పిండానాముపరియవోదకందదామి॥౮॥అథపిండపార్వణ పూజాంకరిష్యేనమః॥ పిండేవస్త్రం నిధాయ॥ దర్భపత్రాం త్సమర్పయామి॥ ధూపమాఘ్రాపయామి॥ దీపందర్శయామి॥ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనం సమర్పయామి॥ అథనైవేద్యంకుర్యాత్ ॥ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ అథగోదానం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ అనేనసర్పబలిపిండప్రదానేన భగవాంత్సర్వాత్మ...భోసర్పపుణ్యాలోకప్రాప్తిరస్తు॥ మమవంశవృద్ధింకురు॥ అయోధ్యామథురా...లభేత్॥ పిండాన్ ఉద్వాసయేత్॥ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ ప్రాగ్భాగేనూతనవస్త్రంపరిస్తీర్య॥ తత్రతండులంపూరయిత్వా॥ ఏకంకలశంనిధాయ॥తదుపరివస్త్రంనిక్షిప్య॥ నాగస్వరూపసువర్ణ ప్రతిమాంని

ధాయసర్పస్వరూపమావాహయామి॥ అనంతస్వరూపమావాహయామి॥ శేషస్వరూపమావాహయామి॥ కపిలస్వ...మి॥ నాగస్వ...మి॥ కాలికస్వ...మి॥ శంఖపాలస్వ...మి॥ భూధరస్వ...మి ॥ కేచిత్త్వష్టకలశస్థాపనం కుర్యుః॥ అథషోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథప్రార్థనా॥ శ్లో॥ బ్రహ్మలోకేచ యేసర్పాశ్శేషనాగపురోగమాః । నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా॥ విష్ణులోకేచ యేసర్పావాసుకిప్రముఖాశ్చయే। నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాఃప్రసన్నాస్సంతు తేసదా॥ రుద్రలోకేచ యేసర్పాస్తక్షకప్రముఖాశ్చయే । నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా॥ ఖాండవస్యతథాదాహేస్వర్గం యేచసమాశ్రితాః । నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా । సర్పసత్రేచ యేసర్పాఅస్తీకేనచరక్షితాః। నమోస్తు...సదా ॥ మలయేచైవ యేసర్పాఃకర్కోటకముఖాశ్చయే । నమోస్తు...సదా॥ ధర్మలోకేచ యేసర్పావైతరణ్యాంసమాశ్రితాః ।నమోస్తు...సదా॥ యేసర్పాఃపార్వతీయేషుదరీసంధిషుసంస్థితాః। నమోస్తు...సదా॥ గ్రామేవాయదివారణ్యే యేసర్పాఃప్రచరంతిహి । నమోస్తు...సదా॥ పృథివ్యాంచైవ యేసర్పా యేసర్పాబలిసంస్థితాః। నమోస్తు...సదా॥ రసాతలేచ యేసర్పాఅనంతాద్యామహాబలాః । నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతు తేసదా॥ తతఃఆచార్యంసంపూజ్య॥ ఏవం...ర్థంకృతస్యసంస్కారకర్మణస్సద్గతిసిద్ధ్యర్థమిమంనాగంసౌవర్ణంసకలశంసవస్త్రం సదక్షిణాం తుభ్యమహాంసంప్రదదేనమమ॥ అనేనస్వర్ణనాగదానేన అనంతాదయోనాగదేవతాఃప్రియంతాం॥ యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా + తం॥ మయాకృతం సర్పసంస్కారాఖ్యంకర్మతద్భవతాం విప్రాణాంవచనాత్పరమేశ్వరప్రసాదాత్సర్వం పరిపూర్ణమస్తు॥ తథాస్తు॥ ఇతివిప్రాఃవదేయుః ॥ బ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాందద్యాత్ ॥ ఆశీర్వాదః॥

శ్లో॥ కృత్వాసర్పస్య సంస్కార మనేనవిధినానరః।
నిరోగోజాయతేక్షిప్రంసంతతింలభతేశుభామ్॥

తా॥ ఈపూర్వోక్తప్రకారముగసర్పసంస్కారముజేయువానికి మహారోగమైనను శీఘ్రముగనివర్తించును. శుభమైనసంతతియుంగలుగును.

ఇతి సర్పసంస్కారవిధిస్సమాప్తః.

మృతాశౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయము.

యాజ్ఞవల్క్యః॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహమధ్యేతుపితుః ప్రత్యాబ్దికంయది। రుద్రాహేషోడశాత్పూర్వం పితుశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥ పితుర్దశాహమధ్యేతుమాతుః ప్రత్యాబ్దికంయది । రుద్రాహేషోడశాదూర్ధ్వం మాతుశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్॥

(షోడశాత్ సపిండీకరణాదిత్యర్థః॥)

తల్లియొక్క మరణదినము మొదలుకొనిదశాహములో పలతండ్రియొక్క ప్రాతిసాంవత్సరికశ్రాద్ధముతటస్థించెనేని- ౧౧ వ దినమునందు శ్రాద్ధహోమమైనపిమ్మట షోడశమునకు పూర్వమునందు ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమును జేయవలయును. ఆప్రకారముగానేతండ్రియొక్క మరణదినము మొదలుకొనిపదిదినములలో పలతల్లియొక్క ప్రాతిసాంవత్సరికశ్రాద్ధమంతరితమైనయెడల ౧౧వ దినమునందు షోడశశ్రాద్ధమైన పిమ్మట తల్లియొక్క ప్రాతిసాంవత్సరికశ్రాద్ధమును జేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యమునివరుఁడు చెప్పె. ఇచ్చటషోడశమునకనఁగా సపిండీకరణమునకనియర్థము॥

ఇతి మృతాశౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయస్సమాప్తః॥

దశదాన మంత్రములు.

దేశకాలౌసంకీర్త్య మమపితుః పాపక్షయార్థం దశదానాని కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య ॥ ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥

గోదానం శ్లో॥ { గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాద్ దతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ ఇతిగోదానంకుర్యాత్ ॥ }

భూదానం॥ { సర్వసస్యాశ్రయాభూమిర్వరాహేణసముద్ధృతా। అనంతపుణ్యఫలదాఅతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

తిలదానం॥ { తిలాఃపాపహరానిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః। పాపంహరంతుమేక్షిప్రమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

హిరణ్యదానం { హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

ఆజ్యదానం॥ { కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితం। దేవానామాజ్యమాహారమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే }

వస్త్రదానం॥ { శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయాలక్షణంపరం। దేహాలంకరణంవస్త్రమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

ధాన్యదానం॥ { ధన్యంకరోషి దాతారం మిహలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

గుడదానం॥ { ఇక్షుకాండసముద్భూతో గుడోమధువిరాజతః। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

రజితదానం॥ { పితౄప్రీతికరంత్వంహి కావ్యచంద్ర సముద్భవే। త్వద్దానాదిహచాముత్ర శ్రేయస్స్యాద్రజితంమమ॥ }

లవణదానం॥ { రసానామగ్రజంశ్రేష్ఠం లవణంబలవర్ధనం। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ }

ఇతి దశదానాని బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్ ॥

ఇతిదశదాన మంత్రాస్సమాప్తాః.

విశేషదాన మంత్రములు.

హిరణ్య దానం॥ { హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః॥ అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ }

తిలపాత్రదానం॥ { తిలాఃపాపహరానిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః। తిలపాత్రప్రదానేన ప్రీయతాం కమలాపతిః॥ }

ఛత్రదానం॥ { ఇహాముత్రాతపత్రాణాం కురు కేశవమేప్రభో। ఛత్రంత్వత్ప్రీతయేదత్తం బ్రాహ్మణాయ మయాశుభమ్॥ }

పాదుకాదానం॥ { కంటకోచ్ఛిష్టపాషాణ వృశ్చికాది నివారణే। పాదుకేసంప్రయచ్ఛామి గృహాణత్వంద్విజోత్తమ॥ }

కటదానం॥ { కటందాస్యామివిప్రేంద్ర గృహాణత్వం సుఖప్రదం। అనేనకటదానేన ప్రీయంతాంపితరస్సదా॥ }

చందనఖండ దానం॥ { మలయావాసమందారసఖ బృందారకార్చిత। చందనత్వత్ప్రదానాన్మే సాంద్రానందం ప్రవర్ధయ॥ }

దీపదానం॥ { దీపందాస్యామివిప్రేంద్రతుభ్యం ధ్వాంతనివారకం॥
అస్యప్రదానాత్సకలాః దోషాః నాశయ కేశవ॥

ఘంటాదానం॥ { దేవానామిష్టదాఘంటా సర్వదైత్యవినాశినీ।
తస్మాద్దాస్యామి తేఘంటాం తద్దానేనసుఖంకురు॥

చామర దానం॥ { శశాంకకరసంకాశ హిమడిండీరపాండుర।
ప్రోత్సారయాశుదురితం చామరామరవల్లభ॥

శయ్యా దానం॥ { యథానకృష్ణశయనం శూన్యంసాగరజాతయా।
శయ్యామమాప్యశూన్యాస్తు తథాజన్మనిజన్మని॥

సప్తధాన్యాని॥ { తృప్తింకరోతిభూతానా మిహలోకేపరత్రచ।
తస్మాత్ప్రదీయతేధాన్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

సువర్ణదానం॥ { సర్వపాపక్షయకరం సువర్ణంలోకభూషణం।
అగ్నేర్బీజంప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతింప్రయచ్ఛమే॥

తండులదానం॥ { జీవనంసర్వభూతానాం బలపుష్టివివర్ధనం।
తండులందీయతే యస్మాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥

సరస్వతీ దానం॥ { సరస్వతీజ్ఞానదాత్రీ విద్యానామధిదేవతా।
విద్యాసాధకకోశస్య దానాన్ముక్తింసమాప్నుయాత్॥

వేణు దానం॥ { వేణుదండశ్శుభకరో దశావస్థాసురక్షకః।
వేణుదండస్యదానేన తృప్తిర్దండధరస్యవై॥

యజ్ఞోపవీత దానం॥ { యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం కర్మసాధకం।
యజ్ఞోపవీతదానేన తుష్టాస్సర్వామరాస్సదా॥

అతఃపరంమనసోద్దిష్టదానానికుర్యాత్॥ విశేషదాన మంత్రాస్సమాప్తాః.

౧౦౮ దానమంత్రములు అష్టోత్తర శతదాన కల్పమందు వ్రాసి యున్నాను. ఆగ్రంథమందు జూడఁదగును.

షోడశ మహాదానములు.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ కన్యాగాచసువర్ణంచ శకటాశ్వగజాగృహాం॥
లాఙ్గలంసస్యధాత్రీచ కాలచక్రంతథాక్షితిః॥
మేషశ్చమహిషశ్చైవ అజసంజ్ఞయాస్తథా।
నామగాన్విద్ధిజ్ఞేయా మహాదానానిషోడశ॥

తా॥ ౧ కన్యాదానము, ౨ గోష్ఠీదానము, ౩ సువర్ణదానము, ౪ బండిదానము, ౫ అశ్వదానము, ౬ ఏనుగదానము, ౭ గృహదానము, ౮ నాగలిదానము, ౯ పైరతోనున్న సస్యభూదానము, ౧౦ కాలచక్రదానము, ౧౧ భూదానము, ౧౨ మేకదానము ౧౩ దున్నపోతుదానము, ౧౪ కృష్ణాజినదానము, ౧౫ శయ్యాదానము, ౧౬ సాలగ్రామదానము, ఈ ౧౬ మహాదానములని తెలియవలెను.

కేచిత్ ॥ శ్లో॥ కన్యాకనకదాసీచ శకటాశ్వగజాగృహం।
లాఙ్గలంకాలపురుషః కాలచక్రంతథాక్షితిః॥
మేషశ్చమహిషశ్చైవ భార్యాచోభయతోముఖీ।
తిలపర్వతవిజ్ఞేయామహాదానానిషోడశ॥ఏవంకేచిత్ప్రాహుః॥

దానకాలేవిశేషః॥ శ్లో॥ అశ్వంకర్ణేగజందంతే దాసీంకేశేఅజాంగళే।
గృహం స్తంభేవృషంస్కంధేగాంపుచ్ఛేకన్యకాంకరే।
స్పృష్ట్వాచైతానిదానాని తిష్ఠన్ దద్యాన్నసంశయః॥

ఈ షోడశ మహాదానములు చేయుటవలన మహావిశేషముగలదు గ్రంథవిస్తరభీతిచే ఈగ్రంథమందు వానివాని ఫలములు వ్రాయలేదు.

ఇతి షోడశమహాదానా స్సమాప్తాః.

మృతాహస్సు దెలియనిచో నిర్ణయము,

దేశాంతరమందు మృతుడగుటచే మాసముమాత్రము దెలిసి మృతిదినము దెలియనిచో నామాసమందమావాస్య యందైనను శుక్లకృష్ణైకాదసులందైనను ప్రతివార్షిక శ్రాద్ధము జేయవలెను. మృతదినము తెలిసి మాసముదెలియనిచో మార్గశీర్షము. మాఘము. భాద్రపదము. ఆషాఢము వీనిలో నొకదానియందాతిథిలో వార్షిక శ్రాద్ధము. మాసముతిథియురెండును దెలియనిచో నింటినుండి బయలుదేరినతిథియు మాసముగ్రహించునది. మఱియు ప్రయాణమందలితిథిమాసములుదెలియనిచో మృతవార్తవినుపించిన తిథిమాసములు గ్రహించునది. ప్రయాణమందును మృతవార్త యందును మాసముదెలిసి తిథి తెలియనిచో నామాసమందలి దర్శాదికమందు వార్షికము ప్రయాణాదులయందు తిథిమాత్రము దెలిసి మాసముదెలియనిచో మీదజెప్పిన మార్గశీర్షాదులలో నొకమాసమందాతిథి యందువార్షికము. ప్రస్థానమరణాచ్ఛ్రు

వణములలో దినముమాసము నెరుగనియెడల మాఘమందుగాని మార్గశీర్షమందుగానిదర్శయందుగాని వార్షికము జేయునది. దేశాంతరమృతి మొదలగునవి సంభవించితే పాలాశవిధిచే శ్రాద్ధము జేయవలయును. అప్పుడు దాహాదినమందే వార్షికము దెలియునది. ప్రతిసంవత్సరమునందు జర్గే శ్రాద్ధాదులలో నొకవేళ మృతాహస్సుకు విఘ్నంబు గలిగినను మృతదినము దెలియఁబడక పోయినను కృష్ణపక్షైకాదశియందు శ్రాద్ధంబును జేయవలెనుగాని మానగూడదు. జాతాశౌచ మృతాశౌచములు సంభవించినచో శుద్ధదినంబుననే కర్తవ్యము.

ఇతి మృతాహస్నిర్ణయము సమాప్తము.

గ్రంథవిస్తరభీతిచే ఈగ్రంథమందు మూలమువ్రాయనైతి.

మృత్తికాస్నాన ప్రయోగము.

శ్లో॥ విష్ణుశక్తిసమత్పన్నే । శంఖవర్ణే మహీతలే ।
అనేకరత్నసంపన్నే । భూమిదేవినమోస్తుతే ॥

ఆదౌ భూప్రార్థనం కృత్వా॥ ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య + స్య మమసమస్తపాపక్షయార్థం పిత్రూణాంపుణ్యలోకావాప్త్యర్థంఅష్టోత్తరశతమృత్తికాస్నానాంగ కూర్చప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థం పరిషత్ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా॥ కృచ్ఛ్రత్రయం దద్యాత్॥ కూర్చం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ఆవాహ్య॥ ఏవం + ర్థం మృత్తికాస్నానార్థం ఋత్విగ్వరణం యథాశక్తిబ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ తతఃబ్రాహ్మణాయ నూతనవస్త్రాణి దద్యాత్॥

అథమంత్రాః ॥శ్లో॥ మృత్స్నేహరకృతంపాపం । మృత్స్నేధనసుభప్రదా ।
మూర్ధ్నితత్ప్రేపనాద్దేవి । పరమాస్తుగతిర్మమ॥ ౧॥
మత్తికేబ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తికే విష్ణురూపిణి ।
సుకృతందుష్కృతంచైవ । మాంప్రాపయపరాంగతిం॥ ౨॥
మయేదాసింపురాయత్తు । మృత్తికేకృతమంజసా ।
పాపం నాశయమేపుష్టిం । ప్రయచ్ఛాశు వసుంధరే॥ ౩॥
ఓజస్తేజఃప్రకాశశ్చ । దేహివిశ్వంభరేసదా ।
ఐహికాముష్మికసుఖం । తవమేధారణాద్భవేత్॥ ౪॥

పృథ్వీత్వయాధృతాలోకా। దేవిత్వంవిష్ణునాధృతా।
త్వంచధారయమాందేవి। పవిత్రం కురుమాంసదా॥ ౫॥

స్నాత్వా॥ఆచమ్య॥ఏవం...ర్థం యజమానస్యపితుః...గోత్రస్య...స్య అంధత్వమూకత్వకాణత్వ బధిరత్వపంగుత్వ పిశాచత్వ నివారణార్థం అన్యోన్యసహాయేన ప్రథమమృత్తికాస్నానమహంకరిష్యే॥ స్నాత్వా॥ తే బ్రాహ్మణాఃజలమాదాయ ॥ కూర్చేసంప్రోక్ష్య॥ ఏవం + ర్థంయజమానస్యపితుః...గోత్రస్య...స్య అంధత్వమూక...ర్థం అన్యోన్యసహాయేన ద్వితీయ మృత్తికాస్నాన మహంకరిష్యే॥ అవశేషమృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యాయమృత్తికాందర్శయిత్వా॥శ్లో॥ మృన్మహారకృతం × ర్మమ॥ మృత్తికేబ్రహ్మ × పరాంగతిం॥మయేదానీం × వసుంధరే॥ ఓజస్తేజఃప్రకా + ద్భవేత్ ॥పృథ్వీత్వయా + సదా॥స్నాత్వా॥ కూర్చేజలంనిధాయ॥ ఏవంఅష్టోత్తరశతమృత్తికాస్నానాసికుర్యాత్ ॥ యజమానస్యపితరం × గోత్రం ...మయాకృతైఃఅంధత్వమూక × ర్థంమృత్తికాస్నానైఃయజమానస్య పితుః + గోత్రస్య...అంధత్వమూక + పైశాచికబాధానివృత్తిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥అంధత్వ...రస్తు॥త్వయాసమిత్తేనమయాకృతేనఅనేన పుణ్యేనపుణ్యవాన్భవ॥ బ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాదికందద్యాత్ ॥ దశదానాని కుర్యాత్॥ కేచిత్ ఆమశ్రాద్ధంకుర్వంతి॥శ్లో॥ సర్వపాపహరందేవంసర్వాభరణభూషితం। సర్వాయుధధరంధ్యాయేత్సర్వలోకమహేశ్వరమ్॥బ్రాహ్మణాఃపఠిత్వామృత్తికాస్నానదోషపరిహారార్థం మహాస్నానమహంకరిష్యే॥ తక్కినస్నానాదివిధులు వారివారివర్ణాచారములనుబట్టి తెలియదగినవి.(కర్త)తిరిగిస్నానముజేసినపితృదేవతలకర్ఘ్యమిచ్చి స్నానముజేసి సూర్యునికర్ఘ్యమిచ్చిస్నానముచేయవలయును. తక్కినవిషయములుపురాణోక్తకర్మప్రకాశికయందుఁజూడవలయును. ఇతిమృత్తికాస్నానప్రయోగస్సమాప్తః॥

గయాశ్రాద్ధఫలము,

శ్లో॥ పిత్రాదేర్బహుమానకర్మఫలదం తృప్తిప్రదంస్వర్గదమ్।
సాయుజ్యప్రదమేవవాతదపి యత్కించిద్గయాపార్వణమ్।
సాయాత్రాప్యథవా మహాసుఖకరీదైవాచ్చకర్తుర్నృతిః॥
స్యాదత్రైవహిముక్తిదైన సహితక్కర్త్రాపిత్రృణాంభవేత్।

తా॥ గయయందు స్వల్పముగనైన పిండప్రదానము చేసినవాని పితృదేవతలకు షోడశమహాదానాదికర్మలవలన గలిగెడి ఫలమును సంతుష్టియు స్వర్గంబును మోక్షంబును గలుగునని గయాయాత్రవలన యపారమగు నానందములు గలుగ జేయుననియు దైవవశముగలన గయకు బోవుచుండగ మార్గమధ్యంబున దేహత్యాగము సంభవించునను గయయందు పిండదానముచేసిన ఫలము సంభవించునని ప్రాచీనగ్రంథము లభిప్రాయము.

గయాశ్రాద్ధఫలం సమాప్తమ్.

సువాసినీత్వ నిర్ణయము.

దక్షః॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం మృతాస్త్రీయదివాపుమాన్ ।
తేనాగ్ని నాద హేతౌతు నవైధవ్యమితిస్త్రియాః॥
దశాహామధ్యేయదినాస్థిసంచయస్తదాపిమాతామ్రియతేసుతస్య।
పుణ్యాంగనాంజ్ఞాప్యసువాసినీనాంసౌగంధపుష్పాణ్యఖిలానిదద్యాత్ ॥
చితిభేదేనదాహశ్చేత్తత్కార్యాంతంపృథక్క్రియాః॥
భర్తుర్దశాహామధ్యేతు తద్భార్యాచమృతాయది ।
సువాసినీతివిజ్ఞేయా పుణ్యాస్త్రీపూజనంక్రియాత్ ॥

సుమంతుః ॥శ్లో॥భర్తృసూతకప్రాగస్థిచయనాత్పూర్వమేవవా।
తద్భార్యాతుమృతాపూజ్యా సావైసౌవాసినీభవేత్ ॥

అత్రసిద్ధాన్తపక్షః॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వంప్రేతపత్నీ మృతింగతా।
సువాసినీతిఖ్యాతాపిపరంవైధవ్యమాప్నుయాత్ ॥
భర్తృసంచయనాత్పూర్వం భార్యాయదివిపద్యతే।
సువాసినీత్వంతస్యాస్తి అన్యథావిధవాభవేత్ ॥

ఇతి సువాసినీత్వనిర్ణయస్సమాప్తః॥

కర్తృనిరూపణము.

శ్లో॥ పుత్రఃపౌత్రఃప్రపౌత్రశ్చ । పుత్రికా పుత్రఏవచ ।
పత్నీభ్రాతాచతత్పుత్రః । పితామాతాస్నుషాతథా॥
భగినీభాగినేయశ్చ పిండదోధనహార్యపి ।
పూర్వంపూర్వంపరఃకర్తా తదభావేపరఃపరః॥

తా॥ పుత్రుఁడు - పౌత్రుఁడు - ప్రపౌత్రుఁడు - పుత్రికాపుత్త్రిఁడు - భార్య, భార్యతయు - అతనిపుత్రుఁడును - తండ్రియు - తల్లియు - కోడలును - చెల్లెలును-మేనల్లుడును - సపిండుఁడును-ధనహర్తయు-వీరుపూర్వపూర్వాభావమునందుత్తరోత్తరకర్తృత్వము గలవారని తాత్పర్యము.

మరీచిః॥ శ్లో॥ స్త్రీకర్త్రీభర్తృకృత్యేషుపిత్రోఃకర్మణిచేద్యది ।
దశాహాభ్యంతరేదైవాద్రజోదోషేణ దూషితా।
తత్కర్మవ్యర్థతామేతి సాస్నాత్వాపంచమేహని ।
నగ్నశ్రాద్ధం సమారభ్య పునఃకర్మసమారభేత్॥

తా. భర్తయొక్క ప్రేతకృత్యంబులయందు భార్యయేకర్తయైయుండి పదిదినములలోపలరజోదూషితురాలయ్యెనేని అదివరకుచేసినకర్మయంతయును వ్యర్థమగును, కావున పంచమదినంబునందు స్నానంబుజేసి నగ్నశ్రాద్ధంబును ప్రారంభించిమఱల కర్మను చేయవలయునని మరీచివచించె.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాఽథకనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యాసుతోదహేత్ ।
అగ్నికార్యేప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యాసుతోఽగ్రజః॥
అనేకపత్నీపుత్రాణాం యస్తుజ్యేష్ఠస్సఏవహి ।
పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదిత్యాహకాశ్యపః॥

తా. జ్యేష్ఠుఁడైనను, కనిష్ఠుడైనను జ్యేష్ఠభార్యాసుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలోజ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికిసపిండీకరణమును జేయవలయునని కాశ్యపుఁడువచించె.

శ్లో॥ ఔరసఃక్షేత్రజశ్చైవ పుత్రికాపుత్రఏవచ ।
భ్రాతావాభ్రాతృపుత్రోవా సపిండీకరణంచరేత్॥

అత్రభ్రాతా కేవలసోదరః॥ ఏషామభావేపత్నీచ ధనహార్యపివాభవేత్॥

కేచిత్॥శ్లో॥ పుత్రాభావేతుపత్నీస్యా త్పత్న్యభావేతుసోదరః।
పత్న్యభావేతుసాపత్న్యః పుత్రఏవనియుజ్యతే ।
తదభావేతుతత్పుత్ర ఆసన్నోన్యస్తతఃపరం ।
ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాదేకాదశేహని॥

తా. ఔరసపుత్రుఁడు లేనపుడు క్షేత్రజాదులును, పుత్రికయును, పుత్రికాపుత్రుఁడును, సోదరుఁడును, తత్పుత్రుఁడును, సపిండీకరణమునుజేయవలయును, వీరులేనప్పుడు భార్యయు, ధనహర్తయునుజేయవచ్చును, కొంతమందిపుత్రాభావమందుపత్నియనిన్ని ప

త్నిఅభావమందు సోదరుఁడును అటుగాక భార్యాభావమందుసవతితల్లియు ఆమెలేనప్పుడు ఆమెపుత్రుడునువీరులేనప్పుడుపిరిపుత్రుఁడునుపిమ్మటదగ్గిర సంబంధులునుకర్తృత్వము కలవారని తా. ఆద్యశ్రాద్ధము ౧౧ దినమునందుజేయవలెను. ఇందువలనకర్తశుద్ధిగలదని తాత్పర్యము. తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువు మొదలగుగ్రంథములందు జూడవలయును- గ్రంథవిస్తరభీతిచేవ్రాయనైతి.

ఇతి కర్తృనిరూపణం సమాప్తమ్.

కర్తృభార్యా రజస్వలా విషయము.

శ్లో॥ ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే కర్తృభార్యారజస్వలా ।
ఆద్యంశ్రాద్ధంప్రకుర్వీత ఊనాద్యాదివివర్జయేత్ ।
శ్రాద్ధకర్తుర్యదా భార్యా ఆశౌచాంతేరజస్వలా ।
శ్రాద్ధశేషంప్రకుర్వీత వర్జయిత్వాసపిండనమితి ॥

శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీతేత్యనేనవాక్యేన ఏకాదశేహనివిహితమాద్యమాసికం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్గనాఖ్య శ్రాద్ధంచకుర్యాత్ । వర్జయిత్వాసపిండనమితితదర్ధమపకృష్యపంచదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధానివర్జయేత్ ॥ కేచిత్ పంచమదినే శుద్ధింసంపాద్యఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం సపిండీకరణశ్రాద్ధం కుర్యుః॥

తా. పదునొకండవదినము సంప్రాప్తమగుచునుండఁగా కర్తయొక్కభార్యరజస్వలయయ్యేనేని ఆద్యశ్రాద్ధంబును చేయవలయును, ఊనాద్యాదులను వదలవలయును, శ్రాద్ధకర్తయొక్కభార్యఆశౌచాంతమునందు రజస్వలయయ్యేనేనిసపిండనమునువదలి శ్రాద్ధశేషమునుజేయవలయును. అనఁగా ౧౧వ దినమునందు శాస్త్రోక్త ప్రకారముగఁజేయఁదగిన పుణ్యాహవాచనము ఆహ్నికము రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధము వృషోత్సర్జనాంగశ్రాద్ధంబునుజేయవలయును, షోడశశ్రాద్ధములలో ఆద్యశ్రాద్ధము తప్ప పంచదశైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధమమాత్రము వదలవలయును, కొందఱుఆద్యశ్రాద్ధముగూడ భార్యరజస్వలయయిన ౫వ దినంబు వస్నానముఅయినపిమ్మట ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము సపిండీకరణశ్రాద్ధము ఒకదినమునందే ఆచరింపుచున్నారు, తక్కినవిషయములు దేశాచారములనుబట్టిజరుపవలయును.

ఇతి కర్తృభార్యా రజస్వలా విషయ స్సమాప్తః.

ఏకాదశాహదినంబున జ్ఞాతాశౌచము.

కాలామృతే ॥శ్లో॥ త్యక్త్వాబాంధవ సూతకేతు సకలం చాద్యాది పశ్చాచ్ఛరే । తాత్కార్యం తల్లఘుసూతకేతు విహితం చాద్యాది

యచ్ఛోదితమ్ । సాపిండ్యార్థ మథాపకృష్యమఖిలం శ్రాద్ధం పరిత్యజ్యత । త్సాపిండ్య ద్విహితోదకుంభ మథవా పూర్వానంచ పశ్చాచ్చరేత్ ॥

తా॥ దశాహదినమునైన ఏకాదశాహదినమునైనను జ్ఞాతిసంబంధ దశరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని ౧౧ వ దినంబున నేకాహశ్రాద్ధముచేసి ఆశౌచము నివృత్తియైన పిమ్మట తక్కిన కృత్యముల జేయవలయుననియు, త్రిరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని అద్యైకాహశ్రాద్ధముతోడనప్పుడుచేయఁదగిన అన్నిశ్రాద్ధములుజేయవచ్చుననియు ౧౨ వ దినంబునసపిండీకరణముచేయనిచ్చగల పురుషుడాదినంబునచేయఁదగిన సోదకుంభశ్రాద్ధము నుఁదలి తక్కినగ౧౬-వ ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధమునందుచేర్చి ౧౨-వ దినంబునచేయవలెను. సపిండీకరణంబైనపిమ్మట మఱలనాయాకాలములందు ఊనాదిమాసశ్రాద్ధములకు తక్కినసోదకుంభశ్రాద్ధములను జేయవలెనని తాత్పర్యము.

వా॥ మధ్యే ప్రత్యాబ్దికే ప్రాప్తే ఏకాదశేహని ఆద్యాదీని శ్రాద్ధాదీని కృత్వాతి దహం దేవ ప్రత్యాబ్దికం కుర్యాత్ ॥ ఇతి బ్రాహ్మణవిషయః క్షత్రియ వైశ్య శూద్రాణాం శుద్ధిదినేకర్తవ్యం॥

తా. ఆశౌచదినంబులలోపల శ్రాద్ధంబుసంభవించినయెడల పదునొకొండవదినమునందు ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునుచేయవలెను- ఇదిబ్రాహ్మణవిషయము- క్షత్రియులకుశుద్ధిదినము ౧౩ నందును, వైశ్యులకు ౧౬ దినమునందును శూద్రులకు, న్యాయవిధిప్రకారము ౩౧-వ దినమునందునుశుద్ధిగలదు. కొన్నిస్మృతులలో 'త్రింశద్దినానిశూద్రస్యతదర్ధంన్యాయవర్తినః॥ అనిచెప్పియుండెను- కాఁబట్టిదేశాచారప్రకారము ౧౫ దినములవఱకు ఆశౌచమునవలంబించి ౧౬-వ దినమునందుశుద్ధిపడుచున్నారు. ఈపక్షములలో ౧౬ దినమునంజేఆబ్దికముజరపవలయును.—

ఇతి ఏకాదశాహేజ్ఞాత్యాశౌచ విధిస్సమాప్తా॥

త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధనిర్ణయము.

తిథిదర్పణే॥ శ్లో॥ కుర్యాత్త్రైపక్షికంశ్రాద్ధం త్రిపక్షేవిషమేహని॥

అపరః॥ త్రిపక్షే ద్వాదశేపక్షే చతుర్వింశతిపక్షకే।
పక్షత్రిపంచకంకృత్వా ఆదిమధ్యాంత్యపంచకే॥

తా. త్రైపక్షికశ్రాద్ధమునుమూఁడవపక్షములో విషమదినమందుఁజేయవలయునని తిథిదర్పణమనుగ్రంథమునందుఁజెప్పఁబడెను. మూఁడవపక్షంబునవాదియందు ౧౦ దినములకుపిమ్మట ౫ దినములలోనొకదినంబున త్రైపక్షికశ్రాద్ధముచేయవలెనుఅనఁగామ్పతదిన

మునకు౧౦ రోజులకుపిమ్మట రాగది॥లోగా, ఆ౧౧వమాసమునయిరువదిదినములు మొదలుయిరువదిఅయిదుదినములకు లోపుగా శుద్ధిగల యొకదినంబునఊనషాణ్మాసికంబును, పండ్రెండవ మాసంబున యిరువదిఅయిదుదినములకుపైన నొకశుద్ధిగలదినమునందు ఊనాబ్దికశ్రాద్ధంబును జేయవలయునని తాత్పర్యము.

ఊనత్రయములకు నిషిద్ధకాలములు.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ నందాదర్శచతుర్దశీ భృగుశనిష్వగ్నిత్రిపూర్వాసు రే
షూనాన్యేవనహీతిపుష్కరదినేష్వన్యేషువర్జ్యాష్వపి ।
కుర్యాదుత్తరమాసికేన. సహతత్ర్పాణ్మాసికంచాకృతం ।
నత్రైపక్షికమూనకర్మచతథాపశ్చాచ్చరే దేవతత్॥

తా. పాడ్యమి-షష్ఠి, ఏకాదశిఈనందతిథులును అమావాస్యయు, ఉభయపక్షచతుర్దశీతిథులును, శుక్రశనివారంబులును-కృత్తిక, పూఫ పూషా, పూభా, మూలద్విశాత్రిపాన్నక్షత్రంబులును, పూర్వముతిథ్యాదికాంతిపరికరణమునందుయాగ్రంథములలోవ్రాయఁబడినతిపుష్కరదినంబులును ఊనత్రయములకు నిషిధంబులనియు, ప్రతిమాసంబున జేయవలసినమాసికములు అనుపపత్తిచేతనిలిచియున్నయడల ఆమాసికములు పైమాసికముతో జేర్చిచేయవచ్చుననియు, ఊనత్రైపక్షికమాసికములట్లుచేయఁగూడదనియు తాత్పర్యము.

శ్లో॥ త్రైపక్షికోనషాణ్మాసికోనాబ్దికమథాచరేత్ ।
ఏతేషామన్యకాలేతు నపునః కరణం స్మృతమ్॥

తా. త్రైపక్షికోనషాణ్మాసికోనాబ్దికశ్రాద్ధములనుట. ఈశ్రాద్ధములకువిధ్యుక్తకాలమతిక్రమించకమునుపే జేయవలయునుగాని అతిక్రమించిన పిమ్మటఁజేయఁగూడదని యభిప్రాయము విశ్వాదర్శమునందును నీయర్థమే ప్రతిపాదింపఁబడినది.

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ గణశఃక్రియమాణేషు మాసికేష్వను భావిషు।
త్రీణిస్యురర్ఘ్యపాత్రాణిపిండాః త్రీనేవనిర్వపేత్ ॥

తా. అనేకములగుమాసికముల నొక్కతూరిచేయునెడల అర్ఘ్యపాత్రపిండములు మూఁడేసియేయని యెఱుఁగవలెను.

వ్యాసః॥ శ్లో॥ నాసపిండీకృతేప్రేతే పితృత్వముపపద్యతే।
అకృతస్యతుపుత్రస్య శుభం కించిన్నవిద్యతే।
నచనైమిత్తికం కామ్య మిష్టాపూర్తాదికంచన।
నాసపిండీకృతే పిత్రో రన్యేషాం శ్రాద్ధమేవచ॥

తా॥ సపిండీకరణము చేయనియెడల ప్రేతత్వము విడిచిపోదు. చేయనిపుత్రునకు శుభముకొంచెమైనను లేదు. తల్లిదండ్రులకు సపిండీకరణమును జేయక మునుపు ఇతరులకు శ్రాద్ధములను జేయఁగూడదని వ్యాసుఁడు వచించె.

ఇతి త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధకాలాః సమాప్తాః.

స్నానోదక నిర్ణయము.

శ్లో॥ మృతౌజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేపర్వణిపర్వణి।
అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ నస్నాయాదుష్ణవారిణా।
జానన్నాపదితథా యస్స్నాయాదుష్ణవారిణా।
సగోహత్యాకృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవనసంశయః॥
(తాశ్చాపోనద్యాదితీర్థేషు పవిత్రతమాః॥ అలాభేమంత్రపూతా ఇతి॥)

తా॥ జనన మరణములయందును సంక్రమణమునందును, శ్రాద్ధమునందును, దర్శ మొదలగు పర్వములయందును, అస్పృశ్య స్పర్శయందును - ఉష్ణోదకముచేత స్నానము ను జేయఁగూడదు. రోగరహితుండై యుండియు నీకార్యములయందుష్ణోదకముచేత స్నానమును జేయువాఁడు గోహత్యకుఁ దుల్యమైన పాపమును జేసినవాఁడగును. నద్యాదితీర్థములయందు స్నానమును జేయుట యుత్తమము, అవి లభించని యెడల మంత్రపూతోదకములచే స్నానముచేయవలయును. ఇతిస్నానోదక నిర్ణయస్సమాప్తః.

జీవత్పితృనకు శ్రాద్ధనిషేధము,

తండ్రి జీవించియున్న జ్ఞాతులు మాత్రము తిలోదకాదుల నీయఁగూడదు. జ్ఞాతులతోఁగూడ నాశౌచదినంబులయందు సహవాసంబును జేయఁగూడదు. తండ్రిబ్రతికియున్నను తనతల్లి శ్రాద్ధముమాత్రము యథావిధిగా వారివారి కులాచారములనుబట్టి తప్పక జేయవలెను. తండ్రి జీవించియుండగ జ్యేష్ఠభ్రాతయైనను కనిష్ఠభ్రాతయైననుమృతినొందినయెడలతిలోదకాది ప్రేతకృత్యములన్నిటిని తనతండ్రే జేయవలెను. కర్తృత్వమువహించినను తల్లిదండ్రులకాయుర్వృద్ధిని గోరుపుత్రుఁడు ప్రేతకృత్యంబులను జేయఁగూడదని తెలియవలెను.

ఇతి జీవత్పితృకస్య శ్రాద్ధనిషేధ స్సమాప్తః.

తిలతర్పణ నిషేధము.

స్మృతిసార సంగ్రహే॥ } శ్లో॥ తీర్థశ్రాద్ధే గయాశ్రాద్ధే ప్రేతశ్రాద్ధేనుమాసికే।
సపిండీకరణేచైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥

వృద్ధిశ్రాద్ధేసపిండ్యాంచ మాసికేచానుమాసికే।
ఆబ్దికేప్రథమేచైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥
దర్శేతిలోదకంపూర్వం పశ్చాద్దద్యాన్మహాలయే।
ప్రత్యబ్దేనాపరంపూర్వం పరేహానితిలోదకం।
ప్రత్యబ్దాంగంతిలందద్యాన్నిషిద్ధేపిపరేహాని।
వర్గైకస్యవచోయేషా మన్యేషాంతువిసర్జయేత్॥

తా॥ తీర్థశ్రాద్ధమునందును - గయాశ్రాద్ధమునందును - ప్రేతశ్రాద్ధమునందును అనుమాసిక శ్రాద్ధమునందును - ప్రథమాబ్దికశ్రాద్ధంబునందును - సపిండీకరణశ్రాద్ధమునందును - వృద్ధిశ్రాద్ధమునందును - సాపిండ్యమునందును - మాసికాను మాసికమునందును తిలతర్పణమును జేయకూడదు - దర్శశ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధకర్మాంగతర్పణమునకు ముందుగాను మహాలయశ్రాద్ధమునందు విమ్మటను తిలతర్పణమును జేయవలయును. ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునందు సద్యఃకాలమునందే తిలతర్పణము జేయఁగూడదు. పరదినపాతఃకాలమునందు తిలతర్పణము జేయవలయును. పరదినము తిలతర్పణమును జేయుటకు నిషిద్ధదినమైనను తిలతర్పణమును జేసియే తీరవలయును. శ్రాద్ధమునందలి వర్గత్రయమునకే తిలతర్పణమును జేయవలయును గాని యితరులకు తిలతర్పణమును జేయఁగూడదని తాత్పర్యము స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ నజీవపితృకఃకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాంగతిలతర్పణమ్।
శ్రాద్ధమాత్రంప్రకుర్వీత తర్పణంతుపితాచరేత్॥

తా॥ జీవపితరులుగలవాడు శ్రాద్ధంబునుమాత్రం బొనర్పవలయును గాని శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణము జేయఁగూడదు. ఆతర్పణంబును తండ్రి చేయవలయునని స్మృతికారులు వచించిరి.

ఇతితిలతర్పణనిషేధస్సమాప్తః.

దర్శతిలతర్పణ ఫలము.

శ్రీభారతే అనుశాసనికపర్వణి శతోత్తరపంచవింశాధ్యాయే॥ పితరఊచుః.

శ్లో॥ అమావాస్యాంతుయేమర్త్యాః ప్రయచ్ఛంతి తిలోదకం।
కృతంభవతిశ్రాద్ధం సరహస్యంయథార్థవిత్॥
హృష్టపుష్టమనాస్తేషాం ప్రజాభవతినిత్యతా।
కులవంశస్యవృద్ధిస్తు పిండదస్యఫలంలభేత్।
శ్రద్ధధానస్తుయఃకుర్యాత్పితౄణామనృణోభవేత్॥

తా॥ పితృదేవతలు చెప్పుచున్నారు. యేమనుజులైనా అమావాస్య దినమునందు మధుమిశ్రమగు ఔదుంబరపాత్రలో తిలోదకము పితరుల నుద్దేశ్యముగా యిచ్చునెడల వారలు యథార్థ జ్ఞానము కలవారు ధర్మరహస్య మెరిగినవారుగా నుందురు. వారలకు హృష్టపుష్టులుగానుండు సంతానము ముక్తిప్రదమైనదై యుండును. కులము - వంశము యభివృద్ధియగును. పిండదానము చేసిన ఫలములభించును. శ్రద్ధతో తిలతర్పణముచేయు వాడు పితృఋణములోనుండి ముక్తుడుకాగలడని తాత్పర్యము.

అనుశాసనికపర్వణిశతోత్తర షడ్వింశదధ్యాయే॥

దేవాఊచుః॥ శ్లో॥ బలింభిక్షాంతథార్ఘ్యంచ పితౄణాంచతిలోదకమ్ ।
తామ్రపాత్రేణదాతవ్య మన్యథాల్పఫలంభవేత్ ।
గుహ్యమేతత్సముద్దిష్టం యథాతుష్యంతి దేవతాః॥

తా॥ దేవతలు చెప్పుచున్నారు, బలిప్రదానము, భిక్షమొసగుట, అర్ఘ్యమిచ్చుట, పితరులనుద్దేశ్యముగా తిలోదక మిచ్చుట, ఇవి యావత్తు తామ్రపాత్రలతో జరుపవలయును. లేనియెడల అల్పఫలము కలుగును, యేకార్యముచే దేవతలు సంతసింతురో ఆరహస్యము చెప్పబడెనని తాత్పర్యము.

మాతాపితరుల శ్రాద్ధదినములలో బ్రహ్మయజ్ఞ నిత్యతర్పణములను శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందేకొందరును శ్రాద్ధాత్పరమునందు కొందరును ఆచరింపుచున్నారు వానిలో సమీచీనమేదనిశోధింపగా శాఖాభేదములచేత ఆయాచార భేదములు కలవు.

శ్లో॥ ఆదౌనైమిత్తికంకుర్యాత్పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్॥

తా॥ అనుప్రమాణము ననుసరించి ఋక్శాఖులు శ్రాద్ధానంతరమే బ్రహ్మ యజ్ఞ నిత్యతర్పణములు జరిగించుటయును యజుశ్శాఖలు శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే ఆచరించుటయును గలదని తాత్పర్యము.

ఇతిదర్శే తిలతర్పణఫలమ్ సమాప్తమ్.

తాంబూల చర్వణము.

(ప్రయోగ పారిజాతే) శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధేతథాదర్శే యుగమన్వంతరాదిషు ।
శ్రాద్ధంనిర్వర్త్యభుక్త్వాతుతాంబూలంఖాదయేద్ద్విజః॥
మోహాదకృత్వాయశ్శ్రాద్ధం తాంబూలంయదిఖాదయేత్
శ్రాద్ధహంతాభవేత్కర్తా రౌరవం నరకంవ్రజేత్॥
పిత్రోః ప్రత్యాబ్దికే శ్రాద్ధేదివారాత్రౌ తాంబూలచర్వణం

నిషిద్ధం॥ అంగతిలతర్పణస్య పరేద్యుః ప్రాతర్విహితత్వేనసాంగ పిత్రుకర్మానివృత్తేః॥

తా॥ పక్షుదర్శ యుగమన్వంతరాదులయందు! శ్రాద్ధకర్మ నాచరించి పిదపఁ తాంబూల చర్వణాదికమును జేయవలెను. ఒకవేళ శ్రాద్ధము నాచరింపక తాంబూల చర్వణాదికమును జేసినేని రౌరవాది నరకములను బొందును. తల్లిదండ్రుల యొక్క ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధములయందు పరదిన ప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణము జేయువఱకు తాంబూలచర్వణాదికమును జేయఁగూడదని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ మృతాశౌచే తథాశ్రాద్ధేమాతపిత్రోర్మృతేహని ।
ఉపవాసేచ తాంబూలం దివారాత్రౌవిసర్జయేత్ ॥

తా. మృతాశౌచమునందును, శ్రాద్ధదివసమునందును, తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునందును ఉపవాసవ్రతదినములయందును తాంబూలచర్వణంబునుజేయగూడదని తాత్పర్యము.

శ్రాద్ధదర్పణే॥ శ్లో॥ భక్ష్యంచ పిండనైవేద్యం వికిరాన్నంచ స్పర్శనమ్ ।
తాంబూలచర్వణంకృత్వాపునశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥

తా. మానముతోవండిన భక్ష్యమునుపిండనైవేద్యము జేసినను వికిరాన్నముభోజన పాత్రకుస్పర్శతగిలినను కర్తతాంబూలముభక్షించినను తిరిగిశ్రాద్ధముచేయవలయునని శ్రాద్ధదర్పణము ఘోషింపుచుండెను.

ఇతితాంబూల చర్వణమ్ సమాప్తమ్.

మాతుర్దశాహమధ్యంబున పితృమృతి.

స్మృత్యంతరే ॥శ్లో॥ మాతుర్దశాహమధ్యేతు పితాయస్య ప్రమీయతే ।
పైతృకంతుయథాకాలం పితుస్సర్వంసమాపయేత్ ।
తతోమాతుస్త్రిపక్షాదాశేషంకర్మసమాపయేత్ ॥

తక్కినవిషయములు ధర్మశాస్త్రగ్రంథములయందు జూడదగును.

తా. తల్లిమృతినొందిన దశాహమధ్యతండ్రి మృతిబొందినయెడల తండ్రికిశ్రాద్ధము సంపూర్తిగాజేసిపిమ్మట 3 వ పక్షములో ఆదియందుఅనఁగా ౧౦ దినములకుపిమ్మటనే దినములలో తల్లికిలోఁగడచేసిన క్రియలుగాకతక్కిన శ్రాద్ధమంతయుసమాప్తిజేయవలయునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ మాతుర్దశాహమధ్యేతు మృతశ్చేద్యదివైపితా ।
పితుర్మరణ మారభ్య దశాహంసూతకం భవేత్ ॥

తా. తల్లిదశాహమధ్యమందు తండ్రిమృతిబొందినయెడల తండ్రిమృతిబొందినదిమొదలు ౧౦ దినములునూతకమని తాత్పర్యము.

ధర్మప్రవృత్తౌ॥ శ్లో॥ మాతాపిత్రోర్యథాశౌచందశాహంవిహితంబుధైః॥
పైతృకాదూర్ధ్వమేకస్యాన్మాత్రాశౌచంతుపక్షిణీ॥

తా. తల్లిదండ్రిమొదలగువారిమృతులయందు ౧౦ దినములుఆశౌచము. తండ్రియొక్క శ్రాద్ధముచేయుచుండగా ఊర్ధ్వభాగమునందు తల్లిచనిపోయినయెడల మాతాశౌచము ఒకటిన్నరదినమనితాత్పర్యము-

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాచ్ఛేషాదశేహని।
కర్తుస్తాత్కాలికాశుద్ధి రశుద్ధః పునరేవసః॥

తా- ఆద్యశ్రాద్ధంబునుఅపరిశుద్ధుడైజేయవలెను. ఈశ్రాద్ధముజేయుటవలన కర్తతత్కాలంబునందు పరిశుద్ధికలుగుననితాత్పర్యము.

శ్లో॥ పితురాశౌచమధ్యేచే న్మాతుశ్శ్రాద్ధం పతేద్యది।
రుద్రాహేషోడశాత్పశ్చా న్మాతుశ్శ్రాద్ధంవిధీయతే॥
మాతురాశౌచమధ్యేచే త్పితుశ్శ్రాద్ధంపతేద్యది।
రుద్రాహేషోడశాదర్వా క్ర్పచ్ఛ్రాద్ధంతువిధీయతే॥

ఇతి ఆశౌచఖండే శాతాతపః॥

అస్యార్థః॥ ఏకాదశాహేపితుః షోడశాదిశ్రాద్ధం కృత్వాతతఃమాతుః ప్రత్యాబ్దికంకర్తవ్యం ఏకాదశాహే ఆద్యశ్రాద్ధంనిర్వర్త్యపితుః మృతాహశ్రాద్ధంకృత్వా అథఆద్యాదిషోడశశ్రాద్ధాని కారయేదిత్యర్థః॥
ఇతిమాతృదశాహమధ్యే పితృమృతిస్సమాప్తః.

అధికమాస ప్రకరణము.

అధిమాసములోమృతిబొందినవానికి తిరిగి ఆమాసమువెప్పుడైనా అధికమాసమువచ్చినయెడలఆమాసమునందేప్రత్యాబ్దికము.శుద్ధమాసములోజేయనక్కరలేదు. శుద్ధమాసమునందు మృతులయినవారికైతేఅధికమాసమునందుఅవసరములేదు మాసికములుమాత్రముఅధికమాసమందుకూడా శ్రాద్ధముచేయువలెను. అధిమాసములో మృతులైనవానికి శుద్ధమాసములోమృతదినమునకు లోగడదినమందు అన్వాద్యశ్రాద్ధము

చేసిమృతతిథియందు ఊనమాసికముపెట్టవలెను. అక్కడనుంచి ౨౮ దినముందునెలమాసికముపెట్టి౩౦ దినమందుద్వితీయమాసికముపెట్టి అక్కడనుంచి ౧౫ దినములలోగామధ్యపంచకమునందుత్రైపక్షికశ్రాద్ధముచేసి క్రమముగాసంవత్సరాంతముజరిగించవలెను. సంవత్సరమధ్యఅధికమాసముసంభవించేయెడల శుద్ధాధికములకుఒకటేసంకల్పముజేసి అధికమాసికముపెట్టవలయును. సంవత్సరాంతమందుఅధికమువచ్చేపక్షముకు ఊనాబ్దికమునుసంవత్సరవిమోకమునుఆబ్దికమును ౩ నుఅధికమాసములోనేపెట్టవలసినదిగానిశుద్ధమాసంబునవాచరింపగూడదు. మధ్యాధికమువచ్చినప్రథమాబ్దికానికిలోగడమాసానికే ౩౬౦ దినములగునుగనుక లోగడమాసములోఊనాబ్దికవిమోకములు జరిగించవలెననేమాట యుక్తముగాదు,ఆరెండుమాసములు ౩౦ దినములసంజ్ఞే కనుక ప్రథమాబ్దికముతోకూడానే జరిగించవలయును. శుద్ధమాసమునందు మృతులయినవారికి ప్రథమాబ్దికము మలమాసము వచ్చినచో నప్పుడే చేయవలెను. ద్వితీయాబ్దికాదులు మాత్రము శుద్ధమాసమునందే జరుపవలయును.

తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు జూడవలెను.

గర్గః॥ శ్లో॥ అగ్న్యాధానంప్రతిష్ఠాంచయజ్ఞదానవ్రతానిచ।
దేవవ్రతవృషోత్సర్గచూడాకరణమేఖలాః ।
గమనందేవతీర్థానాం వివాహమభిషేచనమ్ ।
యానంచగృహకర్మాణి మలమాసేవివర్జయేత్।

తా. అగ్న్యాధానం- ప్రతిష్ఠ-యజ్ఞదానవ్రతములు- దేవవ్రతము-వృషోత్సర్గము చూడాకరణము-మేఖల- దేవక్షేత్రతీర్థాటనము- వివాహము- అభిషేచనము- యానము ను-గృహకర్మములు-అనువానిని మలమాసమునందు-విడువవలయునుఅనిగర్గుఁడుచెప్పె-

శ్లో॥ అవశ్యకర్మమాసాఖ్యం మలమాసమృతాబ్దికం ।
తీర్థేభచ్ఛాయయోశ్శ్రాద్ధం మఖకర్మపితృక్రియాః ।
కుర్యాన్మలిమ్లుచేవర్ష మధ్యేచేత్సతదాధికం ।
తత్రస్యాన్మాసికంమృత్యు మాసాత్సద్వాదశోయది ।
ప్రేతక్రియాంసమాప్యాత్ర కుర్వీతాభ్యుదయంతథా ।
శ్యామాకాగ్రయణంకృచ్ఛ్రత్రియవర్జమతోన్యథా॥

తా. మలమాసమునందు అవశ్యముగాఁ జేయఁదగిన మాసికాదికర్మములును ఆబ్దికములును-తీర్థశ్రాద్ధములను-యజ్ఞకర్మములను-పితృక్రియలను, చేయవచ్చునని యెఱుంగవలయును. మఱియును, వర్ష మధ్యమందును మాసము వచ్చెనేని అప్పుడు అధికమాసములు గ్రహింపవలయును- మరణమాసము మొదలుకొని పదిరెండవ మాసము మలమాసమయ్యెనేని దానియందు ప్రేతకర్మములను సమాప్తిని పొందించి పిమ్మట అభ్యుదయకర్మములను చేయవలయును- అని మార్త్యోదయమను గ్రంథమునందు జెప్పఁబడియె-

కాంచ॥ శ్లో॥ కామ్యారంభం వృషోత్సర్గం పర్వోత్సవముపాకృతిం ।
మేఖలాచౌలమాంగల్యా గ్న్యాధానోద్యాపనక్రియాః ।
వేదవ్రతమహాదానాఽభిషేకానష్టమాసికం ।
ఇష్టంపూర్తం దధాయస్య విద్యాలోపోన్యథాకృతౌ ।
తత్సర్వమష్టకాదన్య ద్ధమమాసేవివర్జయేత్ ।
సూతకేపిచకర్తవ్యం స్నానాద్యం రాహుదర్శనే॥

తా. కామ్యారంభము, వృషోత్సర్గము, పర్వోత్సవము, ఉపాకర్మము, మేఖలచౌలము, మాంగల్యము, అగ్న్యాధానము, ఉద్యాపనక్రియ, వేదవ్రతము, మహాదానము, అభిషేకము, అనువానిని అధికమాసమునందు, విడువవలయును, గ్రహణకాలమునందు జననమరణాశౌచములు గలిగియున్నప్పటికిని గ్రహణప్రయుక్తస్నానాదికమును జేయవలయును, అనియీ మార్త్యోదయమను గ్రంథమునందుఁ జెప్పఁబడియె మఱియును॥

శ్లో॥ గర్భవార్ధుషికేభృత్యే ప్రేతకర్మణిమాసికే ।
సపిండీకరణేనిత్యే నాధిమాసంతువర్జయేత్॥

తా. గర్భమునందును, వర్ధియందును, భృత్యునియందును, ప్రేతకర్మమునందును, మాసికమునందును, సపిండీకరణమునందును, అధికమాసమును విడువవలసినపడదని పరాశరస్మృతియందుఁ జెప్పఁబడియె.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ మాసద్వయేబ్దమధ్యేచ సంక్రమో నభవేద్యదా ।
ప్రాకృతస్తత్రపూర్వస్స్యా దుత్తరస్తుమలిమ్లుచః॥

తా. సంవత్సరమధ్యమందు రెండు అధికమాసములు తటస్థించెనేని మొదటి మాసము ప్రాకృతమాసముగాను రెండవమాసమును అధికమాసముగాను గ్రహింపవలయునని గ్రంథాంతరమందుఁ జెప్పఁబడియె.

ఇది అధికమాస ప్రకరణం సమాప్తమ్.

శవానుగమనమందు నియమము.

శ్లో॥ అత్రానుగమనస్యైవవిధానాన్నాగ్రే పార్శ్వయోర్వాగంతవ్యాం
ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రేనగచ్ఛేయుఃకదాచన।
తస్మాదగ్రేతుగంతౄణా మాయుఃక్షీణం పదేపదే॥
మృతస్యపశ్చాద్గమనే ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే।
కిల్బిషాదగ్రగమనే నిష్కృతిర్నోపపద్యతే॥
ఇతి దోషశ్రవణానాత్ స్మృత్యంతరే విశేషః॥

శ్లో॥ సంస్కారోపక్రమాత్పూర్వం కామంస్నాత్వావిశుధ్యతి।
ప్రారబ్ధేపిహిసంస్కారే సమాప్తేస్నానమాచరేత్॥
ఏతదన్యవిషయం॥ ఆరంభాత్ప్రాక్స్పర స్నాయాత్తస్య శుద్ధిర్భవిష్యతి॥

తా. ప్రేతమునకు పార్శ్వముయందుగాని పశ్చాద్భాగంబునందుగాని పోవలయును,అట్లుగాక ప్రేతమునకుముందుభాగమునందు నడిచినయెడల ఆయువుక్షీణించిపోవునని యభిప్రాయము. పార్శ్వపశ్చాద్భాగంబులయందు నడిచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు. అగ్రభాగమునందు నడిచినవానికిప్రాయశ్చిత్తములేదు. కావుననగ్రభాగమందు బోగూడదనియభిప్రాయము దహనసంస్కారంబుల నుపక్రమించుటకుమును పుస్నానంబుచేసినయెడలపరిశుద్ధిగలుగును. దహన సంస్కారంబుల నుపక్రమించిన పిమ్మట దహనముగుగాకను స్నానంబుచేసినయెడల శుద్ధిగలుగదు. కావునసగోత్రుడు సంస్కారంబులనుపక్రమించుటకు పూర్వంబునందు స్నానంబునుజేయవలయునని స్మృత్యంతర వచనాభిప్రాయము.

ఇతి శవానుగమనే నియమస్సమాప్తః.

శ్మశానమునకు తీసికొనిపోబడిన శవముజీవించుట.

శ్మశానంబునకు ప్రేతమును తీసికొనిపోయిన పిమ్మట నాశవమునకు ప్రాణంబులు వచ్చినయెడల వాఁడల నామనుజుఁడు గృహమునకు వచ్చెనేని యాగృహంబునకుఁ గీడువాటిల్లును. కావున నాకీడు దొలఁగిపోవుటకొఱకుక్షీరమిశ్రితసమిధశ్శృతమును ఆజ్యంబును హోమమును జేయవలెను. బ్రాహ్మణులకు గోదానాది మహాదానములు జేసి సావిత్ర్యష్టశతంబులచేత క్షీరంబులతో శాంతిని జేయవలయును. కపిలధేనువును, తిలలను, సువర్ణమును, వస్త్రమును కర్త దానముజేసి బ్రా

హ్మణాశీర్వాదము గ్రహించవలయును. ఇది యమునిమతమని నారదము నివరుఁడు వచించె. కొందఱు ఇతరజంతువును ఇతనిమీాద దిగతుడిచి ఆ గ్రామమంతయు దిప్పి పారవేయుదురు. తక్కినవిషయములు స్మృతి సంగ్రహమందు జూడవలయును.

ఇతి శ్మశానసీత శవజీవన విచార స్సమాప్తః.

నిత్యకర్మయందు శిలానష్టము.

నిత్యకర్మ ప్రారంభించిన పిమ్మట దశాహములోపల ప్రమాదంబువలన పాషాణము నష్టమైనయెడల అన్యమగు పాషాణంబునుంచి పూర్వమువలె ఆవాహనము జేసి మఱల తొలుత ఇచ్చిన మృత్తికాస్నాన వాసోదక తిలోదకాలు పిండప్రదానంబులు మొదటిరోజునుంచియథాక్రమముగా జరపవలెను. నష్టమయినశిల మఱలలభించినయెడల విధ్యుక్తము గవాసోదకాదుల నీయనక్కరలేదు. స్థలభ్రంశము నందును, శిలాపాత్ర కర్తృద్రవ్యంబులు నశించినను ప్రాజాపత్య త్రయంబునుచేసి పిండోదక దానంబులను మఱలఁ జేయవలయునని స్మృత్యంతరమందుఁజెప్పఁబడియె. తక్కిన విషయములు నిర్ణయసింధువునందు జూడవలయును.

ఇతి పాషాణనష్ట విషయ స్సమాప్తః.

సంవత్సర విమోకమందు తిథిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయము.

శ్లో॥ తిథిద్వయేపిసంప్రాప్తే విమోకంప్రథమాబ్దికమ్ ।
తస్మిన్నేవక్రమాత్కుర్యాత్పూర్వాహ్ణేచాపరాహ్ణకే॥

తా. సంవత్సరవిమోకదినమందు తిథిద్వయముతటస్థించెనేని సంవత్సరవిమోకప్రథమాబ్దికములు రెండును-ఆదినమందేపూర్వాహ్ణమందు సంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధంబును-అపరాహ్ణమందుఆబ్దికశ్రాద్ధంబునాచరించవలెనని శ్రీగౌతములవారియభిప్రాయము.

కించ॥ పరాశరాదిఋషిః రత్నావళ్యాంవిష్ణుస్మృతౌ॥

శ్లో॥ విమోకాదిద్వయంకుర్యాత్ ద్విజశ్రేష్ఠస్తిథిద్వయే ।
విమోకంపూర్వతఃకృత్వా ఆబ్దికంతదనంతరం ।
తిథిద్వయేతథాకార్యం అన్యథాదోషభాగ్భవేత్॥

తా॥ తిథిద్వయదినమునందువిమోకము ప్రథమాబ్దికమువచ్చినయెడల పూర్వాహ్ణమునందువిమోకముజరిపి అపరాహ్ణమందు ప్రథమాబ్దికముచేయవలెను అలాచేయనియెడల,

కించ॥ శ్లో॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధంకుర్యాద్విచక్షణః ।
తథాబ్దికంవినాపూర్వం ఊనాబ్దికమథాపివా ।
ఊనత్రైపక్షికంచైవ నకుర్యాన్మాసికంవినా ।
ఊనాంత్యమాసికంత్యక్త్వా విమోకంనైవకారయేత్ ।

తా. కర్మనిష్ఠగలవాఁడుసంవత్సరవిమోకమునుచేయవలసినది। ఊనాబ్దికమునుచేయకుండ ప్రత్యాబ్దికమునుచేయఁగూడదు. త్రైపక్షికమునువిడిచి మాసికమునుపెట్టకూడదు. ఊనమైనచివరమాసికమునువిడిచిసంవత్సరవిమోకమునుచేయఁకూడదు.

ఇతి సంవత్సరవిమోకే తిథిద్వయశ్రాద్ధనిర్ణయస్సమాప్తః.

మృతతిథి నిర్ణయము.

సిద్ధాంతసార సంగ్రహే॥ శ్లో॥ సాయంతన్యపరత్రచేన్మృతతిథిస్స్యాన్నాబ్దికేమాసికే।
సాగ్నిర్హ్యద్యవ్యపరాహ్ణయోర్యది తదాయత్రాధికాసామతా । తుల్యాచేదుభయాపరాహ్ణసమయే
పూర్వాన చేత్తద్వయోః । పూర్వైవ త్రిముహూర్తగాస్తసమయే నోచేత్పరైవోచితా।

తా. అహఃప్రమాణ ఘటికలను అయిదుపాళ్లుచేయునది. వానిలో మొదటిభాగము ప్రాతః కాలము, ౨వ భాగము సంగమకాలము, 3వది మధ్యాహ్నము, ౪వది అపరాహ్ణము౫వది సాయాహ్నము.

౪వ అపరాహ్ణకాలమున నేతిథిఘటికలు వ్యాపించియున్నవో ఆతిథి శ్రాద్ధాదిపైతృకము మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము. యొకతిథికి రెండుదినములలో వ్యాప్తిగల్గియుంటే ఏదినమున అధికముగానుండునో దానిని నాచరింపవలయును. రెండుదినములలో అపరాహ్ణవ్యాప్తి సమముగానుండినపూర్వమనఁగా మొదటిదినమేముఖ్యము. రెండుఅపరాహ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున సాయాహ్నవ్యాప్తి చక్కగానుండిననాడే ముఖ్యము. రెండుఅపరాహ్ణములలోనుసమముగానుండినప్పుడు తిథివృద్ధిపక్షమున రెండవనాడును. క్షయపక్షమున మొదటినాడునుకర్తవ్యము. దీనినెఱిఁగి శిష్టులందఱునుఆచరింపుచున్నారు. ఇంకసంకల్పస్నానదానవ్రతదేవ పూజాదులలో విశేషవిధులు గల్గునవితప్ప తక్కినఅన్ని సత్కర్మలకును సూర్యోదయ కాలమున నేతిథిగల్గియుండునో ఆతిథియే-ముఖ్యము.

శ్లో॥ యాంతిథిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతిభాస్కరః।
సాతిథి స్సకలాజ్ఞేయా స్నానదాన వ్రతాదిషు॥

తా. సూర్యుఁడు ఏతిథియందుదయించునో ఆతిథిస్నానదానవ్రతములు మొదలుగాగల సకలకార్యములకుముఖ్యము.

ఇతి మృతతిథి నిర్ణయస్సమాప్తః.

శ్రాద్ధ సమయమందు త్యాజ్య విషయము.

స్మృతిసంగ్రహే॥ శ్లో॥ స్నానేదానేజపేహోమే వైశ్వదేవేసురార్చనే।
ప్రాయశ్చిత్తే తథా శ్రాద్ధే ప్రశస్తా విషనాడికాః॥

తా. స్నానకాలమునందు, దానకాలమందు, జపకాలమందు, హోమకాలమందు వైశ్వదేవకాలమందు, దేవతార్చనమందు, ప్రాయశ్చిత్తాదులయందు, శ్రాద్ధకాలమందు, త్యాజ్యమువచ్చినప్పటికిని పైకార్యములుచేయవచ్చునని తా.

కించ॥ ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ ఆసనేశయనే భోజ్యేమలమూత్రోద్విసృజేతథా।
ఉగ్రకర్మణ్యస్త్రవధా ప్రశస్తా విషనాడికాః॥

తా. కూర్చుండుటయందు, నిద్రించుటయందు, భోజనకాలమందు, మలమూత్రములు విడుచుటయందు, చెడుపనివిషయమైన అస్త్రప్రయోగాదులయందును, విషఘడియలునింద్యములుగావని తా.

ఇతి శ్రాద్ధసమయే త్యాజ్య విషయ స్సమాప్తః.

దానాదిఫల నిరూపణము.

ఆయ్యా ౮౪ లక్షలజన్మములలో ఈమనుష్య జన్మము లభించుట బహుదుర్లభము ఇట్టిజన్మములభించియు దానధర్మాదులు చేయకయుండు మనుష్యుఁడుమఱుజన్మమునందు దరిద్రుఁడై పుట్టునని స్మృతులు ఘోషింపుచుండెను. లోకమంతు మనమును చూచుచుంటిమి. మనుష్యజన్మమునందుదరిద్రుఁడై పుట్టి పాపకార్యములుచేయుచు అందువలన నరకముజెంది సమస్తబాధల కోర్వలేక దుఃఖించుచు మఱలదరిద్రుడుగాపుట్టును.

శ్లో॥ అదానదోషేణ భవేద్దరిద్రో దారిద్ర్యదోషేణ కరోతిపాపం।పాపాదవశ్యం నరకంప్రయాతి పునర్దరిద్రఃపునరేవపాపీ॥ అన్నట్లు దానముచేయనిదోషమువల్లనేవాఁడు దరిద్రుఁడుగాబుట్టుచు మఱలగిట్టుచుఈప్రకారము సంసారసాగరము దగిలిఅల్లాడుచుండునుగాని ఒకప్పుడైనను ముక్తి పొందజాలఁడు.

శ్లో॥ దరిద్రాయకృతందానం శూన్యలింగస్యపూజనం । అనాథప్రేతసంస్కార మశ్వమేధసమంవిదుః॥ దరిద్రునికొఱకు చేయఁబడినదానము పూజలేనిగుళ్లకు పూజగలుగఁజేయుటయు, దిక్కులేనిపీనుగనెత్తి కాల్చుటయు, ఈమూఁడును అశ్వమేధయాగము చేయుటవలన గలుగుఫలమునకు సమానమగుఫలమునిచ్చునని బహుగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి,

శ్లో॥ అనిత్యానిశరీరాణి విభవోనైవశాశ్వతః। నిత్యంసన్నిహితోమృత్యుఃకర్తవ్యోధర్మసంగ్రహః॥ ఈశరీరము నిత్యముకానిది, సంపదలునిలుకడలేనివి, మృత్యుదేవతదగ్గఱనే కాచియున్నది కాఁబట్టిమనము. పితృమాతృకర్మలందైనా తనశక్తికొలది దానధర్మములు చేయుటచే ఈజన్మమువచ్చినందున తనపితృలు సంతోషించడమేగాక తనకునుఱాఁబోవుజన్మమందుమహాభాగ్యవంతుడై జ్ఞానముగలవాఁడై ధనముగలగృహాదులందు జన్మించును యిదియునుగాక.

శ్లో॥ చలాలక్ష్మీశ్చలాఃప్రాణాశ్చలోదేహాపియౌవనం। చలంచలశ్చ సంసారఃకీర్తిర్ధర్మశ్చనిశ్చలౌ॥ తా॥ సంపదలు-ప్రాణము-దేహము-యౌవనము - సంసారము - ఇవి యన్నియును నీటిబుగ్గలరీతిగా అస్థిరములైనవి. అయితేసత్యముగాకీర్తియు ధర్మమును ఈరెండుమాత్రమే స్థిరముగానుండును.

శ్లో॥ అర్థాఃపాదరజచంచలాఃగిరినదీవేగోపమంజీవితం। ధర్మంయోనకరోతినిశ్చలమతిఃస్వర్గార్గళోద్ఘాటనం । పశ్చాత్తాపయుతోజరాపరిణతశ్శోకాగ్నినాదహ్యతే॥ తస్మాన్మాతృపితృక్రియాదిసమయే దానం ప్రశస్తంస్మృతం॥ తా॥ సంపదలుపాదరజమునరేణువలెనిలుకడగానివి,కొండమీఁదనుండిక్రిందికిప్రవహించునదులుయెంతశీఘ్రముగా ప్రవహించునో అంతశీఘ్రముగా జీవితముపారిపోవును. సముద్రమునందలి అలలయందుబుట్టిన నీటితుంపరలు యెట్లునిలుకడలేకపోవునో అట్లుమానవజన్మము నిలుకడలేనిదౌను. సముద్రమునందలి నురుగురీతిగాను మనజీవితకాలము అస్థిరమైనదికాఁబట్టి స్వర్గద్వారమునకు అర్గళముగా మూసియుండెడు తలుపునుదెఱచిమనలనుస్వర్గమున జేర్చిసకలసౌఖ్యములను బొందునట్లుజేసెడుధర్మము నెవ్వడుచేయడో వాడుమరణకాలమున శోకాగ్ని చేతపీడించును. కాఁబట్టిత

ల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధాదిదినములయందైనను దానము జేయుట ప్రశస్తమైనది గాజెప్పఁబడియె.

శ్లో॥ ధర్మః శర్మభుజంగ పుంగవపురీ సారంవిధాతుం క్షమో । ధర్మః ప్రాపితమర్త్యలోకవిపుల ప్రీతి స్తథాశంసినా । ధర్మస్స్వర్నగరీని రంతరసుధా స్వాదోదయస్యాస్పదం।ధర్మఃకింనకరోతిముక్తివనితా సంభోగభాగ్యాంతరమ్॥ తా॥ ధర్మమునాగేంద్రపటణమునందలిస్థిరమైనసుఖము ననుభవించునట్లుచేయును భూలోకమున ధర్మము జేయువానికే మంచికీర్తియు జనులవలన ప్రీతియుకలుగును. మఱియు ధర్మము స్వర్గలోకము నందలి దేవామృతము పానముచేసి చావుపుట్టకలు లేక సదా దేవేంద్రభోగముల ననుభవించునట్లుచేయును, ధర్మమువలన సకల సుఖములు కలుగును. ధర్మము ముక్తికాంతతో భోగించునట్లుచేయును.

శ్లో॥ ఏవంత్యాగగుణః శ్లాఘ్యః సర్వేషుగుణరాశిషు । త్యాగాజ్జగతిపూజ్యాంతే పశుపాషాణపాదపాః॥ తా॥ దానముచేయునట్టిగుణమే సకలగుణములలోపల సద్గుణము-దానముచేయువాఁడే గుణవంతుఁడు-పశువులలో కామధేనువును - వృక్షములలో కల్పవృక్షమును శిలలలోచింతామణియను శిలయును నెవరెవరు యేదిఅడిగినను తడలేక నిచ్చునట్టిగుణమునుకలిగియుండుటవల్ల నేకదాఅవి దేవతులుమనుష్యులు మొదలైనవారిచేతసదాపూజింపఁబడుచున్న వి.ఇంతియేగాదు॥ దానమాహాత్మ్యమందు॥

శ్లో॥ సాలగ్రామశిలాంపృథ్వీం కన్యాంవిద్యాంచవైదికీం । యోదత్తేయశ్చగృహ్ణాతితావుభౌస్వర్గగామనౌ॥ అనిచెప్పఁబడినది.

ఆదిత్యపురాణమందు॥ శ్లో॥ జ్ఞానదాదధికంకించిద్దృశ్యతే భువనత్రయే । దానేనప్రాప్యతేస్వర్గః॥ అనిచెప్పఁబడినది - యస్యవిత్తంనధర్మాయనోపభోగాయతస్య విత్తంనిరర్థకం॥

గరుడపురాణమందు॥ శ్లో॥ పితుశ్శతగుణందానంసహస్రంమాతురుచ్యతే । భగిన్యాం దశసాహస్రం సోదరేదత్తమక్షయమ్॥ మఱియు॥ దానాదులవలన స్వర్గపశుపుత్రవిత్తాదులును కీర్తియును గలుగుచున్నవి. అందువలన దానముకన్న నధికమైనదెక్కడను మూఁడు లోకములయందేదియునులేదు, యెవ్వనియొక్క ద్రవ్యము ధర్మము కొఱకైనను తాను

అనుభవించుటకో ఆక్రైనను ఉపయోగించునో అతని ద్రవ్యముసార్థకము-లేకున్నచో నిరర్థకము.

కించ॥ } శ్లో॥ వారిద స్తృప్తిమాప్నోతి సుఖమక్షయమన్నదః।
మనుస్మృతౌ॥ } తిలప్రదః ప్రజామిష్టాం దీపదశ్చక్షురుత్తమమ్॥

తా॥ జలమునిచ్చినవాఁడు క్షుత్పిపాసలులేని తృప్తినిబొందు. అన్నదాతయక్షయసుఖమునొందును. తిలలునిచ్చువాడు తనకిష్టమగు సంతానము గలవాడగును. దేవబ్రాహ్మణాదులకుపయోగముగ దీపంబిడినవాఁడుత్తమములగు చక్షుస్సులనొందును.

శ్లో॥ భూమిదోభూమిమాప్నోతి దీర్ఘమాయుర్హిరణ్యదః।
గృహదోగ్ర్యాణి వేశ్మానిరూప్యదోరూపముత్తమమ్॥

తా॥ భూదాత భూపతియగును. సువర్ణము దానమునిచ్చువాడు దీర్ఘాయుష్యమునొందును. గృహప్రదుడు మంచిగృహములు గలవాడగును. వెండినిచ్చిన యతండందరికంటె నెక్కుడు సౌందర్యము గలవాడగును.

శ్లో॥ వాసోదశ్చంద్రసాలోక్య మశ్విసాలోక్యమశ్వదః।
అనడుత్ప్రదశ్శ్రియంపుష్టాం గోదోబ్రధ్నస్యవిష్టపమ్॥

తా॥ వస్త్రదాత చంద్రలోకమును. గుఱ్ఱము నిచ్చినవాడశ్వినిదేవతల లోకమును ఎద్దునిచ్చె నేని సంపూర్ణమగుసంపత్తినిగోవునిచ్చినయతండు సూర్యలోకమునుబొందును.

శ్లో॥ యానశయ్యాప్రదోభార్యా మైశ్వర్యమభయప్రదః।
ధాన్యదశ్శాశ్వతంసౌఖ్యం బ్రహ్మదోబ్రహ్మసాష్టితామ్॥

తా॥ రథాదియానములు శయ్యలు నొసగినవానికి భార్యాలాభమగును, ప్రాణుల కభయమిచ్చువతడు ప్రాణిహింసచేయనివాడు గొప్పయైశ్వర్యమును బొందును. ధాన్యమనగా శాలి యవగోధూమాదులనిచ్చువాడు శాశ్వత సుఖమునొందును, వేదమును చెప్పినను తదర్థమును దెలిపినను బ్రహ్మలోకముననగా ముక్తుడగును.

శ్లో॥ సర్వేషామేవదానానాం బ్రహ్మదానంవిశిష్యతే।
వార్యన్నగోమహీవాస స్తిలకాంచనసర్పిషామ్॥

తా॥ అన్నోదక గోమహీతిలకాంచనాది దానములేవిగలవో వీటినన్నింటిలోను వేదవేదాంగములను బ్రాహ్మణునికిచెప్పుటయుత్కృష్టఫలప్రదంబగును.

శ్లో॥ యేనయేనతుభావేన యద్యద్దానం ప్రయచ్ఛతి।
తత్తత్తేనైవభావేన ప్రాప్నోతిప్రతిపూజితః॥

తా. ఎవరుయేయేఅభిప్రాయముచే స్వర్గాదఖ్యేకేతుచేగానిముముక్షుౖ లై లేనిష్కామనచేగాని యేదియేదిదానముచేయునో ఆయాభావముచే నాయాయి దానముల ఫలముగా జన్మాంతరమందు పూజితుడై దానిదానిఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ ధర్మంశనైస్సంచినుయాద్వల్మీకమివపుత్త్రికాః।
పరలోకసహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్॥

తా. భూతపీడలేకుండ పరలోకసహాయార్థమైధర్మమును చెదలపురుగులు పుట్టబెట్టినట్లు మెల్లమెల్లగావృద్ధినొందించవలెను.

శ్లో॥ నాముత్రహిసహాయార్థం పితామాతానతిష్ఠతః।
నపుత్రదారాన్నజ్ఞాతిర్ధర్మస్తిష్ఠతి కేవలః॥

తా. పరలోకమందు సహాయులు తల్లి-తండ్రి-భార్య- పుత్రుడు- జ్ఞాతివీరెవ్వరును గారు- ధర్మమొకటియే పరలోకసహాయమైయుండును.

సకలచుట్టములు తనతోఁగూడవచ్చువారుగారు. వాఁడుచేసినపాపముగాని పుణ్యముగాని వానివానివెంటనంటిపోవును. ఒకమనుష్యుఁడు మెంతధనవంతుడైనను దానమూలముగా యిచ్చినదితప్ప- తక్కినద్రవ్యమంతయుతనకుచెందునదిగాదు. పూర్వజన్మమందువిశేషముగద్రవ్యమార్జించి దానినిసత్కర్మములయందును. దానాదిక్రియలయందును-ఉపయోగించినవాడే యీజన్మమున మహాభాగ్యవంతుడగును. అట్టివాడీజన్మమునవిశేషభక్తిశ్రద్ధలతోఁడ సత్కర్మములఁజేసినేని- ఇఁకొకజన్మమున మిగులభాగ్యవంతుఁడైనధర్మార్థకామ్యమోక్షములకర్హుడగునుభక్తిశ్రద్ధలు లేక ధర్మముచేసినను ఆఫెనమువ్యర్థము- భక్తిశ్రద్ధలతోనొనర్చినధర్మము కొంచెమైననుకొండంతయగును. ఎట్టికార్యమునకుగాని మనస్సునిర్మలముగానుండవలయును, మనోనిశ్చయము లేక చేసినతపముగాని- దానముగాని-ధర్మముగానినిరర్థకంబులగును. ప్రతిమానవుఁడును తనకు రోగమువచ్చుననియు- వృద్ధత్వమువచ్చుననియు- బలముతగ్గుననియు చక్కగాదెలిసికొనిఅంత్యకాలమందు సద్గతినొందుటకు బాల్యమునోవివేకము తెలిసినది మొదలుసత్కార్యములుచేయుచురావలెనుసత్కర్మములను రేపుజేయుదముతర్వాత జేయుదమను తలంపుకూడదు. ఏలననగా దేహమనిత్యముకనుక సాధ్యమైన మట్టుకు తలచినపని తలచినట్లుచేయువలయును. ప్రపంచమందు పుణ్యాత్ములుచేసిన స్థిరమగుయేర్పాటులు యెన్నిజీవరా

సులు బ్రతుకుచున్నవో చూడుడు. మనము యెన్నాళ్లుబ్రతికినను మరణముస్థిరమని తలంచువారు బహు అరుదుగా నుండెదరు. లోకమందు నొకవంశములో నొక పుణ్యాత్ముండు- సత్రము, వనము- తటాకము-ధననిక్షేపము-శివాలయము-కూపము-గ్రంథము- మొదలగు ఇట్టిమహోపకారములలో నొకదానిని ప్రతిష్ఠించి నందున అశేషజనులుఅట్టివారిని నిత్యముస్మరింపుదురు. అట్టివారుమృతిబొందినను బ్రతికియున్న వారితో సమానులేను. వారికి-స్వర్గమేనిశ్చయము. మనజీవితకాలము విచారింపగా రేపోమాపోఅన్నట్లుండెను. ఇంతలో త్రోవదోచుటతప్పుసృష్టులు జేయుట-హత్యజేయుట- మొదలగుతప్పుకార్యములఁ జేసిసంపాదించి దారాపుత్రులు మొదలగుబంధువులకుఁబెట్టును. అందువలన ఈజీవులకు ఫలముకలదా లేదు. దానివలనగలిగెడుపాపమును దారాపుత్రులుయనుభవింతురా లేదు. ఎవ్వడైతే పాపకార్యములనుజేయునో వాఁడుమాత్రమేదానిఫలమునను భవింపవలెను. అనఁగానరకకూపమందుబడి చాలాకాలము నా బాధకోర్వలేక యేడ్చుచుండును. తిరిగిఅట్టిమహాపాపనివృత్తికొఱకు మరుజన్మంబునతానుచేసినపాపమునకే అట్టిదుష్కృతశేషము అనుభవించుటకు నీచజన్మమందు మహారోగవంతుఁడైపుట్టుచూ గిట్టుచునుండును. గాని ఒకప్పుడైననుభగవద్భక్తియు, దేవబ్రాహ్మణగురుపూజయు విద్యాన్నదానాదిమహాదానములు మొదలగుమహోపకారములనుతానుచేయుటకు శక్తిలేకపోయినను, చేయువారికైనాతానుసహాయభూతుఁడైధర్మములను వృద్ధిచేసినట్టాయెనా ఇతనికికూడఫలముగలదు. గాని దానప్రదాతకుమాత్రము యిహలోక పరలోకములయందు బహుకీర్తియు ప్రతిష్ఠయు అందువలన స్వర్గము నిశ్చయముగా కలుగునని గ్రంథములు ఘోషించుచున్నవి. గనుక అటువంటివాని జన్మముసార్థకము లేకున్నచోనిరర్థకము. వట్టిమాటలతో నేమి ప్రయోజనము. తనశక్తికొలది తానుజీవించియుండగానే గోదానాది మహాదానములు తత్క్షణమే జర్పవలయును. దేహమనిత్యము. గనుక పుణ్యకార్యముల విషయమై తలచినపని తలచినట్లు చేయుట ప్రథమకర్తవ్యము.

ఇతి దానాదిఫల నిరూపణం సమాప్తమ్.

శ్లో॥ ఆదౌపితాతథామాతా సాపత్నీజననీతథా ।
మాతామహాస్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీత్వనంతరమ్॥
సుతభ్రాతృపితృవ్యాశ్చ మాతులాస్సహభార్యకాః ।
దుహితాభగినీచైవ దౌహిత్రోభాగినేయకః॥
పితృష్వసామాతృష్వసా జామాతాభావుకస్నుషా ।
శ్వశురస్స్యాలకశ్చైవ స్వామినోగురురర్థినః॥

తా॥ ముందు తల్లిదండ్రులు, పిదప సవతితల్లి జనక తల్లిదండ్రులు మాతామహ మాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితామహులు, మాతా మహీమాతుః పితామహీమాతుః ప్రపితామహీలు, తనభార్య, కుమారుడు, అన్నదమ్ములు, పినతండ్రి పెదతండ్రి, మేనమామ, మేనమామభార్య, కుమార్తె, తోడబుట్టువు, మనుమడు, మేనల్లుడు, మేనత్తలు, పినతల్లి, పెదతల్లులు, అల్లుడు, తోడబుట్టువులభర్త, కోడలు, భార్యయొక్కతండ్రి, భార్యయొక్క సోదరుడు, గురువు యాచకులు, వీరలు క్రమముగ కారుణ్యములోనివారని తెలియవలయును.

అక్క (జ్యేష్ఠభగిని)
అత్త (శ్వశ్రువు)
అన్న (జ్యేష్ఠభ్రాత)
అన్నకూతురు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రి)
అన్నకొడుకు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రుడు
అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రి)
అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రుడు)
అప్పమగడు (భావుకుడు)
అమ్మమ్మ (మాతామహి)
అల్లుడు (జామాత)
కూతురు (దుహిత)
కొడుకుకూతురు (పౌత్రి)
చెల్లెలు (కనిష్ఠభగిని)
చెల్లెలికూతురు (కనిష్ఠ భగినీపుత్రి)
చెల్లెలికొడుకు (కనిష్ఠభగినీపుత్రుడు
చెల్లెలిమగడు (భావుకుడు)

తండ్రి (పిత)
తండ్రి తండ్రి (పితామహుడు)
తమ్ముడు (కనిష్ఠభ్రాత)
తమ్మునికూతురు (కనిష్ఠ భ్రాతృపుత్రి)
తమ్ముని కొడుకు (కనిష్ఠ భ్రాతృపుత్రుడు)
తల్లిచెల్లెలు (కనిష్ఠమాతృభగిని)
తల్లియప్ప (జ్యేష్ఠమాతృభగిని)
తల్లియప్పకూతురు (జ్యేష్ఠ మాతృభగినీపుత్రిక)
తల్లియప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠమాతృభగినీపుత్రుడు
నాయనమ్మ (పితామహి)
పినతండ్రి (కనిష్ఠపితృవ్యుడు)
పినతండ్రికూతురు (కనిష్ఠపితృవ్యపుత్రి)

పినతండ్రికొడుకు (కనిష్ఠపితృవ్య పుత్రుడు)	పెదతండ్రిభార్య (జ్యేష్ఠపితృవ్య పత్ని)
పినతండ్రిభార్యా (కనిష్ఠపితృవ్య పత్ని)	భార్యసోదరుడు (స్యాలకుడు)
పినతల్లికూతురు (కనిష్ఠ మాతృ భగినీపుత్రి)	మగనితమ్మునికూతురు (భర్తృ కనిష్ఠభ్రాతృపుత్రి)
పినతల్లికొడుకు (కనిష్ఠమాతృభ గినిపుత్రుడు)	మనమరాలు (దౌహిత్రి)
పెదతండ్రి (జ్యేష్ఠపితృవ్యుడు)	మేనత్త (పితృభగిని)
పెదతండ్రికూతురు (జ్యేష్ఠపుతృ వ్యపుత్రి)	మేనత్తకూతురు (పితృభగినీ పుత్రి)
పెదతండ్రికొడుకు (జ్యేష్ఠపితృ వ్యపుత్రుడు)	మేనత్తకొడుకు (పితృభగినీ పుత్రుడు)

—(*)—

కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ సంకల్పాసనయోష్షష్ఠీ ద్వితీయావాహనేతథా।
అన్నదానేచతుర్థీస్యాచ్ఛేషాస్సంబుద్ధయః స్మృతాః॥

పారస్కరః॥ శ్లో॥ అర్ఘ్యదానేచసంకల్పే పిండదానే తథాక్షయే।
గోత్రసంబంధనామాని తథా తత్ప్రతిపాదయేత్॥

ఇతి కారుణ్యవిధి స్సమాప్తః.

కారుణ్య శబ్దములు.

ఋకారాన్తః - పుంలిఙ్గః - పితృశబ్దః - తండ్రి.

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పితా-తండ్రి,	పితరౌ - ఇద్దఱు,	పితరః-బహుతండ్రులు
సం	హేపితః-ఓతండ్రీ,	హేపితరౌ-ఇ,	హేపితరః-ఓబహుతండ్రులారా
ద్వి	పితరం-తండ్రిని,	పితరౌ - ఇద్దఱు,	పితౄన్-బహుతండ్రులను
తృ	పిత్రా-తండ్రిచేత,	పితృభ్యాం-ఇ,	పితృభిః - బహుతండ్రులచేత
చ	పిత్రే-తండ్రికొఱకు,	పితృభ్యాం-ఇ,కొ,	పితృభ్యః-బహుతండ్రులకొఱకు

పం పితుః_తండ్రివలన,పితృభ్యాం,ఇ...న,పితృభ్యః_బహుతండ్రులవలన
ష పితుః_తండ్రియొక్క,పిత్రోః_ఇ...యొక్క,పితౄణాం_బహుతండ్రులయొక్క.
స పితరి_తండ్రియందు,పిత్రోః_ఇ...ద్ను,పితృషు_ బహుతండ్రులయందు

ఏవం భ్రాతా - జామాతా - ఇత్యాదయః.

ఋకారాన్త స్త్రీలింగో మాతృశబ్దః - తల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతా	మాతరౌ	మాతరః
సం	హేమాతః	హేమాతరౌ	హేమాతరః
ద్వి	మాతరం	మాతరౌ	మాతౄః
తృ	మాత్రా	మాతృభ్యాం	మాతృభిః
చ	మాత్రే	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
పం	మాతుః	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
ష	మాతుః	మాత్రోః	మాతౄణాం
స	మాతరి	మాత్రోః	మాతృషు

ఏవందుహితా - ఇత్యాదయః.

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో జననీశబ్దః జనకతల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచవమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	జననీ	జనన్యౌ	జనన్యః
సం	హేజనని	హేజనన్యౌ	హేజనన్యః
ద్వి	జననీం	జనన్యౌ	జననీః
తృ	జనన్యా	జననీభ్యాం	జననీభిః
చ	జనన్యై	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
పం	జనన్యాః	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
ష	జనన్యాః	జనన్యోః	జననీనాం
స	జనన్యాం	జనన్యోః	జననీషు

ఏవం భగినీ - పితృభగినీ - మాతృభగినీ - దేవీదాసీ- ఇత్యాదయః.

అకారాన్తపుంలింగో మాతామహశబ్దః - తల్లితండ్రి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహః	మాతామహౌ	మాతామహాః
సం	హేమాతామహ	హేమాతామహౌ	హేమాతామహాః
ద్వి	మాతామహం	మాతామహౌ	మాతామహాన్
తృ	మాతామహేన	మాతామహాభ్యాం	మాతామహైః
చ	మాతామహాయ	మాతామహాభ్యాం	మాతామహేభ్యః
పం	మాతామహాత్	మాతామహాభ్యాం	మాతామహేభ్యః
ష	మాతామహస్య	మాతామహయోః	మాతామహానాం
స	మాతామహే	మాతామహయోః	మాతామహేషు॥

ఏవం దౌహిత్రః - భాగినేయః - భావుకః - ఇత్యాదయః.

ఈకారాంత స్త్రీలింగో మాతామహీశబ్దః. తల్లి తల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహీ	మాతామహ్యౌ	మాతామహ్యః
సం	హేమాతామహి	హేమాతామహ్యౌ	హేమాతామహ్యః
ద్వి	మాతామహీం	మాతామహ్యౌ	మాతామహీః
తృ	మాతామహ్యా	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభిః
చ	మాతామహ్యై	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
పం	మాతామహ్యాః	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
ష	మాతామహ్యాః	మాతామహ్యోః	మాతామహీనాం
స	మాతామహ్యాం	మాతామహ్యోః	మాతామహీషు॥

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో పత్నీశబ్దః-భార్య.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	పత్నీ	పత్న్యౌ	పత్న్యః
సం	హేపత్ని	హేపత్న్యౌ	హేపత్న్యః
ద్వి	పత్నీం	పత్న్యౌ	పత్నీః
తృ	పత్న్యా	పత్నీభ్యాం	పత్నీభిః
చ	పత్న్యై	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః

పం	పత్న్యాః	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
ష	పత్న్యాః	పత్న్యోః	పత్నీనాం
స	పత్న్యాం	పత్న్యోః	పత్నీషు

ఏవం దేవీ-దాసీ ఇత్యాదయః.

అకారాన్తః పుంలిఙ్గోసుతశబ్దః-పుత్రుడు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	సుతః	సుతౌ	సుతాః
సం	హేసుత	హేసుతౌ	హేసుతాః
ద్వి	సుతం	సుతౌ	సుతాన్
తృ	సుతేన	సుతాభ్యాం	సుతైః
చ	సుతాయ	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
పం	సుతాత్	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
ష	సుతస్య	సుతయోః	సుతానాం
స	సుతే	సుతయోః	సుతేషు

ఏవంమాతులః- భాతృకః- శ్వశురః - స్యాలకః.

గుప్తః - దాసః - ప్రేతః - ఇత్యాదయః.

ఆకారాన్తః స్త్రీలింగోస్నుషాశబ్దః కోడలు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	స్నుషా	స్నుషే	స్నుషాః
సం	హేస్నుషే	హేస్నుషే	హేస్నుషాః
ద్వి	స్నుషాం	స్నుషే	స్నుషాః
తృ	స్నుషయా	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభిః
చ	స్నుషాయై	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
పం	స్నుషాయాః	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
ష	స్నుషాయాః	స్నుషయోః	స్నుషాణాం
స	స్నుషాయాం	స్నుషయోః	స్నుషాసు

ఏవం గుప్తా - ప్రేతా- ఇత్యాదయః.

ఊకారాన్తస్త్రీలింగశ్వశ్రూశబ్దః - అత్త.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	శ్వశ్రూః	శ్వశ్వౌ	శ్వశ్వః
సం	హేశ్వశ్రు	హేశ్వశ్వౌ	హేశ్వశ్వః
ద్వి	శ్వశ్రూం	శ్వశ్వౌ	శ్వశ్రూః
తృ	శ్వశ్వా	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభిః
చ	శ్వశ్వై	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభ్యః
పం	శ్వశ్వాః	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభ్యః
ష	శ్వశ్వాః	శ్వశ్వోః	శ్వశ్రూణాం
స	శ్వశ్వాం	శ్వశ్వోః	శ్వశ్రూషు.

ఉకారాన్తపుంలింగగురుశబ్దః - గురువు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	గురుః	గురూ	గురవః
సం	హేగురో	హేగురూ	హేగురవః
ద్వి	గురుం	గురూ	గురూన్
తృ	గురుణా	గురుభ్యాం	గురుభిః
చ	గురవే	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
పం	గురోః	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
ష	గురోః	గుర్వోః	గురూణాం
స	గురౌ	గుర్వోః	గురుషు.

నకారాన్తపుంలింగస్వామిశబ్దః - స్వామి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	స్వామీ	స్వామినౌ	స్వామినః
సం	హేస్వామిన్	హేస్వామినౌ	హేస్వామినః
ద్వి	స్వామినం	స్వామినౌ	స్వామినః
తృ	స్వామినా	స్వామిభ్యాం	స్వామిభిః
చ	స్వామినే	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
పం	స్వామినః	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః

ష	స్వామినః	స్వామినోః	స్వామినాం
స	స్వామిని	స్వామినోః	స్వామిషు.

ఏవం - శర్మా - వర్మా - ఇత్యాదయః.

గ్రంథవిస్తర భయమువలన కొన్నిశబ్దములు ఈగ్రంథమందు చేర్చనైతి.

శ్రాద్ధాదులవలన పితృదేవతలు సంతోషించుట.

అయ్యా ఈకలికాలమహిమవలన కొందఱుపుత్రులు మాతాపితరులను సదా దూషింపుచు వారుమృతులైవెనుక వారికి స్వకాలములయందు శ్రాద్ధములఁజేయక మాతల్లిదండ్రులు తినవచ్చినారా. పురోహితబ్రాహ్మణులకొఱకు ఈశ్రాద్ధము లేర్పడినవనే అభిప్రాయము గలవారలగుచున్నారు.

శ్లో॥ పున్నామ్నోనరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్రఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవస్వయంభువా॥ అనఁగాపుత్రుఁడుపుట్టుటచేత తండ్రికి సద్గతి నిచ్చుచున్నాఁడుగదా. కొడుకు పుట్టుటచేత తండ్రియొక్కదుఃఖము నివర్తించును. ధర్మప్రజాసంతతిపరంపరను తనతోపోషియ్యాక పెంచినదగుటయే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ జీవతోవాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్ । గయాయాంపిండదానాచ్చ త్రిభిఃపుత్రస్యపుత్రతా॥ నాస్తిమాతృసమందైవం నాస్తిపితృసమోగురుః । తయోర్నిత్యం ప్రియంకుర్యాత్కర్మణామనసాగిరా॥ అయ్యా తల్లితో సమానమైన దైవమును. తండ్రితోసమానమైన గురువునులేదు. ఎల్లప్పుడు మనోవాక్కాయములనెడు త్రికరణశుద్ధిగా వారికి ప్రియముగా నడుచుకొనుచు వారిని సేవించుచుండుటయే పుత్రలక్షణము.

శ్లో॥ భూప్రదక్షిణషట్కేన కాశీయాత్రాయుతేనచ। సేతుస్నానశతైర్యచ్చతత్ఫలంమాతృవందనే॥ తా॥ భూమండలము తయు ఆఱువారాలు లుతిరుగుటచేతను పదివేలమార్లు కాశీక్షేత్రమునకుపోవుటచేతనునూఱు పర్యాయములు సేతుస్నానముచేయుటచేతను. ఎంతపుణ్యముగలుగునో అంతపుణ్యము సూక్ష్మముగాకలుగును. ఎట్లనగా కన తల్లిగారికి యొక

తూర్ప్రదక్షిణము చేసి భక్తితో నమస్కరించిన పక్షమందు తప్పకకలుగు నని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవచ నైవచ । తస్మాత్పుత్రముఖందృష్ట్వాభవేత్పశ్చాద్భవితాపసః॥ పుత్రసంతానము లేనివానికి స్వర్గాది భోగములు లేవు కనుక పుత్రసంతానము కలిగిన వెనుకనే తండ్రి సన్యసించి తపస్సు చేయవలెను. ఈవిషయమై అనేక ప్రమాణములుగలవు గ్రంథ విస్తరభీతిచే వ్రాయనైతిని. పుత్రుండైనవాఁడు తల్లిదండ్రులనొద్దనుండి సమస్తమైన ఉపచారములు జేయుచు పిదప వారు గతించినచో వారికి స్వకాలములయందు దహనాదికర్మలు మొదలగునవి జరిపి తనశక్తికొలది దానధర్మములు జేయుచుండవలెను. పిదప ప్రతిమాసమందును జరుపు మాసికాదిశ్రాద్ధములున్సర్వసంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధము ఆబ్దికశ్రాద్ధమువఱకును వారివారి కులాచార ప్రకారముగా జరుపుచుండవలెను. పితృస్థానంబునకిచ్చిన ఆనుకూలముగాని అన్నముగాని పితరాదులు దేవరూపులైయుండిరేని మంత్రబలముచేత వారికి చేరుచున్నవని శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి. అట్లుగాక వారుగంధర్వులై జన్మించియుండిన భోగ్యరూపమై చేరును. పశువులైజన్మించి తృణరూపమై చేరును. సర్పజన్మమెత్తితే వాయురూపమై యాహారమగును. రాక్షసాదిజన్మమెత్తితే. ఆమిషమాంసరూపమగును లేక ప్రేతరూపులైతే రక్తమై తృప్తిగలుగును. లేక మనుష్యజన్మము సంభవించితే యన్నాదిరూపముచే అప్పుడు సంతోషించును. ఆ కారణముచేతనే పూర్వులు బంధువులను జ్ఞాతులనుపిలిచి వారికందరికి భోజనములు పెట్టుటకలదు. యిప్పటికినీయాచారము లోకమునందు జరుగుచునేయున్నది. ఈవిషయమై యనేకప్రమాణములుగలవు వానినన్నిటిని ఈగ్రంథమందు చేర్చనైతిని. శ్రాద్ధదర్పణాదిగ్రంథంబులన.

శ్లో॥ తస్మాదేపితరశ్శ్రుత్వా శ్రాద్ధకాలముపస్థితం । అన్యోన్యం మనసాధ్యాత్వా సంపతంతిమనోజవాః॥ బ్రాహ్మణైస్తే సహాశ్నంతి పితరోవాయురూపిణః॥ తా॥ పితృదేవతలు శ్రాద్ధకాలము రాగానే మనస్సుచే నన్యోన్యము ధ్యానించి యొండొరులు వాయురూపముచే మనోవేగమునవచ్చి యావాహనముచేసిన బ్రాహ్మణులతో శ్రాద్ధములు భుజింతు

రని శాస్త్రములు చెప్పుచున్న విగనుకనే. శ్రీరామచంద్రుడు శ్రాద్ధము జే యునపుడు సీతాదేవి బ్రాహ్మణులయందు దశరథాదులనుజూచెనని కథ వినబడుచున్నది. మఱియు.

శ్లో॥ ప్రాన్వృష్యాం తేయమః ప్రేతాన్ పితౄంశ్చాపియమాలయాత్।
విసర్జయతిభూలోకం కృత్వాశూన్యం స్వకంపురం॥
తేపుత్రాదేః ప్రకాంక్షంతి పాయసంమధుసంయుతం।
కన్యాగతేసవితరి పితరోయాంతివైసుతాన్॥
అమావాస్యాదినే ప్రాప్తే గృహద్వారంసమాశ్రితాః।
శ్రాద్ధాభావేస్వభవనం శాపందత్వాప్రజంతితే॥
అశ్మామూలైఃఫలైర్వాపి తథాప్యుదకతర్పణైః।
పితృతృప్తిం ప్రకుర్వీత నైవశ్రాద్ధం విసర్జయేత్॥

తా. కన్యాకాలము మొదలు యముడు ప్రేతలను పితృదేవతలను దనపురమునుండి భూలోకమునకు బంపును. అప్పుడువారు పుత్రాదులిచ్చు పాయసమధువులగోరి సూర్యుడుకన్యయందు ప్రవేశించినది మొదలు పుత్రుల గృహద్వారము నాశ్రయించి యమావాస్యవేను కశ్రాద్ధము జరుగనిచో శపించి వెళ్లిపోదురు గనుకశక్తికొలది మూలములు ఫలములు మొదలగు వానిచేనైనను జలతర్పణములచేనైనను వారికితృప్తి జేయవలెననియున్నది. ఇంతియె కాదు బ్రహ్మమొదలుగ తృణముపర్యంతము భూతములకు దృప్తియగునని జెప్పబడుచున్నది ఎట్లనినపిశాచాదిస్వరూపులకు వికిరాన్నముచేతనుతృప్తి, వృక్షాదిరూపులకుస్నానవస్త్రోదకాదులచేతను, మఱికొందరికి, ఉచ్ఛిష్టపిండాదికముచేతను, పితృలుతృప్తులగుచున్నారు.

ప్రాతీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్రేణ దేవస్థాః స్వర్గస్థావిప్రభోజనే।
యమస్థాఃపిండదానేన వికిరంనరకంతథా।
దక్షిణామర్త్యలోకేషుఅసురాభూరిభోజనాత్॥

తా. పితృదేవతలు దేవలోకము నందుండు నప్పుడు అగ్నిహోత్రము చేతను. అట్లుగాక పితృదేవతలు స్వర్గమందుండు నప్పుడు బ్రాహ్మణభోజనము పెట్టుటచేతను పితృలుయమలోకమందుండు నప్పుడు పిండప్రదానము చేతను- నరకమందుండు నప్పుడు వికిరముచేతను మర్త్యలోకమందు దక్షిణచేతను- రాక్షసజన్మమందుభూరిభోజనము పెట్టుటచేతను పితృదేవతలు సంతోషింపుచున్నారు వారుసంతోషించుటచే కర్తయొక్క వంశముక్రమముగావృద్ధిబొందును.

శ్లో॥ మృతాహంతుపరిత్యజ్య చండాలఃకోటిజన్మసు॥

తా. తల్లిదండ్రుల మృతతిథులు పరిత్యజించినవానికి కోటిజన్మము లెత్తినప్పటికిని వానికిచండాలత్వము పోనేరదని శాస్త్రములు ఘోషింపుచున్నవి. విష్ణుపురాణమున దుసితృకర్మలను జేయుటకు సమ్మతించక దురాత్ముఁడైయుండెనేని యనేకజన్మంబులయందుమాలవాఁడై పుట్టునని విష్ణుపురాణము జెప్పుచున్నది.

ఇతిపితృదేవతాతృప్తివిచారస్సమాప్తః.

పంచగవ్య ప్రాశనము.

పరాశరః ॥శ్లో॥ గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధిసర్పికుశోదకమ్।
నిర్దిష్టంపంచగవ్యంతు పవిత్రం పాపశోధనమ్ ॥
గోమూత్రంకృష్ణవర్ణాయాశ్శ్వేతాయాశ్చైవగోమయమ్
పయస్చతామ్రవర్ణాయా రక్తాయాగృహ్యతేదధి॥
కపిలాయాంఘృతం గ్రాహ్యంసర్వంకపిల మేవవా।
మూత్రమేకపలం దద్యాదంగుష్ఠార్ధంతుగోమయం॥
క్షీరంసప్తపలం దద్యాద్దధిత్రిపలమిష్యతే।
ఘృతమేకపలందద్యాత్పలమేకంకుశోదకమ్॥

వృద్ధపరాశరః ॥శ్లో॥ గోమూత్రంమాషకాన్యష్టౌగోమయస్యతుషోడశ। క్షీరస్యద్వాదశప్రోక్తా దధ్నస్తు దశకీర్తితాః॥ గోమూత్ర వద్ఘృతస్యాష్టౌ తదర్ధంతుకుశోదకమ్॥

ఏతదశక్తబాలాదివిషయం ద్రష్టవ్యం॥ మాషప్రమాణంపూర్వముక్తమ్॥
పంచగవ్యమృచాపూతంస్థాపయేద్ద్విజసన్నిధౌ।
గోమూత్రం స్థాపయేత్పూర్వే గోమయం దక్షిణేన్యసేత్।
క్షీరంతుపశ్చిమేస్థాప్యం దధిచైవోత్తరేణతు॥
ఘృతపాత్రంతథాగ్నేయ్యామైశాన్యాంతు కుశోదకమ్।
స్థాప్య పశ్చాదేకపాత్రేతన్మంత్రైస్తానియోజయేత్॥
బ్రహ్మకూర్చోదహేత్సర్వం ప్రదీప్తాగ్నిరివేంధనమ్।
పవిత్రం త్రిషులోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితమ్॥

ప్రయోగః॥ ఏవం + స్థం మమ సమస్త పాపక్షయార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం పంచగవ్యప్రాశనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః + పుణ్యాహవాచనంకరిష్యేనమః॥ ఆదౌగణాధిపతిపూజాం కరిష్యేనమః॥ అథగణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచకృత్వా॥ నారాయణేతిమంత్రేణపంచగవ్యం

నిధాయ॥ గోమూత్రం గోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం॥ అత్రనారా యణేతిమంత్రేణ షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య॥ కూర్చంకృత్వా॥ ఏకస్మిన్ పాత్రే పంచగవ్యమేళనంకృత్వా॥ అధ ప్రాశనం కరిష్యామీతిసంకల్ప్య॥
శ్లో॥ యత్త్వగస్థిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమామకే।
ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహాత్వగ్నిరివేంధనమ్॥
ఆచమ్య॥ సూర్యావలోకనంకుర్యాత్॥ తతఃగోదానభూదానాది బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్॥ పంచగవ్యపాశనంవిప్రద్వారాకార్యం॥స్వయం తూష్ణీంపిబేత్॥ విశేషోహేమాద్రౌ ద్రష్టవ్యం॥

ఇతి పంచగవ్యప్రాశన విధస్సమాప్తః.

ఆశౌచనిర్ణయము.

రజస్వలాశౌచము వ్రాయుచున్నాను.

ఆడుదానికి రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౪ వర్ణములవారికి మూడుదినములు ఆశౌచము, నాలుగవదినమునందు స్నానముజేసి అయిదవదినంబున గృహకృత్యములుజేయుట కుపయోగమగును.

రజోదర్శనమైనదినము మొదలు ౧౭ దినములలోగా తిరిగిరజోదర్శనమయ్యేనేనిస్నానము. ౧౮ వ దినమునందైతే ౧దినము, ౧౯వ దినమునందైతే ౨ దినములు, ఆపైనితిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని 3 దినములు.

ద్రావిడాచారమెట్లనిన. ఆడుదానికి రజోదర్శనమైనదినము మొదలు 3 దినములు ఆశౌచము- రజోదర్శనమయినది మొదలు ౧౨ దినములలో తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని మూత్రమునందువలెనే శౌచమున శుద్ధియగును. ౧౮దినములవఱకు స్నానము ఆపైనిఆశౌచము 3 దినములు.

జాతాశౌచప్రకరణము.

జాతాశౌచము- స్రావము- పాతము- ప్రసూతి అని మూడువిధములు స్రావమనఁగా గర్భధారణమయినది మొదలు ౪ మాసములలోగాగర్భములోనిదిచెడి పైకినీరుగాకారుట.

స్రావము— మృదుస్రావము- కఠినస్రావమునని రెండువిధములు పాతమనగా ౫ వ నెలలోను. ఆఱవనెలలోను గర్భములోనిపిండముచెడిపోవుట. ౭వ నెలమొదలు ప్రసూతిఅనఁగాప్రసవము.

మృదుస్రావా శౌచము.

తండ్రికిస్నానము జ్ఞాతులకు స్నానమైనవక్కరలేదు. తల్లికిమూడుమాసములలోగా 3 దినములు నాలుగవమాసమున 4 దినములు.

కఠినస్రావా శౌచము.

తండ్రికిఆశౌచము 3. దినములు సోదరులకుస్నానము, జ్ఞాతులకు స్నానము

పాతా శౌచము.

తండ్రికి ఆశౌచము 3 దినములు, జ్ఞాతులకు 3 దినములు తల్లికి ఐదవ మాసమున 5 దినములు ఆఱవ మాసమున 6 దినములు. ప్రాచీనషడశీతిలోమృదుస్రావమునకునుకఠినస్రావమునకును వివేచనము లేకయే తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములుపురుడు చెప్పఁబడినది.

ప్రసవా శౌచము.

మాతామహుని యింటిలో పిల్లపుట్టిన యెడల మాతామహిమాతామహులకు3 దినములుపురుడు, తల్లిసోదరులకొక్కదినము. భర్తయింటపిల్లపుట్టినయెడల మాతామహులకు పురుడులేదు. ఒక్కమగపిల్లవానను ఒక్కమాఱిద్దఱు మగపిల్లవాలను పుట్టిన యెడలతల్లికి 20 దినములు పురుడు ఒక్కమాఱుపుట్టినయిద్దఱా(గాకవలవారు(సంస్కృ)యమళులు॥

పిల్లచనిపోయిపుట్టినను - బొడ్డుకోయబడినతరువాత పదిదినములలోపునచనిపోయినను తలిదండ్రులకును జ్ఞాతులకును 10 దినములు పురుడుతప్పదు, మైలలేదు. బొడ్డు కోయకమునుపు పిల్లచనిపోయినను తల్లికి 10 దినములు, తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములు పురుడు, మైలలేదు. (ఆంధ్రాచారము) బొడ్డుకోయకమునుపు శిశువు చనిపోయినయెడల తల్లితో బాటుతండ్రిమొదలగు జ్ఞాతులు 10 దినములుపురుడు పట్టుదురు. సమానోదకులకు త్రిపురుషులవఱకు 3 దినములు జ్ఞాతులనగాకూటస్థుడు మొదలు 7 పురుషులవఱకు నుండువారు- సమానోదకులనఁగా 8 వపురుషుడు మొదలు 14 వపురుషుడు వఱకు నుండువారు. ద్రావిడాచారము. కాశ్యపః ॥శ్లో॥ రాత్రిం భాగత్రయం కృత్వాద్వా భాగౌ పూర్వవాసరే। ఉత్తరాంశం పరదినేమృతౌ తుమృతసూతయోః॥

తా. రాత్రియందు రజోదర్శనము, జాతము, మృతము- సంభవించినయెడల, ఆరాత్రికాలమును 3 వంతులు చేయవలెను- మొదటి రెండువంతుల కాలములోను రజోదర్శనాదులు సంభవించిన యెడల పూర్వదినము- మూడవవంతులో సంభవించెనేని పరదినమని తాత్పర్యము

మృతాశౌచము.

పదిదినములువెళ్లినపిమ్మట నామకరణము జేయకమునుపు శిశువు మరణించెనేని సపిండులు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధులగుదురు- తల్లిదండ్రులకు 3 రాత్రులాశౌచము- కన్యకయైతే ఒక్కదినము నామకరణమునకు ముందు ఖననమేకాని ఉదకదానాదికము లేదు- నామకరణముచేసినపిమ్మట సంవత్సరమువఱకు దాహఖననములలో నేదైనచేయవచ్చును.

నామకరణానంతరం దంతోత్పత్తికిముందు పుత్రమరణము కలిగి తేదహనముచేసిరేని సపిండుల కొకదినమాశౌచము- ఖననపక్షమునందు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధి-తల్లిదండ్రులకు దహనఖననముల రెంటియందును మూడుదినములు-కన్యామరణమునందు త్రిపురుష సపిండులకుదహనఖననముల రెంటియందును స్నానముచేతనే శుద్ధులగుదురు-తల్లిదండ్రులకు ఒకదినమాశౌచము-దంతోత్పత్త్యనంతరం పుత్రమరణముకలిగెనేని దహనఖననములయందు సపిండులకొకదినమాశౌచము-తలిదండ్రులకు మూడురాత్రులు- కన్యకయైతే త్రిపురుష సపిండులకు స్నానముచేతనేశుద్ధి-తల్లితండ్రులకు మూడుదినములు. మొదటి సం॥ నందుకృతచూడుడగుపుత్రుడుమరణించెనేని పిత్రాదిసపిండులకు మూడుదినములు - దాహమునియతము.మూడుసంవత్సరములువెళ్లినపిమ్మట చూడాకర్మయైనను కాకున్ననుఉపనయనమునకుముందు మరణముకలిగెనేని పిత్రాదిసపిండులకుమూడుదినములాశౌచము. దాహము నియతముగ చేయవలయును. ఉదకదానాదికము మంత్రరహితముగ చేయవలెను. చూడాకర్మయైనవానికిమంత్రరహితముగ పిండదానముచేయవలయును.

కన్యకకు మూడుసంవత్సరములైనపిమ్మట వాగ్దానమగుటకుముందు మరణముకలిగెనేని త్రిపురుషసపిండుల కొకదినము. తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములు. దాహోదకదానాదులుమంత్రరహితముగ చేయవలెను.

వాగ్దానానంతరమందు వివాహమగుటకుముందు కన్యకలు మరణించిరేని భర్తృకుల పితృకులములయందలి సప్తపురుష సపిండులకునుపిత్రాదులకును అందఱకును మూడుదినములు దాహోదక దానాదికమును మంత్రరహితముగ జేయవలయును.

ఉపనయనమైనపిమ్మట మరణించినపురుషునకు బ్రాహ్మణులకు పదిదినములాశౌచము. క్షత్రియులకును౧౨దినములాశౌచము. వైశ్యులకుపదునైదుదినములు. శూద్రులకు ఉపనయనము లేదు॥ స్త్రీశూద్రయోస్తువివాహస్యోపనయనస్థానాపన్నత్వేన వివాహోత్తరమేవాశౌచాధికారః॥ స్త్రీశూద్రులకు వివాహముఉపనయనస్థానమునందుంచఁబడినది. కనుక వివాహానంతరమే పూర్ణాశౌచము. యీపూర్ణాశౌచము రెండువిధములుశూద్రాణాం మాసం-సచ్ఛూద్రాణాం మాసార్థం. (అనఁగా శూద్రులకు ౩౦దినములు- సచ్ఛూద్రులకు ౧౫దినములు) సోదకులకుమూడుదిములు-గోత్రజులకు స్నానమువలనశుద్ధికలుగును.

పితృగృహమునందు కన్యామృతి.

వివాహానంతరమందు కన్యకపితృగృహమునందు మృతి పొందిన యెడల తల్లిదండ్రులకును సోదరభ్రాతలకును 3 దినములు. పినతండ్రి మొదలగువారి కొక్కదినము. అట్లుగాక భర్తృగృహమునందుమరణము సంభవించినప్పటికిని తల్లిదండ్రులకుమూడుదినములు ఆశౌచముతప్పదు.

మాతాపితృమృతి.

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు వివాహితలగుపుత్రికలకుపదిదినములవఱకును మూడుదినములాశౌచము. దశాహానంతరమందుసంవత్సరమువఱకును పక్షిణ్యాశౌచము॥ "అత్రైవ అతికాంతశౌచంబ్రాహ్మణవచనాద్భవతినాన్యత్ర" అనఁగాఇక్కడనేఅతిక్రాంతశౌచముబ్రాహ్మణవచనమువలనకలుగుచున్నది కానిమఱియొకస్థలమునందు లేదని యెరుగవలయును.

భ్రాతృ భగినీలమృతి.

భ్రాతృభగినీలయొక్క పరస్పర గృహములయందు మరణముకలుగుచుండఁగా పరస్పరమును మూడుదినములు. గృహాంతర మందుమరణము కలుగుచుండఁగానే పరస్పరమును పక్షిణ్యాశౌచము.

మేనమామ మృతి.

మేనమామయొక్క మరణమునందు భగినీపుత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము- ఉపకారియగు మేనమామయొక్క మరణమునందు మూడు దినములాశౌచము.

మేనమామభార్యామృతి.

మేనమామ భార్యాయొక్క మరణమందు భర్తృభగినీయొక్క పుత్రులకు పక్షిణ్యాశౌచము.

ఉపనయనమయిన మేనల్లుడిమృతి

ఉపనయన మయిన భాగినేయునియొక్క మరణమందు మేనమామకును. మాంతులభగినికిని మూడుదినములు అనుపనీతుడగు మేనమామ మరణమునందు మేనల్లునికి మాంతులభగినికిని పక్షిణ్యాశౌచము.

మాంతామహునియొక్క మరణము.

మాంతామహునియొక్క మరణమునందు పుత్రికాపుత్రునకుమూడుదినము లాశౌచము.

అనుపనీతుఁడగు దౌహిత్రుని మరణము.

అనుపనీతుఁడగు దౌహిత్రుని మరణమునందు మాంతామహునకును మాంతామహికిని పక్షిణ్యాశౌచము. ఉపనీత దౌహిత్ర మరణమునందు మూఁడుదినములని కొందరు చెప్పుచున్నారు,

మాంతామహియొక్క మరణము.

మాంతామహియొక్క మరణమునందు దౌహిత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము.

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల మరణము.

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల యొక్క మరణమునందుజామాతసన్నిధియందున్న యెడల మూఁడుదినములు- అసన్నిధయందు పక్షిణ్యాశౌచము- గ్రామాంతర మందైన యెడల నేకరాత్రియాశౌచము.

అల్లుడి మృతి.

అల్లుఁడుమృతుఁడైన అత్తమామలకు స్నానముపలన శుద్ధులగును.ఒక్కదినమాశౌచమనికొందఱు చెప్పుచున్నారు.

స్యాలకుఁడి మృతి.

స్యాలకుఁడు మరణమును పొందెనేని భగినీభర్తకు నొక్కదిన ముస్యాలకసుత మరణమునందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును.

పితృభగినీల మృతి

తండ్రితోఁబుట్టువగునాడుది మరణమును పొందినదగుచుండగా భ్రాత్రపత్యమునకు పక్షిణీ కాలమాశౌచము.

మాతృ భగినీలమృతి.

తల్లి తోఁబుట్టువగు నాడుది మరణమును బొందెనేని ఆమెచెల్లెలి సంతానమునకు పక్షిణీ కాలమాశౌచము.

పితృమాతృ బాంధవ్యము.

ఆత్మనఃపితృష్వస్ృ మాతృష్వస్ృ మాతులపుత్రాః ఆత్మబాంధవాః । పితుః పితృష్వస్ృ మాతృష్వస్ృ మాతులపుత్రాః పితృబాంధవాః । మాతుఃమాతృష్వస్ృ పితృష్వస్ృ మాతులపుత్రాః మాతృబాంధవాః । ఏతేత్రివిధా బాంధవాః॥ బంధుత్రయేప్యేతేషుమృతేషుపక్షిణీ।పితృష్వస్రాదికన్యానా మూఢానాం మరణేప్యేకాహః। దత్తకమృతౌతుపూర్వాపరపిత్రోస్త్రిరాత్రం । సపిండానామేకాహః॥

తా. పితృష్వస్ృ మాతృష్వస్ృ మాతులపుత్రులు ఆత్మబంధువులు-తండ్రియొక్క పితృష్వస్ృ మాతులపుత్రులు పితృబంధువులు- తల్లియొక్క మాతృష్వస్ృపితృష్వస్ృ మాతులపుత్రులు మాతృబంధువులు- యీమూడువిధములగుబంధువులును మరణమునుపొందినప్పుడు పక్షిణ్యాశౌచము పితృష్వసాదులయొక్క కన్యకలువివాహమైనపిమ్మట మరణమునుబొందిరేని యొకదినమాశౌచము-దత్తకుని మరణమునందు పూర్వాపరులగుతల్లిదండ్రులకుమూఁడుదినములాశౌచము-సపిండులకొక్కదినము.

జనక తల్లిదండ్రుల మరణము.

పూర్వాపరులగుతల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు దత్తకునకు మూఁడుదినములాశౌచము-దత్తకునియొక్క పుత్రపౌత్రాదులమరణమునందును- జననమునందును సపిండులకొకదినము.

దత్తకుడిమృతి.

దత్తతజరిగినతరువాత మరణముపొందెనేని దత్తతవంశమునందు సపిండులకు వారివారి వర్ణాచారప్రకారము పూర్ణాశౌచము.

ఆచార్యమరణము.

ఆచార్యమరణమునందు శిష్యునకుమూఁడుదినములు తత్పుత్రపత్నులయొక్క మృతియందొక దినము. ఉపనయనమునుచేసి వేదమునుచెప్పినవాఁడుఆచార్యుఁడనఁబడును. వేదమునందు కొంతభాగమును చెప్పినవాఁడు ఉపాధ్యాయుఁడనఁబడును. అట్టియుపాధ్యాయుని మరణమునందు శిష్యునకొకదినమాశౌచము. ఉపనీతుఁడైన శిష్యునియొక్కమరణమునందు గురువునకు మూఁడుదినములాశౌచము. పరులచేత నుపనీతుఁడగు శిష్యునియొక్క మరణమునందొక దినమాశౌచము. ఏకగ్రామవాసులును అనూచానశ్రోత్రియులును అయిన సహాధ్యాయులయొక్కమృతియందొకదినము. సాంగవేదాభ్యాయి అనూచానుఁడనఁబడును. వేదమాత్రాధ్యాయి శ్రోత్రియుండనఁబడును. అధ్యయనమనఁగాఅర్థజ్ఞానసహితముగ వేదమును జదువుటయని గ్రహించవలయును.

వానప్రస్థులుయతులు మరణమునుపొందిరేని సపిండులకుస్నానము మాత్రము.

అతిక్రాంతాశౌచము.

అతిక్రాంతాశౌచములో జననము అతిక్రాంతమయ్యెనేని అతిక్రాంతాశౌచము లేదు. తండ్రికిస్నానముమాత్రము. మరణాశౌచమునందైతే అనుపనీతమరణాది నిమిత్తకత్రిరాత్రాదులయందును. భగినీమాతులాదిమరణనిమిత్తక త్రిరాత్రాదులయందును అతికాంతాశౌచము లేదు. మఱియేమనిన అతిక్రాంతాశౌచము దశాహాదిమృతాశౌచ విషయమెయుని గ్రహింపవలయును.

దశాహమధ్య.

జననమరణములు పదిదినములలోపలఁ దెలిసెనేని పుత్రాదులకందఱకును మిగిలినదినములచేతనేశుద్ధికలుగును. సంస్కారమునుకూడ మిగిలినదినములచేతనే సమాప్తియగును. అస్థిపర్ణశరసంస్కారముకూడ మిగిలినదినములచేతనే సమాప్తియగును.

మూడుదినముల లోపల.

మొదటిమూడుదినములలోపల సమానోదక మరణము తెలియబడెనేని సమానోదకులకు మిగిలినదినములచేతనే శుద్ధికలుగును. త్రిరాత్రములు అతిక్రమించి పదిదినములలోపల తెలియఁబడినప్పటికిని ఆశౌచము లేదనియును. మఱియేమనిన స్నానమాత్రము చేతనే శుద్ధికలుగును ఈనియమమే మాతులాదిత్రి రాత్రులయందుఁగూడ తెలియవలయును.

మాతాపితృ మరణము.

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణము దూరదేశము నందైనప్పటికినిసంవత్సరకాలముకూడఅతిక్రమించినప్పటికిని విన్నదిమొదలు పుత్రునకుపదిదినములు. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము తక్కిన వారు వారివారివర్ణాచారము ననుసరించి పూర్ణాశౌచముపట్టవలయును స్త్రీపురుషులయొక్క పరస్పరమునందు పరస్పరమును దేశాంతరమందు సంవత్సరాంత మయినను పూర్ణముగ పదిదినము లాశౌచము—సపత్నులకు పరస్పర మరణమునందు పరస్పరమును దేశకాలములను అపేక్షింపకయే పదిదినములాశౌచము పూర్ణముగనుండును. సాపత్న్యమాతృ మరణమునందు సంవత్సరానంతరమందుఁగూడ దేశాంతరమైనప్పటికిని మూడుదినములు.

ఔరస పుత్ర మరణము.

ఔరసపుత్రుని మరణము సంవత్సరానంతరమందుఁ దెలిసినను తల్లిదండ్రులకు మూడుదినము లాశౌచము.

పదిదినములు గడచినపిమ్మట.

పదిదినములుగడచినపిమ్మట బదునోకండవదినము మొదలుకొని మూడుమాసములవఱకును దశరాత్రాశౌచముకలవారి మరణమునందు మూడుదినములు. ఆఱుమాసములవఱకునుపక్షిణ్యాశౌచము తొమ్మిది మాసములవఱకును ఒక్కదినమాశౌచము అటుపిమ్మట స్నానమాత్ర మనివృద్ధవసిష్ఠుఁడు చెప్పె. మూడుపక్షములవఱకును మూడుదినముల నియును- ఆఱుమాసముల వఱకునుపక్షిణి యనియును- సంవత్సరము వరకొక దినమనియును అనంతరమందు స్నానమాత్ర మనియును పరా

శరమాధవీ యమను గ్రంథమందు దేవలుఁడు వచించె- ఇక్కడ నిది యాపద్విషయము నుగాఁదలఁచివ్యవస్థను దెలిసికొనవలయును.

జ్ఞాతిమరణము.

పదిదినములు గడచినపిమ్మట దేశాంతరమందలి జ్ఞాతిమరణము తెలియఁబడిన దగుచునుండఁగా మూఁడుపక్షముల వఱకును మూఁడుదినములు అదిమొదలుకొని యాఱుమాసములవఱకును యొకదినము అదిమొదలుకొని సంవత్సరమువఱకును పగలువృత్తాంతము వినఁబడెనేనిఆపగలంతయును రాత్రివినఁబడెనేని రాత్రియంతయును ఆశౌచమని యెఱుగవలయును. సంవత్సరానంతరమందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును. ఈ అతిక్రాంతాశౌచము అంతయునుసర్వవర్ణసాధారణమని యెఱుగవలయును. ఈవిషయములో దేశాంతరమందలి జ్ఞాతిమరణము తెలియఁబడిన దగుచునుండగా స్నానమువలననేశుద్ధియని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఆ మాధవోదాహృత విష్ణుస్మృతి తెలియకపోయిన దోషముచేత ఇట్లుచెప్పఁబడెనని యెఱుగవలయును. బ్రాహ్మణునకు దేశాంతరము ౨౦యోజనముల అంతరముకలదనియును. క్షత్రియునకు ఇరువదినాలుగుయోజనములఅంతరముకలదనియును. వైశ్యశూద్రులకు ముప్పదియోజనములయంతరముకలదనియును సచ్ఛూద్రునకు అఱువదియోజనములయంతరము కలదనియును తెలియవలయును. పక్షాంతరములు ఇప్పుడు చెప్పఁబడినపక్షముల ననుసరించి తెలిసికొనవలయును.

ఇక్కడనీవిధముగా నిష్కర్షను చేసికొనవలయును.

ఏవచనములు ఏకగోత్రవిషయకజననమరణాఽతిక్రాంతాశౌచవిషయములో వానిని భార్యాభర్తలనునిరువురుచేతను సమానముగా అనుష్ఠింపఁదగినవని యెఱుగవలయును-ఏవచనములు భగినిమాతులాది భిన్నగోత్రాశౌచవిషయముతో అవచనములయందు భార్యాభర్తల మధ్యయందుపసంబంధముకలదో ఆసంబంధముచేతనే అనుష్ఠింపవలసినదనియును. పూర్వసంబంధముచేతను కావనియును తెలియవలయును.

ఆ శౌ చ స ం పా త ము.

ఆశౌచసంపాతము కలుగుచునుండఁగా చేయఁదగిన విషయము తెలుపఁబడుచున్నది- ఎట్లనిన- దశాహాశౌచమధ్యమందు పదిదినములు ఆచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని అంతకు తక్కువదినములచేత ఆచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని సంప్రాప్తమయ్యెనేని మొదటియాశౌచము చేతనే పరిశుద్ధి. తక్కినయాశౌచముల నవలంబింప నక్కరలేదని యును తెలియవలయును- పదిదినముల పురుడు వచ్చియుండఁగా పదిదినముల పురుడుగాని దానికి తక్కువపురుడుగాని వచ్చెనేని మొదటి పురుడుచేతనే శుద్ధియగును- పురుడువచ్చియుండఁగా పదిదినములకు తక్కువమృతాశౌచముగాని దశాహమృతాశౌచముగాని వచ్చెనేనిమృతాశౌచమునే అవలంబింపవలయును- ఆవిషయములో సూతకములనఁగాపురుడుమిగిలి యున్నను మృతాశౌచముచేతనే పరిసమాప్తియగునని యెఱుఁగవలయును మూఁడుదినములచేత పరిసమాప్తి నిపొందింపఁ దగిన మృతాశౌచమైనను జననాశౌచమైనను వచ్చియుండఁగా పదిదినములచేత పరిసమాప్తినిపొందఁదగిన మృతాశౌచమైనను జననాశౌచమైనను సంప్రాప్తమయ్యె నేని పూర్వాశౌచముచేత పరిశుద్ధికానేరదని యెఱుఁగవలయును.

మృతాశౌచమునందు సమన్యూనమగు జననాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచము చేతనే పరిశుద్ధి కలుగునని యెఱుఁగవలయును.

పురుడు అధికమైననుమృతాశౌచముచేతనే శుద్ధియని శుద్ధివివేకకారుఁడు చెప్పెనని యెఱుఁగవలయును.

పూర్వాశౌచమధ్యయందు పుట్టినప్పటికి పూర్వాశౌచానంతరమందు తెలియఁబడెనేని యుత్తరకాలపుదానినే యాచరింప వలయును. పదిదినములాచరింపఁ దగినయాశౌచమును అవలంబించియుండఁ గాపదియవదినముయొక్క రాత్రియందు పదిదినములాచరింపఁదగినయాశౌచముసంప్రాప్తమయ్యెనేని తొలుతటి పదిదినములు గాక రెండుదినములు ఆశౌచమును అవలంబింపవలయును. ఆరాత్రియును పరదినమును అని యెఱుఁగవలయును.

పదియవదినముయొక్క రాత్రియందలి నాల్గవ యామమందు పదిదినములుగల యాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని అప్పుడుఅది మొదలుకొని మూడుదినములు ఆశౌచముండవలెనందురు.

మూడుదినములు (అట్లుగాక) ఒకటిరెండు దినములు ఆనంతరము పదగినయాశౌచములో కలుగఁగ్గ యాశౌచము సంప్రాప్తమైనప్పుడు రాత్రి మాసము మిగిలియుండేని పూర్వాశౌచముచేతనే పరిశుద్ధుఁ డగునని యును. ద్వ్యహాద్యాశౌచమునవలంబింపవలసినది లేదనియును తెలియ వలయును.

రెండుమూడుదినములు ఆశౌచములోపలఁ దగినయాశౌచమధ్య యందు ఆశౌచాంతరము సంప్రాప్తమైన యాశౌచమునకు పూర్వాశౌచముచే తను శుద్ధిలేదని యెఱుఁగవలయును. సమానాశౌచములయందు పూర్వాశౌచము చేతనే శుద్ధియని తెలియవలయును.

సపిండాశౌచము మాతాపితృభ్రాతృపుత్రులకు ఆశౌచమును తొలఁగి పోదని యెఱుఁగవలయును.

మాతృశౌచమధ్యమునందు పితృశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచముచేతనే శుద్ధియని యెఱుఁగవలయును.

తండ్రికి (...) తల్లియొక్క ఆశౌచము చేతనే శుద్ధియగునని కొందఱందురు. వారియొక్క శేషదినములకు పూర్వాశౌచదినములే కారణమని యెఱుఁగవలయును. పిత్రాశౌచమధ్యమునందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పిత్రాశౌచమును సమాప్తిచేసియుంచి పక్షిణీకాలము అధికముగా నాశౌచము నవలంబింపవలసినదని యెఱుఁగవలయును.

ఆదిదశదినములపైని నాలుగుదినములు గడచినదని యెఱుఁగవలయును. పదియవరాత్రియందలి నాల్గవయామమునందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని రెండుదినములు లేక మూడుదినములైనను ఆశౌచము నవలంబింపవలయునే కాని పక్షిణీకాలము కాదని యెఱుఁగవలయును.

తల్లిదండ్రులకు ఒకప్పుడు ఆద్యాశౌచము కలిగినయెడల పక్షిణీకాలము కంటె అధికముగా నాశౌచము లేదనియును పూర్వాశౌచము చేతనే శుద్ధియనియును తెలియవలెను.

సూతకమునందు.

సూతకమునందు మృతాశౌచము సంప్రాప్తమగుచుండగాపిండ దానమునందు ప్రతిబంధము లేదనియెఱుఁగవలయును. మృతాశౌచము నందు పురుడు సంప్రాప్తమయ్యేనేని జాతకర్మాదికములులప్పుడైననుఆ శౌచాంతమందైనను చేయవలసినదని తెలియవలయును.

తల్లికి ఆచరింపఁదగిన యథికా శౌచములోపల తండ్రిని పదునొ కండవదినమునందు చేయవలసిన వృషోత్సర్జనాది శ్రాద్ధమును ఆద్యాది షోడశ శ్రాద్ధములను చేసియే తీరవలెను.

శవస్పర్శము.

శవస్పర్శముపగలు అయ్యేనేని నక్షత్రదర్శనమైనపిమ్మట శుద్ధియ నియును- రాత్రియందయ్యేనేని సూర్యదర్శనమైన పిమ్మట శుద్ధియనియు ను- తెలియవలయును. ఆశౌచాన్న భక్షణమును ఆశౌచ గృహవాసము నెంతకాలముకలిగియుండునో అంతవఱకును ఆశౌచము కలిగియుండునని తెలియవలయును.

ధర్మార్థముగ.

ధర్మార్థముగ అనాధసవర్ణశవమును వహించినను అపరక్రియలు చేసినను అగ్నిదానముచేసినను అనంతఫలము కలుగుననియును- ప్రాణా యామాగ్ని స్పర్శముల చేతశుద్ధికలుగుననియును తెలియవలెను.

ఈవిషయమందు మూలవచనములు నిర్ణయసింధు ధర్మసింధుమి తాక్షరాది నిబంధన గ్రంథముల యందున్నవి. ఆవచనములు అన్నియు న్గ్రంథవిస్తర భయముచే చేర్చనైతిని.

ఆశౌచనిర్ణయము సమాప్తము.

శ్రాద్ధకాలనిషేధవచనములు.

శ్రాద్ధదినేగృహాలంకారనిషేధః॥౧॥

యాజ్ఞ్యవల్క్యః॥ శ్లో॥ గోమయేనోపలేపంచసర్వశ్రాద్ధే

ప్రకీర్తితం। గృహాలంకరణంనాస్తిఇతిశాతా

తపోబ్రవీత్॥

ఉష్ణవారినిషేధః॥ ౨॥

శ్లో॥ మృతేజన్మనిసంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేజన్మదినేతథా।
అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ నన్నాయాదుష్ణవారిణా॥
సగోహత్యాకృతం పాపంప్రాప్నోత్యేవనసంశయః॥

దేవతార్చననిషేధః॥ 3

శ్లో॥ దానాధ్యయనదేవార్చా ఉపహోమాప్రకీర్తాదికం।
సకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధదివసే ప్రాగ్విప్రాణాంవిసర్జనాత్॥

ఆచమనకాలాః॥ ౪॥

శ్లో॥ ఆదావంతేచపాద్యేచ విష్టరేచవిశేషతః।ఉచ్ఛిష్టే
పిండదానేచషట్సుచాచమనంస్మృతమ్॥

ఆశ్వలాయనానాం గోత్రాద్యుచ్చారణక్రమః॥ ౫

శ్లో॥ సపిండీకరణాత్పూర్వమాశ్వలాయనశాఖినాం।
గోత్రంబ్రూయాత్ప్రథమతః పశ్చాన్నామాదికం
వదేత్॥

విష్ణ్వర్చనవిధిః॥ ౬॥

దక్షః॥ శ్లో॥ యత్కించిత్పార్వణం శ్రాద్ధంతత్రసర్వత్రచద్విజే।
పూజయేద్విష్ణుమిత్యేవ మితిప్రాహపితామహః॥

భారతే॥ శ్లో॥ యచ్ఛ్రాద్ధం పార్వణం ప్రోక్తం తచ్ఛ్రాద్ధంవైష్ణవంవినా।
కృతంసర్వనిరర్థకం తేయు పతితేనేక్షితంయథా॥

శ్లో॥ దర్శే మహాలయేతీర్థే సపిండీకరణేతథా।
వ్యర్థంభవతి తచ్ఛ్రాద్ధంవాసుదేవం వినాకృతం॥
(పాదప్రక్షాళనేకర్తుః పశ్చిమాభిముఖత్వనియమః)

వ్యాసః॥ ప్రాతఃకాలేచమధ్యాహ్నే సాయాహ్నేనిశిసంధ్యయోః।
పశ్చిమాభిముఖశ్రాద్ధే విప్రపాదాభిషేచనం॥
(పాదప్రక్షాళనేకర్త్రా భోక్తృరుపవేశనవిధిః)

యజ్ఞ్యవల్క్యః॥ శ్లో॥ విప్రప్రక్షాళనకాలేతు దాతాభోక్తాద్విజోత్తమః।
సుఖాసీనోభవేచ్ఛ్రాద్ధే త్వన్యథానరకంవ్రజేత్॥

(భోక్తురాశౌచం)

వా॥ భోక్తుస్తృతీయనిమంత్రణాత్ప్రభృత్యాశౌచాభావః।
తత్పూర్వమాగతం చేత్ ఆశౌచమస్త్యేవ॥

(కర్తురాశౌచం)

వా॥ కర్తుస్తుప్రారంభానంతర మాశౌచాభావః।
తత్పూర్వం చేదాశౌచమస్త్యేవ॥

ప్రారంభ వివరణం

వా॥ పాకసమాప్తిః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః। సంకల్పః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః। పాకాది ప్రోక్షణమారంభ ఇత్యేకః పక్షః। తృతీయనిమంత్రణ ఇత్యేకః పక్షః॥ ఏతేషు పాకపరిసమాప్తిపక్షః ఆపద్విషయః। అన్యే త్రివిషయాశ్చ। ఇతరేషు పక్షేషు తత్తద్దేశాచారోనువర్తనీయః॥ ఏతేషు చతుర్షు పక్షేషు ఆశౌచసంప్రాప్తేకాలే సద్యస్స్నాత్వా స్నానమేవ ప్రారంభం కుర్యాత్॥ పక్వాన్నమన్యేన అశౌచరహితేన పరివేషయేత్। భోజనపాత్రస్థమన్నం భోక్తా ప్రోక్షేత్। కర్తా తద్భోజనపాత్రమస్పృశ్యైవ అన్నత్యాగం కుర్యాత్

జానునిక్షేపవిధి,

మల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నిక్షిప్య దక్షిణం జానుం దేవాన్ పరిచరేద్బుధః।
భూమౌ తథాపరం జానుం నిక్షిప్య పరిచరేత్సదా

ఘృతపాత్రనిధానం

శ్లో॥ సవ్యేనాపరహస్తేన ఘృతపాత్రం న నిక్షిపేత్।
తద్భోజ్యమాసురం ప్రాహుర్న దాతుః పారలౌకికం॥

(పితృగృహబలినిషేధః)

శ్లో॥ దత్తే వాప్యథవాదత్తే భూమౌ యో నిక్షిపేద్బలిం।
తదన్నం విఫలం యాతి నిరాశాః పితరో గతాః॥

(సువాసినీభోజనవిధిః)

మల్లాజీయే॥ శ్లో॥ సువాసిన్యాం మృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్సహ భోజనే।
సువాసినీం తతః పశ్చాదమంత్రిక మథార్చయేత్॥

అధిశ్రవణవిధిః

శ్లో॥ అధిశ్రవణహీనంతు శ్రాద్ధం కుర్వీత మానవః ।
తదన్నం మాంసతుల్యంచ తద్ఘృతం సురయాసమం॥

(పితృసూక్తనిషేధః)

శ్లో॥ షోడశే మాసికే చైవ తీర్థే దైవసపిండనే ।
నిత్యశ్రాద్ధోదకుంభేచ పితృసూక్తానివర్జయేత్॥

(పిండదూషణే.)

యల్లాజీయె॥ శ్లో॥ మార్జాలమూషకస్పర్శే పిండే చ ద్విజకృతే ।
పునః శ్రాద్ధం విధాతవ్యం తేన పాకేన తత్క్షణాత్ (వాక్యం) పున
శ్రాద్ధం నామ పునః పిండదానమిత్యర్థః॥

(కర్తృశ్రాద్ధశేషాన్నభోజనవిధిః)

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్య భుంజీత పితృసేవితం॥ మాధవీయే॥ శ్రాద్ధం
కృత్వాతు యోవిప్రో న భుంక్తే యది వా చన । దేవాహవ్యం న గృ
హ్ణంతి కవ్యానితు పితరస్తథా॥

(ఉపవాసే శ్రాద్ధశేషాన్నభోజననిషేధః)

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ ఉపవాసో యదా నిత్యః శ్రాద్ధం నైమిత్తికం భవేత్
ఉపవాసం తదా కుర్యాత్ ఆఘ్రాయ పితృసేవితం

(భిన్నగోత్రాణాం పితృశేషాన్నభోజననిషేధః)

శ్లో॥ పిత్రాదీనాం తథాన్యేషాం శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనం ।
వ్రతినాం విధవానాంచ యతీనాంచ విగర్హితమ్॥
అన్యే భిన్నగోత్రాః వ్రతినో బ్రహ్మచారిణః ।
సగోత్రాణాం పితృశేషభోజనానుమతిః॥

శ్లో॥ శ్రాద్ధాన్నశిష్టభోక్తారస్తే సర్వే యమగామినః ।
సగోత్రాణాం సకుల్యానాం జ్ఞాతీనాంచ న దోషకృత్॥
అన్యగోత్రాణాం క్వచిత్పితృశేషభోజనానుమతిః

శ్లో॥ శ్వశురస్యగురోర్వాపి మాతులస్యమహాత్మనః।
జ్యేష్ఠభ్రాతుశ్చపుత్రస్య బ్రహ్మనిష్ఠస్యయోగినః।
యతేషాం శ్రాద్ధశేషాన్నంభుక్త్వాదోషోనవిద్యతే।

(శూద్రస్యపిత్ర్యశేషాన్నదాననిషేధః)

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నశూద్రంభోజయేత్తస్మిన్ గ్రహేయత్నేన తద్దినే। శ్రాద్ధశేషంనశూద్రాయదదాతిచబలేష్వపి। శూద్రంతుభోజయేత్వాయోదద్యాచ్ఛ్రాద్ధేషుమానవః। శ్రాద్ధనిష్ఫలితాయాంతి శ్రాద్ధదేవాఃచతత్క్షణాత్॥

(ఆశౌచమధ్యేప్రాప్తప్రత్యాబ్దికస్యతదనంతరంశూన్యతిథౌనిషేధః)

వసిష్ఠః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యేపిత్రోశ్చభవేన్మృతతిథిస్తథా।
అతిథింవర్జయిత్వాంతేప్రత్యాబ్దికంకారయేత్సుతః॥

దక్షః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యేపిత్రోశ్చయథా మృతతిథిర్భవేత్।
ఆశౌచాంతేశూన్యతిథౌ నకుర్వంతితిథింబుధాః।

(శూన్యతిథ్యనంతరదినేకర్తవ్యత్వవిధిః)

శ్లో॥ శూన్యతిథ్యాము పోష్యైవశ్రాద్ధంకుర్యాత్పరేహని।
కృత్వాసమ్యగ్విధానేన బంధుభిస్సహభోజయేత్॥

(సంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధవిధిః)

శ్లో॥ వత్సరాంతేవిమోకాఖ్యంశ్రాద్ధంపార్వణవద్భవేత్।
మృతస్యతత్ప్రతేకార్యం యద్వాకాశదినేపివా।

(ఆకాశదినంనామశూన్యతిథిః)

శ్లో॥ అబ్దస్యాంతేవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధంప్రథమవత్సరే।
కుర్యాత్పార్వణవచ్చైవ శ్రాద్ధహీనతిథౌయది॥
శ్రాద్ధహీనతిథి శ్శూన్యతిథిః॥

శ్లో॥ మృతస్యవత్సరాంతేతుయది శూన్యతిథిర్భవేత్।
తస్మిన్దినేవిమోకాఖ్యం కర్తవ్యమవిచారతః॥

సంవత్సరవిమోకాఖ్య మకృత్వా ప్రథమాబ్దికం।
యచ్ఛ్రాద్ధంకురుతేమోహాత్కృతంకర్మవినిష్ఫలం॥

స్మృతిదీపికాయాం.

శ్లో॥ ఆశౌచాదినిమిత్తైశ్చవిమోకాఖ్యే మతిక్రమేత్।
తదాయదివిమోకాఖ్యం నకర్తవ్యమితీరితం॥
దేశాంతరగతభ్రాతౄణాంప్రత్యాబ్దికానుమాసికామావాస్యాదివిధః॥

శ్లో॥ విభక్తోవావిభక్తోవా దేశాంతరగతస్సుతః।
పృథక్శ్రాద్ధంప్రకుర్వీత మాతాపిత్రోర్మృతేహని।
అవిభక్తావిభక్తావాదేశాంతరగతాయది।
కర్తవ్యంతైరమావాస్యా ప్రత్యబ్దమనుమాసికం॥
గ్రంథాంతరే॥ అవిభక్తస్సుతాఃకుర్యాదేకః
పిత్రోర్మృతాహికం। స్థానాంతరేపృథక్కుర్యాద్దర్శే
శ్రాద్ధానుమాసికే॥

శ్రాద్ధనిమంత్రితన్యగాయత్రీజపసంఖ్యా.

శ్లో॥ ప్రత్యబ్దేత్రిశతం చైవమాసికేశతపంచకం।
ద్విసహస్రంసపిండేచఅయుతం ప్రేతభోజనే॥

—నాందీకర్మషణ్మాసపర్యంతం శ్రాద్ధకర్తవ్యత్వవిధిః—

శ్లో॥ మౌంజీబధ్వావివాహోచ్చషణ్మాసంవత్సరమేవవా।
నకుర్యాత్పిండనిర్వాపం నదద్యాత్తుతిలోదకం॥
పుత్రీపుత్రవివాహయోశ్చపరతష్షణ్మాసశోభ్యంతరే।
పిత్రోరాబ్దికపైతృకేషువిధివత్ దూర్వాక్షతైరర్చయేత్।
దధ్యన్నంబదరీఫలైశ్చ సహితంపిండాన్
వికీర్యాదికపసవ్యంతిలతర్పణాం చహితధాదభాః
సిలాన్వర్జయేత్॥

అనేకశ్రాద్ధసన్నిపాతే

శ్లో॥ మాతాపిత్రోర్మృతాహఃషుయేప్రాప్తే యదిదర్శసమాగతే పితృశ్రాద్ధం
తుపూర్వంస్యాన్మాతృశ్రాద్ధమతఃపరం॥దర్శశ్రాద్ధంతతః పశ్చా

త్పత్వారస్తుమహాలయః। దర్శేసంక్రమణేప్రాప్తే తచ్ఛ్రాద్ధంతుక థంభవేత్॥ అమాశ్రాద్ధంనకర్తవ్యం కర్తవ్యంసంక్రమోదితః। సంక్రమేగ్రహణేదర్శేతచ్ఛ్రాద్ధంతుకథంభవేత్। ఉపరాగవ్రి యుక్తంతుసముకారేసమాచరేత్। దర్శేతుమాసికేప్రాప్తేమా సికంపూర్వమాచరేత్। దర్శేప్రత్యాబ్దికేప్రాప్తే ఆబ్దికంపూర్వ మాచరేత్। నిత్యనైమిత్తికేప్రాప్తే నిత్యంనపరిలంఘయేత్।నై మిత్తికంపురాకుర్యాత్ పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్॥

—గ్రహణే ఆశౌచనస్నానాభావః—

శ్లో॥ చంద్రసూర్యగ్రహేస్నాయాత్ సూతకేమృతకేతథా।
అస్నాయీమృత్యుమాప్నోతి స్నాయీమృత్యుంనవిందతి।
సూతకేమృతకేచైవ నదోషోరాహుదర్శనే।
తావదేవభవేచ్ఛుద్ధిః యావన్ముక్తిర్నదృశ్యతే॥

—జీవత్పితృకస్య తర్పణనిషేధః—

శ్లో॥ ప్రమీతఃపితాయస్య మాతాయదివిపద్యతే।
మాతృత్రయం సుతః కుర్యాన్నకుర్యాత్పితృతర్పణం॥

—బోధాయనామావాస్యానిర్ణయః—

భూతేహ్న్యమావాయదియున్నా పరేద్యుర్దేశాయుష్మతీచేత్।
బోధాయనానాం భూతేమావాస్యాం కుహ్వామిత్యస్యధా॥

—సౌరమాసతిథినిర్ణయః—

జన్మనక్షత్రేతు మృతాహ్నాని ఇత్యేకమాసే చపునర్భవా నాసి। పునర్భవాదే సేవపూర్వదినేకర్తవ్యతుర్యాత్ పిన్యవ సంక్రాంతియు తేషునైవ। మాసన్యతిస్తూనా స్వాలితే చేత్పరా స్యాత్పూర్వ స్త స్మిన్ మాసే సంక్రాంతియుక్తే। ద్వావప్యేతౌ సంక్రమణే చేత్పర స్యాస్సర్వం గ్రహణచంద్రసూర్యోపరాగః। స్పృష్టేకాది త్రిమాసే షు మృతాహ్నానాం సభవేద్యది పూర్వమాసేతుకర్తవ్యమితి శా తాతపోబ్రవీత్। ఊర్ధ్వాంముహూర్తంకుతపాత్సా కాంతిర్య దిదృశ్యతే। పూర్వమాసేనకర్తవ్యంకుర్యాత్పాక్షికతపాదపి॥

సూతకాంతరిత శ్రాద్ధనిర్ణయః

శ్లో॥ శుచిభూతేనదా తవ్యాయాతిథి ప్రతిపద్యతే।
సాతిథి స్తస్యకర్తవ్యనచాన్యా వైకదాచన॥ ఇతిబుశ్యశృంగః॥

శ్రాద్ధవిఘ్నేఆమ శ్రాద్ధవిధిః

శ్లో॥ శ్రాద్ధవిఘ్నే ద్విజాతీనామామశ్రాద్ధంప్రకీర్తితం।
అమావాస్యాదినియతం మాససాంవత్సరాభృతఇతి॥ఇతిహారీతః

మరీచిః॥ శ్లో॥ అనగ్నికః ప్రవాసీచయస్యభార్యారజస్వలా।
ఆమశ్రాద్ధంద్విజఃకుర్యాన్నతుకుర్యాన్మృతేహని॥

లోగాక్షిరపి॥ శ్లో॥ పుష్పవత్స్వపిదారేషువిదేశస్థాప్యనగ్నికః।
అన్నేనైవాబ్దికంకుర్యా ద్ధేమ్నా వామెనవాక్వచిత్॥

అపుత్రాయాః రజస్వలాయాః భర్తృశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యాసంప్రాప్తె భర్తుర్రాబ్దికే।
రజస్వలాభవేత్స్యాతు కుర్యాత్తత్పంచమెహని॥

ప్రభాసఖండే॥ శ్లో॥ విశుద్ధస్యాచ్ఛుతుర్థేహ్ని స్నానాన్నారీరజస్వలా।
దైవెకర్మణిపిత్రేచపంచమెహానిశుద్ధ్యతి॥ పాదప్రక్షాళనవిధిః.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమెభాగెబహిరేవస్థితోద్విజః।
తత్రైవవిసృజెత్పాద్యం క్షాళనంమండలోపరి।
ఉదఙ్ముఖోపవిష్టానాం పాదానాంక్షాళనంభవేత్।
అన్యథాక్షాళనెశ్రాద్ధెనిరాశాఃపితరోగతాః॥

శ్లో॥ పాదమూలెపితృస్థానం పాదమధ్యెపితామహః।
ప్రపితామహస్తుపాదాగ్రె పాదౌప్రక్షాళయేత్క్రమాత్॥

పాదప్రక్షాళనోదకమార్జనవిధిః.

శ్లో॥ దేవపాదోదకం స్నానం స్పర్శనంపితృమండలె।
ఉభయోస్నానమాప్నోతి పునఃకర్తావిధీయతె॥
పితృబ్రాహ్మణపాదాంబు నధార్యంశిరసిక్వచిత్॥

ఆచమనపరికారః.

శ్లో॥ మండలాత్పురతోదేవాః పితృవిప్రాస్తథోత్తరే।
కర్తాచైవతదీశాన్యెఅన్యత్రరుధిరోపమం॥

శ్లో॥ కర్తుఃరాచమనాత్పూర్వం భోక్తురాచమనంయది।
శునోమూత్రసమంతోయ మిత్యేవంమనురబ్రవీత్।

గంధధారణం.

శ్లో॥ చందనంపితృకార్యేషు ఫాలమధ్యేవినిక్షిపేత్।
కంఠేకక్షేత్యథా స్పృష్ట్వైనిరాశాః పితరోగతాః॥

పరివేషణవిధిః.

శ్లో॥ మధ్యేఅన్నంప్రతిష్ఠాప్యదక్షిణె ఘృతపాయసె।
శాకాదిపురతశ్చైవ అంతెసూప స్తథైవచ॥

భోక్తురన్నస్పర్శనిషేధః.

శ్లో॥ అత్యక్తమన్నంవిప్రస్తుపాణినాతునసం స్పృశేత్।
స్పృశతేయది మూఢాత్మారౌరవంనరకంవ్రజేత్॥

పరివేషణపాత్రాణి॥

శ్లో॥ హస్తదత్తాస్తుయెస్నేహాః ల్లవణవ్యంజనానిచ।
దాతారంనోపతిష్ఠంతి భోక్తాభుంజీతకిల్బిషం॥
సౌవర్ణరజితాభ్యాంచఖడ్గెనౌదుంబరేణచ।
దత్తమక్షయ్యతాంయాతిఫల్గుపాత్రాణివాఽప్యథా।
పాకంసర్వంసమానీయనివేద్యచపృథక్పృథక్।
విధినాదైవపూర్వంతుపరివేషణమాచరేత్॥

మధుదానవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధెహిమధుమంత్రేణ మధుదేయంప్రయత్నతః।
మధ్వలాభెజపెన్మంత్రం సుధాపానసమంభవేత్॥
మధ్వలాభేయదిగుడం యోదద్యాత్సర్వకర్మసు।
వ్యర్థంభవతితచ్ఛ్రాద్ధమితి శాతాతపోబ్రవీత్॥

వికరవిధిః.

శ్లో॥ భుంజానేషుచవిప్రెషుపిండదానంవిధీయతె।
వికిరంతుతతఃపశ్చాత్తతఉచ్ఛిష్టపిండకం॥

శ్లో॥ సర్వవర్ణికమన్నాద్యం సన్నియాప్లావ్యవారిణి।
సముత్సృజెద్భుక్తవతా మగ్రతోవికిరంభువి॥

వికిరానంతరంఆచమ నాభావేదోషః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధేషువికిరందత్వా యోనాచామేన్మతిభ్రమాత్ ॥
పితర స్తస్యషణ్మాసంభవంతి త్యుచ్ఛిష్టభోజనాః॥

పిండప్రదానవిధిః.

శ్లో॥ సర్వమన్నముపాదాయ సతిలందక్షిణాముఖః।
ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌపిండాన్ ప్రదద్యాత్పితృయజ్ఞవత్ ॥

ఉచ్ఛిష్టసన్నిధిస్వరూపమ్.

శ్లో॥ పితౄణామాసనస్థానాదగ్రతః త్రిష్వరత్నిషు।
ఉచ్ఛిష్టసన్నిధానాంతం నోచ్ఛిష్టాసనసన్నిధౌ।
అరత్నిమాత్రముత్సృజ్యపిండంతత్రప్రదాపయేత్ ॥

శ్లో॥ యత్రోపస్పృశతాం వా పిపాస్రవంతి సబిందవః।
మధుసర్పిస్తిలయుతాంస్త్రీన్పిండాన్నిర్వపేత్సుతః।
జానుకృత్వాతథాసవ్యంభూమౌపితృపరాయణః ॥

ఉచ్ఛిష్టపరిత్యాగః.

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టాన్నంపరిత్యాజ్యందేవానాంసర్వభాగతః।
పితౄణాంపశ్చిమేభాగవిప్రోచ్ఛిష్టంప్రదాపయేత్ ॥
అసంస్కృతేభ్యో దాసేభ్యస్త్యజేదుచ్ఛిష్టసన్నిధౌ।
నత్యజేత్సుత్రిపానాఖ్యామన్యథానరకంవ్రజేత।
అసంస్కృతప్రమీతానాం త్యాగినాంకులయోషితాం।
ఉచ్ఛిష్టభాగదేయంస్యాద్దర్భేషువికిరేచ్చయత్ ॥

భోజనపాత్రచాలనం.

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టపితృపాత్రేషు భస్మమిశ్రంకరోతియః।
తత్పితానరకంయాతి యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥
అత్యజేషుచపాత్రేషు స్వస్తికుర్వంతియేద్విజాః।
నిరాశాఃపితర స్తస్యశాపం దత్వాసుదారుణం।
పాత్రాణిచాలయేచ్ఛ్రాద్ధే స్వయంశిష్యోథవాసుతః
నస్త్రీభిర్నచబాలేన నాసజాత్యాకథంచన।
శ్రాద్ధేతూచ్ఛిష్టపాత్రాణి ఖనిత్వైవతునిక్షిపేత్।

పునరుచ్ఛ్వాసయేచ్ఛ్వాది యధానస్పృశతేతధా॥

శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనవిధిః.

శ్లో॥ తతశ్చవైశ్వదేవాంతే సభృత్యస్సుతబాంధవాః।
భుంజీతాతిథిసంయుక్త, స్సర్వంపితృనిషేవితం॥
శ్రాద్ధమన్నమనుజ్ఞాతం భుంజీతతదనంతరం।
ఇష్టేష్వర్థంతువద్బుద్ధిమార్గేత్సుసమాహితః॥

పృథక్పాకేనవైశ్వదేవకరణే పిశ్రాద్ధశేషాన్నభోజనంకర్తవ్యం.

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్య భుంజీతపితృసేవితం॥
శ్రాద్ధదినేపితృశేషాభావే పిపాకాంతరంకృత్వా
అవశ్యంభోజనంకర్తవ్యం॥ అభోజనేదోషః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధంకృత్వాతుయోవిప్రో నభుక్తేధకదాచన।
దేవాహవ్యంనగృహ్ణంతి కవ్యానిపితరస్తధా॥
పృథక్పాకేనవైశ్వదేవకరణేపిశ్రాద్ధశేషాదేవభోజనంకర్తవ్యం

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్య భుంజీతపితృసేవితం। [కర్తవ్యం॥
శ్రాద్ధదినేపితృశేషాభావేపి పాకాంతరంకృత్వాఅవశ్యంభోజనం
అభోజనేదోషః॥శ్లో॥ శ్రాద్ధంకృత్వాతుయోవిప్రోనభుక్తేధకదాచన।
దేవాహవ్యంనగృహ్ణంతికవ్యానిపితరస్తధా॥

—ఏకాదశ్యుపవాసాదినియమే—

శ్లో॥ ఉపవాసేయదనిత్యశ్రాద్ధంనైమిత్తికాథవేత్॥
ఉపవాసంతదాకుర్యాదాఘ్రాయపితృసేవితం।

వైశ్వదేవవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధంసర్వత్యేవిధివద్వైశ్వదేవాదికంతతః।
కుర్యాద్భిక్షాంతతోదద్యాద్ధంతకారాదికంతతః।

శ్రాద్ధాంగతర్పణవిధిః.

శ్లో॥ తతఃపరేహ్నికుర్వీతతర్పణం పురుషస్సుధీః।
తచ్ఛేషైస్తిలదర్భైస్తుప్రాతస్నాత్వామృదైర్జలైః॥
శ్రాద్ధేయానంతఉద్దిష్టాప్రాతస్తానేవతర్పయేత్।
తర్పణంత్వమృతంప్రాతద్విలీయేత్ప్రహాకేపయః॥

తృతీయేజలమిత్యాహుః చతుర్థేరుధిరంభవేత్॥
తస్మాచ్ఛ్రాద్ధంతుపూర్వేద్యుఃకృత్వాస్నాత్వాపరేహని।
ప్రాతఃపితౄంశ్చసంతర్ప్యపశ్చాత్సంధ్యాదికారయేత్।
పరేహన్యుషసిస్నాత్వాకృత్వా. శ్రాద్ధాంగతర్పణం।
పునస్స్నాత్వైవకుర్వీతప్రాతస్సంధ్యాసమాహితః।
ఉదితేతురవౌస్నాత్వా సంధ్యాకృత్వైవతర్పయేత్।
యస్తుతర్పయతిప్రాతః కృత్వాశ్రద్ధంపరేహని।
పితరస్తృప్తిమాయాంతి నకుప్యంతిచవైధృవం।
పరేద్యుశ్శ్రాద్ధకృన్మర్త్యోయో నతర్పయతేపితౄన్।
అతృప్తాఃపితరస్తస్యశాపం దత్వావ్రజంతి తే॥
తీర్థశ్రాద్ధేగయాశ్రాద్ధేశ్రాద్ధే ప్రత్యాబ్దికేపిచ।
పరేహనిద్విజఃకుర్యాత్తర్పణం తిలసంయుతం॥

మహాలయతర్పణం.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాంతేప్రత్యహం దద్యాత్పక్షశ్రాద్ధాంగతర్పణం।
సకృన్మహాలయే శ్రాద్ధేపరేహ్నితిలతర్పణం ॥

పితృవ్యాదికారుణ్య శ్రాద్ధేతర్పణవిధిః

శ్లో॥ శ్రాద్ధాంగతర్పణం కుర్యాత్సతిలంతుపరేహని।
పిత్రోర్విషయఏవస్యాన్న చాన్యవిషయేభవేత్ ॥

—సపిండీకరణాను మాసికాదిషుతర్పణవిధిః—

శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధేహిరణ్యేచ పశ్చాద్దద్యాత్తిలోదకం। తథాచైవాష్టకాశ్రాద్ధేశ్రాద్ధేచైవా నుమాసికే। వృద్ధిశ్రాద్ధేస పిండేచప్రేతశ్రాద్ధేనుమాసికే। పరేహనివిమోకే చనకుర్యాత్తిలతర్పణం। కృత్వానుమాసికంశ్రాద్ధం సపిండీకరణాత్పరం। వైశ్వదేవంతతః కుర్యాత్తర్పణం తిలసంయుతం। సపిండీకరణశ్రాద్ధే ప్రేతశ్రాద్ధేనుమాసికే సంవత్సరవిమోకే చనకుర్యాత్తిలతర్పణం॥
ఇదంవచనం పరేహానితర్పణనిషేధపరం॥
అన్యథాబహుస్మృతివిరోధస్స్యాత్ ॥

సువాసినీశ్రాద్ధే సువాసినీభోజనవిధిః.

నిర్ణయసింధౌ శ్లో॥ మాతృశ్రాద్ధేతుసంప్రాప్తే బ్రాహ్మణైస్సహభోజనం। సువాసిన్యై ప్రదాతవ్య మితిశాతాతపోబ్రవీత్ ॥ భర్తురగ్రేమృతానారీసహదాహేనవామృతౌ । తస్యాస్థానేషుభుంజీతవిప్రైస్సహసువాసినీం॥ ఆశౌచాదినాశ్రాద్ధవిఘ్నే.

శ్లో॥ దేయేపిత్రూణాంశ్రాద్ధంతు ఆశౌచంజాయతేతథా।
ఆశౌచేతువ్యతిక్రాంతే తేభ్యశ్రాద్ధంప్రదీయతే॥

రజస్వలాకర్తృకభర్తృశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యా సంప్రాప్తేభర్తురాబ్దికే రజస్వలాభవేత్సాతుకుర్యాత్తత్పంచమేహని। అశుద్ధాస్యాత్పంచమేహ్ని స్నాత్వానారీరజస్వలా। దైవేకర్మణిపిత్ర్యేచ పంచమేహనిశుద్ధ్యతి॥

ఆమశ్రాద్ధంగృహీత్వా శ్రాద్ధాంతరభోజనేదోషః.

శ్లో॥ ఆమశ్రాద్ధంగృహీత్వాతు యోన్యశ్రాద్ధంతుభుంజతే।
పతంతిపితరస్తేషాం రౌరవేనరకేధ్రువం॥

ఆచమనవిధిః.

శ్లో॥ ఆదావంతేచపాద్యేచ విష్టరేచవిశేషతః ।
వికిరేపిండదానేచ షట్సుతాచమనంస్మృతమ్॥

శ్రాద్ధేతత్రదాననిషేధః.

శ్లో॥ పైతృకేషుచవిప్రేభ్యో దద్యాత్తత్రకంతుమూఢధీః।
తత్తత్రకంరక్తమిత్యాహుః కాశ్యపిర్గార్గ్యగౌతమాః॥

పాదప్రక్షాళనం.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే స్వాగతంతువిధీయ్యతే।
పాద్యందద్యాచ్ఛతత్రైవ క్షాళనంమండలోపరి॥

రజస్వలాపతేశ్శ్రాద్ధనిమంత్రణనిషేధః

శ్లో॥ రజస్వలాయాభర్తారం సూతికాయాశ్చవైపతిం ।
భాండస్పర్శనపర్యంతం శ్రాద్ధేతుననియోజయేత్॥

పితృపుత్రయోరేకకాలక్షౌరవిధిః.

శ్లో॥ పుత్రపిత్రోస్సకృత్కాలేక్షౌరకర్మప్రవర్తతే।

*పుత్రస్సాదౌక్షురం తస్యపితుస్తుతదనంతరం ।
యస్తుక్షౌరదినేమోహాన్న ప్రత్యాబ్దికాస్నానమాచరేత్ ।
ఆశౌచంత్రిదినంతస్యపునః క్షౌరేణశుద్ధ్యతి॥

వామభాగే జలపాత్రనిషేధః

శ్లో॥ యథాభోజనకాలేతు వామభాగేస్థితంజలమ్ ।
శ్వానమూత్రసమంతోయం పీత్వాచాంద్రాయణంచరేత్ ॥
స్కంధేకవాటేపాషాణే ఆర్ద్రవస్త్రంనన్నిక్షిపేత్ ।
నిక్షిపేద్యదిమూఢాత్మా సచేలస్నానమాచరేత్ ॥

రజస్వలాసూతికాపతన్యోరశుద్ధతా.

శ్లో॥ రజస్వలాచయానారీ ప్రసూతాయాచపాతకీ ।
దైవేకర్మణిపిత్ర్యేచ తాసాంభర్తురశుద్ధతా॥

వ్యుత్క్రమమృతానాం శ్రాద్ధవిధిః.

వ్యుత్క్రమేణమృతానాం జీవంతమతిక్రమ్యతదూర్ధ్వగతాభ్యాం ద్వాభ్యాంసహావర్గత్రయం సంపాద్యశ్రాద్ధంకుర్వన్ జీవతికాలాంతరేవిలయేసతితత్సాపిండ్యాత్పరంపునః క్రమసాపిండ్యం కృత్వాక్రమేణ వర్గత్రయముద్దిశ్య శ్రాద్ధంకుర్యాత్ ॥

వా॥ ఏవమేవమాసికాన్యపివర్గత్రయోద్దేశేనప్రతిమాసమనుమాసికసంజ్ఞయాపార్వణ విధానేనకుర్యాత్ । శ్రాద్ధాంగతర్పణంసద్యఏవకుర్యాత్ ॥ప్రతిమాసికేకద్వయమాసికస్యాంతరాయే। తన్మాసికముత్తరమాసికేనసహసమానతంత్రంకుర్యాత్ ॥

(మాసికద్వయమేళనే)

అర్ఘ్యపాత్రషట్కం పిండషట్కంకుర్యాత్ ॥

బహుమాసికమేళనే.

త్రీణ్యేవార్ఘ్య పాత్రాణిత్రయ్యోపిపిండాః॥

ఏకోద్దిష్టవిధిః.

వా॥ కనిష్ఠభ్రాతృభగినీపుత్రాదిమాతులాదీనాం। ఏకోద్దిష్టవిధానేన పార్వణైకవత్కుర్యాత్ ॥తత్రవిశ్వేదేవోపిఏకఏవ॥రుద్రసంజ్ఞికోవిశ్వేదేవః॥

విశ్వేదేవాస్త్రయోదశ.

తద్యథా॥ శ్లో॥ దక్షస్యమహితాసాధ్వీ విశ్వానామప్రకీర్తితా।
తస్యాఃపుత్రామహావీర్యా విశ్వేదేవాస్త్రయోదశ॥

తత్తన్నియమాః.

శ్లో॥ ఇష్టిశ్రాద్ధేదక్షక్రతూసంకీర్త్యౌ వైశ్వదేవకౌ। నాందీముఖేసత్యవసూసాపిండ్యేకాలకామకౌ। పురూరవార్ద్రవౌచైతౌపార్వణేసముదాహృతౌ। హేమశ్రాద్ధేదనుకచీతీర్థేధూరివిలోచనౌ। ఏకోద్దిష్టేరుద్రసంజ్ఞోవిశ్వేదేవాః త్రయోదశ॥

ఉపవీతినాకర్తవ్యస్థానాన్యాహ.

శ్లో॥ ప్రాణాయామేనమస్కారేస్నానేచైవప్రదక్షిణే।
పైత్రికేప్రీతకృత్యేపిఉపవీతంవిధీయ్యతే॥

వా॥ స్వాగతేస్వస్తివచనేన్నపరివేషణేఘృతదానేభిపాదనే గోత్రవృద్ధాదక్షిణాదానేవిసర్జనేచోపవీతమేవ.

అథసోదకుంభశ్రాద్ధవిధిః.

వా॥ సోదకుంభ బ్రాహ్మణభోజనం మాసికశ్రాద్ధానంతరం పాకాంతరేణ త్రిపురుషోద్దేశేన సంకల్పవిధానేన కుర్యాత్ ॥ సంకల్పశ్రాద్ధే ॥ ఆవాహనార్ఘ్యపాణిహోమ పిండప్రదానస్వధావాచనాదికం వర్జయిత్వాభోజనానంతరం హస్తశుద్ధిమాత్రం కృత్వాతాంబూలదక్షిణాదీని దత్వా ప్రదక్షిణప్రణామాన్ కృత్వావిసర్జయేత్॥

శ్లో॥ అర్ఘ్యావాహనపిండాశ్చ వికిరోచ్ఛిష్టపిండకా।
స్వధోచ్యతాగ్నౌకరణం సంకల్పేసప్తవర్జయేత్॥

సోదకుంభశ్రాద్ధేవిశ్వేదేవవరణంనాస్తి,ఏవమేవమహాలయశ్రాద్ధం బహుదేవతోద్దేశేనపార్వణవిధానేనవాకుర్యాత్॥ పరేద్యుఃప్రాతఃకాలేమేవశ్రాద్ధాంగ తర్పణంకుర్యాత్॥

ఇతిశ్రాద్ధవిధినిషేధవచనాని.

గ్రంథశ్చాయం సమాప్తః. శ్రీశ్రీశ్రీ.

10938